

Toetssteen der ware en valse genade

Th. Van der Groe

Ontdekkende in het helder schijnend licht der zuiver GEREFORMEERDE WAARHEID, vervat in de
HEIDELBERSE CATECHISMUS, de wezenlijke gronden van onderscheid tussen het
ZALIGMAKEND WERK des Geestes in de harten der oprecht gelovigen en tussen het
SCHIJNGEESTELIJK WERK der geveinsden en tijdgelovigen.

TEN DIENSTE

Van het heilbegerig Christenvolk in Nederland; om het op te wekken in deze donkere dagen van
verleiding, zijn eeuwigen staat grondig te beproeven, en zichzelf zorgvuldig te hoeden voor de
verderfelijke wegen van huichelarij en voor allerlei listig bedrog van de Satan, met zich vast te houden
aan het geloof, dat eenmaal de Heiligen overgeleverd is

DOOR

THEODORUS VAN DER GROE

Dienaar van Jezus Christus te Kralingen

DEEL I

APPROBATIE.

Wij ondergeschrevenen, Visitatores Librorum der Eerwaarde Classis van Schieland, hebbende met behoorlijke aandacht gelezen het eerste deel van een boekje, genaamd *Toetssteen der ware en valse genade*, enz. geschreven en opgesteld door de Eerwaarden, Godzalige en zeer geleerde Heer, Theodorus van der Groe, getrouw Bedienaar des Heiligen Evangeliums, te Kralingen, en nu voor de tweede maal gedrukt, zijn eenparig van oordeel, dat daarin niets voorkomt, strijdig met de Regelmate des geloofs, begrepen in de Formulieren van Enigheid van onze Kerk; maar dat in hetzelfde de voornaamste grondwaarheden van ons allerheiligst geloof zuiverlijk uit Gods onfeilbaar Woord afgeleid, op een overtuigende wijze betoogd, en met veel oordeel, ter beoefening worden aangedrongen.

Weshalve wij geen zwaarigheid maken, het bovengenoemde werkje als zodanig goed te keuren en aan te prijzen, gelijk wij hetzelfde goedkeuren en aanprijzen bij dezen; onder wens en bede, dat het heilzaam oogmerk, daarin bedoeld, (om het echte en rechte werk des Geestes van de algemene gaven en een bloot hersen- of hartstochtelijk schijnwerk nauwkeurig te onderkennen,) evenals al de godvruchtige pogingen van onze geliefde medebroeder, om Gods Kerk met mond en pen te stichten, alleszins mogen gezegend worden.

Getekend, den 1 November 1752.

THEODORUS TER BRUGGEN, Phil. Doctor en Predikant te Rotterdam.

CORNELIS GEISWEIT, Predikant te Schiedam.

THEODORUS PALUDANUS, Predikant te Kapelle aan den IJssel.

BLADWIJZER

VAN DE VOORNAAMSTE ZAKEN, WELKE IN HET EERSTE DEEL VAN DIT WERK BEHANDELD WORDEN

EERSTE HOOFDSTUK

Voorrede

Inleiding tot het werk

Van het onderscheid tussen het zaligmakend- en het tijdgeloof

Hoe noodzakelijk die kennis is

Van het ware ontdekkende licht om zijn staat recht te kennen

Van de kenmerken van het werk van Gods Geest en van het onderscheid tussen de zaligmakende en algemene genade

Van de noodzakelijkheid van de zelfbeproeving

Van de regel van de Evangeliewaarheid, naarwelke die moet geschieden

Van de manier hoe daarin te werk te gaan

Van de noodzakelijke vereisten voor de zelfbeproeving

Van de Christelijke troost, of, het ware geloofsaandeel aan Christus

Hoe men de leer van de Catechismus kan gebruiken, als een regel van zelfbeproeving

TWEEDE HOOFDSTUK, blz. 70

Van de overtuiging van zonden

Van de kennis van zonden uit de wet

Van de natuurlijke vijandschap tegen God en de naaste

Van de erfzonde in Adam

Van de Goddelijke rechtvaardigheid en 's mensen verdoemelijkheid vanwege de zonde

De Parabel van de tollenaar geopend, enz.

Van des zondaars schrik en vrees voor God

Van zijn scheiding van God

Van zijn onwaardigheid voor God

Van zijn ootmoedigheid

Van zijn schaamte en verlegenheid

Van zijne hartsverdorvenheid en onreinheid

Van de verdoeming van zichzelf

Van de ware droefheid over de zonde

Van het gearresteerd staan bij zijn eigen schuld

Van het verslagene zondaarsgebed

Hoe dat aan God geschiedt, met afzien van zichzelf en van alle schepselen

Van de rechte belijdenis van zonde voor de Heere

Van het gelovig toevluchtnemen tot de Goddelijke genade

Van de duurzaamheid van de ware boete

Hoe de boete de eerste voorafgaande bekeringsgenade is

Van het Middelaarsambt van Christus.

Van de openbaring des Evangelies

Van de genoegdoening aan Gods gerechtigheid

Van 's mensen en aller schepselen onmacht

Van de kennis van Christus, de Middelaar

Twee kenmerken van de oprechtheid daarvan

Van het geloof

Van de wezenlijke natuur des geloofs

Van de maniere, hoe de oprechtheid zijns geloofs te beproeven

Van de voorwerpen des geloofs

Van de oprechte geloofswerkzaamheid

Van God

Van het geloof in God, in 't algemeen

Van de Heilige Drieëenheid

Van de werkzaamheid des geloofs met die verborgenheid

Hoe het waangelooft daarmede handelt

Hoe de zwakgelovigen met die verborgenheid werken

Van de Vader

Van de gelovige kennis van God de Vader, als Schepper

Twee kenmerken van de oprechtheid daarvan

Van de gelovige toe-eigening van God, als zodanig, met vertrouwen voor zichzelf Dezelve nader geopend en bevestigd

Drie kenmerken van de oprechtheid daarvan

Van het kinderlijk vertrouwen op God

Van het geloof in Gods voorzienigheid

Van de Zoon

Van het geloof in de Zoon van God

Van Zijn Naam Jezus

Van Zijn Naam Christus

Van de Naam van Christenen

Van Jezus' Goddelijk Zoonsschap

Van Hem, als onze Heere

Van Zijn mensheid, en van de Personele vereniging van Zijn twee Naturen
Van Zijn lijden in 't algemeen
Van Zijn veroordeling voor het gericht van Pilatus
Van Zijn kruisiging
Van Zijn dood
Van de geestelijke nuttigheden daarvan
Van Zijn begrafenis
Van Zijne nederdaling ter hel
Hoe de tijdgelovigen met al die waarheden van Jezus' vernedering werken

VOORREDE

Aan de waarheidlievende en heilbegerige lezer.

Waarde lezer in Christus!

Wij bezorgen u, door de goedertieren bijstand des Heeren, hier een Toetssteen der ware en valse genade, om te dienen, beide tot een ernstige beproeving van uw eigen staat, en om u, zo veel gij dat nodig mocht hebben, nog mede enige verdere aanleiding te geven tot een getrouwe behandeling van de zielen van uw naasten, welker besturing aan u óf meer algemeen, óf meer bijzonder mocht aanbevolen zijn.

De titel, welke voor aan dit werkje gesteld is, zal u het eigenlijk oogmerk, dat wij, in deszelfs onderneming gehad hebben, ten eersten genoegzaam onder het oog brengen. Wanneer wij het ook een "*Toetssteen der valse genade*" geheten hebben, zo hebben wij die uitdrukking van vals dan in de eigen zin genomen, waarin de Heilige Schrift die gewoonlijk gebruikt, als dezelve gewaagt van valse Christussen, Matth. 24:24, Mark. 13:22. Van valse profeten, 1 Joh. 4:1 en elders. Valse broederen, 2 Kor. 11:26. Gal. 2:4. Valse Apostelen, 2 Kor. 11:13. Valse leraars, 2 Petrus 2:1, en van andere zaken. Het wil toch enkel te kennen geven, dat de personen of dingen inderdaad niet zijn, hetgeen zij wel *schijnen* te wezen, of waarvoor zij bij de mensen in de wereld mochten geroemd en aangezien worden. Zoals men zo ook in het natuurlijke zou zeggen: '*een toetssteen van waar en vals goud*', waar nochtans vals goud eigenlijk geen goud is, hoewel het die naam mag dragen. Alzo is een *valse genade*, met opzicht op het zaligmakende werk van de Geest, ook eigenlijk geen genade, hoewel die toch zo genoemd wordt; want hetgeen vals is, kan het wezen van het ware nooit aannemen, of het kon dan niet meer vals zijn.

Of en in hoever een zodanige voorstelling van onze heilige Gereformeerde waarheid, die wij hier het algemeen mededelen, eigenlijk geschikt mocht zijn voor de gelegenheid van onze tijd, zulks achten wij, dat van de verstandige en getrouwe Godvruchtigen in Nederland best zal kunnen beoordeeld worden. Wat ons betreft, het kleeft ons ganselijk alzo aan, met vele bekommernissen van ons gemoed, dat het door Gods verborgen oordeel over onze snode en steeds voortgaande afwijkingen, nu reeds zo ver met ons gekomen is, dat de onvermijdelijke plicht van de dienaren des Evangeliums, mogelijk meer dan ooit voorheen, de ernstigste waakzaamheid vordert, op de best doenlijke wijze, met de alvermogende bijstand van de Heilige Geest, tegen de heilloze Pelagianerij aan de ene, en tegen allerhande soort van bedorven Enthusiasterij [geestdrijverij] aan de andere zijde. Welke men niet slechts bedekt in onze Gereformeerde Kerk hoe langer hoe meer ziet inkruipen, maar ook zelfs bijzonder het hoofd opsteken,

tot een volkomen verderf, beide van de Waarheid en van de Godzaligheid, de twee vaste zuilen, waar het Christendom op gebouwd is.

De vijand heeft wel al voorlang gearbeid, om zijn schandelijk onkruid op onze akker uit te strooien, wanneer de mensen slapen. Doch nu schijnt hij in verwachting te zijn, dat zijn vruchtbaar zomerseizoen ook allengskens [langzamerhand] zal beginnen aan te breken, waarin het kwaad zaad zou gaan uitschieten, en zijn stengen weelderig omhoog verheffen. Immers de dingen, die daar nu in onze dagen reeds gebeuren, zijn van een zodanige natuur, dat zij de tedere gemoederen van alle God- en Waarheidliebende Gereformeerde Christenen, noodzakelijk hieromtrent moeten vervullen, met een rechtmatige bekommernis.

Want terwijl aan de ene zijde de Pelagiaanse zuurdesem sterk aan het gisten is en heimelijk arbeidt om zijn levendige geesten door het deeg der Gereformeerde Waarheid zodanig te verspreiden, dat hetzelfde in een nacht recht doorzuurd mocht zijn, eer men het zou bemerken, hoort men aan de andere kant een onbesuisd en wild geroep van sommigen, evenals waren ook zelfs de buitengewone werkingen van de Heilige Geest in deze en gene bijzondere oorden van onze kerken met kracht weer levendig geworden, tot opwekking van een aanmerkelijk aantal van geveinsde en dode belijders.

Behalve dat men verder overal in ons Gereformeerd Christendom thans al zulk een diep verval, algemeen verderf en steeds aanwassende duisternis en nare geesteloosheid en goddeloosheid, onder allerlei staten en orden van mensen, helaas! bespeurt, als ons met veel reden zeer moet doen beducht zijn voor onze naderende ondergang, ja, voor een haastige voleindiging. Indien maar alleen, de alvermogende Heere in Zijne grondeloze barmhartigheid Nederlands zinkende Kerken niet Zelf op een bijzondere wijze nog zal believe te redden en te bewaren.

Nu is het wel zo, dat in zulke ongelukkige tijd de geringe pogingen van deze of gene particuliere dienaar des Evangeliums, in hun standplaatsen, zo geen aanmerkelijk vooruitzicht lichtelijk kunnen geven van enige bijzondere voorspoed, tot wering van het zo zeer verouderd en sterk voortkruipend kwaad, en tot wederoprichting van hetgeen reeds zo droevig aan het struikelen, ja aan het vallen is. En toch is het ook niet minder waar, dat het echter de onvermijdelijke plicht is en blijft van degenen, welke de Heilige Geest tot opzieners over Christus' duurgekochte gemeente gesteld heeft, om, hun ontvangen gaven en talenten met die boze dienstknecht, niet onnuttelijk in de aarde te begraven; maar dezelve veeleer tot de meeste dienst der Kerken nog steeds getrouwelijk aan te leggen. En om, wanneer zij vanwege haar geringheid en kleine kracht, toch al anders niet vermogen, dan nog evenwel met de Goddelijke bijstand, op de bekwaamste wijze, openlijk uit te roepen, tegen de verderfelijke verleidingen des Satans en tegen de snode verkeerdheden van de mensen, en een ieder wel ernstig daarvoor te waarschuwen, in navolging van hetgeen Gods getrouwe knechten en kinderen voorheen, in tijden van verval altijd hebben getracht te doen, ten einde hun eigen zielen te behouden, en degenen die naar hen wilden horen. Behalve dit is het ook zeker, dat de Heere der Heirscharen machtig genoeg is, om ook het allergeingste middeltje, hetwelk tot dit heilzame einde, in een gelovig afhangen van Hem aangelegd wordt, hoe verachtelijk het dan in het aanzien van de mensen ook al mocht schijnen, nochtans in Zijn eigen weg, zelfs boven alle verwachting, somtijds zou kunnen zegenen. Niet alleen om de getrouwen in het land, die hun knieën voor de Baäl nog niet gebogen hebben, te troosten en verder te bevestigen, maar om ook de struikelende knieën van anderen vast te stellen, en zelfs de afgeweken weer te recht te brengen.

Voorwaar, die hooggeduchte en heerlijke God, die weleer de verschrikkelijke Filistijn, niet door machtige krijgswapenen, of door een uitgetogen zwaard, maar enkel door een slingersteen ter aarde wilde vellen, en die Zijn Kerken menigmaal door de geringste middelen de grootste en heerlijkste verlossingen heeft bezorgd, kan dat immers ook nog heden doen, wanneer Hem zulks maar behaagt. Trouwens Zijn eigen Goddelijke Waarheid zal voor geen *gering middel* gehouden worden, dan alleen in de achting van de blinde wereld, welke de wonderbare kracht daarvan niet kent, maar die de prediking

van het Heilig Evangelie als een dwaasheid aanziet, waar de eeuwige Wijsheid toch door wil zaligmaken, degenen die geloven, 1 Kor. 1:21.

Het is in alle eeuwen, door de heerlijkste bewijzen van Gods macht en genade, steeds bevestigd, dat alleen de zuivere waarheid van het Evangelie, vergezeld met de krachtige werking van de Geest, genoeg in staat geweest is, om al de werken en listen van de duivel te verbreken, en dat er geen menselijk vermogen verder behoefde toe aangelegd te worden, dan hetgeen de hoge God in Zijn wijsheid Zelf behaagde te gebruiken, die toch veeltijds gewoon is, Zich te bedienen van zulke verachte middelen en werktuigen, waardoor Hij Zijn Heilige Naam best kan verheerlijken, en de trotse wereld met alle haar uitnemendheden het meest beschamen.

Het was onder al zulke troostlijke aanmoedigingen, en met een aanhoudend opzien, naar de genadige zegen en dierbare bijstand van des Heeren Geest, dat wij deze arbeid ondernomen en voortgezet hebben, van welke wij het volk nu reeds een voornaam gedeelte komen aanbieden. Waarvan wij het niet nodig oordelen hier veel te zeggen, omdat wij in het *eerste hoofdstuk* van het werkje zelf van ons voornemen en beleid omstandig genoeg achten gesproken te hebben, teneinde een ieder te doen zien, hoe wij in alle manier, beide aan de waarheid en aan de Godzaligheid, trachten dienst te doen, en de ene door middel van de andere wederzijds zoeken op te bouwen en te bevestigen.

Wat toch zal de waarheid voor ons zijn zonder de Godzaligheid? En wat is deze zonder de waarheid? Inderdaad beide anders niet dan een blote schaduw zonder lichaam. Een waarheid die geen kracht van wezenlijke Godzaligheid bij zich heeft, is niet meer dan een dode letter zonder geest. En een Godzaligheid die niet geboren en bestuurd wordt door de geestelijke kracht van de waarheid, is maar een enkel bedrog van de satan en een grove of kunstige huichelarij. De een zowel als de andere is een gebaande weg, om de blinde zielen van de mensen zoetvoerig heen te leiden naar het eeuwig verderf. Hierom loopt onze voornaamste toeleeg daar gans op uit, om onze beproefde rechtzinnige Gereformeerde waarheid beide wat nader in het licht te stellen, en om deze dan verder op alle wijze aan te voeren en te gebruiken als een zekere Toetssteen ter beproeving en als een *heilige regel* ter besturing van de ware Christen-Godzaligheid in de harten van de oprecht gelovigen welke tempelen van de Heilige Geest zijn, *wedergeboren tot een levende hoop, door de opstanding van Jezus Christus uit de doden*, 1 Petrus 1:3.

Daarbij, opdat wij ook aan de minder geoefende een genoegzame gelegenheid aan de hand mochten geven, om deze aangaande, een getrouw en verstandig onderzoek, door Gods genade te leren doen op hun eigen consciëntie, zo hebben wij voornamelijk ons werk daarvan gemaakt, ons gedurig uit de geopende gronden der waarheid het wezenlijke onderscheid aan te wijzen tussen de *zaligmakende genade* en de *algemene gaven of werkingen van de Heilige Geest*, en om dat onderscheid telkens met duidelijke bepalingen in een helder daglicht voor te stellen. Om dit aldus met enige voorspoed te verrichten, hebben wij niet zelden ondervonden, hoe zeer wij van node hadden, onszelf steeds te oefenen in een ootmoedig en gelovig gebed tot God, door onze Heere Jezus Christus; teneinde ons toch de zielverlichtende bijstand van de *Geest der wijsheid en der openbaring in Zijn kennis*, genadiglijk verleend mocht worden. Om aan de ene kant de geestelijke en bevindelijke werkingen van de ware genade overal zodanig in te zien, dat wij die steeds zuiver en grondig mochten voorstellen, om ook aan de andere kant de diepten van satans list en bedrog, in het schijngeestelijk werk van de geveinsden, telkens zódanig na te speuren, dat wij dezelve uit de afgrond van de helse duisternis, enigszins levendig in het helder zonlicht mochten te voorschijn brengen.

Wij vertrouwen dat degenen die in het werk des Geestes maar enigszins ervaren zijn, ons dadelijk toestemmen, dat deze waarlijk geen studie is om schielijk aangevat te worden met ongewassen handen. En de zodanigen zullen dan ook best in staat zijn om te oordelen, of wij van de *Vader der lichten* ontvangen hebben, om in dezen nog iets te mogen verrichten, het welk met Zijn Goddelijke zegen

voor ons Gereformeerd volk nuttig kon zijn in deze duistere en beroerde dagen, waarin zowel de dode letterkennis als de blinde schijnGodzaligheid meer dan ooit samen schijnen te spannen, - hoewel in een wijde afstand van elkaar, - om het ware *Christendom van de Heilige Geest*, langzamerhand te bederven en te verwoesten.

Doch opdat onze oprechte pogingen te bekwamer ingericht mochten zijn, met de Goddelijke zegen tot een ieders stichting, zo hebben wij ons op het zorgvuldigst getracht te wachten voor alle personele behandeling van mensen of zaken, en hebben ons enkel toegelegd om enkel het midden van de paden des rechts aan te wijzen, waar wij achten, dat de Geest des Heeren de ware wedergeborenen in leidt en steeds in doet wandelen. Ja, ook waar wij tot bereiking van dit ons zuiver oogmerk niet wel voorbij kunnen de losse en verkeerde handelwijzen van onze ongelukkige tijd, - waarmede men oordeelt aan de opbouwning der Godzaligheid dienst te doen, - van ter zijde soms aan te merken en tegen te gaan, zo hebben wij zulks toch niet anders gezocht te doen, dan met een Christelijke omzichtigheid en bescheidenheid, teneinde aan niemand enige aanstoot te geven, maar om enkel onze heilige Gereformeerde waarheid en oprechte ChristenGodzaligheid, overeenkomstig dezelve behoorlijk voor te staan.

Gelijk wij dan ook geen zwaarigheid maken, om alhier openlijk te betuigen, dat wij ons op generlei wijze begeren te voegen, of gerekend te worden bij enige bijzondere aanhang, hoe die ook geheten mocht zijn, anders dan alleen bij het rechtzinnige Gereformeerde Christenvolk in Nederland, dat beide de onvervalste waarheid en de ongeveinsde Godzaligheid oprecht toegedaan is, en die zich nauwkeurig begeren vast te houden aan de duidelijke letter en zin van onze aangenomen en vastgestelde *Formulieren van Enigheid*, overeenkomstig Gods Woord en daarom ook getrouw naast ons door de genade willen strijden voor het geloof, *dat eenmaal den heiligen overgeleverd is*. Judas vers 3; *Een afkeer hebbende van het onGoddelijk ijdel roepen, en van de tegenstellingen der valselyk genaamde wetenschap*, van wat gedaante of natuur die dan ook mocht zijn, 1 Tim. 6:20.

Want wij zien het al waarlijk om het even aan, indien men maar de waarheid tegen haar heilig oogmerk, in enige delen zou willen aanleggen tot ondermijning of tot losmaking van de recht geestelijke en bevindelijke zielsGodzaligheid; of indien men andere zou pogen een losse, ongeregelde en schijngeestelijke Godzaligheid, op een bedekte wijze onder ons in te voeren, waardoor de waarheid van het Heilig Evangelie ook maar in het minst benadeeld of ontzenuwd zou worden; wij zouden ons immers zo weinig met dezen als met genen, in al zulke wegen ooit begeren te verenigen. Het staat bij ons altijd ontegenzeggelijk vast, dat onze eerste en voornaamste verbintenis vast gehecht is aan de allerheiligste *waarheid des geloofs*, zoals God ons die wel duidelijk heeft geopenbaard in *Zijn beschreven Woord*, en zoals dezelve in onze Kerken ook aangenomen en vastgesteld is. Dit houden wij voor de grond, vanwaar wij achten, dat ons werk altijd eerst zijn aanvang moet nemen, en dat wij op zodanige grond dan verder moeten voortgaan, tot de ongeveinsde en wezenlijke Godzalige betrachting van die waarheid in Christus, door de Heilige Geest, om dezelve met geen minder getrouwheid en ernst voor te staan, dan wij omtrent de leer ooit mogen verplicht zijn.

De hoofdzaak van alles is hier dan, dat de waarheid zelf, (zo ver die fundamenteel en ter zaligheid te geloven noodzakelijk is), altijd eerst door Gods genade behoorlijk van ons gekend, hartelijk aangenomen, van de dwaling duidelijk afgezonderd, en buiten alle gelegenheid van verschil gesteld en standvastig beleden en voorgestaan moet worden. En dat wij dan verder door diezelfde genade ook ernstig daarheen moet trachten te arbeiden, op alle mogelijke wijze, om die waarheid voor ons eigen gemoed en bij anderen in een oprecht geestelijke en redelijke praktijk of beoefening van Godzaligheid te brengen. Dit is zeker de rechte heilige en de zaligmakende orde van de Geest, volgens welke Hij alle ware uitverkorenen, in de tijd, *naar Gods wil wederbaart, door het Woord der waarheid*, Jac. 1:18, en aan hen die gewisse belofte van Christus vervult: *indien gijlieden in Mijn Woord blijft, zo zijt gij waarlijk Mijn discipelen, en zult de waarheid verstaan, en de waarheid zal u vrijmaken*. Joh. 8:31, 32. Waarom dezelve ook

de Geest der waarheid wordt geheten, die van de Vader uitgaat, Joh. 15:26. En de Apostel houdt ook die vaste orde des Geestes als hij ons eerst het Woord der waarheid voorstelt, en dan de kracht Gods, 2 Kor. 6:7, om ons aldus te leren, dat het Woord der waarheid het eigenlijk geordineerd middel is in het Christendom, door hetwelk Gods kracht onze harten tot zaligheid wil bewerken. Gelijk hij dan ook zulk getuigenis geeft van zijn Apostelsbediening: *wij vermogen niets tegen de waarheid, maar voor de waarheid*, 2 Kor. 13:8. Alsof hij zei, dat deze een algemene en onveranderlijke instelling moet zijn in de Kerk, waar men nimmermeer, in enig geval, van zal mogen aftreden, dat alles zonder onderscheid zich geheel moet buigen en geheel neerwerpen voor de waarheid.

Hier moeten wij dan ook altijd alle naarstigheid toe aanwenden om deze fundamentele instelling van het Christendom op het allerzorgvuldigst, onverbrekkelijk te bewaren en nauwkeurig te volgen. En voorwaar, die maar alleen met hun gemoed niet vastgebonden staan aan deze grondregel; maar die nog enigszins kunnen tevreden zijn met een losse behandeling van de heilige Christenwaarheid, - en zich met hun eigen onwetendheid en met de sobere kennis van anderen zo zeer niet bekommeren, - de zodanige zullen lang te vergeefs ijveren voor de Godzaligheid, om aan dezelve enige wezenlijke dienst te doen; integendeel zullen zij door hun wilde en onverstandige pogingen veeleer de satan op verschillende manieren bedekt in de hand werken, tot afbreuk van het ware Christendom, hetwelk toch zelfs *een pilaar en vastigheid der waarheid is*, 1 Tim. 3:15, en dat zich daarom op zulke zwakke en losse grond van waarheid en van kennis nooit zal laten opbouwen. Hoe zeer men ook al mocht arbeiden en samen spannen, om naar die vorm de loze wand te pleisteren, het zal toch nooit een vast en welgeregeld gebouw zijn, dat in staat zal wezen om het uit te houden tegen het aandruisend geweld van de toekomstige stormen en plasregens.

Voor lange tijd (indien men een handjevol arme leefdagen zo mag noemen), was dit reeds ons onveranderlijk gevoelen waarvan wij ook bij alle bekwame gelegenheden aan andere gaarne kennis hebben gegeven. En thans kunnen wij ook met waarheid zeggen, dat hoe meer wij op de bijzonderheden van onze tijd nauw mogen acht nemen, hoe meer wij in zodanig oordeel al steeds nader bevestigd worden. Het zij toch verre van ons dat wij enigszins menen zouden alsof de eeuw welke wij beleven van waarachtige kennis en Godzaligheid rijkelijker zou voorzien zijn dan de vroegere eeuw der vaderen die voor ons geweest is. Wij zouden het, naardat de dingen ons voorkomen, veel liever daarvoor houden, dat zij wel grotelijks gelukkig zijn te achten, aan welke de zonderlinge genade verleend wordt dat zij nog heden *mogen staan op de wegen en toezien en vragen naar de oude paden waar toch de goede weg zij? En daarin wandelen, opdat zij rust vinden voor hun zielen*, Jer. 6:16.

Helaas! indien maar alleen de oude gereformeerde waarheid, welke als een stad op een berg is gelegen en voor welke de zalige voorouders vroeg en laat, zo standvastig en zo bezwaarlijk tot bloedens gestreden hebben, langzaam op een ongevoelige wijze nu zou beginnen verloren te gaan, en indien de rechte kennis van de wezenlijke grond van onderscheid tussen de ware en de valse genade nu niet langer meer getrouw bij ons bewaard en zorgvuldig in acht genomen en gebruikt zou worden, wat mochten al die wilde beroeringen en bewegingen, waar thans zoveel over gesproken wordt, dan toch helpen? En wat voordeel kon al dat los en onordentelijk geroep van een heerlijk werk des Geestes in onze Kerk ons toch doen?

Het zou dan waarlijk al hetzelfde met onze staat zijn, als Gods woord sprak tot de Joden, maar een weinig tijd vóór hun gevankelijke wegvoering naar Babel: *Zelfs een ooievaar aan den hemel weet zijne gezette tijden en een tortelduif en kraan en zwaluw nemen den tijd harer aankomst waar; maar Mijn volk verstaat het recht des Heeren niet. Hoe zegt gij dan wij zijn wijs, en de wet des Heeren is bij ons? Ziet waarlijk te vergeefs werkt de valse pen der schriftgeleerden*, Jer. 8:7, 8. Of zou men anders in deze donkere avondstond, nu de dag zo ver gedaald is, voor het fijne goud in 't geheel geen *Toetssteen* meer nodig hebben, maar zal het nu bij ons slechts allemaal goud zijn wat er blinkt? En zou de kerk van Nederland nu al gelijke roem maken met de Laodicese kerk, *Ik ben rijk en verrijkt en heb geen dings gebrek?* Openb. 3:17. Weten wij dan niet meer dat er tweeërlei overtuiging van zonden, en tweeërlei werk van geloof en bekering, naar

Gods Woord in de Christenkerk geweest en nog zijn en altijd zijn zullen? En dat er zowel algemene als zaligmakende gaven van Gods Geest zijn, welke beide voor een tijd zeer gelijksoortige uitwerking *naar buiten* op des mensen staat en verandering kunnen hebben, doch die nochtans *wezenlijk* van elkaar onderscheiden zijn, dat uit gene de snode huichelarij, en uit deze de ware Godzaligheid haar oorsprong hebben?

Maar zo wij anders dit hoogaangelegen stuk van onze gereformeerde Leer nog liever alleszins zouden blijven bewaren en vasthouden, *om het kostelijke van het snode uit te trekken*, Jer. 15:19, hoe zeer hebben wij dan immers nodig dat wij de rechte grensscheiding tussen de *ware en valse genade*, nauwkeurig in acht te nemen, en dat wij omtrent de onderwerpen daarvan, door Gods genadige bijstand, ook steeds een behoorlijk gebruik trachten te maken, op de best doenlijke wijze? En hoe zullen wij zulks toch in 't werk stellen, anders dan door middel van de zuivere gronden der Christelijke waarheid, welke steeds de enige Toetssteen is en blijft, waar wij alle geestelijke ondervindingen en werkzaamheden, zowel van onszelf als van anderen, zonder onderscheid, op het allernauwkeurigst moeten beproeven?

Maar wij voorzien lichtelijk, dat men hier gereed op zal antwoorden, dat er immers, bij ons Gereformeerden het minste verschil in het algemeen op dit stuk niet kan vallen, en dat men ook geen andere Godzaligheid of bekeringswerk zou begeren te kennen of voor te staan, dan welke alleszins rusten op de zuivere gronden der Gereformeerde waarheid. En toch moeten wij evenwel zeggen, dat wij wel ten hoogste zeer gewenst hadden, de waarachtige bewijzen hiervan, in onze tijd meer bijzonderlijk, overal te hebben mogen bespeuren, beide in het voordragen van de leer zelf en in de onderscheiden en voorzichtige behandeling van de gevallen of onderwerpen, overeenkomstig de rechte gronden van het Evangelie. Hier zit waarlijk geen gering gedeelte van onze bekommernis, welke wij niet schromen, met alle ootmoedigheid ook zelfs nu te brengen onder het oog van de ganse Kerk, dat mogelijk de heilige Waarheid van het Evangelie, in de *praktikale bewerkingen* van de zaken des Christendoms, bij velen van het Gereformeerde volk, (die voor de Godzaligheid en voor het bevindelijk Werk van Gods Geest toch sterk nu willen ijveren, en als in de bres staan,) in het algemeen zo niet meer gekend, in waarde gehouden, getrouw voorgestaan en nauwkeurig gevolgd wordt, als zulks wel hogelijk te wensen en te begeren was.

Onze geringe ondervinding heeft ons, helaas! in deze rechtmatige vrees ook niet weinig steeds bevestigd. Wij hebben van tijd tot tijd, zo het ons voorkomt niet dan al te veel met een innerlijk leedwezen bespeurd, hoe zeer sommigen het Christendom (hetwelk men Godzalig, geestelijk en bevindelijk heet), nu men met loze kalk hebben beginnen te pleisteren, en hoe licht men de fundamenten daarvan neerlegt, en hoe ras men allerlei soort van bewegingen in de gemoederen of consciënties van de mensen thans gewoon is op te nemen voor heilige en zaligmakende bewegingen van Gods Geest, zonder nog een behoorlijk gebruik te maken van de rechte Toetssteen der Goddelijke waarheid zo van de Wet als van het Evangelie.

Ja, wij zijn bij onszelf ook al te zeer beducht, dan dat wij het zouden kunnen of mogen verbergen, dat al die vreemde en ongewone beroeringswijze, door welke sommigen van onze gemeenten thans zo bijzonder bekend zijn geworden, dat voordeel aan de Godzaligheid en aan de opbouw van het waarachtige Christendom mogelijk geenszins doen zullen, hetwelk velen daarvan toch willen hopen en verwachten. Ach! indien wij maar alleen aandachtig mogen letten op de wegen des Heilighdoms, dan schijnt het ons immers veeleer toe, dat dit luidruchtig beroeringswerk al veel te wild, te onzuiver en te redeloos doorgaans zo gelopen heeft en nog blijft lopen, dan dat men en gegronde hoop mocht opvatten, dat door middel daarvan een aanmerkelijk aantal oprechte Christen gelovigen binnen de muren van Nederlands Sion waarlijk zou geboren worden, welke nog een heilig zaad mocht zijn, tot steunsel van een zinkende Gereformeerde Kerk. En gave de ontfermende God, dat wij, die wel gaarne dwaas voor Hem zouden begeren gemaakt te worden, hier toch maar zelfs geen al te ware voorzegging nu mochten doen!

Nochtans zijn het ook de heilige gronden van de aard der Christenliefde, en van een oprechte zucht voor Sions voorspoed en behoudenis, waaruit wij wel hartelijk zouden willen hopen en vertrouwen, dat de genadige rechterhand des Heeren, midden in de felle slagen van zulke sterke dorsingen, (welke soms wel eens droeve aankondigingen konden behelzen, dat het met onze vervuilde dorsvloer nu reeds op het einde loopt, en dat de hemelse Landman die welhaast zal komen doorzuiveren), ook nog enig goed koren, door de wind zich van het kaf zal afscheiden, als een gering overblijfsel naar de verkiezing Zijner genade; en dat Hij hetzelfde bijtijds in Zijn schuren zal vergaderen, tegen de dag dat hij het kaf met onuitblusselijk vuur zal verbranden. Immers daarheen zijn onze smekingen in het openbaar en in het verborgen gericht geweest, waarin de Heere ons toch ook heeft willen leren, wat een bekommerlijke zin dat droevig woord van de Profeet in zich heeft: *Gij hebt U met een wolk bedekt, zodat er geen gebed doorkwam*, Klaagl. 3:44.

Voorts valt hier nog te zeggen, dat wij de zakelijke inhoud van deze Toetssteen geheel hebben naar het voorschrift van onze *Catechismus*, uit aanmerking, dat die toch wel het meest bekende en gebruikelijke Formulier van onze leer is. Waarom wij dat dan ook ordentelijk op de voet overal hebben zoeken na te gaan en onze gehele Verhandeling ook maar in vier voornamen hoofdstukken goedgevonden hebben af te delen, waarvan het eerste Hoofdstuk eigenlijk dient tot een inleiding voor het gehele werk, en de drie overige ingesteld zijn naar de drie voornamen hoofddelen van de *Catechismus*. Hoe zeer wij het ook toegelegd hebben, om de korthed in ons schrijven te betrachten, zoveel als met ons voornemen bestaan kon, zijn wij toch echter gewaar geworden, dat de stof onder de hand, gelijk normaal placht te geschieden, zich ongevoelig te ver uitbreidde, dan om volgens onze eerste toelg, in een enkel stukje bekwamelijk te kunnen begrepen worden. Weshalve wij ons dan genoodzaakt vonden, het werkje in twee delen te scheiden, waarvan wij de goedgunstige lezer hier nu het *eerste deel* ter hand stellen, hetwelk met de verhandeling van de staat van Christus vernedering wordt besloten. Zodat het andere deel dan nu weer aan de *vijsfenveertigste vraag* met de *staat van des Zaligmakers verhoging* zijn aanvang zal nemen, waarin wij, met de Goddelijke bijstand, de overige waarheden van de *Catechismus* (en bijzonder ook de hoogwichtige stukken van de rechtvaardigmaking, van de bekering en van de Wet, die in de zaken van het Christendom zo'n grote invloed hebben), op een dergelijke manier hopen te verhandelen, als van ons is waargenomen in dit eerste deel. Teneinde om verder te dienen tot een schriftmatige Toetssteen van beproeving, beide voor de ware en de valse genade, als hetwelk toch het voornamen oogmerk is, dat wij met dit ons schrijven eigenlijk bedoelen.

Uw toegenegen, zaligheid-zoekende dienaar in Jezus Christus.

THEODORUS VAN DER GROE.

Kralingen, den 12 Juni 1752

EERSTE HOOFDSTUK.

Behelzende enige voorname gronden en nodige besturingen en waarschuwingen, om de weg te openen tot een rechte zelfbeproeving.

Gelijk de Heere oudtijds het manna overvloedig liet regenen in de woestijn voor de kinderen van Israël, ten einde zij geen gebrek zouden hebben aan lichamelijk voedsel, alzo verzorgt Hij Zijn volk nu ook dagelijks op een milde wijze van dat dierbare zielenvoedsel van Zijn Woord, dat stellende voor hun ogen en brengende nabij aan hun mond in de dierbare instelling van het Heilige Avondmaal, waarvan zij het voordelig gebruik, door Zijn goedertierenheid, nog ongehinderd kunnen en mogen genieten. Want wat zijn er toch in de gestelozende en onvruchtbare tijd, welke wij nu, helaas, beleven, nog niet al menigvuldige middelen en toeleidende wegen van de barmhartige hemelse Vader, voor ons allen in het algemeen, en voor een ieder in 't bijzonder, om ons te brengen tot een geestelijke en zielzaligende kennis en betrachtning van de waarheid, die in Jezus is?

Om van Zijn andere instellingen, welke wij dagelijks mogen genieten, hier nu niet te spreken, wat zendt de Heere Zijn kerk in Nederland, door Zijn genadige besturing, niet van alle kanten nog vele nuttige Godgeleerde werken en Evangelische schriften toe, ten einde door middel van dezelve haar kennis, geloof en Godzaligheid alleszins te bevorderen? Deze zijn als gezonde wateren, welke komen vlieten tot voor onze legerplaatsen, uit de zuivere bronnen en fonteinen van Zijn allerheiligst Woord, om hetwelk te beter te verstaan, te vaster te geloven en te naarstiger te gebruiken, ons die geestelijke hulpmiddelen grotelijks zouden dienen, indien wij ze, met de behulpzame kracht en zegen van de Geest, daartoe maar behoorlijk wisten aan te leggen, gelijk de vrome christenen altijd plegen te doen.

Wel mag hier dan ook gezegd worden, dat de Heere nog de tafel toericht voor ons aangezicht, en dat onze beker overvloeiende is, Ps. 23:5. Want gelijk op een rijke tafel allerlei spijzen en gerechten gevonden worden, ten einde een ieder van hen, die aangezet zijn, dezelve mag nemen, naardat zijn smaak en begeerte hem doen verkiezen, niet anders handelt Christus, die Verzorger van Zijn huis en kerk, ook nog met ons. Hij stelt menigerlei volle schotels en gerechten van de dierbare geestelijke spijs van het Woord en van de rijke beloften des Evangelies dagelijks voor ons aangezicht, en nodigt ons om daarvan te eten tot onze verzadiging, en om een nuttige spijs te verkiezen, naar onze bijzondere smaak, gelegenheid en staat.

Wat is dit niet een zeer grote genade en goedertierenheid van de Heere! En hoe moesten zij, die aldus door Hem gevoed en verzorgd worden, en aan wie een ruime aanbieding van de Geest gedaan wordt, hier dan ook niet uitgaan, en toenemen als mestkalveren, Mal. 4:2. Wat moest een ieder hier dan niet dagelijks opwassen in de genade en kennis zijns Heere en Zaligmaker Jezus Christus, indien zijn belijdenis van Hem anders maar waarlijk oprecht is? 2 Petrus 3:18. Immers zodanig behoorde de vrucht te zijn, welke Christus nu moest trekken van zo een volheid van arbeid en genademiddelen, als Hij nog aanhoudt aan ons te besteden. Wij moesten in kennis, geloof, liefde, hoop, lijdzaamheid, zelfverzaking, hemelsgezindheid en allerlei vruchten van heiligmaking nu zeer vol en overvloedig voor Hem gevonden worden, indien wij aan Zijn ontfermende goedertierenheid en verdraagzaamheid over ons enigszins zouden beantwoorden. Ja, wij moesten, door Zijn genade, reeds een aanmerkelijke vordering bekomen hebben in het geestelijke leven, en een ieder van ons moest voor Zijn aangezicht, in Zijn voorhoven, nu immers weelderig groeien als een palmboom, en wassen als een cederboom op Libanon, Ps. 92:13.

Dan, helaas! het ziet er nu met ons hier in Nederland al geheel anders uit. Nooit was er mogelijk van onze gezegende Reformatie af, een gestelozender en onvruchtbaarder tijd, als welken wij thans beleven. Ons gereformeerd christendom is hedendaags, onder het helder schijnend licht van het Evangelie, tot zo een droevig en dodelijk verval gekomen, dat degenen, die ogen hebben om er nog iets van te zien,

niet anders kunnen doen dan daar bitterlijk over treuren. Wij hebben daarvan bij andere gelegenheden omstandiger gehandeld. Want het heeft toch allang reeds alzo op ons gemoed gelegen, dat het waarlijk de plicht is van ieder openbaar dienaar van onze Heere Jezus Christus, in een tijd van zo groot en droevig verval der kerk, om naar de kracht en genade welke God hem verleent, getrouwelijk te arbeiden, dat hij nog iets mocht toebrengen tot aanwijzing van onze ellendige staat en tot wederoprichting van hetgeen nu zo jammerlijk onder ons vervallen is, met des hemels zegen. En God is machtig genoeg, om ook het allergeeringste middel en de zwakste pogingen van Zijn arme knechten, op de een of andere wijze, hiertoe nog enigszins dienstig en nuttig te kunnen maken. O, als het Hem alleen maar behagen zal, zo zal dan niets voor Hem te zwak of te gering zijn. Wanneer het anders maar bekwapelijk in een weg van ordentelijke stichting wordt in 't werk gesteld, en met een ware ootmoedigheid, door Zijne genadige hulp, daarheen aangewend wordt. Hij geeft ons Zelf hiertoe menigvuldige aanmoedigingen in Zijne dierbare beloften, en Hij wil, dat wij altijd Zijn waarachtig Woord geloven zullen, waarin Hij ons verzekerd heeft, dat Hij met ons is al de dagen, tot aan de voleindiging der wereld, Matth. 28:20. Wie zou dan nu moedeloos daarbij gaan neerzitten, nadat wij deze vaste belofte van onze Heere Jezus Christus ontvangen hebben? En ziet, Hij is immers de Waarheid Zelve, Joh. 14:6. De getrouwe Getuige, Openb. 1:5. Daar is geen bedrog in Zijn mond gevonden, 1 Petrus 2:22. Een enkel woord van Zijne lippen is veel vaster, veel bestendiger en veel onwankelbaarder, dan het gehele gebouw van hemel en aarde, hoe sterk dat ook mag gegrondvest zijn.

En indien het deze wijze Heere al eens somtijds niet behagen mocht, de geringe arbeid van Zijn knechten alzo te zegenen en voorspoedig te. maken, als wel hun hartelijke zucht, verlangen en smekingen datzelfde begeren zouden, zo kunnen zij dan nochtans zichzelf volkomen verzekerd houden, dat Hij hun arme pogingen tot voorstand van Zijn heilige Naam en zaak, toch aanzien zal met een goedgunstig oog en dat Hij die, uit Zijn volle en algenoegzame genade, ook rijkelijk genoeg aan hen zal vergelden. Indien al niet naar de dadelijke vrucht, die er van gekomen is, als welke toch alleen staat ter zijner soevereine bestelling, nochtans naar hun goede wil en ijver voor Zijn dienst, en naar de mate van hun gelovige en standvastige aankleving aan Zijn belofte.

Onze gezegende Heere en Meester, Jezus Christus Zelf heeft, toen Hij bij ons omwandelde hier op aarde, onder het Joodse volk, in een zeer diep vervallen en bedorven tijd, van Zijn overvloedige Goddelijke arbeid ook maar een geringe vrucht gezien. Hij bracht Zelf uit zoveel volk, dat Hem dagelijks hoorde, en dat Zijn wonderwerken mocht genieten en aanschouwen, maar een onnozel klein kuddeke toe, hetwelk zeer veracht was in de wereld, Luc. 12:32. En een groter blijk van de verdorvenheid van de Joden, en van de dienst van de Zaligmaker onder hen, kon er immers niet zijn, dat zij Hem, de Heere der heerlijkheid, even om de waarheid en Goddelijkheid van Zijn leer, en om Zijn getrouwe ijver tot reformatie van hun vervallen kerk en godsdienst, na een onophoudelijke lastering en boze tegenstand en vervolging, nog eindelijk gekruist hebben.

Echter heeft die heilige Knecht des Heeren daarom in het minst niets van Zijn dienst en arbeid achtergelaten, tot uitbreiding van het hemelse koninkrijk; maar Hij is immers, ons tot een voorbeeld, volstandig daarin voorgegaan, tot aan het einde van Zijn leven toe, en heeft de zaken aan God Zijn Vader, met een stil, ootmoedig vertrouwen, geheel aanbevolen, voor zeker houdende, dat Hij Hem beide, Zijn arbeid en Zijn lijden, zeer overvloedig zou belonen. Hij stelde Zich ten enenmale hiermee gerust, dat, hoezeer Hij ook al te vergeefs mocht gearbeid, en Zijn kracht onnuttelijk en ijdelijk toegebracht hebben, nochtans Zijn recht gewisselijk bij de Heere, en Zijn werkloon bij Zijn God was, Jes. 49:4.

Wat een zonderlinge grond van bemoediging, van vertroosting en versterking ligt er dan niet in dit hoogwaardige en Goddelijke voorbeeld voor alle gaarne getrouwe dienaren van het heilig Evangelie, het mag dan met hun geringe pogingen, in de wereld gaan en uitvallen, zoals het mocht!

Laten zij hier maar met de Cherubim steeds hun aangezichten neigen tot dit Verzoendeksel, en hun ogen gewennen, om te zien op de overste Leidsman en Voleinder des geloofs Jezus, dewelke voor de vreugde, die Hem voorgesteld was, het kruis heeft verdragen en de schande heeft veracht, en is gezeten aan de rechterhand des Troons Gods, Hebr. 12:2. Laten zij zich altijd troosten door Zijn genade, dat, als zij met hun kleine arbeid al somtijds geen grote of aanmerkelijke vrucht onder de mensen mochten doen, dezelve dan nochtans voor Gods heilig aangezicht blijft liggen, tot een gedachtenis van hun oprechte liefde in, en verbintenis aan de liefde van Christus en van Zijn kerk. De Heere zal Zijn wijze en eeuwige raad toch wel uitvoeren, het is niet onze, maar Zijne eigen zaak, welke Hij niet zal laten varen, al dunkt het ons ook, dat die verloren gaat. Gelijk de land- of akkerman zijn kostelijk zaad uitstrooit, op het omgeploegde veld, en dat lankmoedig verwacht, tot dat het de vroege en spade regen zal ontvangen hebben en de milddadige Voorzienigheid hem eens een rijke oogst zal doen inzamelen in zijn schuren, also moeten wij arme dienaren van de Heere Jezus Christus ook handelen. Wij moeten maar het zaad van het Woord, dat wij in onze schoot dragen, allerwege uitstrooien op de akker, en zaaien, terwijl het de bekwame tijd is. En dan moeten wij voorts met nederige lankmoedigheid op de Heere blijven wachten, die het geplante en het nat gemaakte alleen den wasdom kan geven.

Het is onder een gemoedelijke indruk van dusdanige opmerking, dat wij nu een aanvang mogen maken met dit gewichtig traktaat, waarin wij, met de genadige bijstand en besturing van de Heilige Geest, het Christenvolk in Nederland graag wensten enige goede onderrichtingen aan de hand te geven omtrent het behoorlijk aanleggen en voorspoedig waarnemen van de voorname plicht van getrouwe zelfbeproeving, hoe toch een ieder mens zijn eeuwige staat grondig zal onderzoeken en toetsen aan de Goddelijke en onfeilbare toetssteen van de heilige Evangeliewaarheid, welke ons geopenbaard is in het eeuwigblijvende Woord, dat God aan Zijn kerk hier op aarde heeft ter hand gesteld. Die zuivere, hemelse Waarheid, ingegeven door de Heilige Geest, is toch de enige Canon, of het vast en onveranderlijk richtsnoer, voor het ware Christengeloof; en daarom ook: *zo velen als er naar deze regel zullen wandelen, over dezelve zal zijn vrede en barmhartigheid, en over het Israël Gods*, Gal. 6:15. Dit zal wel ieder zo in het algemeen geredelijk toestemmen, aangezien toch het christendom enkel rust op zodanige belijdenis. Doch het komt hier voornamelijk aan op het bijzondere verstand en de formele uitlegging van de rechte zin van het Goddelijke Woord. Wie zal niet enige kennis hebben van de grote moeite en beroeringen, welke het voorheen gebaard heeft in de Gereformeerde kerk, eer men het onder de genadige zegen van de Allerhoogste zover heeft mogen brengen, dat men de heilige leer en waarheid van het Evangelie grondig heeft kunnen vaststellen en bepalen, door middel van zekere Formulieren of Schriftmatige canons van de leer, naar welke het Goddelijk Woord hoofdzakelijk onder ons, altijd zou verstaan en uitgelegd worden? En zo zal het er bij ons Gereformeerden dan nu maar alleen op aankomen, dat wij die beproefde regels en vaststellingen van onze vaders, gelijk die ordentelijk door ons aangenomen zijn, ook nauwkeurig altijd volgen, en dat wij van dezelve in het minste niet afwijken, ter rechter- of ter linkerzijde. Zo lang toch zullen wij de zuivere leer van de waarheid maar getrouw kunnen bewaren, als wij ons zorgvuldig houden aan de oude paden en aan de rechtzinnige bepalingen van de leer, welke daar voor ons gemaakt zijn.

Daarentegen zo veel als wij van dezelve maar slechts mochten afgaan op enigerhande wijze (hetzij met direct te verwerpen of met meer bedekt een andere zin en uitlegging aan die vastgestelde bepalingen te geven, strijdig aan derzelver duidelijke zin en met de eenvoudige en rechte uitlegging, welke men in onze kerk altijd van de beginne aan, aan dezelve placht te geven), zoveel moeten wij ook noodzakelijk ongevoelig verliezen van de heilige waarheid van de Geest zelf. Wij moeten dan voorzeker onze aangenomen en ondertekende leerregels en kerkelijke Formulieren (welker deugdelijke rechtzinnigheid, gelijk een zeer helder licht, altijd onder ons geschenen heeft), eenvoudig en stipt volgen. Indien wij anders onze eigen gereformeerde waarheid hoog achten en die begeren te houden als de allerdierbaarste schat, waarmee God ons zo genadig heeft willen verrijken boven een ongelukkig dwalend volk, dat Zijn heilige wegen niet mag kennen, maar hetwelk dus jammerlijk door de satan

misleid wordt, dat zij afgegaan zijn van de zuivere leer van het Evangelie tot de stinkende kanalen en modderpoelen van allerlei valse en onGoddelijke leringen, waardoor zij de waarheid geheel bedorven hebben, tot hun eigen dodelijk zielsbederf.

Van het onderscheid tussen het zaligmakend- en het tijdgeloof

Het zal aan niemand, die maar enige grondige kennis en ervarenheid bekomen heeft in de zaken van onze heilige Gereformeerde leer, onbekend zijn, hoe wij altijd met grote ernst hebben beweerd en staande gehouden tegen de Pelagiaanse partij, dat er eigenlijk een tweeërlei werk, gave, genade of geloof van de Geest in de kerk altijd plaats heeft; een *algemeen werk*, hetwelk ook sommige tijdgelovigen en verworpenen, zelfs wel eens in een hoge trap ontvangen en bezitten, en een *zaligmakend*, dat maar alleen is voor de ware uitverkorenen en gelovigen, en dat dit tweeërlei werk of genade van de Geest, allerwezenlijkst van elkaar onderscheiden is, zover zelfs, dat men door het ene zeker zalig en behouden wordt in de Heere Jezus Christus, terwijl men toch met het andere eeuwig moet verloren gaan, en maar alleen een des te zwaarder en verschrikkelijker verdoemenis bekomt. Van hoe groot gewicht en aangelegenheid het nu is, dat men het waarachtige onderscheid tussen beide enigszins wel en grondig kent, zulks zal ieder gemakkelijk bemerken, die slechts een weinig geoefend is in de heilige zaken van het christendom. Gelijk er ons, zelfs in de algemene en stoffelijke dingen bijzonder veel aan gelegen is, het ware van het valse behoorlijk te onderscheiden, opdat wij niet gemakkelijk misleid en bedrogen worden, zo heeft dit dan immers veel meer plaats in de zaken van God en het wel en wee van onze onsterfelijke zielen. Wie moet toch niet bekennen, dat het zeker een stuk van de hoogste aangelegenheid en noodzakelijkheid is voor ieder mens in het behoorlijk onderzoeken van de staat van zijn gemoed, dat hij, volgens het duidelijk onderwijs van het Goddelijke Woord, wel grondig acht geeft en verstaat wat er zij van de algemene werkingen van de Geest, waarmee men eeuwig verloren gaat, en van de heilige en zaligmakende, waardoor men alleen behouden wordt!

Zal ook iemand ooit in staat zijn, om een behoorlijk onderzoek te kunnen doen naar zijn eigen ziel of om anderen enigszins tot besturing te zijn, indien hij slechts alleen in de ware leer van Gods Woord, belangende dit voorname stuk, onkundig bevonden wordt?

Naardien wij dan het voornemen hebben om van de ware zelfbeproeving wat nader te handelen, zo achten wij het tot een grond of aanleiding voor dit ons werk noodzakelijk, dat wij hier de zuivere Gereformeerde leer van onze kerk aangaande het onderscheid tussen het ware en het tijdgeloof, of tussen de zaligmakende en algemene werkingen van de Geest eerst eens duidelijk in het licht stellen. Want naardien wij van dat wezenlijke onderscheid in het vervolg telkens gebruik zullen moeten maken en wij alle zaken in dat zuivere geestelijke licht zullen moeten verhandelen, scheidende het ware en het valse werk van de Geest, overal nauwkeurig van een, zo dient iedereen hier dan vooraf wel een weinig grondig onderwezen te zijn, hoe het in deze eigenlijk staat met onze Gereformeerde waarheid. Wij vinden haar aldus kort voorgesteld en aangewezen in **de Canons of artikelen van de leer van de Nationale Synode**, gehouden Anno 1618 en 1619. Hoofdstuk 3 en 4, van 's mensen verdorvenheid enz. Art. 9.

"Dat er velen door de bediening des Evangelies geroepen zijnde, niet komen en niet bekeerd worden, daarvan ligt de schuld niet in het evangelie, noch in Christus, door het evangelie aangeboden zijnde, noch in God, die door het Evangelie roept, en zelfs ook dien Hij roept, verscheidene gaven mededeelt; maar in degenen die geroepen worden, van dewelke sommigen zorgeloos zijnde, het woord des levens niet aannemen; anderen nemen het wel aan, maar niet in het binnenste huns harten, en daarom is 't, dat zij na een verdwijnende blijdschap van het tijdelijke geloof, wederom terugwijken, anderen verstikken het zaad des Woords door de doornen der zorgvuldigheden en wellusten der wereld, en brengen geen vrucht voort, hetwelk onze Zaligmaker leert in de gelijkenis van het zaad."

Hier hebben wij bijzonder twee zaken in acht te nemen.

- (1) Wat er gezegd wordt, dat God aan degenen, die Hij uiterlijk roept door het Evangelie, doch die nochtans niet komen of waarlijk bekeerd worden, verscheiden gaven meedeelt, door welke de algemene gaven of werkingen van de Geest verstaan worden, die verscheiden zijn en van allerlei soort en hoedanigheid, maar welke algemene gaven des Geestes toch niet genoegzaam zijn tot een waarachtige bekering des mensen, en dus ook niet tot de zaligheid, al zijn die gaven ook al zeer verscheiden en menigerlei.
- (2) Dat er sommige mensen zijn, die uitwendig geroepen worden, door de bediening van het Evangelie, en die verscheidene gave des Geestes daarbij van God ontvangen, hierdoor wel zó ver gebracht worden, dat zij het Woord des levens aannemen, dat is hetzelfde met enige kennis, liefde, geloof, belijdenis, betrachtning en diergelijke, geredelijk komen te omhelzen, maar niet in het binnenste des harten, dat is, niet met een waar, inwendig, heilig en hartgrondig geloof, hetwelk diep in het binnenste des harten vast geworteld is, door de Heilige Geest, zo als de ware bekeerden dat Woord des levens aannemen, en zich datzelve gelovig, ter zaligheid toe-eigenen. Waaruit dan ook lichtelijk volgt, dat alle zulke geveinsde waan- en tijdgelovigen na een verdwijnende blijdschap van het tijdelijk geloof, wederom terug wijken. Hun geloof is niet meer dan een enkel tijdgeloof, hetwelk, wat het dan ook al mag schijnen, toch niet waarachtig, wezenlijk of bestendig is, maar ijdel en verdwijnend. Nochtans geeft het hun voor een tijd enige verkwikking en blijdschap, zij putten door dat tijdelijk geloof enige troost uit de beminnelijke beloften van het Evangelie, die van Christus, van de genade en van de zaligheid handelen, wanneer zij die belofte ook aannemen, en die zichzelf zonder grond maar los toe-eigenen. Doch het is de rechte zielheilgende blijdschap van het geloof niet, welke daar is in de ware kinderen Gods; het is maar een korte en verdwijnende blijdschap, niet vast geworteld in het hart; zij vergaat en verdwijnt eindelijk en houdt geheel op, en dan wijken die tijdgelovigen geleidelijk weer terug tot de wereld en de zonde, en blijven niet bestendig bij Christus tot het einde toe, gelijk de ware gelovigen doen, die nooit van Hem wederom gescheiden worden.

Dit is dan alzo een kort voorstel, of hoofdzakelijke uitdrukking van de Gereformeerde leer, betreffende dit gewichtige punt van het werk van de Geest, door de bediening van het Evangelie, welke waarachtige leer hier dus wordt bepaald en voorgesteld, tegen de ongezonde leringen van de Pelagiaansgezinden. Deze lieden verwerpen wezenlijk en in de grond alle zodanig *onderscheid tussen de zaligmakende en de algemene gaven des Geestes in de kerk*, en zij stellen geen andere, dan enkel algemene gaven en werkingen van de Geest, welke gelijkelijk en algemeen geschonken worden aan allen en een ieder van degenen, die onder de bediening van het Evangelie leven. Hun geheel valse en onGoddelijke leer rust daarop, dat er geen bijzonder en krachtdadig werk van de Geest is in de harten van de uitverkoren gelovigen, waarlijk en wezenlijk onderscheiden van het algemene werk van de Geest in de tijdgelovigen. Want met zulk wezenlijk onderscheid maar eens voor een ogenblik vast te stellen, gelijk dat bij ons Gereformeerden als noodzakelijk wordt geleerd, moesten zij dan ook aanstonds met ons intreden in de waarachtige gronden van zulk onderscheid, zijnde de eeuwige vrijmachtige verkiezing en verwerping Gods, de dodelijke en volstrekte verdorvenheid des mensen, de leer der zuivere genade, enz.

Want zonder deze aaneengeschakelde vaste gronden kan er een zodanig wezenlijk onderscheid nimmermeer, voor een ommezien, gesteld worden.

Al wie dat onderscheid enkel maar wil stellen, die moet noodzakelijk aanstonds geheel vallen in het gehele grondwezen en vaste samenstel van onze heilige Gereformeerde waarheid: hij kan daar dan niet een ogenblik meer buiten blijven. Zo zeker is het, dat dit enkele onderscheid de gehele ziel en kracht betreft van de ware Christenleer. Hierom onderscheiden de voorstanders van het Pelagianisme dan ook het zaligmakend geloof niet wezenlijk van het tijdgeloof, dan enkel in de *bestendigheid* of duurzaamheid. Het is *bij hen wezenlijk* en in de grond een en hetzelfde geloof, doch aan het tijdgeloof ontbreekt de vaste bestendigheid, welke het zaligmakend geloof bezit. Het een is een duurzaam en aanhoudend,

en het ander is een bezwijkend en vergankelijk geloof. Dit is het enige en geheel ware onderscheid tussen beide, volgens de Pelagiaanse gronden van de vrije wil van de mens, welke niet meer konden bestaan, als er maar alleen een wezenlijk en bijzonder onderscheid gesteld werd tussen het werk van de Geest in de ene en anderen mens, en mitsdien ook tussen het zaligmakend en het tijdgeloof. Dit verderfelijk Pelagiaans wangevoelen wordt daarom ook uitdrukkelijk veroordeeld en verworpen in de canons van onze leer, Hoofdst. 5, van de volharding der heiligen, onder de dwalingen, Art. 7, waar men het ook als een dwaling verworpen vindt, van die leren, dat het geloof dergenen, die maar voor een tijd geloven, van het rechtvaardigmakende en zaligmakende geloof niet verschilt, dan alleen in de gedurigheid, met bijvoeging van deze redenen: Want Christus Zelf, Matth. 13:20 en Luc. 8:13, en vervolgens, stelt merkkelijk daarbenevens, nog drieërlei onderscheid tussen degenen die maar voor een tijd geloven en de ware gelovigen, als Hij zegt: dat genen het zaad ontvangen in een steenachtige aarde, maar dezen in een goede aarde, of goed hart. Dat genen zonder wortel zijn, maar dezen een vaste wortel hebben. Dat genen vruchteloos zijn, maar dezen hun vrucht, in verscheiden mate, met standvastigheid of volständigkeit voortbrengen.

Dit, een korte aanwijzing en hoofdzakelijke bepaling zijnde van de leer der Gereformeerde kerk, belangende dit stuk, moeten wij haar verdere uitbreiding, benevens de gronden en redenen waarop die leer berust, nu verder naspeuren en samenbrengen uit de bijzondere *adviezen of oordelen* van de leden van de *Nationale Synode*. Welke adviezen ook bijzonder met dat inzicht zijn gedrukt en algemeen gemaakt, gelijk men dat kan zien uit de voorrede voor die gedrukte Synodale Handelingen, waar aan het einde wordt gezegd:

"Doch is goedgevonden bij deze acten ook te voegen, benevens andere Schriften aan deze Synode overhandigd, de oordelen zelve van al de godgeleerden over de vijf artikelen der Remonstranten, gelijk ze in de Synode voorgesteld zijn geweest; opdat de gereformeerde kerken klaarder zouden vernemen, op wat Schriftuurplaatsen en redenen de Canons zijn berustende.

Daar is geen twijfel, of de verstandige lezer zal in deze oordelen bevinden een gans wonderbaarlijk en volkomen akkoord. Indien het misschien iemand mocht schijnen, dat in enige mindere dingen enige verscheidenheid zoude voorvallen, zo zal dit zelfs een bewijs wezen, dat in deze vergadering de behoorlijke vrijheid van profeteren en van oordelen plaats gehad heeft; en niettemin, dat zij alle tezamen met eendrachtige stemmen geaccordeerd hebben in de leer, die in de Canons dezer Synode uitgedrukt staat, dewelke bij allen en een iegelijk, niet een enige uitgenomen zijnde, of zwaarigheid makende tot betuiging van eenstemmigheid, zijn ondertekend geweest.

Eindelijk worden alle gereformeerde kerken gebeden, dat zij deze rechtzinnige leer, uit Gods Woord verklaard en bevestigd, willen omhelzen, bewaren, voortplanten, en tot op de nakomelingen, ter ere Gods en tot troost en zaligheid der zielen, overleveren."

Hieruit kan men dan genoegzaam vernemen, welk gebruik men eigenlijk van die Synodale *adviezen of oordelen* bij ons te maken heeft. Niet om straks uit een of ander particulier stuk van die oordelen een vast besluit te formeren omtrent onze aangenomen Gereformeerde leer, gelijk wel eens van minder ervarenen geschiedt, maar om altijd eerst de Canons zelf in te zien, welke uit die oordelen zijn genomen en samengesteld, en die ons de formele inhoud van de vastgestelde leer duidelijk en hoofdzakelijk aanwijzen. Waarna men de bredere uitbreiding, verklaring en bevestiging van die leer dan verder in die verscheidene oordelen en in derzelver onderlinge en eendrachtige *samenstemming* moet zoeken.

En zo is deze dan de ware Gereformeerde leer van onze kerk, welke (om van de andere Formulieren of Symbolen, welke onze Confessie en Catechismus zijn, nu niet te spreken), in de Canons duidelijk genoemd, en substantieel beschreven en bepaald, en in Synodale oordelen nader uitgebreid en eendrachtig, met schriftuurlijke redenen bevestigd wordt.

Hierom zijn deze oordelen dan zekerlijk voor ons van een bijzondere dienst en aangelegenheid, tot verklaring en bevestiging van de leer welke in de Canons vervat is, waar nevens dezelve dan ook

gevoegd, en aan de Gereformeerde kerken ter hand gesteld zijn, ten einde, om op die manier altijd bij haar te dienen als eerwaardige monumenten of gedenkstukken van onze kerkelijke leer. Zo lang dan beide de vastgestelde Formulieren en deze oordelen door ons in behoorlijke waarde en achting zullen gehouden worden, en men derzelver duidelijke zin niet listig zoekt te verdraaien en te veranderen, om die langzamerhand te schoeien op Pelagiaanse leest, zo zal men onder Gods genadige bijstand en zegen, een heimelijke toeleg tot ondermijning en omverwerping van onze heilige Gereformeerde grondleer nog zo gemakkelijk niet uitvoeren.

Maar indien wij (wat God altijd genadig wil verhoeden!) te eniger tijd eens zo droevig, verkeerd en ongelukkig, en zo trouweloos en verbasterd werden, dat wij onze eigen ondertekende formulieren, en die rechtzinnige oordelen, begonnen te verwaarlozen, en op enigerhande wijze aan sommigen de vrijheid lieten, om daar schadelijke bressen of scheuren in te maken, dan zal het gewis spoedig gedaan zijn met onze waarachtige gereformeerde leer.

Het is dan in ieder opzicht zeer te wensen, dat er van de Formulieren van de leer en van deze Synodale oordelen, die strekken tot bevestiging van een voornaam gedeelte derzelve, meer gebruik werd gemaakt door de leraren en lidmaten van onze kerk; en dat deze hooggewichtige Schriften, (welke naast, doch onder Gods heilig Woord, de voorrang voor alle andere, behoorden te hebben), door sommigen zo niet achter de bank geworpen werden, die dezelve nauwelijks zo veel waardig achten, van ze eens aandachtig in te zien. Daar zal mogelijk een aanmerkelijk aantal van onze lidmaten zijn, die de Dordtse Canons en oordelen, en misschien ook zelfs de Nederlandse Confessie of belijdenis, nog nooit onder hun ogen gehad hebben, laat staan, dat zij die gewichtige stukken naarstig gelezen en onderzocht hebben. En nochtans behoorden zij in alle Christelijke huisgezinnen zonder nalaten gedurig gelezen, en de jeugd vroegtijdig aanbevolen en ernstig ingeprent te worden; in plaats van zo veel nutteloze en ijdele boeken, welke men nu dagelijks onder de mensen vindt, en die toch maar dienen, om de gemoederen te verderven en van het goede af te leiden.

Helaas! wat geeft dit niet een dodelijke lauwheid in vele van onze Gereformeerde belijders te kennen, en dat de liefde voor de waarheid bij hen reeds grotelijks is beginnen te verkouden! En wat een droevige schade onzer leer, kerk en godsdienst, als ook der mensen dierbare zielen, hierdoor komen te lijden, zulks is zo gemakkelijk niet te zeggen.

Keren wij, dan nu weer terug tot de zaak, die wij onderhanden genomen hebben, zo zullen wij hier nu éérst de voorgestelde leer van onze kerk, *rakende het onderscheid tussen het Zaligmakend en het tijdgeloof*, of tussen de zaligmakende en de algemene gaven van de Geest, nog wat nader openleggen en bevestigen uit de oordelen van de Synodale leden. Waaruit wij de voornaamste zaken, die tot deze stof dienen, zullen aanhalen; volgende de Nederduitse druk van de Handelingen van de Nationale Synode, enz. uitgekomen te Dordrecht, Anno 1621, in Fol. Ten einde het een en andere hier dan zo te leggen, als een aanleidende grond voor onze verhandeling van de ware zelfbeproeving; gelijk wij achten dat die volgens de zuivere Gereformeerde waarheid, behoorde ingericht en in 't werk gesteld te worden, zal men daar, met Gods zegen, de rechte vrucht van trekken. Hier spreken dan eerst:

De Theologanten van Groot-Brittannië over het 3e en 4e Artikel. Pag. 146, 147.

"Daar zijn enige inwendige effecten of werkingen, die de bekering of wedergeboorte voorgeaan, die door de kracht van het Woord en van de Geest, verwekt worden in de harten van degenen, die nog niet zijn wedergeboren, als daar zijn: de kennis van Gods wil, het gevoelen van de zonde, de vrees van de straf, te denken op de verlossing, enige hoop van vergeving, enz."

"Deze voorgaande effecten, door de kracht van het Woord en van de Geest in de gemoederen van de mensen voortgebracht zijnde, kunnen door de schuld van de rebellerende wil verstikt en ten enenmale uitgeblust, en plegen ook in velen uitgeblust te worden, zodat sommigen, in welker gemoederen, door

de kracht van het Woord en van de Geest, enige kennis van de Goddelijke waarheid, enige droefheid over hun begeerlijkheden overgegeven, in de zonden volharden, en, zonder begeerte of zorg van de verlossing, in dezelve vervuilen, Matth. 13:19; 2 Petrus 2:21; Hebr. 6:4."

"Prosper, [te Aquitanië, schreef ca. 445] De Vocat, Lib. 2. Cap. 2. Velen ontvangen haast het licht van het verstand, maar de wetenschap heeft in allen niet alleen dezelfde kracht of dergelijke werking. En velen, naar zij schijnen met geloof en kennis versierd te zijn, zo ontbreekt hun de liefde, en zij kunnen bij datgene, dat zij door het geloof en de kennis zien, niet blijven; want men kan niet volharden in hetgeen men van ganser harte niet lief heeft."

En over het 5e Art. Pag. 215, &c. stellen zij eerst deze thesis neer:

"Sommige niet verkorenen, wordt gegeven enige bovennatuurlijke verlichting, door kracht van welke zij verstaan, dat die dingen, die in Gods Woord verkondigd worden, waarachtig zijn; en geven aan dezelve een toestemming, die geenszins geveinsd is."

(NB. Door *geenszins geveinsd* verstaan zij, niet studieus of opzettelijk geveinsd. VdGroe)

Deze gestelde Thesis gaan zij nu aldus nader uitbreiden en bevestigen:

"De waarheid van deze Thesis, aangaande het eerste deel, namelijk, de verlichting van het verstand, is duidelijk uit de Schriftuur te vernemen, Hebr. 6:4, waar de Apostel spreekt van diegenen, die tegen de Heilige Geest hebben gezondigd, zeggende: dat zij verlicht zijn geweest. En in Hoofdstuk 10:26 geeft hij te kennen, dat zij na ontvangen kennis van de waarheid, moedwillig kunnen zondigen. Insgelijks de apostel Petrus spreekt van sommigen, die nadat zij de weg der gerechtigheid gekend hebben, nochtans weer afgekeerd zijn van het heilige gebod, dat hun overgegeven was. Judas was een zoon der verderfenis, Joh. 17:12, nochtans is hij met de kennis van het Evangelie begaafd geweest. Daarom ook van Christus te samen met de andere Apostelen gezonden, om het Evangelie aan de Israëlieten te prediken, Matth. 10:7. Christus dreigt met dezelfde straffen, zowel degenen die de Predikatie van Judas zouden verachten, als de anderen, vers 14, 15. Deze allen zijn verlicht geweest met een bovennatuurlijke kennis van de waarheid van het Evangelie, welke verlichting van de Heilige Geest voortgekomen, een ware wetenschap in hun verstand gebaard heeft; uit welke zij werkingen voortbrachten, zo menigmaal het nodig was, die met dezelve overeenkomstig waren.

Ja, het kan gebeuren, dat een heidens filosoof onderscheidenlijker en pertinenter zal weten de verborgenheid van de menswording van Christus, en subtieler verstaan de onderscheidende enigheid des Persoons, en de onderscheiding der naturen, als een eenvoudig Christen."

"Van de ongeveinsde toestemming, die aan het evangelie doen en plegen te doen de mensen, die niet verkoren zijn, is het even blijkbaar, Luc. 8:13. Het zaad, dat op het steenachtige gevallen is, betekent die toehoorders, die voor een tijd geloven, dat is, die toestemmen de zaken die van God geopenbaard zijn, en voornamelijk het Evangelische verbond. En dat deze toestemming geenszins geveinsd is geweest, blijkt daaruit, dat zij het Woord met vreugde ontvangen hebben, Hand. 8:13.

Simon de tovenaer zelf heeft Filippus, die het evangelie van 't koninkrijk Gods verkondigende, geloofd, en is tot een getuigenis van het geloof gedoopt geweest.

Hymeneüs en Alexander (1 Tim. 1:20), hadden schipbreuk geleden van het geloof, hetwelk niet een geveinsd maar een waar geloof was. Want dat is niemand als een fout te wijten, dat hij van een hypocritisch geloof afwijkt. En daar wordt geen schipbreuk geleden in een geveinsd geloof, maar alleen een ontdekking en openbaring. Hij kan ook geen schipbreuk lijden, dan die waarlijk in 't schip geweest is.

In 2 Petrus 2:20 worden sommigen gezegd de besmetting van de wereld ontvloeden te zijn, door de kennis des Heeren, welker laatste conditie erger is dan het eerste.

Nu, deze kennis betekent niet een blote kennis, maar een toestemming gegeven aan bekende zaken, waaruit ontstaan is het ontvlieden van de besmetting der wereld, Joh. 12:42 en 43. *Nochtans geloofden ook zelfs velen uit de oversten in Hem; maar om der Farizeeën wil beleden zij het niet, opdat zij uit de synagoge*

niet zouden geworpen worden. Want zij hadden de eer van de mensen lief, meer dan de eer van God. Zij geloofden namelijk met een geloof, dat de leer toestaande en ongeveinsd was; wel in het hart toen schuilende, maar niet uitbrekende in een uiterlijke belijdenis, met vrees van gevaar. Welke (zegt Augustinus), zo zij in deze ingang van het geloof toenamen, zij zouden ook de liefde van de wereldlijke eer, toenemende, overwinnen."

"Al zulke verlaters worden terecht berispt en gestraft; niet dat zij het geloof, hetwelk zij nooit gehad hebben, hebben geveinsd; maar dat zij dat geloof, hetwelk zij hadden, verlaten hebben. En veel zwaarder zondigen degenen, die van de medegedeelde genade afwijken, dan die de predikatie van het evangelie nooit is bekend geweest, zoals onze Zaligmaker leert, Joh. 15:22."

"In dezulken ontstaat, uit deze kennis en geloof, enige verandering van de hartstochten, en enigszins ook een verbetering van de zeden. Van het eerste blijkt uit Matth. 13:20. Zij hoorden het Woord en ontvingen het met vreugde.

Van gelijken is 1 Kon. 21:27: *Het geschiedde nu als Achab deze woorden hoorde, dat hij zijn klederen scheurde, en een zak om zijn vlees legde en vastte; hij lag ook neder in den zak en ging langzaam.* Dat deze woorden tekenen zijn geweest van een ware droefheid, geschept uit de woorden van de profeet, blijkt daaruit, dat God deze vernedering vergolden heeft met een afwering van de tijdelijke straf, vers. 29: *Daarom, dewijl hij zich vernedert voor Mijn aangezicht, zo zal Ik dat kwaad in zijn dagen niet brengen.*

Hebr. 6:4: de apostaten, of afvalligen die daar beschreven werden, zijn niet alleen verlicht geweest, maar hebben ook de hemelse gave, het goede woord Gods en de krachten der toekomstige eeuw gesmaakt. In vers 6 wordt te kennen gegeven, dat zij enigszins zijn vernieuwd geweest. En in hoofdstuk 10:26 wordt van diegenen, die de kennis der waarheid ontvangen hebben, gezegd in vers 29 dat zij het bloed des Testaments, waardoor zij geheiligd waren, te hebben vertreden.

Herodes hoorde Johannes gaarne, Marc. 6:20." "Van verbetering, die enigermate geschiedt, kan dezelfde Herodes een voorbeeld zijn, die Johannes de Doper in waarde hield, "en als hij hem hoorde, deed hij vele dingen."

2 Petrus 2:20: Zij waren de besmetting der wereld ontvloden, door de kennis van den Heere en Zaligmaker Jezus Christus. Deze hebben, door de werking van deze kennis en van dit geloof, de besmetting der wereld verworpen.

Alsook hoofdstuk 1:9, sommigen vergeten, dat zij van de vorige zonden gereinigd zijn.

En Matth. 12:43: uit de zodanigen wordt de onreine Geest gezegd uitgegaan te zijn.

In dezen, zoals de verlichting en toestemming die aan de zaken, door God geopenbaard, bewezen wordt, geenszins geveinsd was, maar in zijn graad en orde waarachtig, also waren ook de hartstochten en de verandering van de zeden. Deze beginselen waren niet geveinsd of versierd; maar uit kracht van de schikkingen tot de genade en aanblazing van de Heilige Geest, die zij voor een tijd in zich gevoeld hebben. Hetwelk blijkt uit de hartstochten, blijdschap, droefheid, ijver, die zij zo niet voorwenden, als waarlijk in zichzelf bevinden. Van zodanigen zegt Augustinus: het waren geen kinderen; zelfs niet, wanneer zij in de belijdenis en in de naam kinderen waren; niet omdat zij de gerechtigheid geveinsd hadden, maar omdat zij in dezelve niet zijn gebleven."

"Uit deze beginselen, ook door uiterlijke werken van de gehoorzaamheid betuigd, worden zij gehouden, en naar het oordeel van de liefde, moeten zij gehouden worden voor gelovigen, gerechtvaardigden en geheiligden."

"Diegenen, die bij zulke inwendige gaven van de Heilige Geest, een betering van het geloof en een uiterlijke belijdenis van het christelijk geloof voegen, die moeten door ons met recht (die het binnenste van het hart kennen noch doorgronden kunnen), gehouden worden voor gelovigen, gerechtvaardigden en geheiligden. Hetgeen klaar genoeg uit de apostel Paulus bewezen wordt, die in de brieven, die hij aan de particuliere kerken van Rome, Korinthe, Efeze enz. schrijft, allen zonder onderscheid noemt, als geliefden Gods, heiligen, geheiligden, Rom. 1:7; 1 Kor. 1:2; Ef. 1:1; Filip. 1:1.

Desgelijks de apostel Petrus, in het opschrift van zijn eerste brief, spreekt de verstrooide vreemdelingen aldus aan: *de uitverkorenen, naar de voorkennis van God den Vader, in de heiligmaking des Geestes.*

Laat het gevoel van Augustinus hier bij komen, die aldus spreekt van de uitverkorenen: "Diezelve, wanneer zij wèl leven, worden kinderen Gods genoemd; maar dewijl zij goddeloos zullen leven, en in dezelve goddeloosheid sterven, zo noemt hij ze niet kinderen Gods, naar de voorkennis Gods. En daarna: Daar zijn sommigen wederom, die van ons genoemd worden kinderen Gods, om de aangenomen tijdelijke genade, en zij zijn het nochtans Gode niet."

"De niet-verkorenen, die zover gekomen zijn, geraken echter nimmermeer tot de stand van de aanneming en rechtvaardigmaking. En derhalve, uit de afval van deze wordt de afval der Heiligen verkeerd besloten."

"Hoewel de niet-verkorenen, in de schoot van de kerk opgevoed, door de gezegde beginselen, in het verstand, wil en hartstochten, enigszins tot de rechtvaardigmaking strekkende, geschikt gemaakt worden, nochtans worden zij daaruit niet gesteld in de staat van de rechtvaardigmaking of van de aanneming. Want zij behouden nog de vezels en de wortels van de verdorven begeerlijkheden, dewelke zij den toom geven, vast ingeworteld. Zij worden met de liefde van de aardse dingen te zeer bevangen, en de hardigheid, in 't diepst van het hart schuilende, wordt niet weggenomen. Daarom in grote vervolging of verzoeking wijken zij af van de genade, of door de liefde van de wellusten en verleiding van het vlees verlost, of door enig ander verdorven passie verrukt zijnde, laten ten laatste blijken, dat zij zichzelf liefhebben, dat zij de wellusten meer beminnen dan God, en dat zij niets minder genieten dan God, ofschoon zij zichzelf op wonderlijke dingen hebben laten voorstaan, maar in der daad God hebben willen gebruiken, opdat zij de wereld zouden genieten, gelijk Augustinus elders zegt. Daaruit blijkt, dat zij nimmermeer in der daad geraken tot die verandering en vernieuwing van het verstand en van de hartstochten, die de rechtvaardigmaking vergezelt; ja zelfs niet tot degene, die naast tot de rechtvaardigmaking bereid en geschikt maakt.

Want zij doen nimmermeer ernstige betering. Nimmermeer hebben zij een ernstige droefheid daarover, dat zij God met hun zonden vertoornd hebben. Zij komen niet tot de nederige gebrokenheid van het hart, en scheppen geen ernstig voornemen van in toekomstige tijd niet te zondigen. Hun wordt niet gegeven bekering ten leven, Hand. 11:18, met de droefheid naar God, die een onberouwelijke bekering werkt tot zaligheid, 2 Kor. 7:10. Zij zijn niet arm van geest; want zodanigen komt het rijk der hemelen toe.

Hiertoe dient het zeggen van Augustinus, dewelke, van de verworpenen sprekende, zegt: God brengt geen van deze tot de heilzame en geestelijke bekering, waardoor de mens in Christus, met God verzoend wordt."

"Wij zwijgen, dat zij nimmermeer een ernstige begeerte van de verzoening gevoelen. Zij hongeren en dorsten niet naar de gerechtigheid; want zodanigen zullen verzadigd worden uit de fontein van het levende water, die een fontein wezen zal, springend ten eeuwigen leven. Verder zij verzaken zichzelf niet, verzaken niet ten enenmale hun begeerlijkheden, en gevoelen nooit een kleinachting aller dingen, vergeleken bij de kennis van Christus, die in de Apostel geweest is. Eindelijk, het waar en ongeveinsd geloof, hetwelk de zondaar rechtvaardigt, krijgen zij nooit, want dit geloof is een eigendom van de uitverkorenen, en wordt de niet-uitverkorenen niet gegeven.

Die van de Palts op het 5 Art. pag. 239, 240, daar zij, handelende van het onderscheid tussen het algemeen of tijdgeloof, en het ware zaligmakend geloof, hetzelfde aldus voorstellen:

"Ten eerste dan verschillen zij in de *werkende oorzaak*, zowel die een vergelegen oorzaak is, als die de naaste is.

De *vergelegen* oorzaak van het volhardende geloof is de genade van de verkiezing, Hand. 13:48; Rom. 8:19, 30; van het tijdelijke geloof is de algemene genade, uit welke God ook de verworpenen verscheidene gaven uitreikt, tot stichting van de kerk; dewelke plegen genoemd te worden, genaden om niet gegeven, uit oorzaak van de plaats, 1 Kor. 12:8, 9; hfdst. 13:1, en vervolgens.

De *naaste* oorzaak van dat geloof is de Geest der vernieuwing, Tit. 3:6; der wedergeboorte, Joh. 3:5; der aanneming, Rom. 8:15; en de Geest der verlichting, Hebr. 6:4,"

"Ten tweede, zij verschillen in de *personen*, in welke de beide geloven zijn.

De persoon, in welke het volhardend geloof is, is een uitverkorene. Tit. 1:1; Rom. 11:7; Hand. 13:48.

In welke het tijdelijk geloof is, is een verworpene. Matth. 24:11 en 24; 1 Joh. 2:19.

Alsmede in de *delen van de ziel*, in welke beide zijn. Want het zaligmakend geloof is niet alleen in het verstand, kennende God, maar ook in de wil of het hart, berustende op de belofte en het gevoelen van de genade, Luk. 8:15; Hand. 15:9; Rom. 10:9, 10; Ef. 3:17. Het tijdelijk geloof is in het verstand alleen of ook in het hart, uit andere oorzaken dan uit het levendig gevoelen van de genade uitgebreid zijnde, Luk. 8:13; Hebr. 6:4, 5."

"Ten derde, zij verschillen in het *wezen* zelf.

Want in het volhardend geloof verstaat het wezen in het aannemen van Christus met vertrouwen, waardoor de gelovende in Hem geworteld wordt, Kol. 2:7; Jer. 17:7, 8, en hetwelk de Apostel noemt de vastigheid des geloofs, Kol. 2:5. Daarentegen het tijdelijk geloof heeft geen wortel, Matth. 13:20; Luc. 8:13."

"Ten vierde, zij verschillen in het *einde en in de vruchten*.

Het einde van het *volhardend* geloof is de zaligheid der zielen, Hebr. 10:39; 1 Petrus 1:5, van het *tijdelijke* niet, Matth. 24:13.

De effecten of vruchten zijn ook verscheiden; waarvan men leest, Rom. 5:3-5. Maar voornamelijk is de vrucht van het ware geloof een vaste en standvastige blijdschap, Joh. 16:22, in het midden van de verdrukkingen volhardend, Rom. 5:3, welke daarom genoemd wordt een blijdschap des geloofs, Filip. 1:25.

Maar noch deze blijdschap, Luc. 8:13, noch ook de andere effecten of vruchten, ontstaan uit het tijdelijk geloof, want de blijdschap hetzelfde is met datzelfde geloof verdwijnende."

"Ten vijfde, zij verschillen in de *eigenschappen* en bijgevoegde zaken van oprechtheid en van de tijd.

Van oprechtheid: want het volhardend geloof is ongeveinsd, 1 Tim. 1:5; het tijdelijke is hypocritisch, 1 Joh. 2:19; Luc. 8:18.

Van de tijd: omdat het volhardende blijft, Luc. 22:32. Het tijdelijke bezwijkt, Matth. 13:20, 21; 1 Joh. 2:19.

Dit is dan de tegenstelling."

Die van Hessen, op het 5 Art. Pag. 242, 245.

"Ten eerste, is er een geloof, hetwelk alleen is een zodanige blote en *enkele kennis* en toestemming van de leer, in Gods Woord begrepen, die vergezelt gaat met enige blijdschap, doch verdwijnend. Die gevat wordt uit hoop van enige tijdelijke nuttigheid, zonder een zeker vertrouwen van de vergeving der zonden, en zonder berusting in de belofte Gods, ons om Christus wil gedaan. Welk geloof, dewijl het in voorspoed duurt, en in tegenspoed ten enenmale verdwijnt, tijdelijk genoemd wordt, Matth. 13:21."

"Ten tweede, is er een geloof, hetwelk is een wetenschap en *vertrouwende toestemming*, waarmee wij aannemen en de beloften, die God ons, in Christus gedaan heeft, en in Gods barmhartigheid, liefde en Vaderlijke gunst tot ons, door de verdiensten van Christus ons verkregen, liefelijk berusten,

vasthoudende, dat niet alleen anderen, maar ook ons en dat in 't bijzonder mij, u, enz. de vergeving der zonden, gerechtigheid en het eeuwige leven, uit Gods loutere genade, om de enige verdienste van Christus, gegeven wordt. Alzo wordt het woord geloof genomen, wanneer wij, door datzelfde, voor God gezegd worden gerechtvaardigd en eeuwig zalig gemaakt te worden, Rom. 3 en 4 en 11; Gal. 2 en 3 en elders.

Uit oorzaak waarvan dit geloof genoemd wordt: een rechtvaardigmakend en zaligmakend geloof.

En dit rechtvaardigmakend geloof is op vele manieren verschillend van het tijdelijk geloof, en zij zijn verschillend in het wezen zelf. Want zij worden onderscheiden:

1. "Naar hetgeen, waarin dat beide is.

Want het tijdelijk geloof is alleen in het verstand, en werkt wel uit zichzelf enige blijdschap in het hart, maar een ongestadige, uit verdwijnende oorzaken, namelijk, uit hoop van tijdelijke gemakkelikheden uit de leer van het Evangelie te verkrijgen.

Maar het rechtvaardigmakend geloof, hoewel, zover als het is een kennis en toestemming, een plaats heeft in het verstand, nochtans zo ver als het is een vertrouwen en berusten in God, zo is het in de wil en in het hart geworteld, Rom. 10:9, 10."

"Gene kan opwassen, en wast ook soms in een akker die niet goed is, maar steenachtig, Matth. 13:5, 20, 21. Dit komt niet dan in een goede akker, dat is in de mens, die God het stenen harte heeft ontnomen, en gegeven een vlezen hart, Ezech. 11:19 en 36:26."

2. "Zij verschillen in het wezen zelf.

Want het wezen van het rechtvaardigmakend geloof bestaat in een vertrouwende aanneming van Christus en van Zijn verdiensten, of een vaste verzekering, waardoor ieder gelovige voor zeker houdt, dat de evangelische belofte hem toekomt en dezelve zich toeëigent. Maar het wezen van het tijdelijk geloof bestaat in een toestemming van Gods Woord, met een verdwijnende vrucht, die uit een hoop van tijdelijke gemakken rijst."

3. "In de effecten of vruchten.

Door het zaligmakende geloof worden wij Christus ingelijfd, en worden Zijn lidmaten, alzo dat Hij in ons en wij in Hem zijn, Joh. 6:56; Ef. 3:17.

Door het tijdelijke worden wij Christus niet ingelijfd, en worden niet Zijn lidmaten, want anders zouden degenen die dat tijdelijk geloof hebben, door geen vervolging of verdrukking van Christus gescheiden worden. Rom. 8:35."

"Door het ware geloof wordt de mens voor God gerechtvaardigd, Rom. 3 en 4; Gal. 2 en 3. Door het tijdelijke wordt de gerechtigheid niet verkregen."

"Het ware geloof brengt voort goede en Gode behagelijke werken, liefde, hoop, lijdzaamheid, enz. als vruchten, in sommigen honderdvoud, in sommigen zestigvoud, in anderen dertigvoud, namelijk, naar de mate van de gave van Christus en Zijn Geest. Bezie Matth. 13; Ef. 4:7; 1 Kor. 12:11; Gal. 5:6, 22, 23.

Het tijdelijke brengt deze vruchten niet voort, maar eer het tot rijpheid komt, vergaat het in de groente, eer dat het wortel krijgt, Matth. 13:6, 21."

"Het ware geloof brengt voort een vaste, bondige en blijvende blijdschap, waardoor wij in God zoetelijk berusten, dewelke gelijk als een beginsel is van die onuitsprekelijke, hemelse en eeuwige blijdschap, Rom. 5:1, 2 en 14:17. Dat is wel met blijdschap vergezelschap, maar die verdwijnende is, en in tegenspoed niet alleen verslappende, maar ook ten enenmale verwelkende en verstervende, Matth. 13:6, 22."

4. "In de bijgevoegde zaken en eigenschappen.

Het rechtvaardigmakend geloof is altyddurend. Waaruit de ware gelovigen en rechtvaardigen gezegd worden te zijn, als een boom, geplant aan waterbeken, die zijn vrucht geeft op zijn tijd, en welker blad

niet afvalt, Ps. 1:3. Het tijdelijk geloof, wanneer vervolging opkomt, vergaat terstond: want het heeft geen wortel, Matth. 13:6, 21."

"Als wij de Geest der wedergeboorte noemen, zo bedoelen wij niet die gaven van de Heilige Geest, die de verworpenen met de uitverkorenen gemeen hebben. Gelijk zowel zijn die *extra ordinaire*, [bijzondere] miraculeuze gaven in de eerste kerk, van welke Christus spreekt, Matth. 7:21, 22, 23, en de Apostel, 1 Kor. 12:4 enz., alsook die *ordinaire* [gewone] gaven: verlichting van het verstand, kennis van de verborgenheden van het koninkrijk der hemelen, en een, om zo te zeggen, smaak van Gods Woord en van de krachten van de toekomstende eeuw, Hebr. 6:4, 5, die de verworpenen ook gegeven worden.

Maar wij bedoelen die gaven van de Heilige Geest, waarmee de uitverkorenen van de verworpenen, de ware gelovigen en geheiligden van de hypocrieten onderscheiden worden. Als daar zijn: een oprechte liefde Gods en van de naaste, ware heiligheid, gerechtigheid, lijdzaamheid, hoop en andere vruchten van de Heilige Geest, die de Apostel beschrijft, Gal. 5:22, 23."

Die van de Nassausche en Wetteravische kerken, op het 3 en 4 Art. pag. 273.

"Welke zaken, opdat ze beter verstaan mogen worden, zo moet men onderscheid maken tussen de algemene roeping en bijzondere of eigene. De algemene roeping is die ook tot de hypocrieten behoort, en is, of der prediking, of der verlichting. Op die wijze worden de mensen geroepen door het Woord en de Sacramenten. Op deze wijze worden zij geleerd, de wil van God en de weg der zaligheid te kennen, zover, dat zij over de zonden bedroefd zijn, met blijdschap het Woord ontvangen, geloven, verlicht worden, de hemelse gave smaken, de Heilige Geest deelachtig worden, smakende de kracht van de toekomstende eeuw, Luc. 8:12, 13, 14; Hebr. 6:4, 5.

De bijzondere of eigene roeping behoort tot de uitverkorenen alleen, en wordt genoemd de genade der vernieuwing, met welke door de Heiligen Geest de wil en het hart herboren worden, enz."

En pag. 175.

"Maar zult u zeggen, de mens kan zich bereiden en schikken tot de eerste bekering, overdenkende Gods Woord, droevig zijnde vanwege de begane zonden, en de genade Gods begerende. Maar ik zeg, dat dit alles voortkomt uit die algemene genade der prediking en der verlichting, en niet van de wil van de mensen, enz.

Daarna wat aangaat die dingen, die voor de wedergeboorte gaan, hetzij dat ze uitwendig of inwendig zijn, als daar is droefheid om de zonde, begeerte van de genade en dergelijke, die zijn in de hypocrieten niet heilzaam, in de uitverkorenen heilzaam, en verschillen daarom in wezen."

Die van Geneve, op het 3 en 4 Art. pag. 177, 178.

"Die kennis en wetenschap van de Goddelijke dingen, berustende in het verstand van vele onherboren mensen, is een werking van dat licht, 't welk alleszins in de kerken, in het Woord, in de dienst omschijnt; waarmee, als met een zekere glans in haar verstand gewrocht wordt, om een lichte en verdwijnende waarheid van de schors van de Schriftuur te doorzien, mitsgaders ook enige beweging van een plotselinge blijdschap. Maar zo er enige toestemming is, die is, uit een generale inwendige genade van de Heilige Geest aan de gedoopten gegeven, Hebr. 6:4; Joh. 5:35; Ezech. 33:31; Matth. 13:20, 21; 1 Kor. 14:24, 25; Num. 24:3, 16; Joh. 5:38."

"Maar die diepe, inwendige, gewortelde, levendige, minnelijke, vriendelijke, blijvende, krachtige wetenschap des harten, zekerheid, verzekering; waardoor het Woord ingeplant, en met geloof getemperd wordt: deze is de wedergeborenen eigen en is alleen heilzaam, 2 Kor. 4:6; Ef. 1:17, 18; 2 Kor. 3:18; Kol. 3:1; Jac. 1:21."

En op het 5de Art. pag. 261.

"Zodanigen zijn al degenen, die voor een tijd geloven, niet hebbende de levende wortel van het geloof, alleen het kerkelijke en religieuze lichaam van Christus, voor een zekere uitwendige invloeiing ingelijfd, maar niet door de geestelijke. Welker geloof nimmermeer waarachtig en grondig is. Hun wedergeboorte is, in alle delen, nooit volkomen geweest, noch hun hart, tot in het binnenste besloten, en van Christus, door de Geest vernieuwd geweest. En nooit hebben zij rechte en duurzame vruchten van het Rijk der Hemelen Gode-behagelijk, voortgebracht, Matth. 13:20, 21; Joh. 15:2; Matth. 25:3; Matth. 21:19; Judas vs. 12."

Die van Bremen, op het 3 en 4 Art. pag. 284.

"Door het woord van de wet bereid hij de mens tot kennis van zijn ellendigheid, en brengt hem tot wantrouwen van zich zelf. Daarna leest hij door het Evangelie, en wijst aan de weg, om de zaligheid zeker te verkrijgen, door het geloof in Christus. Alwaar zijn historische verhalen en onderwijzingen: geboden, verboden, beloften, dreigementen."

"Deze dingen alle hebben een smaak van de Goddelijke waarheid, heiligheid, goedheid, gerechtigheid. En die dezelve met een gemoed van boven verlicht overwegen, die moeten noodzakelijk enige kennis van de hemelse verborgenheden bekomen. Ook placht in velen hieruit te ontstaan een toestemming, waarmee zij de waarheid in dezelve erkennen, en de goedheid prijzen; en des te vaster, hoe de verlichting van het verstand klaarder is; en enige smaak van de genoeglijke goederen. Nochtans al deze dingen kunnen ook in diegenen wezen, die herboren worden."

"Wat is dan aan de uitverkorenen kinderen van God eigen?"

Antwoord: Uit een *bijzondere* genade krachtig geleid en getrokken te worden, door Gods Geest en Christus, in hen het geloof genadiglijk werkende; dat zij niet alleen uit het Woord van het Evangelie zichzelf de *algemene* genade kunnen en willen toewijzen in het verstand, maar ook, dat zij scheppen en behouden een vertrouwen, waarmede zij berusten op de verdiensten van Christus en op Gods gunst. En daarom God met een kinderlijke genegenheid liefhebben, met deze hoop, dat het alles ten goede zal strekken, en dat zij door deze Genade zullen gebracht worden tot de heerlijkheid, enz."

"De *algemene* genade van de verlichting wordt tegengestaan, wanneer, vanwege het vooroordeel of nalatigheid van verzachting, geen toestemming gegeven wordt: of maar onzeker en zonder toekenning, of immers zonder ernstige en grondige toepassing, door het ware geloof. Op deze wijze plegen de verworpenen de Gods Genade tegen te staan, nadat zij verscheidenlijk aangeraakt worden, enz."

"Maar daar is ook een *bijzondere* Genade, waardoor het verstand krachtig en machtig geschikt, bewogen en verlicht wordt; ten einde het de beloften, in het Evangelie hem toegezegd, bijzonder aanneemt, en waardoor de wil boven hun natuurlijke toestand verheven zijnde, gevoegd en getrokken wordt, dat die tot het welbekende voorwerp, nu en altijd, goed zijnde, gedreven wordt. En alzo de wil van God vaderlijk en liefelijk overwonnen, moet noodzakelijk oprecht en standvastig toestemmen."

Die van Embden, op het 5 Art. pag. 279, waar zij, tot verklaring van de plaats Hebr. 6:4, 5, 6 aldus spreken:

"De gaven zijn: verlichting van het verstand, een smaak van de hemelse gave, mededelingen van de Heilige Geest. Maar deze gaven kunnen ook gevonden worden in de hypocrieten en die alleen voor een tijd geloven. Derhalve dient hier geweten, dat er wat meer en uitnemenders vereist wordt, opdat iemand zij een waar gelovige, van die genoemde gaven. Want hij moet tot een kind Gods aangenomen worden, Ef. 1:5. Het is nodig, dat hij de Geest der aanneming heeft, die met zijn Geest getuigt, dat hij een kind Gods is, Rom. 8:15,, 16. Hij moet de Geest van God en Christus hebben, in hem wonende, Rom. 8:9, hij moet herboren, geheilgd en levend gemaakt worden, Joh. 3:5; 1 Kor. 6:11; Joh. 6."

"Ten andere, het is wat anders, de hemelse gaven te smaken, en die ten volle te genieten. Want gelijk iemand, die de aangeboden spijs smaakt, maar terstond verwerpt, dezelve in zijn maag niet ontvangt, alzo is het, dat zij ook enige zoetheid van het Evangelie smaken, maar zij ontvangen hetzelfde niet in hun binnenste. Nu de Schrift leert dat de ware gelovigen niet alleen Christus smaken, maar Hem moeten hebben, wonende door het geloof, in hun hart, Ef. 3:17, als ook dat zij geworteld, gevestigd en getimmerd moeten zijn, in Christus Jezus, onze Heere, en in het geloof bevestigd, Ef. 3:18; Kol. 2:7."

En pag. 286,287.

"Het tijdelijk geloof is geen waar geloof, noch rechtvaardigmakende, en daarom noch waar, noch eigenlijk Gode aangenaam. En dit is daarom in zijn wezen zelf verschillende van het geloof, dat tot het einde toe duurt."

Want:

I. *"Zij verschillen in de beschrijving."*

Want het rechtvaardigmakende geloof is hetgeen, waardoor die dingen bestaan, die men hoopt, en is een bewijs van de dingen, die niet gezien worden; maar het tijdelijk geloof is maar een historische kennis, vergezelt met een zekere algemene verlichting van het verstand, die ook de verworpenen eigen is, Hebr. 6:4."

II. *"In hetgeen, waarin beiden zijn."*

"Het ware geloof wordt gevonden in een goede aarde: dat is, in de uitverkorenen, Matth. 13. Maar het fundament van het tijdelijke geloof is een steenachtige aarde."

2. "Het ware geloof heeft een vaste onbeweeglijke wortel. Het tijdelijke niet: want er wordt uitdrukkelijk van hetzelfde gezegd, dat het geen wortel heeft."

3. "Het ware geloof heeft plaats in het hart. Het tijdelijke zweeft in de hersenen, en roemt met de mond."

III. *"Zij verschillen in werkingen en vruchten."*

Want:

1. "Het rechtvaardigmakende is als een hand, die Christus en Zijn weldaden aanneemt, en met een de vergeving der zonden, gerechtigheid en het eeuwige leven. Het tijdelijke neemt dezelve niet aan."

2. "Het rechtvaardigmakende brengt vruchten voort, honderdvoud, zestigvoud, dertigvoud. Het tijdelijke geen, u merkt het verdroogd, eer het rijp wordt."

3. "Het rechtvaardigmakende stelt zich Gode behagelijk. Het tijdelijke de mensen."

IV. *"In hetgeen, hetwelk aangenomen wordt, en waarop gezien wordt."*

"Want het rechtvaardigmakende geloof neemt aan, de beloften der genade, en in dezelve ook de Heere Christus en Zijn verdiensten en Gods Vaderlijke gunst, door Zijn verdiensten verworven. Maar het tijdelijk geloof ziet op aardse voorspoed, tijdelijke voordelen, eer, rijkdommen, enz. Een voorbeeld hebben wij in Simon de tovenaer. Die geloofde, maar zijn hart was niet oprecht voor de Heere. Hij zocht eer en een grote naam. Welke dingen u merkt 't, in tijden van vervolging, degenen die voor een tijd geloven, niet kunnen krijgen, zo wijken zij weer af, Matth. 13."

V. *"In de zaken, die met beide vergezelt zijn."*

Welke zijn:

1. "Zekerheid van de beloofde goederen, die het ware geloof gerust bezit, want het is een bewijs der dingen, die men hoopt. Maar het tijdelijk geloof is geheel onzeker."

2. "Volharding. Want het rechtvaardigmakend geloof volhardt en verdraagt, wederstaat de duivel, het vlees en de wereld. Het tijdelijk geloof als een kruid, in steenachtige plaatsen groeiende, verdroogt, als de zon opgaat."

3. "Blijdschap. Want al is het, dat degene, die het zaad als in een steenachtige aarde ontvangt, dat met blijdschap aanneemt, toch is deze blijdschap maar om aardse dingen, en daarom ongestadig. Maar het rechtvaardigmakend geloof verblijdt zich alleen in de Heere zijn God, Ps. 32:11; Ps. 33:1; Ps. 144 in 't einde, Jes. 61:10. *Ik ben zeer vrolijk in den Heere; mijn ziel verheugt zich in mijn God.*

Wat is dit dan voor een dolheid van de mensen, geen onderscheid te maken tussen het rechtvaardigmakend geloof, hetwelk aan de uitverkorenen eigen is, en het tijdelijke hetwelk aan de hypocrieten eigen is?"

De Nederlandse professoren, op 5 Art. pag. 298.

"Het geloof van de tijdchristenen is noch het ware geloof, alzo eigenlijk genoemd, noch het gehele, noch het rechtvaardigmakend geloof. Maar zodanig is alleen het geloof van de uitverkorenen, hetwelk wij zeggen van hetzelfde, in verscheidenheid van wezen te verschillen, om deze navolgende oorzaken."

1. "Omdat het zaad van het geloof van de uitverkorenen valt in een goede aarde. Maar het zaad van het geloof van de tijdchristenen valt in een steenachtige aarde, Matth. 13."

2. "Omdat het geloof van de uitverkorenen, in Christus, waarachtig en vast geworteld is. Maar dit alzo niet aan dezelve plaats."

3. "Omdat het geloof van de uitverkorenen begaafd is met een vrijmoedigheid, en met een vast vertrouwen, (hetwelk soms ook genoemd wordt een verzekerdheid) dat is, met een zeker en geheel vertrouwen, hetwelk de algemene beloften van God zichzelf inwendig in het bijzonder toeigent, hetwelk het geloof van de tijdchristenen niet heeft."

4. "Omdat het geloof van de uitverkorenen en de ware gelovigen, groeiende gemaakt zijnde, door het levendige sap van de Geest der aanneming tot kinderen, zelfs duurt en blijft in het midden van de vervolgingen, en vele vruchten voortbrengen, die Gode aangenaam zijn. Maar het geloof van de tijdgelovigen, zijnde alleen door de Geest van de openbaring en vermaning verlicht en een weinig beroerd en bewogen, verdort door de hitte van de verdrukkingen, en valt onvruchtbaar af."

5. "Omdat degenen, die begaafd zijn met het geloof van de uitverkorenen, rein zijn van hart, maar die begaafd zijn met het tijdelijk geloof, zijn onrein van hart. Want van de eersten wordt gezegd, gereinigt te zijn, door het geloof, Hand. 15:9, maar van de anderen wordt wel gezegd, verlicht te zijn en vermaakt te worden door een zekere smaak van het goede Woord Gods, Hebr. 6:4, maar ten aanzien van hun hart worden zij vergeleken met honden en onreine varkens, die tot hun uitbraaksel en tot de wenteling des slijks weder zijn gekeerd, 2 Pet. 2:22."

6. "Omdat van diegenen, die met het ware en rechtvaardigmakend geloof van God versierd zijn, gezegd wordt, van den beginne aan verkoren te zijn in de heiligmaking van de Heilige Geest en geloof der waarheid, 2 Thess. 2:13, insgelijks ook verheerlijkt te zijn, Rom. 8:30. Maar die begaafd zijn met het tijdelijk geloof, van hen wordt gezegd, nu voorts opgeschreven te zijn tot de verdoemenis, Judas 4 en dat zij zichzelf heimelijk van God onttrekken, tot hun verderf, Hebr. 10:38."

Die van Zuid-Holland, op het 3 en 4 Art. pag. 217.

"Dat al de deugden en uiterlijke werken in de onwedergeborenen, voor zoveel dezelve goed zijn, zekere bijzondere gaven Gods zijn, Jac. 1:17; Matth. 7:18 en 12:34. Voor zo veel nochtans dezelve van hen, en in hen, die daar nog onrein en door het geloof niet geheiligd zijn, zonder wortel des geloofs voortgebracht worden, en niet tot Gods eer, maar tot iets anders, hetwelk God niet is, gesterkt worden, datzelfde zo in hun oorsprong als in hun oogmerk kwaad zijn, en schoonglinsterende zonden, Rom. 14:24; Hebr. 11:6; 1 Kor. 10:31, 32, 33; Matth. 5:16."

En op het 5 Art. pag. 321.

"Hoewel wij stellen, dat God alleen aan Zijn uitverkorenen dat geloof zal geven, hetwelk niet zal ophouden, toch bekennen wij, dat dezelfde allerweldadigste Heere ook vele weldaden geeft aan de verworpenen. Zoals daar zijn verlichting tot een zekere geestelijke kennis, en een toestemming tot een zeker historisch en licht overlopend geloof, en een zekere blijdschap uit de smaak van die gaven, welke, aangezien dat ze niet duurzaam in hen zijn, en ook zelfs niet reiken tot de wedergeboorte, maar in tijden van bezoeking van hen zelve verstikt worden, zo is het, dat de Heilige Schrift dezulken, die deze gaven gehad hebben, noemt gelovigen voor een tijd. Want het ware geloof, hetwelk rechtvaardig maakt, heeft geen wortel gemaakt in hun harten, maar zulk geloof heeft zeer slap en een weinig hun gemoederen bewogen, hoedanig daar is het geloof van degenen, die van de Heere geleidelijk tot het volle en volmaakte geloof van te voren voorbereid worden. Derhalve achten wij, dat ditzelfde geloof in het wezen zelf verschilt van het levendige en rechtvaardigmakend geloof van de wedergeborenen, enz."

Die van Utrecht, op het 5 Art. pag. 338.

"Dat het rechtvaardigmakend of ware geloof, voor hetwelk wij Christus en Zijn gerechtigheid omhelzen, niet zij een en hetzelfde met het tijdelijk geloof, bewijst Christus duidelijk met de gelijkenis van het zaad, hetwelk onder het zaaien in verschillende aarde gevallen is. Want Hij leert dat het van hetzelfde verschilt op drieërlei wijze:

- (1) In het wezen zelf.
- (2) In beginsel.
- (3) In werking of vrucht"

"In het wezen zelf, want het tijdelijk geloof heeft plaats in een hart, dat niet goed is. Maar het ware of rechtvaardigmakend geloof heeft alleen plaats in een zodanig hart, Matth. 13:8, 23, desgelijks Luc. 8:15, alwaar Christus de goede aarde stelt tegen andere drieërlei soorten van aarde, als namelijk, de weg, de steenachtige aarde en de doornachtige aarde, welke soorten van aarde Hij bewijst niet goed te zijn, maar dat zij onbekwaam en kwaad zijn. Doch die goedheid, dewelke Hij de laatste soort van aarde toeschrijft, komt alleen van de enige Genade en de kracht van de wedergeboorte, en niet van hare natuur of eigen aard."

"In beginsel zegt Christus ook hetzelfde te verschillen, als Hij zegt, dat het tijdelijk geloof geen wortel heeft, Matth. 13:6, 21, ja ook niet kan krijgen. Want zoals een zaad gevallen is in zulke grond, hetwelk weinig aarde heeft, en geheel vol is van stenen, in dezelve geen wortel kán nemen, Matth. 13:5, also staat ook de zaak met het tijdelijk geloof. Want al is het dat het zaad van het Woord, met blijdschap aangenomen zijnde, haastelijk opkomt, en ook enige merkelijke hoop van vrucht schijnt te beloven, Matth. 13:5, 20, nochtans die steenachtigheid, dewelke verre het merendeel van de grond of van het hart ingenomen heeft, is de oorzaak, waarom dat zaad van het Woord geen vaste wortel kan maken. Waardoor het gebeurt, dat het tijdelijk geloof, wanneer de zon van de vervolging heet brandt, en de hitte van de verdrukking hevig prikkelt, straks verdord wordt, en door de ergernissen en de aanstotingen overwonnen zijnde, bezwijkt en ophoudt, Matth. 13:6, 21. Maar het ware en levendige geloof ontvangt en maakt wortels in Christus, Ef. 3:17; Joh. 15:4, 5. Is gebouwd op Christus, Matth. 16:18. Blijft in Christus, Joh. 6:56. Wordt nooit van Christus afgescheiden, Rom. 8:35, en maakt dat de ware gelovigen, één zijn met Christus, Joh. 17:26. Daarom, het ware geloof in Christus houdt niet op, omdat Christus die de Fontein des levens is, en de geest van Christus, die de Geest des levens is, nimmermeer ophoudt, noch verdord wordt."

"Eindelijk, dat het ware geloof van het tijdelijke verschilt in werking of vrucht, blijkt ook aldaar. Het is wel waar, dat het tijdelijke, straks opkomende, een vrucht belooft, Matth. 13:5, 20. Maar vrucht te

maken of te geven kan het niet doen. De oorzaak daarvan is tweërlei. De ene is inwendig, namelijk, het ontbreken van de wortel. En de andere uitwendig; welke verscheiden is, namelijk de hitte van de verdrukkingen, voortbrengende aanstotingen en ergernissen; de onmatige liefde van de wereld en van de tijdelijke dingen, zoals daar zijn rijkdommen, staten en eren, wereldse bekommernissen, en een begeerte en verlangen naar wellusten. Want door deze dingen, als door schadelijke distels en doornen, wordt dat tijdelijk geloof verstikt, Matth. 13:7, 22. Maar het ware geloof, hetwelk door de kracht en mogendheid Gods, in alle baren van de vervolging onbewegelijk bestaat, en de wereld vertreedt, en hetwelk alles wat in de wereld is voor drek acht, Fil. 3:7, 8, draagt eindelijk te zijner tijd, naar de mate van der begiftiging van Christus, een vrucht gevoegelijk naar eens ieders beroeping, dertigvoud, zestigvoud, ja honderdvoud, Matth. 13:8, 23."

"Waaruit dan duidelijk blijkt, dat er een groot onderscheid is tussen het tijdelijke en het ware geloof. Want het ware geloof is in een hart zijnde, waarlijk door de Geest van Christus wedergeboren, maar het tijdelijk geloof is in een hart, hetwelk de ware wedergeboorte niet deelachtig is. Het ware geloof heeft wortel, en is in Christus gegrond, maar het andere heeft geen wortel. Het ware geloof brengt eindelijk een zeer overvloedige vrucht voort, maar het andere draagt geen vrucht, het kan ook geen vrucht dragen, enz."

Die van Friesland, op het 5 Art. pag. 350.

"Dat het tijdelijk geloof, op enigerlei wijze kan gezegd worden in zijn soort een waar geloof te zijn, laten wij toe, zo nochtans, dat het altijd is en blijft van het zaligmakend of rechtvaardigmakend geloof onderscheiden. Hetwelk Christus Zelf, Matth. 13, zeer duidelijk betoont, als Hij hetzelve van het zaligmakend geloof onderscheidt: (1) in aard, (2) in wortel, en (3) in vruchten. Het is wel waar, dat hetzelve met het zaligmakend geloof, ten dele, enige gaven gemeen heeft, zoals daar zijn: verlichting en kennis van de waarheid in het verstand; een beweging en overtuiging van de waarheid in het hart; ja soms een gevoelen en een smaak van de goede gaven Gods. Alzo nochtans, dat het deze zelve niet op gelijke wijze met het ware zaligmakende geloof deelachtig is. Want nooit geraken zij tot de rechte gemeenschap van het eeuwige leven, hetwelk van Christus, het Hoofd, door de Geest der aanneming tot kinderen afvloeit, alleen tot die leden, dewelke met Hem waarlijk verenigd zijn. Nooit worden hun binnenste kamers van het hart gereinigd. En daar benevens het gevoelen van de barmhartigheid Gods, 't welk zij hebben, is alleen in 't gros en in 't algemeen. En de smaak van deze goederen is alleen uitwendig en van buiten aan, en daarom tijdelijk en vergankelijk; alzo dat nooit, zelfs naar het getuigenis van Christus, dit hun geloof komt tot de rijpheid van de vrucht, maar dat het wel wit wordt, als Bernardus zegt: *niet tot de oogst, maar tot het vuur.*

Die van Overijsel, op het 5 Art. Pag. 359. &c.

"Zodanig onderscheid, als er is tussen een hypocriet of huichelaar, en tussen een waar Christen, zodanig onderscheid is er ook tussen het tijdelijk geloof en tussen het zaligmakend geloof. Het onderscheid is dan:

1. *In de personen waarin het is.*

"Want het zaligmakende geloof is alleen in de *uitverkorenen*, Tit. 1:1; Hand. 13:48, in dewelke de Geest der aanneming tot kinderen hetzelve aansteekt. Waarom Hij genaamd wordt de Geest des geloofs, 2 Kor. 4:13.

Maar het tijdelijk geloof is in de *verworpenen*, in dewelke de Heilige Geest op een mindere en lagere wijze hetzelve werkt. Vergelijk hierbij, dat er staat, Matth. 7:22, 23. En dit onderscheid geeft Christus

allerbest te kennen, Luc. 8, in de gelijkenis van de zaaiers; lerende aldaar, dat de uitverkorenen een goede aarde zijn, vs. 15, van te voren wel bereid, namelijk van eeuwigheid. In welken Paulus, Ef. 2:10, zegt: *want wij zijn Zijn maaksel, geschapen in Christus Jezus, tot goede werken, welke God voorbereid heeft, opdat wij in dezelve zouden wandelen.* Maar zodanigen, die maar voor een tijd geloven, zijn een steenachtige aarde; aldaar vs. 13, in welker hart het zaad geen wortel heeft; en derhalve, alzo zij niet hebben die krachtige vochtigheid, die het leven werkt en voortbrengt, zo is het, dat zij in de tijd van verzoeking afvallen en afwijken."

2. Onderscheid is in de toe-eigening.

"De ware gelovigen hebben Christus aangedaan, Gal. 3:27. Hun geloof is een dadelijk tegenwoordige aanwezigheid, Hebr. 11:1. Want het maakt, dat waarlijk in der daad, tegenwoordig besta de genade Gods en de vergeving der zonde voor ons. Het is een bewijs, hetwelk krachtig de harten van de uitverkorenen overtuigt, en hetwelk geen twijfeling verdraagt. Waarom het ook genoemd wordt een *vast vertrouwen*, Ef. 3:12, een gewisheid of volle verzekerdheid van het verstand, of een verstand, zekerlijk overreed en overtuigd zijnde, Kol. 2:2. Derhalve ook Christus gezegd wordt, te wonen in hun harten, door het geloof, Ef. 3:27. En zij zeggen met Paulus, Gal. 2:20: *Ik leef, doch niet meer ik, maar Christus leeft in mij; en hetgeen ik nu in het vlees leef, dat leef ik door het geloof des Zoons Gods, die mij lief gehad heeft, en Zichzelven voor mij overgegeven heeft.*"

Hiertegen wordt van de tijd-christenen, die daar voor een tijd geloven, gezegd, dat zij alleen gesmaakt hebben de hemelse gaven en dat goede Woord Gods, Hebr. 6:4, 5. Met de mond hebben zij het wel gesmaakt, maar het is niet nedergedaald in hun hart; en zij zijn met hetzelfde niet verzadigd geworden."

3. Onderscheid is in de natuur, aard en eigenschap.

"Het ware geloof houdt nimmermeer op, gelijk te voren in de tweede stelling bewezen is. De oorzaak is, omdat het onvergankelijk zaad, waarvan staat, 1 Petrus 1:23 diepe wortelen gemaakt heeft in de harten der gelovigen, Ef. 3:18.

Maar het tijdelijk geloof laat af en houdt op; want het heeft geen wortel, Luc. 8:13. Zodat degenen, die hiermee begaafd zijn, dezelve zijn gelijk het kruid en gras op de daken. Zij hebben geen krachten genoeg, door dewelke zij in tegenspoed kunnen blijven bestaan, en de verzoeken, die daar hard en zwaar voor het vlees zijn, kunnen overwinnen. Zo houden zij dan op, en wijken af. Eensdeels, omdat zij tot geen eer en staten bevorderd worden, gelijk zij zichzelf ingebeeld hadden. Zodanigen zijn Demas, 2 Tim. 4:10. De Schriftgeleerde, Matth. 8:19, 20. Zodanigen zijn ook degenen, van dewelke Joh 8:30, en vervolgens. Insgelijks ook Simon de tovenaer, Hand. 8. Anderdeels, omdat zij de overkomende vervolging niet willen verdragen, gelijk daar voorzgd is van Simon, Luc. 2:34, 35."

4. Onderscheid is in de vruchten.

Het ware geloof is door de liefde werkende, Gal. 5. De vrucht daarvan is heiligmaking, Rom. 6:22. Door hetzelfde behagen wij God, Hebr. 11:6. Het einde daarvan is het eeuwige leven, Rom. 6:22; Joh. 3:16. De zaligheid der zielen, 1 Petrus 1:9. De ware gelovigen brengen vruchten voort door lijdzaamheid, Luc. 8:15. Want wanneer zij bezwaard worden met lasteringen, verongelijkingen en verdrukkingen, zo onderwerpen zij zichzelf aan God, met David, Ps. 119:71. Zij bezitten hun zielen in lijdzaamheid, Luc. 21, aan God alleen de uitkomst bevelende, 2 Petrus 2:9. Ja, wat meer is, zij roemen in de verdrukkingen, Rom. 5.

Daarentegen diegenen, die van het tijdelijk geloof zijn, zo wanneer er verdrukkingen over komen, zo zijn ze gelijk de regen, die de wind in 't wild verspreid en verdrijft, Ps. 1:4. En daarom murmureren zij, en spreken God tegen, en wanhopen meteen, gelijk Saul deed. Of zij doen met hun eigen handen zichzelf geweld aan, gelijk Judas deed. Zij verheugen en verblijden zich wel voor een tijd, welke verheuging nochtans een blijdschap van de mond is, en niet van het hart, Matth. 13. Maar eindelijk nemen zij hun wederkeer van het heilige gebod, dat hun gegeven is, en hun gebeurt, wat met het waarachtige spreekwoord pleegt gezegd te worden: *de hond is wedergekeerd tot zijn eigen uitbraaksel, en de*

gewassen zeug tot de wenteling in het slijk, 2 Petrus 1:21, 22. En volgens dien hebben zij God nooit behaagd, noch behagen God nimmermeer, Matth. 7:22, 23; Jes. 29:13, 14; Tit. 1:16."

Die van Groningen, &c. op het 5 Art. Pag. 371, &c.

"Het rechtvaardigmakend geloof, wat aangaat de eigenschappen, verschilt van het tijdelijk geloof."

"Want het rechtvaardigmakende geloof is eigenlijk een instrument, door hetwelk wij Christus en al Zijn weldaden omhelzen, en onszelf toe-eigenen, gelijk in de roeping, Hebr. 4:2, in de rechtvaardigmaking, Hand. 13:38, 39; Rom. 3:24 en 10:4; Hand. 10:43, in de vruchten der rechtvaardigmaking; want door het geloof ontvangen wij de aanneming tot kinderen, Joh. 1:12, genieten wij de vrede der consciëntie, Rom. 5:1, hebben wij een toegang tot God, met een vast vertrouwen, Ef. 3:12, rusten wij in de beloften Gods, Luc. 1:45, overwinnen wij de wereld, en behouden victorie, 1 Joh. 5:4. Door hetzelfde worden wij bewaard ter zaligheid, 1 Petrus 1:5, en verkrijgen wij de zaligheid, Ef. 2:8; Joh. 3:15, 16."

"Daarom, zoals de mens uiterlijk door het gezicht en de smaak onderscheid maakt tussen de zichtbare, voorgestelde verven en gedaanten, mitsgaders ook de spijs, en gelijk hij met zijn voeten tot de gewenste plaats voortgaat, also is 't ook dat de uitverkorenen met het geloof zien, 1 Kor. 13:12, en met het geloof niet alleen smaken, hoe goederentieren de Heere is, Ps. 34:9; 1 Petrus 2:3; maar eten ook het vlees van Christus, en drinken zijn bloed, Joh. 6:54, 55, en wandelen door het geloof, 2 Kor. 5:7."

- "Door hetzelfde kennen en verstaan wij niet alleen, waarom het ook genoemd wordt een kennis van Gods wil en wijsheid, Kol. 1:9, 10, maar wij doen ook toestemming tot de beloften der genade, en eigenen dezelve ons toe met een vast vertrouwen; voorzeker en buiten alle twijfel houdende, dat niet alleen anderen maar dat ook wij een genadig God hebben, om Christus' wil. Derhalve wij in Christus, en door Christus, in God gerust zijn, en ons verheugen en verblijden, Rom. 4:18, 19 en 8:38; Gal. 2:20; 1 Tim. 1:16; Joh. 8:56; Hand. 8:39.
- In dit geloof is een ware, zekere, gewisse en volle *zekerheid* des gemoeds van onze zaligheid, Kol. 2:2; Hebr. 10:22; Rom. 4:21; Hebr. 6:11 en 11:1. Hetzelve is wel onvolkomen in dit leven. Want altijd blijft in het verstand enige onwetendheid, en in het hart de begeerlijkheid; want wij kennen ten dele, 1 Kor. 13:12. *En het vlees begeert tegen de geest*, Gal. 5:17. Ja hetzelve is dikwijls zeer zwak en klein, Jes. 42:3; Matth.. 17:20; Rom. 14:9. Evenwel nochtans is het een waar en zeker geloof; want het omhelst, hoewel zwak, Jezus Christus, het eigen en enige voorgestelde oogmerk en opzicht van het geloof, en wordt nimmermeer geheel uitgeblust of verloren; want de gaven Gods zijn zodanig, dat ze Hem niet kunnen berouwen, Rom. 11:29. Door de Geest Gods worden de uitverkorenen verzegeld, Ef. 1:13; 2 Kor. 1:22. Het kan niet geschieden dat ze verleid zouden worden en verloren gaan, Matth. 24:24. Zij kunnen niet zondigen tot der dood, 1 Joh. 5:9. De boze raakt noch tast hen aan, 1 Joh. 5:18. Het zaad en de wortel van het geloof, die nimmermeer te niet zal gaan, blijft in hen, 1 Joh. 3:9. En in de kracht Gods, worden zij door het geloof bewaard tot de zaligheid, 1 Petrus 1:5, gelijk wij boven gezegd hebben."

"Van dit rechtvaardigmakend geloof, zo veel de wezenlijke eigenschappen aangaat, verschilt geheel het geloof, dat maar voor een *tijd* duurt."

"Het is wel waar, dat door dit geloof zodanigen die voor een tijd geloven, het ware Evangelie van Christus geloven, dezelve ontvangen en met een zekere zoetigheid en blijdschap dikwijls ook smaken. En daarnaast zo is ook in hen een zekere kennis huns verstands, en ook enige aanneming van hun wil of van hun hart. Want Christus zegt, Matth. 13:20: *Deze is degene, die het Woord hoort, en dat terstond met vreugde ontvangt*. Insgelijks Hebr. 6:4, 5: *Zij smaken het goede Woord Gods en de krachten der toekomstige eeuw*. En Joh. 5:35: *Johannes was een brandende en lichtende kaars; en gij hebt ulieden voor een korten tijd in zijn licht willen verheugen*. En also schijnen zij voor een tijd op dezelfde wijze gesteld te zijn, gelijk de ware gelovigen."

"Nochtans datzelfde geloof:

(1) is niet uit de Heilige Geest der aanneming tot kinderen.

Want van degenen die het tijdelijk geloof hebben, zegt Christus, dat zij uit God niet zijn, Joh. 8:47, ja, dat ze zijn een steenachtige aarde, Matth. 13:20.

(2) Het is niet oprecht.

Want die oorzaken, op welke het steunt, zijn niet gegrond, noch vast, want dezelve zijn niet om Christus' wil, die in het woord van het Evangelie voorgedragen wordt; dezelve zij niet om God, noch om Zijner eer wil, dezelve zijn ook mede niet om die hemelse weldaden van Christus, noch om zijn gerechtigheid, noch om het eeuwige leven, 't welk alles het ware geloof alleen zoekt, en in dewelke hetzelfde gerust is, zelfs ook voor de ervarenheid en de bevinding, Joh. 20:29; Hebr. 11:1. Ja zelfs ook zo, wanneer anders niet dan ellende en de dood voor de ogen aangemerkt worden, Joh. 13:15 en 19:25; Ps. 23:4; Spreuk. 14:32; Rom. 8:35-38."

"Maar het geloof, dat maar voor een tijd duurt, is om andere oorzaken. Of om de nieuwigheid van het Evangelie, Joh. 5:35. Of om enige wonderen en zoetigheden, dewelke met het Evangelie, door een zekere bestelling en beschikking van God, soms samen gevoegd zijn, Joh. 6:14; Hand. 8:13. Of om de vrijheid van te zondigen, dewelke zij, zo haast zij de leer van het Evangelie aangehoord hebben, van de genadige gerechtigheid en zaligheid in Christus en van de Christelijke vrijheid, terstond aan zich nemen, en alzo mitsdien de genade van onze God veranderen in ontuchtigheid, Judas vs. 4. Van dewelke ook Paulus spreekt, Rom. 6:1. Of eigenlijk en inzonderheid om lichamelijke weldaden, rijkdommen, eer, staten, spijs, brood en om andere gemakken van het leven, zoals te zien is in die schriftgeleerde, die tot Christus zeide: *"Meester ik zal U volgen, waar Gij ook henegaat."* Maar wat hij gezocht heeft, blijkt uit Christus' antwoord; want Hij zegt: *"de vossen hebben holen, en de vogelen des hemels nesten; maar de Zoon des mensen heeft niet waar Hij het hoofd nederlegge,"* Matth. 8:19, 20. Insgelijks in de Joden, van dewelke Christus zegt, Joh. 6:26: *"Gij zoekt Mij, niet omdat gij tekenen gezien hebt, maar omdat gij van de broden gegeten hebt en verzadigd zijt."* En Matth. 13:21: *"En als verdrukking of vervolging komt om des Woords wil, zo wordt hij terstond geërgerd."*

(3) Het is ook niet grondig, noch vast, noch sterk.

Want hetgeen niet oprecht is, kan niet grondig wezen. En hetgeen niet grondig is, dat kan ook niet vast, noch sterk, noch duurzaam, noch gestadig of bestendig wezen. Want de oorzaak waarop het steunt, gelijk daar zijn rijkdommen, eer, staten, brood, spijs enz. is niet vast, noch langdurig, maar het zijn vergankelijke dingen, en die te niet gaan. Derhalve als dezelve ophouden, zo houdt dit geloof ook op. Zo worden zij dan met waarheid, en niet zonder oorzaak, van Christus genoemd gelovigen voor een tijd, Matth. 13:21. Want aangezien zij geen wortel hebben, zo worden zij geërgerd, zo blijven zij niet in het woord van Christus, zij wijken terug, Matth. 13:21; Luc. 8:13. Daarom ook gezegd wordt, Joh. 6:66: *"Van toen af gingen velen Zijner discipelen terug, en wandelden niet meer met Hem."*

"Zo blijkt dan duidelijk, dat de gelovigen, die voor een tijd geloven, nooit gehad hebben de *ware kennis* van de zaligheid in het verstand, noch eigenlijk de *rechte toestemming* en aanneming in de wil of in het hart, en volgens dien ook niet de *ware blijdschap* of smakelijkheid. Uiterlijk en van buiten aan worden zij alleen een beetje bewogen en geraakt. Zij geloven, maar niet bestendig, noch standvastig. Zij worden geraakt en geroerd, maar niet levendig. Zij worden bewogen met blijdschap, maar het raakt, noch doordringt inwendig tot het binnenste merg van de ziel toe. Derhalve zo is dat niet het ware geloof, maar het is een geheel verscheiden, of een geheel ander geloof, dan het rechtvaardigmakend geloof."

"De algemene genade bestaat in de gaven, die gegeven worden, zowel aan sommige goddelozen, als aan de uitverkorenen. En worden dezelve somtijds van God ingestort, door toedoen van de uiterlijke roeping, somtijds zonder dezelve, enz.

"Door deze algemene genade worden de vleselijke mensen, die nog niet wedergeboren zijn (wij spreken voornamelijk van de geroepenen, hetzij dat ze verworpen of uitverkoren zijn) gezegd, des Heiligen Geestes deelachtig te worden, en in hun hart bewogen te worden. Vanwaar zij verscheidene vruchten ontvangen, namelijk, een licht en verstand in het gemoed, de kennis Gods, de kennis van de weg der gerechtigheid, 2 Petrus 2:20, 21, de kennis der zaligheid. Ja, zij worden ook deelachtig het geloof, door de werking van de Heilige Geest, en geloven zo ver, dat zij ook toestemming doen aan het Woord Gods, dat het waarachtig is. Ja, zij ontvangen ook hieruit een smaak van de gunst Gods en van het eeuwige leven, welverstaande nochtans een smaak, die een kleine proefsmaak is, zodat, zij mede enige blijdschap voelen. Kortom zij vlieden de besmetting van de wereld, dat is, zij verlaten de uiterlijke schandelikheden der wereld voor een tijd, en verbeteren hun uiterlijke zeden en handelingen."

"Deze gaven zijn algemeen aan de uitverkorenen en de verworpenen. Want van de verworpenen getuigen deze navolgende en ook andere dergelijke plaatsen, 2 Petrus 2:20; Luc. 8:13; Hebr. 6:4, 5, 6, waar Paulus spreekt van degenen, die van de genade kunnen vervallen, hetwelk de uitverkorenen niet kunnen. Want zelfs niet een enige syllabe wordt daar vermaand van de rechtvaardigmaking, uit oorzaak, dat dezelve aan de uitverkorenen eigen is, Rom. 8:30. Doch deze gaven verschillen veel van de gaven, die de wedergeboorte vergezelschappen. Want de verworpenen hebben geen bijgevoegde verandering van de wil, om God lief te hebben, vanwege zo een grote weldaad, Luc. 8:13. Ja, het zaligmakend geloof hebben zij nooit gehad, en nooit zijn zij vastelijk en ontwijfelijk verzekerd geweest van de barmhartigheid Gods tegen hen, of vergeving der zonden, enz."

Einde citaten van de Dordtse afgevaardigden.

Hoe noodzakelijk de kennis van het onderscheid tussen het zaligmakend- en het tijdelijk geloof is

Uit deze voorgestelde zaken zal een ieder, die dezelve met enig goed verstand en aandacht gelezen heeft, dan nu duidelijk genoeg bemerken, hoedanig *wezenlijk onderscheid* men in onze gereformeerde kerk, naar de leer van de Heilige Schrift, gewoonlijk stelt tussen *het tijdelijk en zaligmakend geloof*, of anders tussen de algemene en zaligmakende genade van de Geest, en hoe de Pelagiaanse leer dit noodzakelijk en wezenlijk onderscheid geheel wegneemt; als die in 't geheel geen bijzonder en krachtig werk van de Geest in de harten van de uitverkorenen en ware gelovigen, onderscheiden van het algemene werk van de Evangelische middelen dat evengeliek is voor een iegelijk, met der daad immermeer kan toelaten. Weshalve men het vrijelijk daarvoor mag houden, dat, even in het bepalen en vaststellen van dit wezenlijk onderscheid, de voorname grond van het gehele verschil ligt, tussen de rechtzinnige en Pelagiaanse leer.

Maar indien dit alzo waarachtig is, wie ziet dan ook niet duidelijk, van wat een groot gewicht het is, dat wij dit noodzakelijk en wezenlijk onderscheid tussen het algemene en zaligmakend werk van de Heilige Geest in onze kerk altijd recht bewaren, als de ziel en de voorname grond van onze heilige leer? Want zo veel wij van dat waarachtige onderscheid wegnemen, zo veel voet en aanleiding geven wij ook, door een noodzakelijk gevolg, aan het zielverderfelijke Pelagianisme, om langzaam ongevoelig onder ons in te kruipen. Daar integendeel, als wij maar alleen met ernst toeleggen op de vasthouding van dit ene

noodzakelijke onderscheid, zo zullen wij tegelijkertijd, langs die weg, ook al de andere gereformeerde grondwaarheden onveranderlijk moeten bewaren en bevestigen, naardien er toch een fundamenteel punt van de heilige waarheid is, dat geen wezenlijke invloed heeft, om ons tot zodanige onderscheiding meer direct of van ter zijde heen te leiden, en om dezelve alleszins te ondersteunen en te bevestigen. En wij kunnen er geenszins aan twifelen, of dit stuk wordt, zo veel de theorie of beschouwende kennis van de leer betreft, alom nog met algemene eendrachtigheid in onze gereformeerde kerk alzo geleerd.

Doch wat de praktijk, of *het gebruik van deze waarheid betreft*, daarvan geloven wij, dat helaas een grote reden van droefheid en van klacht zal zijn, en dat vele onkundige mensen, *die het onderscheid tussen het zaligmakend en algemene werk van de Geest niet recht in de grond verstaan*, en die hetzelfde daarom ook nooit waarlijk geloofd hebben, in hun praktijk meer Pelagiaans, dan wel zuiver Gereformeerd zullen handelen. Om dit droevige kwaad in de harten van de mensen gewaar te worden, heeft men niet anders nodig, dan maar slechts hun diepe blindheid en zorgeloosheid, waarmee zij een zo gewichtige zaak doorgaans behandelen, wel in acht nemen. Want waar maar alleen een recht en grondig verstand van deze noodzakelijke leer bij de mensen gevonden wordt, daar zal men hen diezelfde leer, door Gods genade, ook behoorlijk zien gebruiken en aanleggen tot een ernstig onderzoek en beproeving van hun staat voor de Heere. Maar hoe weinig recht verstandige en getrouwe behandeling met zichzelf bespeurt men hedendaags hieromtrent onder de gereformeerde belijders van onze tijd? Wat zijn er immers niet zeer velen, die het nooit verder brengen, dan de geveinsden en tijdgelovigen plegen te doen, en wier gehele weg en staat, licht, bevinding werk en godsdienst maar enkel kunnen toereiken tot een algemeen werk van de Geest, en nochtans in de verbeelding zijn, dat zij zaligmakend van God veranderd en bekeerd zijn?

Hier heeft wel ten allen tijde in de christelijke kerk, des satans grote list en kunstwerk gelegen, om de belijders van de waarheid te verblinden en tevreden te stellen met de algemene genade, gaven, krachten, aandoeningen en werkingen van de Geest, welke degenen lichtelijk bekomen, die onder de bediening van de Evangelische middelen leven, en daaronder geboren en opgevoed zijn. Langs dit dodelijk pad van snood bedrog heeft de listige mensenmoorder vroeg en laat een groot deel van het zogenaamde christenvolk ongelukkig naar de hel gesleept, die met een leugen in hun rechterhand naar het eeuwige verderf gegaan zijn. En wie is machtig de ondoorgrondelijke listen van de satan in dezen genoegzaam na te speuren? Want hij weet het algemene werk van de Geest, in de geveinsden en tijdgelovigen soms zo kunstig te besturen en tot een zodanige trap of hoogte op te richten, als God hem in die handel wil toelaten, dat het van buiten aangezien zijnde, en in alle samenlopende omstandigheden, het ware werk van de Geest, in de oprechte gelovigen, niet alleen zeer gelijkvormig schijnt, maar dat ook zelfs wel eens, in sommige opzichten, schijnt te overtreffen.

Immers, niemand zal met reden ontkennen, dat er soms in de geveinsden uitnemende gaven en bekwaamheden van God kunnen gelegd worden, van wijsheid, geloof, deugdzaamheid, godsdienstigheid, lijdzaamheid, ijver, vrijmoedigheid, naarstigheid, milddadigheid, en honderd andere, op zichzelf prijswaardige en voortreffelijke hoedanigheden, dewelke toch, in de grond, maar algemene gaven en talenten van de Geest zijn, die in hen niet wassen op de wortel van een waar geestelijk zaligmakend geloof, maar alleen van een *algemeen tijdgeloof*, dat, hoe schoon het ook al voor een tijd in hen mag bloeien, als een groene inlandse boom, nochtans op het einde, al ware het dan slechts in het uur van de dood, eens geheel zal verdorren, met al de schone vruchten die er ooit op gewassen zijn.

Naarmate dan het algemene werk van de Geest in de mensen verder gebracht wordt, en tot een hogere trap van zuiverheid en volkomenheid opklimt, naar die mate is hetzelfde meer bedekt en moeilijker te kennen, en van het heilige en zaligmakende werk van de Geest te onderscheiden. Want het is een bekende waarheid, dat de dingen te bezwaarlijker van elkaar te onderscheiden zijn, hoe meer gelijkvormigheid zij met elkaar hebben. Naar dat het valse meer lijkt op het ware, en zich daarmee uiterlijk nader verenigt, hoe het ook noodzakelijk minder van hetzelfde kan onderscheiden worden.

Iedere trap van voortgang of toeneming, die er in dit werk valt, maakt het bedrog listiger en moeilijker, om recht gekend en onderscheiden te worden. Waaruit dan ook noodzakelijk moet volgen, dat het de allergevaarlijkste soort van geveinsdheid is, en die het naast komt aan de ware heiligheid en Godzaligheid, even daarom, omdat zij het minst onderscheiden en gekend kan worden. En alle gebreken of kwalen, welke men het minst kan kennen, omdat zij het diepst verborgen zitten, zijn uit dien hoofde ook het moeilijkste om genezen te worden.

Dit maakt de geveinsdheid van velen dan ook dodelijk, omdat zij, in vele opzichten zo nabij komt aan de ware en ongeveinsde Godzaligheid, dat niemand anders, dan de alwetende God alleen, dezelve onderscheidenlijk kan doorgronden en naspeuren. Gelijk Hij Zich dat hoge voorrecht dan ook alleen toeëigent van de harten en nieren te beproeven, Ps. 7:10. Ja, zelfs de verstgevorderde heiligen, wanneer zij geroepen worden tot een nauwkeurig onderzoek van zichzelf, zullen hier geenszins willen vertrouwen op hun eigen licht, wijsheid, vroomheid, oprechtheid enz., maar zij zullen de zaak van hun staat dan in de hand des Heeren gelovig zoeken over te geven, en geheel alleen aan Zijn Goddelijke wijsheid en genade toe te vertrouwen; gelijk David, Ps. 26:3 en 139:23, 24.

Wie dezen weg niet kent, en het nog nooit zo ver in een waar geloof heeft kunnen brengen, door de kracht van de Heilige Geest, die heeft ook geen grond om de oprechtheid van zijn staat vast te stellen. Hij heeft de diepe en dodelijke arglistigheid van zijn eigen hart nog nooit waarlijk gezien, die zichzelf kan tevreden stellen met een beproeving, zonder de Heere en het licht van Zijn Geest.

Indien dit alles zo is, wat heeft een ieder dan niet een zeer groot en gewichtig belang daarin, om toch het wezenlijke onderscheid tussen de ware en de algemene genade enigszins grondig te verstaan, en daarvan, met de hulp des Heeren, een recht gebruik te maken voor zichzelf, in het beproeven en beoordelen van zijn geestelijke staat? Maar iemand, schoon ook onkundig van zonde, hiervan dient hij een goede kennis te bezitten door Gods genade. Indien hij anders behoorlijk gewapend zou zijn tegen het zielverdervend bedrog van de satan, die, gelijk hij Eva in het Paradijs allereerst verleid heeft, alzo ook nog dagelijks zijn voornamen werk daarvan maakt, om vele mensen te verleiden in het Christendom. En dit voert hij nooit voorspoediger uit, dan in een tijd van droevig verval en geesteloosheid, wanneer de Heere in Zijn rechtvaardige toorn, om de smadelijke verachting van Zijn Heilig Evangelie, en om de toenemende onvruchtbaarheid en goddeloosheid van de belijders, Zijn hemels licht en Geest uit Zijn Kerk wegneemt en aldaar de duisternis schept op de middag, gelijk dat nu, helaas, weldra het droevig geval kon zijn van onze kerk hier in Nederland!

's Nachts als er slechts een flauw en donker kaarslicht schijnt, zal men het goud aan de toetssteen onmogelijk zo goed kunnen beproeven, als op de heldere dag als de zon schijnt. Maar in een droevige nacht van geestelijke duisternis en verlating, wanneer het meeste licht, dat er rondom ons schijnt, of maar een schaduwwachtig licht van donkere letterkennis, of anders een glinsterend en schijngeestelijk licht is, zal het ook zeer bezwaarlijk zijn, om het goud van ons geloof wel te beproeven, of het van goed allooi, en van een goed gewicht des heilighdoms is.

O! of de mensen van onze tijd dan nu het groot gevaar eens zagen, waar hun arme zielen in zijn, om meer dan ooit van de satan nu listig verleid en bedrogen te worden met een ijdel klatergoud, of verguldsel van algemene gaven en genade, die niet zalmakend zijn, en die niet voortspruiten uit een ware inwendige geloofsvereniging met de Heere Jezus! Het is zeker, dat het gevaar hier zeer groot is voor degenen, die de minste zorg of bekommernis hebben voor zichzelf. Een zorgeloze gerustheid omtrent zijn eeuwige staat, en een los en lichtvaardig vertrouwen van zijn zielsoprechtheid, zijn altijd droevige kentekenen van de geveinsdheid van de mensen.

Alle *ware genade* heeft dit tot een eigenschap, dat zij gaarne op het nauwkeurigst wil beproefd worden. Daarentegen de valse genade bemint de duisternis en de zorgeloosheid, en haat het licht van een Goddelijke beproeving. Dit is toch aan het valse, en aan al wat bedrieglijk nagebootst is eigen, dat het uit deszelfs aard en natuur altijd het licht en de beproeving zal vlieden. Valse juwelen en opgesmukte kleren willen in de avond bij het kaarslicht liever gedragen worden dan op de dag. Maar alzo willen de

geveinsden en de tijdgelovigen ook veel liever in de avondschaduwen van de donkerheid, dan in het ware en helder schijnende licht van God wandelen. Zij zijn zeer afkerig, om in het licht van nabij gezien te worden, maar zij kruipen gaarne in hun duistere holen, waar men hen met getrouwe zelfontdekkende behandelingen niet gemakkelijk kan bereiken. Voorwaar, als wie maar dit ene droevige teken aan zich heeft in de grond, dat hij voor Gods zuiver licht nog schuw en bevreesd is, en dat hij met zijn Christendom veel liever in de maneschijn wil wandelen, dan in de heldere zonneschijn, gelijk de eerste mens, die zich gaarne onthield in de donkerste en schaduwachtigste plaatsen van de hof, die heeft alle reden om van zijn staat of weg niet veel goeds te hopen.

Waar tegen het altijd moet gehouden worden voor een goed teken van iemands oprechtheid, als hij in de grond van zijn gemoed een ernstige zucht en begeerte draagt naar het dierbaar Goddelijk licht, hetwelk zelfs de geheimste dingen van het hart openbaar maakt, en als hij zich gaarne wil blootstellen aan alle middelen van een zuivere en grondige beproeving, naar de regel van het heilige Woord. Dit was nooit de aard van de geveinsden, want omdat deze zich niet verder dan slechts ten halve bekeren, *gelijk een koek, die niet is omgekeerd*, Hos. 7:8, zo kunnen zij nooit het schijnsel van een vlak en helder licht verdragen, maar zij beminnen altijd een schaduwachtig licht, en zitten graag met Jona onder de wonderboom van hun schone deugden en bevindingen en wijze gesprekken, en van de achting en toejuiching van de mensen. Maar wee hen ook, als God in 't opgaan van de dageraad een worm beschikt, die de wonderboom steekt, dat hij verdorre, Jona 4:7.

Van het ware ontdekkende licht om zijn staat recht te kennen

Dan helaas! in een tijd van droevig verval en geesteloosheid plegen de recht ontdekkende middelen doorgaans niet alleen zeer schaars te zijn, maar de mensen zullen dezelve dan gewoonlijk ook grotelijks versmaden en verachten, en geen lust hebben aan de kennis van Gods wegen, tot een jammerlijk bewijs van de ongeneeslijkheid van hun staat. Want immers als zij maar alleen het licht haten, waarbij hen hun geestelijke gebreken, kwalen en ellenden eerst moesten ontdekt en aangewezen worden, wat verwachting kan er dan toch vallen van hun oprechte bekering of zielsgenezing? Alle kwaad moet eerst gekend en geopenbaard worden, eer het kan genezen worden. Zoveel waarachtig geestelijk licht van ontdekking als er schijnt onder de mensen, en als er van hen wel waargenomen en gebruikt wordt, zo veel hoop van verbetering zal er ook zijn door Gods ontfermende genade. Maar is het dat de mensen de duisternis meer beminnen dan het licht, en tot de zieners zeggen: *ziet niet; en tot de schouwers, schouw ons niet, wat recht is; spreekt tot ons zachte dingen; schouwt onze bedriegerijen*, Jes. 30:10, als eens een zodanige geest van verblinding en bedrog, onder een volk de overhand heeft beginnen te nemen, zo zal men te vergeefs aldaar een werk van bekering verwachten. Het is altijd een droevig en richterlijk oordeel van God, als Hij de mensen overgeeft om Zijn heilig licht te versmaden, want dan laat Hij de satan, de vorst der duisternis en de vader der leugen toe, om over hun zielen heerschappij te voeren. Dan zendt Hij hun een kracht der dwaling, dat zij de leugen zouden geloven, opdat zij allen veroordeeld worden, die de waarheid niet geloofd hebben, maar een welbehagen hebben in ongerechtigheden, 2 Thess. 2:11, 12.

Waarlijk, de mensen kunnen geen duidelijker teken geven van hun dodelijke geveinsdheid, en van de onverbeterlijkheid van hun staat, dan als zij maar alleen ijverig en standvastig kunnen zijn in het haten van Gods ontdekkend licht. Zij wandelen met rasse schreden naar de hel, die daar leven in een Godzaligheid, welke het licht niet kan verdragen. Hoe de duisternis subtieler en geestelijker is, hoe zij ook gevaarlijker en verderfelijker is. Daarom was er altijd nog meer hoop op de bekering van openbare goddelozen, dan op die van de beste en bedektste geveinsden. Deze zijn het, die allerdiepst in de strikken van de satan gevangen zitten. Want hoe meer licht zij hebben, hoe meer zij zondigen en zich aankanten tegen het licht. Ongelukkige staat voorwaar! als het licht zelfs in de harten van mensen duisternis is, en als men daar de meeste vijandschap tegen God vindt, waar het meeste licht schijnt.

Hoe veel gelukkiger zullen dan niet de domme en blinde heidenen zijn, die de satan maar alleen gediend en God nooit gekend hebben!

Doch als wij hier van Gods ontdekkend licht spreken, dan verstaan wij daar niet anders door, dan dat heilige licht van de Geest, hetwelk God laat schijnen door de ingestelde middelen van het Evangelie in de kerk voor de ogen van de mensen en binnen in hun harten, waardoor Hij hun het onderscheid ontdekt tussen de waarheid en de leugen, en zo ook tussen de ware en de valse genade. Evenals de toetssteen het goud beproeft, en ons het onderscheid aanwijst tussen waar en vals goud, alzo doet ook het geestelijk licht der waarheid; dat beproeft de harten en nieren van de mensen, en openbaart hun wat er van hun inwendige staat is, en of hun kennis, geloof, Godzaligheid, enz. een waar zalmakend werk, dan of het maar alleen algemene gave van de Geest zijn. Wie weet niet, dat de natuur van alle dingen van ons gekend wordt uit zekere vaste eigenschappen en onbedrieglijke kenmerken van de dingen zelf, waardoor zij zich in hun aard en wezen, in hun kracht en werking, in hun toevallen en bijzondere hoedanigheden en in hun gehele gelegenheid duidelijk aan ons komen te openbaren, zo ver, als het licht van onze kennis dezelve maar enigszins kan naspeuren, door een naarstige oefening en langs onfeilbare grondregelen?

Hoe meer wij aldus tot een wezenlijke kennis van de aard van de dingen kunnen doordringen, hoe meer wij derzelver rechte eigenschappen en waarachtige kentekenen ook duidelijk zullen kunnen stellen en bepalen, om het ware van het valse te onderscheiden. Daarom behoort er tot het bepalen van de kenmerken van de dingen, ook zeker een gezonde en welgeoefende wetenschap. Dit is niet slechts waarachtig van stoffelijke, maar ook van geestelijke dingen, dewelke niet anders dan met het oog van het verstand door ons beschouwd kunnen worden, en bijzonder ook door de heilige genadewerkingen van des Heeren Geest in de zielen van de mensen. Deze recht te kennen levert de hoogste en voordeligste wetenschap uit, welke wij hier op de wereld bekomen kunnen. Wat genade, gave, kracht of werking van Gods Geest daar in 's mensen hart ook gevonden mag worden, dienende tot de zaligheid, het is zeker dat dezelve haar ware kenmerken en bijzondere eigenschappen heeft, waaruit die als zodanig door een ieder gekend kan worden, bij een nauwkeurig geestelijk onderzoek, naar de regel van de Heilige Schrift, zodat men ze voor een zalmakende genade of werking van Gods Geest waarlijk mag houden, en zijn gemoed daaromtrent in de Heere Jezus ten volle mag gerust stellen.

Het beschreven Woord van God is hier voor alle mensen, die hetzelfde recht gebruiken, een onfeilbaar besturend en ontdekkend licht, hetwelk hun de wezenlijke natuur, hoedanigheid, eigenschappen, enz. van alle zalmakende werkingen van de Geest in de harten van de ware gelovigen, en tevens ook het rechte onderscheid tussen deze en de algemene gaven van de Geest zeer klaar en duidelijk aanwijst; in dier voege hier maar alleen een heilig verstand en een ernstige aandacht van het hart nodig zijn, eveneens een eerbiedige en gelovige onderwerping van het gemoed aan de zuivere leer van Christus.

Waar deze dingen gevonden worden, daar zal men door de inwendige verlichting van de Heilige Geest zeker geleid worden tot een onderscheiden kennis van het werk Gods in zijn eigen ziel, en wij behoeven hier niet bevreesd te zijn voor enige dwaling of bedrog van onszelf of van de satan, indien wij anders maar alleen oprecht gelovig afhangen van de waarheid van het Evangelie en van de werking van de Heilige Geest, die ons gegeven is om ons in al de waarheid te leiden, Joh. 16:12. Niemand moet menen, dat de wetenschap van Gods geestelijke en bovennatuurlijke genadewerken in 's mensen hart minder klaar of minder waarachtig en zeker is, dan wij die bekomen van zijn algemene en natuurlijke werken. Want indien wij op dezelve, met de hulp van de Heilige Geest binnen in ons eigen gemoed, maar alleen behoorlijk onderzoek doen, en daar alle ernst, naarstigheid en standvastige oefeningen toe aanwenden, en er de rechte middelen steeds toe gebruiken, zo zullen wij daarvan door de genade Gods, een zo vaste en zekere wetenschap kunnen bekomen, als van enige andere zaak. Hoe kon anders de Apostel zo nadrukkelijk en zo algemeen tot alle gelovigen, zonder onderscheid, zeggen: *of kent gij uzelf niet, dat Jezus Christus in u is? tenzij dat gij enigszins verwerpelijk zijt?* 2 Kor. 13:5. Hij acht hun staat

geheel genadeloos en verwerpelijk te zijn, indien zij, een behoorlijk onderzoek en beproeving op zichzelf doende, geen vaste en grondige kennis kunnen bekomen, door Gods genade, van de oprechtheid van hun geloof, hetwelk als de grondslag is van alle andere genaden van de Geest."

Van de kenmerken van het werk van Gods Geest en van het onderscheid tussen de zaligmakende en algemene genade

Doch om hier nog wat nader te handelen *van de wezenlijke kenmerken van de zaligmakende werkingen van de Heilige Geest in de harten van de gelovigen, waaruit men van derzelver oprechtheid ten volle kan verzekerd zijn in zijn eigen gemoed*; zo staat hier bijzonder te letten, als op een zaak van de uiterste aangelegenheid, dat dezelve recht gesteld moeten worden, naar de eigenlijke aard en gelegenheid van de zaken, van welke dezelve kenmerken zullen zijn. In het vorige is reeds genoeg aangewezen, dat er tweeërhande werkingen van de Geest in de harten van de mensen gevonden worden; *zaligmakende, namelijk, en algemene, en dat die wezenlijk van elkaar verschillen.*

Wanneer er dan nu *kenmerken* zullen gesteld worden van enige zaligmakende werking of genade van Gods Geest, zo is het zeker, dat, indien de kenmerken recht zullen liggen naar de regel en de bepaling van de Heilige Schrift, dezelve dan ook noodzakelijk die Goddelijke en zaligmakende werking alzo moeten aanwijzen, bepalen en uitdrukken, dat zij daaraan alleen en bijzonder eigen zijn, en dat zij die zaligmakende werking van alle algemene werkingen van de Geest, van een gelijk soort en uiterlijke hoedanigheid, wezenlijk komen te onderscheiden. Dit is de eigenlijke proef van een recht kenmerk van enig zaligmakend werk van de Geest in ons.

- Want (om deze zaak eens met enige voorbeelden op te helderen,) niemand twijfelt, of het eerste werk van Gods Geest in harten van de uitverkoren is *de overtuiging van zonden*, welke daartoe dient, om hen te bereiden en vatbaar te maken voor de genade van het Evangelie. Maar nu is het immers zeker, dat dezelfde Geest, door Zijn algemene gaven, ook een overtuiging van zonden werkt in de verworpenen en tijdgelovigen, waarvan men de voorbeelden genoeg ontmoet in de Heilige Schrift. Wie ziet nu niet, dat, als men de kenmerken van een ware overtuiging van zonden, die zaligmakend is, zal voorstellen, opdat een iegelijk zichzelf daarnevens zou beproeven, het dan geenszins genoeg is, daarvan slechts enige dingen los en onbepaald te noemen, dewelke ook in de algemene overtuiging van de tijdgelovigen kunnen plaats hebben; maar dat die kenmerken bepaald en onderscheidenlijk alzo moeten gesteld worden, dat zij ons in het bijzonder de rechte aard en hoedanigheid aanwijzen van een waarachtige en zaligmakende overtuiging van de Geest, zoals alleen aan de ware gelovigen eigen is, en zoals nimmer enig nabij christen of tijdgelovige dezelve heeft bezeten, of in zodanige staat enigszins heeft kunnen bezitten.
- Met de zaligmakende overtuiging van zonden in de gelovigen gaan ook altijd vergezeld een *ware geestelijke honger en dorst van de ziel naar Christus*. Doch nu is er in de tijdgelovigen ook enige begeerte en verlangen naar de Heere Jezus, of enige honger en dorst naar zijn genade, waaruit zij lichtelijk bewogen worden, om vele dingen te doen, die enige schijn en vertoning hebben van een waar zaligmakend werk van de Heilige Geest. Wanneer er dan nu rechte kenmerken gesteld zullen worden van het gelovig hongeren en dorsten van de ziel naar Christus, zo moeten dezelve immers noodzakelijk al weer zo onderscheidenlijk liggen, dat zij enkel bepaald de wezenlijke aard en hoedanigheid van het waarachtig, geestelijk en oprecht gelovig hongeren en dorsten aanwijzen, hetwelk zaligmakend en alleen aan de uitverkorenen eigen is. Verder gaat het heilig hongeren en dorsten naar Christus ook altijd vergezeld met een oprecht geloof van de ziel in Hem, op grond van Zijn onfeilbare Evangelische beloften. Maar nu hebben de tijdgelovigen ook al weer hun geloof, hetwelk zij door de algemene genade of gaven van de Geest zelf weten te brengen tot een zekere trap en mate van gelijkvormigheid aan het waar zaligmakend geloof, waarvan het nochtans wezenlijk in alle manieren onderscheiden is. Dus moeten dan immers de kenmerken van het ware geloof, dat alleen zaligmakend is, hier ook al weer met behoorlijk onderscheid in dier voege gesteld

worden, dat dezelve de eigen aard en natuur van dat geloof, duidelijk uitdrukken, in onderscheiding van alle andere soorten van geloof, welke niet zaligmakend zijn.

- En op dezelfde wijze is het ook gelegen met al de *geestelijke vruchten en weldaden van het geloof*, zowel die tot de rechtvaardigmaking behoren als tot de heiligmaking. Indien men door middel van rechte kenmerken derzelve wezen gelegenheid zal beschrijven, behoort zulks altijd zo te geschieden, dat die kenmerken enkel passen op de bijzondere zaligmakende weldaden en vruchten van de Geest, die uit het ware en ongeveinsde geloof geboren worden. Want ook het bedrieglijke tijdgeloof heeft, in soort en schijn, alle zodanige vruchten, dewelke het oprecht geloof geestelijk en in waarheid heeft.
- Wat *genade van de Geest* men dan door kenmerken tracht aan te wijzen en te bepalen, men moet, als men recht zal handelen, hier altijd nauwkeurig letten op het wezenlijke onderscheid, dat er plaats heeft tussen de zaligmakende en de algemene genade, of anders zullen de gestelde kenmerken nimmermeer aan haar rechte einde kunnen voldoen, hetwelk is om de mensen behulpzaam te zijn, onder des Heeren zegen, tot een behoorlijk onderzoek en beproeving van zichzelf, in de gewichtige belangen van hun eeuwige staat. Integendeel zal men bevinden, indien de kenmerken niet aldus gesteld zijn naar de eigen aard en de wezenlijke gelegenheid van de geestelijke zaken, dewelke zij zouden voorstellen, dat zij dan met ter daad recht schadelijke middelen van verleiding zullen zijn voor de onervaren zielen, die daarop haar vertrouwen stellen. Zij zullen dan maar dwaallichten zijn, om de zodanigen af te leiden van de rechte weg, en om hen slechts meer te stijven in hun jammerlijk zielsbedrog, waar zij van zichzelf, uit hun eigen bedorven natuur, anderszins genoeg toe genegen zijn.

Wij achten, dat het op zichzelf voor een zeer nuttige en prijswaardige toelag moet gehouden worden, wanneer men bij iedere gelegenheid, door het voorstellen van de kenmerken van de geestelijke dingen, de gemoederen van de mensen tot een ernstige zelfbeproeving zoekt te besturen, want zonder zulks kan het praktikaal werk van de dienst van het Evangelie niet behoorlijk verricht worden. Doch wij achten ook, dat hier veel meer bekwaamheid en heilige kunst en wetenschap van Gods Geest toe vereist wordt, dan het zich in de eerste opslag wel laat aanzien. Hoe zeer algemeen die leer-methode hedendaags ook schijnt geworden te zijn, zo is het nochtans zeker, dat dezelve van een ieder niet even gelukkig beoefend wordt. Want om rechte kenmerken van alle Goddelijke zaken en inwendige genadewerkingen van de Heilige Geest in de harten van de ware gelovigen anderen aan de hand te geven, en om daarin met vrucht te werk te gaan, behoort waarlijk niet alleen een grondige geoefendheid in het Woord der gerechtigheid, maar ook een geheiligde en bevindelijke kennis van het werk des Geestes in zijn eigen gemoed, en van de bijzondere wegen des Heeren in het bevorderen en bestieren van de zaligheid van Zijn volk.

Het ene is de *theoretische* of stellige, het andere de *praktikale* of beoefende wetenschap van de geestelijke dingen; dewelke onafscheidelijk behoren samen te gaan, bij al degenen, die de zaken van het Christendom voorspoedig zullen behandelen.

Dan helaas! hier zouden wij achten, dat het velen nu grotelijks aan ontbreekt, die, wat zij ook mogen schijnen, nochtans maar weinig recht grondig geoefend zijn, beide in de waarheid van het Evangelie, en in de bevindelijke kracht van de Godzaligheid. En nochtans zijn zij alreeds snel opgewassen en bekwaam geworden tot leermeesters van anderen. Zij hebben zich met ter tijd zo wat een algemene oppervlakkige kennis van alle zaken en waarheden van het Christendom weten te vergaderen, waardoor men lichtelijk naar de hoogte zweeft, gelijk de vogelen, die niet zwaar van lichaam zijn. De zodanigen durven alles aanvatten en ondernemen, zonder bijkans ergens voor stil te staan. Niets valt hun door de gewoonte eindelijk gemakkelijker, dan de geestelijke dingen te bespreken en te behandelen op een verheven trant en met een gedaante van geestelijke wetenschap en ervarenheid. Want dewijl hun ongelukkige toestand zodanig is, dat zij meest alleen altijd gewoon zijn te werken met hun beschouwende denkbeelden, die somtijds zeer licht en levendig zijn, zonder zich veel op te

houden met een grondige of ernstige beoefening van hetgeen zij beschouwen, zo kan het dan niet anders zijn, of zij moeten, met kleine moeite, ras grote voortgangen maken in dit slag van geestelijke wetenschap en waarnemingen. Anderen mogen een lange tijd nodig hebben, naast veel ondervinding, naarstige oefening en veel genade van de Heere, om een weinig van de kracht en waarheid van het Evangelie aan te leren, door nog dagelijks naar beneden, en gelijk als achteruit te leren, maar deze lieden zullen licht gereed zijn, om dezelve aan te zien als een armoedig gebrek in de zodanigen, en als een enkele blindheid, traagheid en geesteloosheid, waar zij toch gelukkig van bevrijd zijn. En hier zal niet veel tegen te zeggen vallen: want, met welke argumenten zal men degenen, die alles aanstonds weten kunnen, toch overtuigen, *dat zij nog niets gekend hebben, gelijk men behoort te kennen?* 1 Kor. 8:2. Dit gaat wel aan, als men met een ander soort van mensen te doen heeft, die liever over hun eigen blindheid treuren en klagen.

Ondertussen nochtans is al zulke losse en winderige wetenschap van de Goddelijke dingen zonder vaste gronden van waarheid en Godzaligheid, geworteld binnen in het gemoed, ten hoogste nadelig voor het Christendom, veel meer dan wij machtig zijn te begrijpen. Hierdoor wordt langzamerhand een dodelijk verderf in de kerk ingevoerd, en allerlei soort van snode huichelarij wordt langs deze weg ongevoelig zodanig aangekweekt en voortgeplant, dat zij eindelijk opwast tot een hoge en weelderige boom, in welks takken dan nu het gevogelte nestelt van allerhande vleugel. Ja, even uit deze grond is het ook, dat zo vele losse, algemene, onschriftuurlijke, verwarde, ja somtijds geheel verkeerde en ongerijmde kenmerken en beschrijvingen van Goddelijke dingen hun oorsprong hebben, als men menigmaal met droefheid moet horen en lezen. Want velen volgen hierin maar het voorschrift van anderen, die hun kwalijk zijn voorgegaan, en omdat zij nog onbekwamer zijn dan hun voorgangers, zo bederven zij het ook nog meer. Of zij volgen anders hun eigen hoofd, wanneer zij achten geen leiding van anderen nodig te hebben. Hoe het ook zijn mag, het voorname gebrek in dezen is, dat men het wezenlijk onderscheid tussen de zaligmakende en de algemene werking van de Geest niet genoeg bij iedere zaak of gelegenheid weet in acht te nemen. Dit bederft het alles, en hierdoor ontdekken de mensen met hun beste arbeid, ijver en bekwaamheid, welke anders nog prijzenswaard zouden zijn, hun zeer diepe onkunde en onervarenheid in die dingen, die des Geestes Gods zijn, maar al te veel.

En ach! was het dit nog slechts alleen. Maar dewijl de grond en ziel van onze heilige en gereformeerde waarheid enkel in dat allergewichtigst onderscheid genoegzaam gelegen is (zoals te voren reeds door ons is aangewezen), wie, die anders maar enig recht gezond verstand bezit in de leer van het Christendom, zie dan niet, dat even door zulk een *losse en ongebonden praktikale methode* (om het zo eens te noemen), als wij hier trachten te ontdekken en tegen te gaan, noodzakelijk met ter tijd op een ongevoelige wijze de weg bij ons gebaad moet worden tot stille inkruipingen van een stille subtiële praktikale Pelagianerij, dewelke in alle manieren niet anders dan een dodelijk bederf kan zijn voor de kerk, voor de waarheid en voor de godsdienst?

Opdat wij hier nu niet spreken van de snode en alles verwoestende Enthusiasterij, die langs diezelfde weg of methode, hoewel op een geheel verschillende wijze, niet minder bedekt onder ons wordt ingevoerd, terwijl de mensen gerust liggen te slapen, of met andere dingen bezig zijn. Want het ware onderscheid tussen de zaligmakende en de algemene Genade van de Heilige Geest, zo als dat gesteld wordt in onze Gereformeerde kerk, dient zowel tot een grondige omverwerping van allerhande verdorven Enthusiastische, als van alle Pelagiaanse leringen. Hetzelve is, indien het anders maar recht overal gebruikt en aangevoerd wordt, evenals het Goddelijk Woord zelf een tweesnijdend zwaard, om aan beide zijden te kwetsen, en om al de duivelse dwalingen (die toch in de grond zonder onderscheid gezamenlijk maar door deze twee kanalen van de Pelagianerij en Enthusiasterij lopen), met een weinig moeite de hartader geheel af te steken.

Doch het beloop van onze verhandeling vereist nu, dat wij ons oog hier bijzonder vestigen op hetgeen de *Pelagiaanse dwalingen* betreft, welke wij zeker achten, dat door zo een losse, onbepaalde, en min onderscheidene behandeling van het werk van de Geest noodzakelijk op een bedekte wijze onder ons moet ingevoerd worden, ook zelfs - dat immers opmerkelijk is - van degenen, die anders allermeeest zich tegen de grovere dwalingen en verleidingen van de Pelagiaanse geest trachten te verzetten, en daartegen met een prijzenswaardige ijver steeds roepen en arbeiden. Waarlijk, indien zij maar alleen dit gewichtige onderscheid tussen de zaligmakende en de algemene genade uit het oog hebben beginnen te verliezen, gelijk zij daarvan maar al te klare blijken geven, en indien zij de wezenlijke grensscheidingen tussen het waarachtige en tussen het valse werk van de Geest, door gebrek van het onderscheidend licht van dezelfde Geest, niet meer behoorlijk bij alle zaken en gelegenheden weten in acht te nemen, zo zullen zij wel een tijd lang de grovere Pelagiaanse dwalingen afkeren, maar nochtans zullen zij met al hun arbeid zelfs heimelijk als een brug leggen voor een subtielere en meer bedekter soort van zielverdervende Pelagianerij, hetwelk mettertijd ongevoelig, doch zeker genoeg zal aanwassen en toenemen, totdat het eindelijk vroeg of laat eens een grove Pelagianerij zal worden, indien het de Heere door Zijn alvermogene genade niet Zelf verhindert.

Wij moeten geenszins menen, dat het genoeg zal zijn, om slechts, als het er op aankomt, *de theorie of stellige waarheid van onze Gereformeerde leer* in dit voorname hoofdstuk van het Christendom (behelzende de bepaling van het wezenlijke onderscheid tussen de zaligmakende en de algemene genade), wel en zuiver te bewaren, want dat zal maar weinig kunnen helpen, als wij die heilige leer maar stil doorgaans laten rusten en er *geen behoorlijk gebruik* meer van komen te maken. Een mes, dat niet gebruikt of gewet wordt, zal immers weldra verroesten en stomp worden. Maar het zal met de leer der waarheid ook niet anders gaan, dezelve niet meer te gebruiken is alleen genoeg om ze mettertijd geheel te verliezen en te bederven. De satan verstaat zijn voordeel veel beter, dan wij het onze. Hij zal ons de rechtzinnige theorie van alle waarheden voor een tijd graag genoeg laten behouden, als wij alleen aan hem maar willen laten, dat hij een Pelagiaanse, of anders ook een Enthusiastische praktijk van dezelve, bedekt en zonder tegenstand onder ons langzamerhand mag invoeren. Indien wij er nog onverzettelijk op willen blijven staan, dat wij achten, dat wij al te veel verliezen zouden aan de uitwendige letter en schors van de Gereformeerde waarheid, zo zal de satan dan daarover vooreerst niet al te sterk met ons twisten, maar hij zal tevreden zijn ons die dingen nog te laten, als wij hem maar niet verhinderen om de ziel en de kracht van de dwaling heimelijk onder het Gereformeerde volk binnen in de harten voort te planten. Dit akkoord wil de vorst der duisternis, de vader der leugen, altijd graag in het begin met de rechtzinnigen maken, dat zij de zuivere leer van het Evangelie vast en onveranderlijk zullen houden staan in hun concessies, symbolen, canons en formulieren, en dat zij zich daarop te aller tijd vrijelijk zullen beroemen, mits alleen, dat zij dezelve slechts gedeeltelijk, of anders met geen rechte ernst meer zullen gebruiken. Op die wijze weet de satan het dan zo kunstig te beleggen, dat de waarheid zelfs moet dienen, om de dwalingen te koesteren en op te kweken. Hij geeft die dwalingen dan maar slechts een andere naam, en steekt dezelve in een ander kled. Al wie van deze ondoorgrondelijke list van de duivel nog niets weet, die is waarlijk dan nog blind, van verre niet ziende.

Het is zeker, dat de *praktikale behandeling van de leer* zich ten allernauwste altijd moet schikken naar derzelver theorie, of, de ervarenheid zelfs heeft ons genoeg geleerd, dat wij de theorie ook zelfs verliezen, als wij die niet zorgvuldig bewaren. Indien onze theorie dan nu ontwijfelbaar vast stelt, als een voornaam grondstuk van de heilige waarheid van het Evangelie, dat er een tweeërhande werk van de Geest is in het Christendom, één dat algemeen en één dat zaligmakend is, wie ziet niet, hoe noodzakelijk het dan is, dat, als wij van het inwendige werk van de Geest handelen, wij daaromtrent, overeenkomstig onze theorie, ook altijd moeten te werk gaan, met het wezenlijke onderscheid tussen het zaligmakend en het algemene werk van de Geest steeds behoorlijk in acht te nemen? Indien die ene slechts van ons verzuimd wordt, zo zullen wij van deze Goddelijke zaken dan altijd maar los, wild

en algemeen handelen, en wij zullen aan de zielen van de mensen dan ook altijd meer bederven dan opbouwen.

Doch bijzonder en allermeeft behoort dit te geschieden, zo dikwijls als men opzettelijk handelt, om de gemoederen op te wekken en te *besturen tot een ernstig onderzoek van hun staat en werk voor God*. Want het gehele voordeel, dat zij met zodanig onderzoek voor zichzelf doen zouden, hangt immers voornamelijk daarvan af, dat zij een genoegzaam licht mogen ontvangen, waarbij zij het Zaligmakende werk van de Geest van het algemene, in hun eigen harten wel weten te onderscheiden. Indien hun dit ware licht (hetwelk zij uit de grondwaarheden van de rechtzinnige theorie van onze leer moeten bekomen), alleen maar mocht ontbreken, hoe zullen zij dan in staat zijn, om een goede kennis van hun staat te kunnen nemen, en om een recht besluit te kunnen maken, of de zaligmakende genade van Christus hun ook verschenen is door de krachtadige werking van de Heilige Geest, en mitsdien, of hun weg van de algemene en bedrieglijke weg der tijdgelovigen ook in de grond wezenlijk onderscheiden is? Of zal ook iemand, die in 't geheel geen verstand heeft, om ware en valse dingen behoorlijk van elkaar te onderscheiden, een gelukkig onderzoek omtrent dezelve kunnen doen? Gewis degenen, die ogen van God ontvangen hebben om deze dingen enigszins recht en naar waarheid te bezien, kunnen zich niet genoeg bedroeven, als zij bemerken, met wat een losse onachtzaamheid en diepe blindheid de mensen het gewichtige onderzoek van hun kostelijke zielen in deze tijd ordinair behandelen.

Om van de grote menigte van zorgeloze *mondbelijders* niet eens te spreken, zo laat ons maar slechts ons oog slaan op *een andere soort van mensen in ons Christendom, die niet geheel zonder bekommernis omtrent de staat van hun zielen leven*. Zij hebben wel eens enige overtuiging van hun zonden gehad, vergezeld met droefheid, berouw, vrees, enz. Zij vonden bij zichzelf enige begeerten en uitgangen naar Christus, en zij weten ook van hun geloofs-werkzaamheden te spreken. Zij hebben met sommige beloften gehandeld, welken zij konden geloven en aannemen, en waaruit zij ook vrede en vertroosting bekomen hebben. Ook weten zij veel te zeggen van de bekering en verandering van hun staat en van hun leven en wandel, alsmede van hun Godsdienstige werkzaamheden en van hun bijzondere gevallen en ondervindingen, enz. Uit dit alles maken zij dan het besluit op, dat zij ware genade bezitten.

Maar nu is het zeker, en het is reeds, zo wij achten, genoeg van ons aangewezen, dat ook de geveinsden en tijdgelovigen al deze dingen hebben op hun wijze. Zo blijft dan immers hier nu de grote vraag, waar het allemaal op aankomt, wat zeker bewijs toch deze mensen hebben, om naar waarheid van zichzelf te besluiten, dat, hetgeen bij hen gevonden wordt, geenszins het algemene, maar het zaligmakende werk van Gods Geest is? Indien zij nu alleen niets recht en grondig verstaan van het wezenlijke onderscheid tussen die beiden, naar de waarheid van onze leer, wat klaar bewijs kunnen zij van deze gewichtige zaak dan toch geven aan hun eigen gemoed, tot deszelfs geruststelling?

Men werpe ons hier niet tegen, dat de eerstbeginnende en kleinwetende gelovigen dikwijls niet zeer bekwaam zouden zijn, om de zaligmakende en algemene werkingen van de Geest juist zo bijzonder van elkaar te kunnen onderscheiden, dan die in de kennis meerdere vordering gemaakt hebben, doch dat zij echter binnen in hun gemoed vrede met God zullen vinden, door de Genade zelf, welke zij gelovig smaken en genieten, door de krachtadige werking van de Geest, volgens die onfeilbare regel van de Schrift, dat, die in de Zone Gods gelooft, het getuigenis heeft in zichzelf, 1 Joh. 5:10.

Want wij zouden daar op antwoorden, dat al de zodanigen een wezenlijke en grondige kennis van de ware genade bezitten bij eigen ervaring, door de Heilige Geest, die in hen woont, al is het, dat zij, bij gebrek van uitwendige en geoefende kennis, minder bekwaam mochten zijn, om dezelve zo formeel van de algemene genade kunnen onderscheiden, eveneens als degenen, die in het natuurlijke wel goed en deugdzaam goud kunnen bezitten, ofschoon zij die wetenschap zo niet hebben, gelijk anderen, om hetzelfde aan de toetssteen van vals goud behoorlijk te onderscheiden.

Maar dit alzo zijnde, zo neemt zulks de noodzakelijkheid toch geenszins weg van hetgeen wij hier beweren, want dan zou het gehele werk van de zelfbeproeving, zoveel de grond van 's mensen staat betreft, ook meteen als onnodig in het Christendom moeten ophouden, omdat sommige eerstbeginnende gelovigen, die in de ruime en levendige vertroosting van de Heilige Geest wandelen, datzelve op die tijd zo bijzonder niet nodig hebben, en ook niet zeer in staat zijn, omdat zo onderscheidenlijk te beoefenen. Doch hoe zal het gaan, als die eerstbeginnende Christen-gelovigen met ter tijd, en somtijds al eens haastig, in duisternis zullen geraken, en die gedurige opwekking en zachte en liefelijke opleiding van de Geest eens zullen missen? En als zij dan door hun eigen ongeloof, of door de verzoeking van de satan en bestrijdingen eens lichtelijk zullen vallen in nare bekommernis en twijfelmoedigheid over hun staat? Zullen hun de onderscheiden kenmerken van het ware werk van de Genade dan niet, zowel als voor anderen, ten hoogste dienstig en noodzakelijk zijn, ten einde door middel van dezelve tot meerdere vaststelling van hun staat, op grond van de Evangelische waarheid, met de hulp van de Heilige Geestes, gebracht te worden? Want immers deze is Gods gewone weg, om de harten van de gelovigen inwendig te versterken en te verzekeren, beide door het geloof en door de onbedrieglijke kenmerken van de ware genade, welke dienen tot opwekking en ondersteuning van het geloof.

Nochtans hebben wij hier *meest en voornamelijk ons oog* op de verkeerde handelingen van mensen in het Christendom, die enkel door gebrek van een goede en onbescheiden kennis van het ware werk van de Geest, lichtelijk hun arme zielen zeer droevig misleiden, en de algemene werkingen van de Geest, dewelke zij in zichzelf bevinden, geredelijk houden en aanzien voor zijn zaligmakende werkingen, en die hier van de satan dan *alzo jammerlijk bedrogen worden*, tot hun eeuwig verderf. Voor de zodanigen kan immers niet gepaster, of meer noodzakelijk zijn, dan dat hun, bij iedere bekwame gelegenheid, de rechte kenmerken van het ware werk van de Geest onderscheidenlijk voor ogen gesteld worden, ten einde zij daarop ernstig acht gevende, door Gods genade, nog in tijds aan hun rampzalig zielsbedrog mochten ontdekt worden. En waarlijk, indien wij maar alleen aandachtig letten op die algemene blindheid, geesteloosheid en droevige zorgeloosheid van de grootste hoop van onze Gereformeerde belijders, zo moet ons zulks immers genoeg overreden, dat zij in die dodelijke gerustheid, waarin wij hen bevinden te leven omtrent hun eeuwige staat, niet anders gebracht of gehouden kunnen worden, dan alleen door een *bedrieglijke list van de satan*, die hun de zinnen alzo verblindt, dat zij zichzelf nimmermeer recht kunnen onderzoeken aan de onfeilbare kenmerken van het Goddelijke Woord. Zij stellen hunne consciënties zeer licht gerust op de bedrieglijke zandgronden van eigengerechtigheid, en van algemene gaven, verlichtingen en bewerkingen van de Heilige Geest, en, op die gebroken rietstaven leunende, storten zij dan ten laatste, helaas! zeer spoedig neer in de grondeloze poel van het eeuwige verderf. De grote menigte van ons Gereformeerd volk handelt hierin zo bijster plomp, grof en gewetenloos, dat het van de blinde Papisten of Pelagianen nauwelijks slimmer zou kunnen geschieden, gelijk wij welhaast bevinden zullen, als wij maar eens een ernstig onderzoek doen naar de staat van de zielen van de mensen, en naar de losse en ijdele gronden van hun lichtvaardig vertrouwen.

Doch behalve deze domme en onwetende menigte, dewelke aan een ieder zeer licht in het oog loopt, die slechts met een algemene kennis en ervarenheid in de waarheden van onze religie begaafd is, zal men, bij een nauwer onderzoek, allerwege in onze Gemeenten *ook nog een ander soort van mensen* vinden, die alle tekenen van zich geven, dat zij inderdaad niet verder komen dan de geveinsden, de tijdgelovigen en nabij-Christenen, zodanigen, als waar de Schrift van getuigt, *dat zij de naam hebben dat zij leven, en nochtans dood zijn*, Openb. 3:1. Wanneer men met deze lieden handelt, bespeurt men klaar genoeg, dat zij het wezenlijke onderscheid tussen het algemene en zaligmakende werk van Gods Geest, naar de leer van onze Gereformeerde kerk, in 't geheel nog niet verstaan of geloven, en dat het met hun bekering niet anders ligt, dan het gewoonlijk met de tijdgelovigen placht te gaan.

Wij zwijgen van een nog slimmer en bedekter soort van geveinsden, die enkel door middel van de algemene gaven van de Geest een zodanige vertoning weten te maken van het Christendom, en daarin

mettertijd een zo vaste en uitgebreide geoefendheid hebben weten te bekomen, dat men hen, of geheel niet, of anders zeer bezwaarlijk van de ware Christenen zal kunnen onderscheiden, welker staat men dan ook alleen aan het oordeel van de Alwetende God moet overlaten.

Ondertussen achten wij het zeker genoeg te zijn, dat in zo een ongelukkige tijd, als wij nu beleven, waarin de geveinsdheid en geesteloosheid van de belijders, van allerlei orde, staat, ouderdom, enz. hoe langer hoe meer de overhand nemen, niets dienstiger of noodzakelijker wezen kan, onder Gods genadige zegen, dan een recht ontdekkende en onderscheiden bediening van het Heilig Evangelie, waardoor de mensen steeds alle gelegenheid aan de hand gegeven, en alle gepaste en bekwame middelen toegediend worden, tot een ernstige beproeving van hun eeuwige staat, of de Heere deze arbeid belieft te vergezellen met Zijn Heilige Geest, dat er sommigen, nog intijds uit de strik van de duivel, waar zij zo jammerlijk in gevangen zitten, gelukkig mochten ontwaken, en, door een hartgrondige overtuiging van hun verborgen geveinsdheid, nog tot de ware oprechtheid van het geloof in de Heere Jezus Christus mochten geraken.

Ach! of hiertoe eens een rijke mate van de Geest werd uitgestort over de Leraars en over de Godzaligen in ons Nederland! Dat er nog velen gevonden werden, die in hun beroep en standplaats mochten schijnen als heldere lichten in het midden van een krom en verdraaid geslacht! Wat zou er dan niet een algemene ernst en ijver zijn, en een eendrachtige toeleeg, om die gebroken Pelagiaanse rietstaven en verrotte steunsels van het ijdel vertrouwen van de mensen met kracht aan te tasten, en hen die uit de hand te rukken, en om hen te leiden tot de zuivere Gereformeerde gronden van een waar geloofsvertrouwen in den Heere Jezus? Wij hebben voorzeker de minste oprechte verbetering of verandering van onze staat niet te verwachten, voor dat God eerst weer een zuiver ontdekkend licht met kracht en vrucht onder ons zal believe te laten schijnen, om welke dierbare Genade alle getrouwe liefhebbers van Sion, die op de verlossing Israëls hopen, Hem dan ook nacht en dag ijverig moesten bidden, en met een stille lijdzaamheid des geestes ootmoedig op Hem blijven wachten.

Zo velen ondertussen als er hun staat vast gebouwd hebben op Christus, de Rotssteen des heils, waar de poorten der hel haar niet zullen overweldigen, en die ook al bereids enige vordering gemaakt hebben in de genade, deze behoeven voor de beproeving van hun geloof geenszins bekommerd of bevreesd te zijn. Want dit onwaardeerbare voorrecht bezitten zij dan van de Heere, dat zij door allerhande beproevingen, ook zelfs de scherpste, en die zevenmaal achtereen geschieden van Zijn getrouwe Vaderlijke hand, maar dies te zuiverder gereinigd en te vaster gebouwd zullen worden op hun allerheiligst geloof. Laat vrij het ontdekkend licht van de Geest helder schijnen op hun zielen, zij zullen de Goddelijke genade, dewelke zij door Christus ontvangen hebben, dan maar zelfs te meer bekennen en zich daarover in God verblijden met een zeer heerlijke en onuitsprekelijke vreugde. Als ware kinderen des lichts, zullen zij in het licht ook vrijmoedig wandelen, en met de huichelaars geenszins beschaamd worden. Wat een groot onderscheid is er dan niet tussen de staat van de ware en de geveinsde gelovigen? Gene vinden hun genade even in het licht, waar deze de hunne geheel verliezen. De oprechten beminnen het licht, waar de geveinsden voor vlieden, om te zoeken de wegen der duisternis. Dezelfde beproeving, welke de laatsten moet doden, wekt de eersten maar te meer op, om in het leven te heersen met Christus.

Van de noodzakelijkheid van de zelfbeproeving

Daar is dan, als wij de zaak maar recht inzien, een *dubbel voordeel*, met des Heeren zegen, te verwachten van alle zuiver ontdekkend licht van de Geest, dat schijnt binnen in harten van de mensen, door middel van de waarheid van het Heilig Evangelie.

Voor de *ware gelovigen* moet hetzelfde altijd dienen tot hun geestelijke blijdschap, en tot meerder bevestiging en versterking van hun inwendige genadestaat. Het moet hier met hen gaan, als de

Psalmist zegt: *het licht is voor de rechtvaardigen gezaaid, en vrolijkheid voor de oprechten van hart*, Ps. 97:11. Hoe meer des Heeren licht schijnt in hun duistere zielen, hoe meer vrede en troost, geloof en heiligheid zij dan zullen ontvangen.

En wat de *ongelukkige geveinsden en tijdgelovigen* betreft, dewelke de satan nog in zijn strik gevangen houdt, en die door bedrog de Heere weigeren te kennen, Jer. 9:6; wat kan hen hier in de tijd toch groter genade of zaliger voordeel ontmoeten, dan dat God zich nog over hen belooft te ontfermen, en hun Zijn licht en Zijne waarheid wil zenden, om hun blinde ogen te openen, dat zij het jammerlijk bedrog, waar zij in leven, nog mochten gewaar worden, eer dan dat het eeuwig voor hen te laat zal zijn? O! Dat de glansrijke Zon der gerechtigheid dan maar eens helder mocht schijnen met de dierbare stralen van het Goddelijk licht van de Evangelische waarheid, om te verlichten degenen, die in de duisternis gezeten zijn, en om te genezen het volk, dat woont in een land van de schaduwen des doods! Wie zou naar zulk een gezegende dag niet verlangen? Wie zou zelfs niet zuchten als in barensnood, dat maar deszelfs blijde morgenstond eens mocht aanblikken, wanneer wij voor ons donkerbrandend kaarslicht, het helder schijnend zonlicht mochten verwachten? Een morgenstond, waarin de oprechten zouden heersen?

Ondertussen blijft het de plicht van een ieder Dienaar van het Evangelie, om naar de mate van de genade en van de kennis, welke de Hemelse Vader hem belooft te verlenen, hiertoe alleszins te arbeiden, dat er, zelfs midden in de duisternis, nog een ontdekkend licht van de heilige waarheid voor de ogen van de mensen gesteld mocht worden, om hun slaperige harten op te wekken tot een rechte zielsbeproeving.

Gelijk wij dan daarheen, met de Goddelijke bijstand, deze onze verhandeling tot een ieders nut nu ook verder wenssen te richten, en onze pogingen daartoe aan te leggen, om nog wat nader voor te stellen, hoe wij achten, dat een ware zelfbeproeving omtrent elks eeuwige zielsstaat, met alle ernst en getrouwheid, voor de Heere behoorde ingericht te worden, langs de vaste en zuivere gronden van onze heilige gereformeerde waarheid, als waartoe wij, met al het vorige gezegde, slechts alleen de weg hebben gezocht te banen.

Er zal immers niemand gevonden worden van enig gezond verstand, die niet enigszins zal begrijpen, van welk een zonderling groot gewicht en aangelegenheid deze plicht van zelfbeproeving in het Christendom noodzakelijk is, en hoe aan des zelfs rechte waarneming het heil van de Christenen middellijk ten enenmale hangt, in voege niemand zich op goede gronden van zijne zaligheid zal kunnen verzekeren, die maar alleen blijft leven in het verzuim van deze voorname plicht. Alle roem van Gods genade en van de zalige werkingen van de Geest in de ziel zal maar geveinsd en ijdel zijn, als de mensen zich niet bekommeren met het verstandig ernstig onderzoeken van hun eeuwigen staat, en van hun wegen voor God naar de regel van Zijn heilig Woord. Indien zij maar alleen, zodanig vast verzekerd zijn van hun zaligheid, dat zij nooit eens ernstig vrezen voor het bedrog van de satans en van hun eigen arglistige harten, en dus geen redelijk gebruik maken voor zichzelf van de rechte middelen van de zelfbeproeving, zo hebben zij waarlijk alle reden, om hun staat grotelijks verdacht te houden. Want gelijk deze plicht een expres gebod des Heeren is, dat even zowel gehoorzaamd moet worden, als enig ander gebod of vermaning van Zijn heilige wil, dewelke Hij ons bekend gemaakt heeft, zo is het zeker, dat de oprechte Godzaligen daarin ook altijd gewandeld hebben, en dat zij door de ernstige betrachting van deze plicht vele vertroostende verzekeringen van hun aandeel aan de Heere bekomen hebben. Voorwaar, een vaste, hartgrondige, zielheilgende en bestendige verzekering van zijn genadestaat wordt zo snel en gemakkelijk geenszins verkregen, als velen tegenwoordig wel menen.

Doch van tijdgelovigen, en allen, die hun vertrouwen stellen op de algemene gaven en werkingen van de Geest, is het waar, dat zij veeltijds met weinig moeite, op hun wijze, tot deze hogen trap van het

Christendom weten te geraken. Zij doen nooit een ernstig en hartgrondig onderzoek naar hun staat, en toch houden zij zich lichtelijk verzekerd van hun aandeel aan Christus.

De reden hiervan is: omdat zij haar ellendig zielsbedrog niet kennen, vanwege hun geestelijke blindheid, en omdat zij met duizend en duizend zonden en hartsverborgenheden waar zij dagelijks in leven, niets te doen hebben, gelijk ook niet met de hoogheid en heiligheid van God door welke zij nimmermeer recht hebben. Zij werken daar altijd maar los en gemakkelijk overheen, hun zonden worden ras vergeven, zonder dat zij er dikwijls eens een traan over behoeven te storten, want als zij maar slechts een Evangelische bevatting van Christus kunnen maken, waar hun harten enigszins door bewogen en aangedaan worden, dan is het hun genoeg, om zichzelf te troosten, en van de genade te verzekeren. De satan heeft vele bedrieglijke kunsten en listen in de harten van de blinde huichelaren, welke hij aldaar in 't werk stelt, zelfs door middel van de Evangelie-waarheden, totdat hij hen langzamerhand voert op de top van de steilste inbeeldingen, waar zij dan voor een rechte zelfbeproeving ten enenmale onvatbaar zijn.

Om hier nu niet te spreken van *een ander soort van geveinsden*, die veeltijds gaan in heimelijke bekommernissen over hun staat, spruitende uit een beschuldigend en veroordelend licht van hun consciënties, doch dat nooit kan doordringen tot op de bodem van hun harten, om hun het bedrog van de grond van hun staat te ontdekken, waaraan zij dan ook onverzettelijk zullen vasthouden, niet anders doende, dan maar slechts op alle wijzen die loze wand te pleisteren, zonder ooit enige plaats te geven aan het hartdoorzoekend licht van de Geest der waarheid. De zulken houden zich op de ellendigste gronden van een *bedrieglijk waangeloof*, toch altijd zo goed zij immer kunnen, nog verzekerd van hun genadestaat, en zij staan al de beschuldigingen en schuddingen van hun gemoed daarop onverzettelijk door, dat zij achten al evenwel nog ware genade te bezitten, hoe klein die dan ook wezen mocht.

Doch met *oprechte gelovigen* is het aldus gelegen (indien zij anders maar niet liggen in een diep verval of dodigheid), dat zij om verzekering te bekomen van hun aandeel aan Christus en de genade, zichzelf keer op keer zeer ernstig zullen trachten te onderzoeken en te doorzoeken aan de waarachtige kenmerken van de genade, volgens de leer van het Evangelie. En naarmate de Heere door Zijn Geest hen daartoe zelfs opwekt en hen met Zijn Goddelijk licht en waarheid daarin bestuurt en behulpzaam is, zodanig, dat zij deze plicht behoorlijk leren verrichten, naar die mate zullen zij ook bevinden, dat even dit geordineerde middel hun tot een zonderling nut en voordeel zal verstrekken door de medewerking van de Heilige Geest, en dat de Heere hetzelfde aan hen zal zegenen, dat zij langs deze weg allengs tot meerder vastigheid en grondige verzekering van hun genadestaat in Christus zullen komen te geraken.

Wel is waar, dat het *geloof zelf*, indien het anders maar hartgrondig en *oprecht* is, en alleen op de beloften Gods in het Evangelie met een waar vertrouwen geoefend wordt, het gemoed dan ook op een liefelijke wijze zal vertroosten en gerust stellen aangaande de zaligheid in de Heere Jezus. Maar nu heeft de Heere de rechte zelfbeproeving (als een ondergeschikt en gepast hulpmiddel hiertoe) geordineerd, om het geloof meer en meer op te wekken, te ondersteunen, en te versterken. En dit maakt alzo deze plicht van een geheel zonderlinge noodzakelijkheid in het Christendom. Hierom zal de Heilige Geest de harten van de ware gelovigen dan ook altijd bewegen en aanvoeren tot de ernstige waarneming van dezelve, en Hij zal hun dan ook het voordeel daarvan doen ondervinden, al was het dan ook maar alleen in de dagelijkse ongevoelige versterking en wasdom van hun geloof, hetwelk waarlijk het grootste voordeel is, dat de kinderen van God hier kunnen ontvangen, omdat toch aan de wasdom van hun geloof tevens de toeneming van al hun andere deugden en genaden, ja van hun gehele zaligheid in Christus zekerlijk hangt.

Laat ons dan maar alleen alle naarstigheid aanwenden met de hulp van de Geest, tot de ernstige betrachting van deze voorname plicht, zo hebben wij een vaste grond om te vertrouwen op onze Heere

Jezus Christus, dat Hij ons ook de vrucht daarvan zal doen plukken, ja dat wij voordeel zullen doen door Zijn genade met ieder zelfonderzoek, dat wij trachten behoorlijk te verrichten.

Van de regel van de Evangeliewaarheid, naar welke de zelfbeproeving moet geschieden

Doch nu dient men voor alle dingen recht te weten, hoe het eigenlijk met de gelegenheid van deze gewichtige plicht staat, en hoe men dezelve behoorlijk zal aanleggen of in 't werk stellen.

Het is een zaak, geheel buiten alle tegenspraak, dat al wie zijn gemoed voor de alwetende God getrouw en met alle ernst begeert te onderzoeken, of hij ook een waarachtig aandeel bekomen heeft aan Christus door een oprecht geloof, en of hij aldus een vaste grond heeft, om op de zaligheid van zijn ziel te hopen, noodzakelijk gehouden is, om in dat gewichtig werk *enkel te handelen naar de onfeilbare Goddelijke regel van de geopenbaarde Waarheid van het Heilig Evangelie*. Wij moeten hier niet afhangen van enige menselijke leer of voorschrift, of ons gemoed aan iemands bijzondere leiding of gezag overgeven, maar het duidelijke en waarachtige getuigenis van God in Zijn woord moet hier onze enige licht- en leidster zijn. Degenen, die anders willen handelen, zullen nimmermeer tot een zuivere en hartdoorzoekende kennis van hun staat kunnen geraken, omdat zij hun onderzoek niet bouwen op de enige autoriteit van de almachtige en waarachtige God, Die niet liegen of bedriegen kan.

Hier hangt al de vrucht en zegen van dit noodzakelijk werk dan geheel van af, dat wij in de grond van onze harten door de inwendige verlichting van de Heilige Geest de Waarheid Gods, in het Evangelie geopenbaard, geheel moeten aannemen en houden als de enige onfeilbare regel van onze beproeving. Zo lang als de mens daartoe niet kan komen met zijn gehele hart, dat hij zich volkomen wil onderwerpen aan het heilige en waarachtige oordeel van God, sprekende tot ons in Zijn beschreven Woord, en dat hij al zijn gedachten en overleggingen geheel wil gevangen geven onder de gehoorzaamheid van Christus, zo is hij nog geenszins bekwaam, om dit werk van de zelfbeproeving door de Goddelijke genade te kunnen verrichten tot een waarachtig profijt voor zijn ziel. Hij moet eerst voor Gods Woord met zijn binnenste gemoed waarlijk hebben leren beven, Jes. 66:2, die zichzelf omtrent zijn eeuwige staat recht zal kunnen beproeven. Indien een geveinsde dit alleen maar mocht kunnen doen, zo zou hij dan zo terstond ontdekt worden, door het geestelijke licht van de waarheid, dat hij een geveinsde is, *en die zalige ontdekking zou hem dan ook door de genade van de Heilige Geest dit voordeel aanbrengen, dat hij niet langer meer met stille gerustheid een geveinsde zou kunnen blijven, want als een geveinsde maar alleen eens heilig voor Gods Woord begint te beven, zo begint hij zichzelf dan ook aanstonds te bekeren en een walging van zichzelf te krijgen.*

De waarheid Gods, in het beschreven Woord aan ons geopenbaard, is hier dan de enige, waarachtige en onfeilbare regel van alle zelfbeproeving. Dezelve is hier, gelijk als een lamp voor onzen voet en een licht op ons pad, Ps. 119:105. Want de Geest werkt nimmermeer een ander licht in het hart van de mens, dan dat licht van de Goddelijke waarheid, hetwelk Hij gesteld heeft op de kandelaar van de Heilige Schrift, en Hij doet de mensen dat licht gewoonlijk ook niet anders ontvangen, dan op een redelijke en zeer eenvoudige wijze, door middel van het aandachtig lezen, horen of overdenken van de waarheden, die in de Schrift vervat zijn. Dit is een zaak, waar wij nooit genoeg op letten kunnen, om onze zielen toch zorgvuldig te hoeden voor alle bedrog van de satan.

Wij moeten hier beide voor de *redelijkheid* van de werking van de Geest waken, en voor deszelfs *krachtdadigheid*. Het een zal dienen om ons te bewaren voor Enthusiasterij, het andere voor alle Pelagianerij. Gods Geest, die getrouwe Leidsman van alle ware gelovigen, doet dezelve hier altijd gelukkig tussenbeide wandelen in het midden van de paden des rechts, zonder af te wijken ter rechter of ter linker zijde. Dit middelpad, hoe eng het ook mag zijn, is nochtans alleen het zekere en veilige

pad, dat ons leidt naar de hemel. En al wie daarvan met zijn hart in 't minst of meest aftreedt, die treedt aanstonds in de dodelijke wegen van het verderf. Daarom moeten wij dit altijd vaststellen als een gewisse en onfeilbare grondregel van het Christendom, dat de Heilige Geest in alle zaligmakende werkingen tot zijn voornaamste hoofdeinde heeft, om de harten van de uitverkorenen inwendig door de allerzekerste en gevoeligste blijken te overreden van de Goddelijkheid van de Heilige Schrift en van de ingestelde Evangeliedienst. Het zij, dat zij het Woord zelf lezen of overdenken, of dat het voor hen gepredikt of gelezen wordt wanneer de Heilige Geest daarnevens en daaronder aan hun gemoed wil werken op een zaligmakende wijze, om de duistere ogen van hun verstand te openen, dan drukt Hij hun dat Woord, als een waarachtig, hemels, heilig en Goddelijk Woord, zodanig op hun harten, dat zij daar geheel voor komen te beven en daar met een zeer diep ontzag en eerbied door aangedaan worden. Hij doet hun dan met hun gemoed voor zeker geloven, dat de hoge God, de almogende Schepper van hemel en aarde, hier Zelf in dat Woord, en door deszelfs verkondiging tot hen spreekt, en hun Zijn heilige weg en wil aangaande hun zaligheid duidelijk komt openbaren; zodat zij dat Woord dan ook geheel houden en aannemen, *niet als des mensen woord, maar (gelijk het waarlijk is) als Gods Woord, dat ook werkt in hen die geloven*, 1 Thess. 2:13.

O, wat wordt de heilige en Goddelijke Schrift dan niet gewichtig voor 's mensen gemoed! Wat een alleroprechtste liefde en eerbied krijgt hij dan niet aanstonds voor dezelve! Zij wordt hem dan onuitsprekelijk dierbaar en kostelijk, boven alles, wat er in de wereld is, en hij roept daarvan nu uit met de Psalmist: *hoe lief heb ik Uwe Wet, zij is mijn betrachting de ganse dag*, Ps. 119:97. Kortom, nooit werkt de Heilige Geest met Zijn hemelse kracht en invloed in de harten van de mensen, of Hij maakt haar aanstonds op alle wijze zeer ernstig begerig naar het gedurig lezen, onderzoeken, horen, overdenken en herkauwen van het Goddelijke Woord, en om hetzelfde recht te verstaan, te geloven, te bewaren en te betrachten, en dat alles langs des Heeren eigen instellingen en geordineerde wegen. Dit is de zekere Toetssteen, waar alle zaligmakende werken van Gods Geest altijd aan dienen beproefd te worden. De mensen mogen beroeringen, bewegingen, verlichtingen, overtuigingen, bewerkingen en aandoeningen hebben, zoveel zij mogen, en de dingen mogen ook nog zo zonderling, krachtig, luidruchtig en ongemeen zijn, ja tot ontzetting en verbazing zelfs van de aanschouwers, maar het zal toch alles allemaal anders niet, dan louter bedrieglijk werk van de geest van satan zijn, indien er deze ongeveinsde hoogachting, liefde en beving van het gemoed voor het Goddelijke Woord niet waarlijk mee vergezeld gaan, of als onmiddellijke vruchten uit geboren worden; welke met de voortgang van de werking van de Geest ook noodzakelijk hoe langer hoe meer toenemen. Ja, wij mogen wel gerust, en zonder enigen twijfel 't daarvoor houden, dat er in alle inwendige beroeringen of aandoeningen van 's mensen gemoed, welke gaan over de dingen van de zaligheid, nooit meer heilige, zuivere en zaligmakende werking van de Geest is, dan wanneer er waarachtige levendige indruk en overtuiging onder is van de Goddelijkheid van de Heilige Schrift, en van de gewone instellingen van het Evangelie. Al het andere, waar dit slechts aan ontbreekt, is toch in de grond maar een listig bedrog van de satan, en een vreemd vuur van 's mensen eigen inbeeldingen, dat zeer kunstig wordt aangeblazen door de wind van de onbedaarde en ongeregelde hartstochtelijkheden van het gemoed, dewelke, waar zij maar eens de overhand nemen, door heimelijke invloed of bestiering van de duivel, of door de verborgen arglistigheid van 's mensen hart, dan al een wonderlijke vertoning kunnen maken van een waar Geesteswerk, en zeer licht de weg kunnen banen voor een schoonschijnende bekering, zoals vele ongelukkige huichelaars en tijdgelovigen bezitten, die toch in de wereld heengaan voor goede Christenen.

Van de manier hoe men zichzelf behoort te onderzoeken

Doch indien het nu volkomen zeker is, dat de Goddelijke waarheid, geopenbaard in de Heilige Schrift, het enige licht van de Geest is, bij hetwelk de mens zichzelf en zijn staat heeft te beproeven, zo is het

dan nu van zeer veel aangelegenheid, om recht te weten, hoe men met de hulp van de Geest, dat licht van de Schrift tot zodanig einde behoorlijk zal aanleggen en gebruiken, en met welke bekwame orde men daarin best zal te werk gaan.

Waarop wij antwoorden: dat men hier die eigen redelijke en natuurlijke orde steeds te houden en te volgen heeft, volgens welke de Heilige Geest de Goddelijke waarheid opgericht en samengesteld heeft in de Schrift, en volgens welke orde Hij dezelve ook altijd leert en werkt in de harten van de uitverkoren gelovigen. Want Hij is de Geest der waarheid, *Wiens werk het is, om hen allen in de waarheid te leiden*, Joh. 16:13, en Die maakt, dat zij de waarheid verstaan, *en dat de waarheid hen vrijmaakt*, Joh. 8:32. Even diezelfde orde, welke de Geest hier dan altijd houdt in Zijn werk, moeten wij ook altijd houden in ons werk. Zo kunnen wij nimmer dwalen, als wij deze Leidsman maar steeds nauwkeurig volgen. Doch dit dient hier nu eerst nog wel een weinig nader van ons geopend te worden, ten einde niemand door een verkeerd en min ordentelijk gebruik van de waarheid van het Evangelie te maken, al het voordeel van zijn zelfbeproeving lichtelijk mocht verliezen, tot zijn hoogste schade en verderf.

De heilige en wijze orde van de Geest, in het samenstellen van de waarheden van de Schrift, kan van ons niet anders nagespeurd worden, dan uit een aandachtige overweging van het opzicht en het nauwe verband, waarin al de Goddelijke waarheden onderling bestaan jegens elkaar, en waarin dezelve, met de allervolmaakste orde en harmonie, zodanig vast aaneenhangen, dat de ene wezenlijk vloeit en afkomt uit de andere, of opleidt tot de andere, en zij allen gezamenlijk, als een ordentelijk gebouw, elkaar onwrikbaar ondersteunen en vasthouden. Hierin ligt de hoge Goddelijke wijsheid van de Heilige Geest, dat Hij ons in het beschreven Woord een openbaring van waarheid heeft gegeven, dewelke zo geheel wonderlijk en aanbiddelijk te samengevoegd is, dat dezelve nooit recht van iemand, tot zijn waarachtige zaligheid en zielsbeking zal kunnen verstaan of begrepen worden, tenzij alleen door middel van een ordentelijk onderwijs van de Geest, leidende het gemoed, door zijn Goddelijk licht, van de ene waarheid in de andere, en hetzelfde alzo, als bij trappen, doende opklimmen van kennis tot kennis, langs de vaste gronden van het wezenlijke verband, dat er tussen de heilige waarheden is. De zekerste grondstellingen of bepalingen van de onfeilbaarste waarheden, welke men *mathematische* noemt, kunnen zelfs in geen vaster of natuurlijker orde aaneengeschaald liggen, dan de heilige bovennatuurlijke waarheden van Gods Geest onderling aaneen verknocht zijn in het Woord. Het samenstel daarvan is zo allerwijst, allerwonderlijkst, allerwezenlijkst en allereenvoudigst, dat hetzelfde van ons nimmermeer genoeg kan nagespeurd worden. Hier liggen voor ons zulke diepten van Gods wijsheid, dat ons aardse verstand, hoe veel het hier ook al geestelijk verlicht mocht worden, dezelve toch geenszins kan doorgronden.

De aanmerking van hetgeen wij hier aanroeren, is van een zonderling groot gewicht in de zaken van onze *Christelijke religie*, en verdient nog wel enige nadere opheldering. Want alleen van de redelijkheid en natuurlijke orde van de inwendige onderwijzing van de Geest in het gemoed van de mensen hangt deszelfs gehele zuiverheid, heiligheid, wezenlijkheid en Goddelijkheid af. Zodanig dat, als alleen die orde waarlijk ontbreekt in enig onderwijs, dat men meent inwendig en zaligmakend van Gods Geest in het hart te geschieden, het dan gelijk zeker is, dat het geen waar zaligmakend licht of onderwijs van de Geest is, hoeveel de mensen er ook al mee moge ophebben, en welke krachtige aandoeningen en bewegingen of andere uitwerkingen, die schijnen heilig en geestelijk te zijn, daar ook al van mochten voortkomen of mee gepaard gaan.

Om de rechte mening van dit ons gezegde hier voor de eenvoudigen nog wat duidelijker uit te drukken, zo laat ons eens tot een voorbeeld stellen, dat er mensen zijn, die roemen op een *inwendig Geestes licht* en krachtdadig genadewerk in hun ziel, maar die de eerste aanleidende grondwaarheden, tot opening van de leer van het Evangelie (zoals die van 's mensen zondenval in Adam, met alles wat er wezenlijk behoort tot de leer van de zaligmakende overtuiging van de Geest), metterdaad niet grondig, noch bevindelijk verstaan, - zoals die kennis noodzakelijk vooraf vereist wordt, om het gemoed te bereiden en te openen voor het geestelijke licht van het Evangelie, - dan hebben wij de minste bedenking niet te maken, om zodanig licht van de Geest, waar de mensen van spreken, ten enenmale

verdacht te houden, enkel daarom, omdat hetzelfde niet langs de eigen natuurlijke orde van de Geest, en volgens het wezenlijke verband van de waarheid in hen gewerkt is. Want de Heilige Geest vangt Zijn Goddelijk onderwijs in de harten van de uitverkorenen altijd aan met *de eerste gronden van de waarheid*, welke de mens naast nabij liggen, en waarmede Hij hun blinde gemoed het gemakkelijkst kan openen, leidende dat gemoed voor alle andere dingen, die verder van hetzelfde af zijn, eerst tot een duidelijke, grondige en gevoelige kennis van zijn eigen ellende uit de Wet, voordat Hij hetzelfde verder en hoger leidt tot een zaligmakende kennis van Christus en van de weg van de verlossing door Hem.

De Heilige Geest handelt in Zijn zaligmakend onderwijs van de zielen van de mensen nooit also verkeerd of onordentelijk, dat Hij haar eerst het Evangelie zou leren, voor dat Hij haar een genoegzame kennis of opening van de Wet heeft gegeven, zo als dienen kan tot een grondige overtuiging van haar zonden en doemwaardigheid. Hij leert niet eerst de genade, en dan de zonde en de vloek, niet eerst Gods barmhartigheid, en dan naderhand Zijn toorn en rechtvaardigheid, niet eerst de medicijnen, en dan de kwaal, enz. Want langs zodanige verkeerde onderwijzing zou Gods Geest Zijn eigen waarheid dan noodzakelijk geheel verdonkeren, en ten enenmale onderwerpen en het onderste boven keren.

Nochtans is deze gewoonlijk de valse methode van de satan, die hij houdt in het onderwijzen en verlichten van de tijdgelovigen door de eigen middelen van de Geest, welke hij daartoe zeer listig weet aan te leggen en te misbruiken. Zijn bedrieglijk onderwijs, wanneer hij zich schoon al verandert in een Engel des lichts, leidt nooit recht in de heilige en wijze orde van de Geest. Hij loopt gewoonlijk de eerste aanleidende gronden van de waarheid van het Evangelie maar licht over, zonder dat de arme bedrogen zielen, dewelke hij gevangen blijft houden in zijn strik dezelve eens ten halve recht verstaan of geloven. Als zij maar slechts zoveel *wetenschap uit de Wet* bekomen hebben, dat zij nu een deel gewone benauwdheden, angsten en bekommernissen over hun zonden hebben doorstaan, waarin somtijds de hartstochtelijkheid van het gemoed meer beroering heeft veroorzaakt, als wel het licht van de waarheid, dat er bij hen geschenen heeft, zo gaat de satan al aanstonds met hen over tot de leer van *de verlossing door de Heere Jezus Christus*; en wanneer hij hun een vals concept en inbeelding heeft gegeven (gewoonlijk met een losse en verrukkende blijdschap, zo als de aard van die heugelijke en dierbare leer meebrengt), klimt hij dan voorts met hen op tot *de dankbaarheid*, en verder tot alles, wat er van het Christendom te kennen of te onderzoeken valt. Op die wijze weet deze helse geest dan wel enigszins in schijn de heilige orde van de Goddelijke waarheden te volgen in het bewerken van het gemoed van de geveinsden. Maar in de grond der zak houdt hij die orde niet, omdat zijn onderwijs van de eerste waarheden uit de Wet tot 's mensen overtuiging en vernedering voor God altijd maar los en onvolkomen is, ofschoon het in sommigen wel eens met grote angsten en benauwdheden en hartstochtelijke beroeringen kan vergezeld gaan, welke een schijn hebben van een grote mate of trap van geestelijke overtuiging, en van een grondige kennis van God, van Wet, zonde, vloek, onmacht, enz. Want (dat wel in acht te nemen is) dezelfde kracht en klaarheid van algemeen overtuigend licht van de Geest zal op het gemoed van de ene mens veel meer aandoening en uitwerking hebben, en daarom ook een grotere beweging en beroering, aldaar veroorzaken, als wel bij de andere mens, en dat, of uit hoofde van de bijzondere natuurlijke gesteldheid van ieders humeur, of van de meerdere of mindere gewoonheid en geoefendheid, die daar valt omtrent zodanige dingen, of uit een vermenging van beide tegelijk. Behalve vele andere toevallen en omstandigheden, dewelke men bij de ondervinding best gewaar wordt, waardoor het gemakkelijk kan gebeuren, dat een gering licht van algemene overtuiging nochtans bij sommigen op sommige tijden grote beroeringen en aandoeningen kan teweeg brengen, in zodanige uitwerkselen, die voortkomen uit een kunstige samenloop van gemengde oorzaken, nochtans het wezenlijke van een ware overtuiging van de Geest geenszins gelegen is.

Op die wijze weet de Satan door zijn ondoorgrondelijke listen in korte tijd en zonder veel moeite, een zodanig licht van ingebeelde bevindelijke kennis van de waarheid in de harten te ontsteken, waarmee zijn discipelen zeer snel grote Christenen worden, en van alle Goddelijke waarheden meesterlijk weten te spreken, zonder nochtans een enige van dezelve in de grond recht te verstaan of te geloven. Zij kennen Christus, en zij weten al de verborgenheden van het Evangelie, zonder ooit nog waarlijk zichzelf in hun staat voor God recht gekend te hebben.

En opdat men dit gebrek te minder zou bemerken, zo voert de satan hier op zijn wijze een onderscheid in tussen een *wettische* en een *Evangelische* leiding of bewerking van de Geest in het bekeren van de zielen van de mensen, of liever, hij maakt van dit onderscheid, dat anders wel wezenlijk waarachtig is, een geheel verkeerd gebruik, om de blinde waangelovigen gemakkelijk te bedriegen.

Zijn Evangelische leiding brengt de mensen, zonder een grondig voorafgaande bereiding of overtuiging uit de Wet, veeltijds heel snel tot Christus, enkel door de liefelijke beloften van het Evangelie, en door de schoonheid en beminnelijkheid van Gods genadeweg, ofschoon zij anders om Christus en om de genade nog nimmer hartgrondig verlegen zijn geweest. Zij vinden de Medicijnmeester, en hangen Hem aan, en zijn ten hoogste met hem ingenomen en verblijd, en dat alles, zonder eens recht ziek te zijn. De satan verstaat de kunst, om de harde grond en de steenachtige plaatsen te bezaaien, en die week en vruchtbaar te maken, en ook zelfs heel snel een rijke oogst van kostelijke vruchten in te zamelen, zonder dat hij dezelve eerst eens behoeft te beploegen en terdege om te roeren. Een lichte hartstochtelijke roering van het gemoed met een deel tranen en onbedaarde bewegingen, waardoor slechts de bovenliggende aarde zo wat omgeschommeld wordt, is voor hem genoeg, om zijn land met het schone zaad van het Evangelie te bezaaien, en om dan snel een volle oogst te hebben.

Want als hij de harten van de arme blinde mensen maar eenmaal op die wijze over hun schuld en ellende, en over de grond, oorsprong en wijduitgestrektheid van dezelve, gelijk mede over de heiligheid en rechtvaardigheid van God, en over Zijn gestrengte vloek en toorn enz. heeft heen gevoerd, als over waarheden, dewelke ras genoeg wel gekend en geloofd zijn, wanneer men er maar zo iets in 't algemeen van weet, met enige drukkende vrez en aandoeningen van droefheid, verlegenheid, benauwdheid, en luidruchtige beroeringen, dan is er voor dezulken nu niets meer in de weg, om haastig en gemakkelijk in de hoogte op te schieten, en om met hun Evangelische bespiegeling een snelle vordering te maken in de kennis, en in het inwendige geloofs- en genadeleven, en in de dagelijkse beoefening van alle plichten van het Christendom. Zij strijden zeer gemakkelijk tegen de satan, de wereld en de zonde, en zij behalen snel aanmerkelijke overwinningen. Zij leggen de oude mens af en kruisigen hun vlees, en verloochenen zichzelf, zonder veel pijn en droefheid. Zelfs als zij treuren, zuchten en klagen, dan voelen zij nog geen smart. Hun droefheid maakt ook geen diepe wonden. Zij kunnen weer snel geloven, en dan zijn zij snel genezen. Met duizend zonden heimelijk te koesteren en vast te houden in hun hart, worden zij toch mettertijd zeer familiair met Christus, en komen tot een vast verzekerde staat. Kortom, het Christendom van de satan, dat hij werkt in de waan- en tijdgelovigen, door een onordentelijk en halfvolkomen onderwijs van de waarheden van het Evangelie, is allemaal als een licht gebouw van hout en stro, dat gemakkelijk zo wordt opgeslagen, en dat van verre ook een schone vertoning of parade maakt.

Maar helaas! hoe kunstig en hoe hoog het ook al moge opgehaald worden, het is en blijft toch altijd maar een zeer los gebouw, waar beide een wezenlijk fundament en een vaste samenvoeging aan ontbreekt. Als God maar eens Zijn hand aan dat gepleisterd werk gaat leggen, dan moet het aanstonds waggelen en schudden, en ten laatste zeer ellendig omver storten. *Zijn vertrouwen zal zijn een huis der spinnenkoppen. Hij zal op zijn huis leunen, maar het zal niet bestaan, hij zal hem daar aan vasthouden, maar het zal niet staande blijven, Job 8:14, 15.*

Hoeveel voortreffelijker en uitnemender is dan niet dat grondig en *hemels onderwijs van Gods Geest*, hetwelk door Zijn Genade krachtadig gewerkt wordt in de harten van de ware gelovigen, langs de natuurlijke orde van het samenstel van de heilige Evangeliewaarheid, want door hetzelfde bekomt de mens altijd eerst een grondige kennis van zijn eigen zonden en ellenden, zodanig als hem geheel voor de hoge God moet vernederen en naakt uitschudden van al de klederen van zijn eigengerechtigheid, en hem als geheel van al zijn ijdele steunsels en toevluchten afdrijft tot een waarachtige armoede des Geestes, waarin hij dan eerst recht vatbaar gemaakt wordt voor een zaligmakend verstand van *de grote verborgenheid van het Heilig Evangelie, die van alle eeuwen verborgen is geweest in God, welke alle dingen geschapen heeft door Jezus Christus, Ef. 3:9.* Gelijk dat Evangelie alleen aan de armen wordt verkondigd,

Matth. 11:5, zo kunnen ook geen anderen hetzelfde tot zaligheid ooit recht verstaan en geloven, dan alleen de arme, overtuigde en boetvaardige zondaren, die voor hun verslagen zielen niet een steunsel meer kunnen vinden buiten Christus en Gods vrije genade. Dit maakt dan alzo een wezenlijke grondbereiding door het helderschijnend licht van de Geest binnen in 's mensen gemoed voor de oprichting van een waarachtig en ongeveinsd Christendom. Hierdoor worden al de natuurlijke vastigheden en grondsteunsels van harten van de mensen eerst geheel losgemaakt, opgebroken en gezamenlijk uit de weg geruimd, ten einde Christus en de genade, als het enige fundament, daar wel vast neder te leggen door een oprecht zielsgeloof, en om dan verder een waar en bestendig Christendom daarop te bouwen, hetwelk de poorten der hel niet zullen overweldigen.

Daarom moet hier niemand menen, alsof men met het vaststellen van deze natuurlijke orde van de Geest té bepaald zou kunnen te werk gaan in de aanmerkingen en behandelingen van Gods werk in 's mensen ziel, en alsof de Heere in het bekeren van de Zijnen doorgaans zeer verscheidene wegen hield, enz.; want men moet hier wel acht geven, *dat deze niet onze, maar des Geestes eigen orde en bepaling is, overeenkomstig het wezenlijke en vaste samenstel van Zijn eigen waardigheid, hetwelk veel vaster is dan het gehele gebouw van hemel en aarde.* Of zou het ook al te veel bepalen van Gods werking zijn, als men stelt, dat de zon gewoonlijk altijd eerst opgaat in het oosten, en ondergaat in het westen, en dat, als men de winter heeft, men dan de zomer verwacht? Enz. Want deze is immers Gods eigen vastgestelde orde door Zijn Voorzienigheid.

Maar aldus maken wij hier in de bovennatuurlijke werking van Gods Geest ook geen andere bepalingen, en wij mogen daarin geen andere bepalingen maken, dan dewelke de Geest zich zelf gemaakt heeft, en die Hij ons allerklaarst in Zijn Woord heeft geopenbaard. *Hoe zeer verscheiden Gods wegen in het bekeren en bewerken van de zielen van de mensen dan ook mogen zijn,* zo wil Hij toch nimmermeer werken tegen de natuurlijke orde en 't beloop van het vaste en allerwijste samenstel van Zijn eigen Goddelijke waarheid, want het ware de hoogste ongerijmdheid, zo iets van God te stellen.

Uit het verhandelde blijkt dan immers duidelijk genoeg, dat een *rechte zelfbeproeving*, die behoorlijk zal geschieden aan de onfeilbare toetssteen van de Goddelijke waarheid van het Evangelie, noodzakelijk geheel moet ingericht zijn naar de natuurlijke en vaste orde van het samenstel van die waarheid en van de werking van de Geest, overeenkomstig diezelfde orde, binnen in 's mensen gemoed. Hiertoe is dan voorzeker nodig voor allen die deze hooggewichtige plicht van het Christendom met het meeste voordeel voor hun zielen regelmatig zoeken te verrichten onder de leiding en voorlichting van de Geest der waarheid, dat zij zich bedienen van een goed opstel of kort begrip van de Christelijke waarheid, waar zij het hoofdzakelijke sommier van dezelve in een ordentelijk samenstel aanstonds voor zich vinden. Want de heilige Schrift zelf is een boek van zeer wijde uitgebreidheid, en bevat in zich een grondeloze oceaan van alle geestelijke waarheden, waar wij toch in het werk van de zelfbeproeving, bijzonder in de eerste beginselen van onze weg, slechts alleen de voorname grondinhoud of wezenlijke substantie nodig hebben te gebruiken.

Met dat inzicht, en om de kennis te bevorderen, is er dan ook in alle tijden vlijtig genoeg gearbeid aan het maken van korte *systematische begrippen* of samenstellen van de grondwaarheden van het Christendom, waarvan er misschien zelfs een al te grote overvloed onder ons gevonden wordt. Doch wij zouden het daarvoor houden, dat er nergens licht een ordelijker, zuiverder, wezenlijker en beknopter samenstel van de heilige Christenwaarheid zal kunnen aangewezen worden, en dat met de zegen des Heeren van een dienstiger gebruik kan zijn, om ons tot een grondige kennis van dezelve te leiden, dan de *Catechismus van Heidelberg*, welke al van het begin tot een vast formulier en onveranderlijk richtsnoer van de Christelijke leer in onze en in andere Protestantse kerken is aangenomen en vastgesteld. Daarom zijn wij ook zonder enige twijfeling van dat begrip, dat diezelfde Catechismus, welken wij alzo houden voor het formulier van onze leer, even daarom ook het vaste richtsnoer behoorde te zijn van onze zelfbeproeving.

Deze weg wordt zekerlijk veel minder nu, dan wel voorheen bij ons betreden, in deze geesteloze tijd, waarin men, helaas! maar al te zeer met droefheid bespeurt, van welke dodelijke gevolgen het is, indien men de praktijk van de waarheid aan de ene kant of te zeer verzuimt, of die aan de andere kant al te wijd afzondert van derzelver theorie, hetwelk beide nergens anders toe kan dienen, dan om ons de ware praktijk en theorie tevens langzamerhand geheel te doen verliezen, en om ons bedekt in te wikkelen in de verderfelijke dwaalwegen van een meer Pelagiaanse of van een meer Enthusiastische praktijk. Want zodra als wij maar alleen het zuivere licht van de waarheid van het Evangelie uit onze ogen hebben beginnen te verliezen, is het ons niet meer mogelijk onze voet vast te houden op de rechte weg, die ten leven leidt, maar wij moeten dan aanstonds jammerlijk verdoold raken op deze schadelijke wegen van het verderf. Dewijl wij van nature ten enenmale blind en verduisterd in ons verstand zijn, zo heeft God ons Zijn heilige waarheid en de Geest der waarheid genadiglijk geschonken, om beide onze getrouwe leidslieden te zijn naar den hemel.

Maar hoe zullen wij, blinde zondaren, de hemel toch kunnen vinden, als wij deze leidslieden ongelukkig hebben verloren? Of hen anders niet meer willen volgen?

Wat het werk van de zelfbeproeving betreft, wij moeten hetzelfde niet anders houden of aanzien, dan als een voornaam gedeelte van de praktijk van onze Gereformeerde leer, en daarom moeten wij datzelfde werk, ook ten nauwste vastmaken en verbinden aan de zuivere theorie van onze leer. De theorie of stellige waarheid is als het fundament, waarop alle praktijk alleen gebouwd moet worden, of anders valt men noodwendig aanstonds in een ongezonde of dwalende praktijk, en men voert zichzelf en het onwetende volk, dat men behandelt, onder ene schone gedaante van ernst, Godzaligheid, praktijk, bevinding, enz. - ongevoelig, zonder dat het bewerkt wordt, - van de zuivere fontein van de Evangeliewaarheid af naar de gebroken bakken van ondeugende en ongezonde menselijke leringen, waarin dan elk zijn bijzonder concept of wijze van doen heeft. Daar toch onze aangenomen en beproefde Gereformeerde waarheid maar alleen het algemene richtsnoer behoorde te zijn voor alle praktikale leringen, besturingen, behandelingen, enz. indien dezelve anders waarlijk gezond en rechtzinnig zullen liggen, en tot bevordering van de ware Godzaligheid zouden kunnen strekken.

Hieruit volgt dan immers noodzakelijk, dat wij de praktikale kenmerken van het werk van de Geest tot zelfbeproeving dan ook altijd onmiddellijk moeten afleiden uit de vaste en zuivere theoretische gronden van onze *Gereformeerde leer*, en dat wij alzo steeds met alle ernst daarheen moeten arbeiden, om onze eigen gemoederen en die van anderen wel vast te verbinden aan de leer en de waarheid zelf, zonder welke wij toch nimmermeer in dit werk met enige ware vrucht voor onze zielen zullen kunnen handelen, wat vrucht daar dan ook schijnen moge. Zo plegen onze leraars en de eerste Reformatoren altijd eerst te werk te gaan, welke doorgaans mannen geweest zijn van een beproefde wijsheid en Godzaligheid en van uitmuntende bekwaamheden en ijver voor de zaak des Heeren, door wier dienst en arbeid het Christendom, dat zo grotelijks vervallen was, allerwegen in de wereld wederom zeer gelukkig is hersteld en opgebouwd geworden. *Gelijk zij de theorie van de waarheid doorgaans praktikaal leerden, alzo leerden zij de praktijk ook nooit anders dan theoretisch*, dat is, zij lieten de theorie, als de wezenlijke grond altijd voorgaan, en de praktijk daar dan op volgen in een zeer schoon onmiddellijk verband. En hierdoor maakten zij een vast en zuiver werk van een waarachtig geloof en Godzaligheid in harten van de mensen met Gods medewerkende genade, en zij roeiden beide de Pelagiaanse en de Enthusiastische geest aldaar zeer gelukkig uit, enkel door het heldere licht van de Evangeliewaarheid, waarmee zij krachtig wisten te werken op de gemoederen, terwijl zij hun arbeid daarnevens paarden met een zonderlinge getrouwheid voor de dienst van Christus, en met een zeer ernstige en ijverige Godzaligheid, nederigheid, lijdzaamheid en verloochening van de wereld, waar zij zelf standvastig in wandelen en al het volk steeds in voorgingen. Deze is de rechte manier om het Evangelie met vrucht onder de mensen te prediken, en om beide, de waarheid en de praktijk, met Gods genadige bijstand getrouw en zuiver te bewaren. Daarom heeft de Heere zodanige dienst ook altijd meest gezegend, en zo lang de kerken zich daar standvastig aan hielden, is het met hun zaken altijd voorspoedig gegaan.

Daarentegen zodra men slechts heeft aangevangen deze stokken van lieflijkheid en samenbinders te verbreken, en of een theorie zonder praktijk, of een praktijk zonder theorie langzaam bedekt in te voeren (zoals gewoonlijk geschiedt, wanneer de Geest van ons begint te wijken), is het langs beide die schadelijke wegen altijd tot verderf en ondergang van de beste kerken in de wereld zeer ongelukkig uitgelopen, ofschoon deze verborgenheid van ongerechtigheid doorgaans wel niet in één dag gewerkt wordt.

Ach, of ons de Heere eens ogen gawe om dit kwaad in ons zelf recht te kunnen zien, en hoe ver wij nu alreeds van die oude paden van onze getrouwe voorgangers zijn afgeweken! Het is nu ook de stem van onze Heere Jezus Christus tot ons allen hier in Nederland: *gedenkt dan, vanwaar gij uitgevallen zijt, en bekeert u, en doet de eerste werken, en zo niet, Ik zal u haastelijk bijkomen, en uw kandelaar van zijn plaats weren, indien gij u niet bekeert*, Openb. 2:5. Doch het zal een almachtig werk van Gods ontfermende genade moeten zijn, om Nederlands dove en hardslapende volk die stem van hun getrouwe Herder nog eens recht te doen horen!

Om weer terug te keren tot de zaak, waar wij enigszins van afgeweken waren, zo achten wij het zeker te zijn, dat het zuiver en kortbondig opstel van onze Catechismus, gelijk hetzelfde bij ons tot een bekwaam richtsnoer van de leer dient, alzo ook niet minder tot een bekwaam richtsnoer van praktijk en van zelfbeproeving in alle manier ons dienstig zou zijn, indien wij het maar behoorlijk daartoe wisten te gebruiken. Waarom wij een ieder zeer ernstig zouden raden, om het met de Goddelijke bijstand daar ook meer op toe te leggen. Men vindt in dat beknopte opstel de gehele wezenlijke inhoud van de leer der zaligheid tot deze drie voorname hoofddelen gebracht: van des mensen natuurlijke en aangeboren ellende, van zijn verlossing door Christus en van de ware dankbaarheid of heiligmaking.

Wij hebben het gehele onderzoek van onze staat in te richten *naar deze drie hoofdzaken*, en dezelve aan te zien, als de ware en onbedrieglijke kenmerken van een oprecht Christendom. En zo zullen wij dan voor onszelf op die wijze onze beproeving op het eenvoudigst en voordeligst kunnen verrichten, indien God ons tot dat hooggewichtige werk maar alleen de nodige hulp en bijstand van Zijn Geest belooft te verlenen, gelijk wij ons daarvan volkomen mogen verzekerd houden, als wij anders maar oprecht gelovig van Hem afhangen. Men placht zich vroeger in onze kerken altijd onveranderlijk aan dit eenvoudige richtsnoer alzo te houden, gelijk een ieder nog genoeg kan blijken uit ons *formulier van het Heilig Avondmaal*, waar immers het gehele onderzoek van de staat van een Christen tot deze drie hoofddelen enkel gebracht en bepaald wordt.

En waarlijk, al wie op deze gewone wijze, naar de regel van het Evangelie, met het onderzoek van zichzelf onder Gods zegen niet genoeg te recht kan komen, die zal in dat werk dan ook niet voorspoedig kunnen zijn, welke wijze of middelen hij schoon anders ook al mocht gebruiken. Die maar alleen de eenvoudige waarheid, die in Jezus is een te gering licht acht te zijn, om zijn staat en weg, daarbij recht grondig te onderzoeken, zal zich zeker bedrogen vinden, indien hij elders enig ander licht meent te zullen ontmoeten, waarbij hij deze plicht gelukkig zou kunnen verrichten.

Ach, of de mensen door Gods genade alleen maar eens geleerd hadden van de eerste beginselen en gronden van de Evangelische waarheid een recht gebruik te maken, zij zouden dan voorzeker niet alleen in deze voorname plicht, maar ook in alle andere plichten, van de religie met veel meer voorspoed kunnen handelen. Dan helaas, hier ontbreekt het de meeste aan, dat zij de eerste gronden van de Christelijke waarheid niet goed hebben leren verstaan en geloven, maar dat zij zich te snel tot een hogere kennis en onderzoek hebben begeven, waarom het dan ook voorkomt, dat zij met al hun kennis niet meer dan slechts een losse en kwalijk gegronde wetenschap van de leer der waarheid bekomen hebben, welke gebrekkige wetenschap nochtans uit diezelfde aard snel genegen is, om het gemoed van de ijdele mensen hoog te verheffen, en te vergeefs opgeblazen te maken door het vleselijke verstand. Dit allerschadelijkst gebrek, hetwelk zo vele zielen voor eeuwig ongelukkig heeft gemaakt, zal

met de zegen des Heeren langs geen andere weg kunnen genezen of weggenomen worden, dan hierdoor dat de mensen nog intijds bewogen worden, om weer terug te keren tot de eerste gronden of beginselen van de Evangeliewaarheid, om aan dezelve hun hart en staat voor God ernstig te onderzoeken. Gelijk het dan ook zeker is, dat, als de Heilige Geest der mensen zielen tot een zaligmakende bekering gaat bewerken, Hij hen dan uit die hoogte van ingebeelde wetenschap weer nederwaarts voert tot de eerste grondbeginselen van de Goddelijke waarheid, en hen aandachtig bij dezelve doet stil staan, tot een rechte kennisneming van de zaken van hun eigen gemoed.

Op deze grond zouden wij dan, zoals wij reeds gezegd hebben, een ieder ernstig raden, die in het beproeven van de staat van zijn ziel graag getrouw en met de meeste vrucht door Gods genade begeert te handelen, dat hij daarin toch op het eenvoudigst tracht te werk te gaan, nemende tot zijn richtsnoer de algemene hoofdgronden van onze heilige leer, namelijk de kennis der ellende, der verlossing en der dankbaarheid, zo, gelijk die nader in de Catechismus voorgesteld en uitgebreid worden.

De noodzakelijke vereisten tot zelfbeproeving

Doch alvorens dient een ieder hier wel vermaand te zijn, dat er noodzakelijk zekere voorgaande vereisten van genade behoren gevonden te worden in de harten van al degenen, die het onderzoek van zichzelf met een gewenste uitslag willen verrichten onder bijstand van de Geest. Wij zullen dezelve hier niet omstandig, maar slechts kort aanwijzen, enkel in drie bijzonderheden, latende de nadere overweging en kennisneming daarvan over aan een ieders eigen gemoed.

1. *Er dient in degenen, die een recht onderzoek willen doen naar de waarachtige gronden van hun staat, een hartelijke liefde en begeerte te zijn tot ware zielsoprechtheid.* Dit is een heilige gave van de Geest der waarheid, welke Hij werkt in het binnenste van al degenen, die zaligmakend door Hem verlicht en bekeerd worden. Dan krijgt de mens terstond een innige haat en afkeer van alle geveinsdheid en hij houdt die voor het dodelijkst kwaad, waarvan het hart niet anders dan door het ware geloof des Geestes kan gewassen en gereinigd worden. Al wie deze hemelse gave der oprechtheid nog niet waarlijk bezit in de binnenste grond van zijn gemoed, die hangt dan met zijn hart nog vast aan het bedrog van de satan en listige verleiding. Zo een wandelt nog geheel in de duisternis, en haat het licht en sluit zijn ogen inwendig nog toe voor alle heilige en geestelijke ontdekking. En aldus kan hij in zodanige staat nimmermeer een recht onderzoek naar de ware gelegenheid van zijn hart doen, maar hij moet daar altijd een vals en verkeerd oordeel over vellen en houden zijn woningen steeds in het midden van bedrog, Jer. 9:6. Het is de mens niet mogelijk, de Goddelijke waarheden en de dingen van zijn eigen hart ooit anders aan te zien, dan met een duister oog en onder een deksel van de listige verblindings van de satan, hoewel hij zelf daar niets van mag bemerken. Dit maakt dat de ernstigste beproevings van de geveinsden altijd geheel ijdel en vruchteloos zijn, en dat alle arbeid, welke zij in het betrachten van deze plicht soms mogen aanwenden, altijd tot hun schade moet uitvallen, totdat God Zich over hen belooft te ontfermen, om hun de Geest der waarheid te schenken, *die hun zielen genadig komt redden uit de strik des duivels, waaronder zij gevangen waren, tot zijn wil, 2 Tim. 2:26.*
2. *Die zichzelf met vrucht zal onderzoeken, behoort in zijn gemoed bezet te zijn met gelovige kennis en indrukken van God, en van Zijne geduchte Hoogheid, Heiligheid, Alwetendheid, enz.* Een oprechte zelfbeproeving moet in Gods tegenwoordigheid, en als voor Zijn heilig aangezicht geschieden. Hier zijn de ware Godzaligen ernstig op gezet en smeken en arbeiden daarom, dat de Heere Zich in deze plicht door Zijn Geest meer bijzonder aan hun gemoed wil vertegenwoordigen, en dat het licht van Zijn heiligheid op hun zielen helder mag schijnen, om hen tot op derzelf grond en bodem en in al de verborgen schuillhoeken in te leiden. En voorwaar, als

God niet tegenwoordig is aan het hart, dan schijnt er ook geen licht, waarbij de mens zichzelf kan bezien. De heiligen dan, van wie de Schrift gewaagt, plegen hun gemoed dan eerst recht te onderzoeken, als zij waren in Gods nabijheid. Ziet van Job, Hoofdstuk 42:5, 6, van Jesaja, Hoofdstuk 6, 5 en van anderen. De eerste mens in het paradijs kan ons deze waarheid met zijn voorbeeld duidelijk genoeg leren. Zolang hij zich kon houden buiten Gods geduchte tegenwoordigheid, deed hij geen recht onderzoek naar zijn rampzalige staat, maar toen God hem riep, om voor Zijn aangezicht te verschijnen, werden zijn ogen eerst geopend en hij in zijn zware zondeschuld en snode afval van God levendig ingeleid, met een hartgrondige schaamte, droefheid, vreze en berouw. Dit licht van de ware kennis Gods, schijnende op de harten van de mensen door de Evangelische middelen en door de werking van de Heilige Geest, is er dan zeker nodig, om een rechte beproeving op zijn inwendige staat te doen. Zonder dat is en blijft de mens geestelijk blind en kan daarom zichzelf also weinig recht bezien, als een, die blind is in het natuurlijke zijn aangezicht en gelaat kan aanschouwen in een spiegel. En toch dit Goddelijke en geestelijke ontbreekt de geveinsden en tijdgelovigen, daarom zijn zij ook nooit in staat, om een rechte beproeving te kunnen verrichten in zichzelf. Zij zien alle dingen maar met een ongeheiligd en vleselijk, of met een schijn geestelijk oog en kunnen daarom het ware van het valse nooit recht onderscheiden. Zij woelen en wurmen altijd buiten God in de duisternis van zichzelf, en tasten naar de wand als de blinden, en als die geen ogen hebben. Welke arbeid zij ook mogen aanwenden tot deze plicht, het is alles tevergeefs, zo lang als God zelf, in Christus, door Zijn Woord en Geest, hun ogen niet opent, en het licht in hun harten uit de duisternis doen schijnen, 2 Kor. 4:6, wanneer zij *dan in Gods licht eerst het licht zien*, Psalm 36:10.

3. *Ook is tot een recht beproeven van zichzelf nodig, dat men de dode arglistigheid en het grondeloos bedrog van zijn eigen hart enigszins recht heeft leren kennen, zoals des Heeren Geest die afmaalt, Jer. 17:9.* En dat het gemoed mag staan onder een levendige indruk daarvan. Voorwaar, de beste heiligen bevinden nog zoveel van de helse duisternis van de satan, verkeerdheid en verleiding in hun harten, en dat in hun vlees geen goed woont, Rom. 7:18, dat zij de ondoorgrondelijke diepte van dat vervloekte kwaad geenszins kunnen peilen. Zij moeten het nog steeds met droefheid en schaamte voor God belijden, en uit dien hoofde een walging aan zichzelf hebben. Daarvan komt het, dat zij in het minst op zichzelf, of op hun genade, wijsheid, oprechtheid, ja zelfs op hun tederste en beste toestand toch geen vertrouwen durven stellen, maar zij gedurig trachten hun staat gelovig voor de Heere te brengen en die voor de ogen van Zijn heilige Alwetendheid geheel neer te leggen. Hij zelf beproeve en doorzoeke hun harten, oordelende naar waarheid hun staat, en doet hen zichzelf recht bezien en kennen in Zijn Goddelijk licht. En wanneer zij het soms door gebrek aan genade en door zwakheid van het geloof zover niet kunnen brengen, dan zullen zij het werk van hun zelfbeproeving (hoe ernstig en hoe aanhoudend zij daar anders ook al in mochten gehandeld hebben), toch niet achten wel verricht te zijn, en zo zullen zij er dan ook geenszins met voldoening voor zichzelf kunnen berusten, maar in het gebed, en met de Heere blijven worstelen om meerdere ontdekking en uitlating van Zijn geestelijk genadelicht aan hun gemoed, ten einde zij zichzelf en hun staat oprecht gelovig aan Hem, in Christus, geheel mogen overgeven. En als zij daartoe komen mogen, dan blijven zij door de genade in een vertrouwend en aanklevende gestalte en wentelen hun weg en staat dan zo verder geheel op de Heere, als op de enige rotsteen huns heils. En hier vinden zij dan alleen door het geloof de ware rust voor hun zielen.

Maar op zodanige wijze handelen de geveinsden en tijdgelovigen niet. Deze zijn uit hun blindheid en genadeloosheid al daartoe genegen, om maar een goed gevoelen te koesteren van zichzelf en van de oprechtheid van hun harten. Als zij hun onderzoek verrichten en het daarin zover gebracht hebben als hun doenlijk was, dan blijven zij doorgaans of nog in twijfel hangen, niet wetende een vast besluit te maken van hun staat, hopende nochtans altijd het beste daarvan, zonder zich deswege ernstig te

bekommeren, of zij hebben niet anders kunnen bespeuren of alles ligt waarlijk oprecht bij hen, en zo maken zij dan zelf het besluit op van de deugdelijkheid van hun werk en genade. Ja, zij zijn soms door enig algemeen licht, dat hen heeft beschenen of door enige hartstochtelijke aandoeningen, waarmede zij hun oefeningen hebben mogen verrichten, zodanig verblijd en bevestigd geworden in de goede opinie van zichzelf en hun staat, dat zij zich van hun oprechtheid nu alleszins verzekerd houden, en in het minst geen vrees hebben voor het arglistige bedrog van hun harten. Zo diep weet de satan zijn volk in slaap te wiegen en hen dan te vermaken met de aangenaamste dromen. Zij steken met zodanige oefeningen van zelfbeproeving dan gelijk als een vuur aan, en omgorden zich met de spranken en de heilige God, naar wiens licht en waarheid zij niet vragen, geeft hun dan rechtvaardig aan dat snode bedrog en de listige omleiding van de duivel over, en zegt tot hen: *wandelt in de vlam van uw vuur en in de spranken, die gij ontstoken hebt, dat geschiedt u van mijn hand, in smart zult gijlieden liggen*, Jes. 50:11.

Welk een groot onderscheid toch! De ware oprechten durven niet berusten in hun oprechtheid, maar trachten hun vertrouwen geheel op de Heere te stellen, terwijl geveinsden God geheel verlaten, en zich vasthouden aan hun rampzalig bedrog. Dit is de vrucht van een misbruikte en kwalijk aangelegde zelfbeproeving. Daardoor weet de satan zijn aanhangers zo listig te verblinden, *dat zij zich voeden met as, en het bedrogen hart hen ter zijde afleidt, zo dat zij hun zielen niet kunnen redden, noch zeggen: is er niet een leugen in mijn rechterhand*, Jes. 44:20. In plaats, dat de zelfbeproeving hen doodarm zou maken, maakt die hen integendeel rijk en verrijkt in hun eigen ogen, en doet hen uitroepen: *Ik heb geen ding gebrek*, Openb. 3:17. Ongelukkige mensen, voorwaar!

Ach! gave de ontfermende God, dat nog eens iemand van de zodanigen onder het lezen van deze zaken alzo door de zalige verlichting van zijn Geest innerlijk aangedaan en bewerkt werd, dat hij daar recht aandachtig bij kon stilstaan en het bedrog van de Satan zodanig mocht bemerken, dat hij geen ogenblik langer met gerustheid in hetzelfde mocht kunnen wandelen.

Deze zijn dan de *noodzakelijke vereisten* welke door Gods genade met een rechte beproeving van onze staat onafscheidelijk dienen vergezeld te gaan. Laat toch niemand zich ooit inbeelden, dat hij zonder dezelve deze plicht voor God behoorlijk zal kunnen verrichten tot zijn zaligheid, want deze zijn onder anderen ook de wezenlijke kenmerken van een oprecht zelfonderzoek. Maar waar die ontbreken, daar is de mens tot dit werk door de Heiligen Geest nog niet recht bereid, om het te oefenen op een zuivere Evangelische wijze, tot vrede en troost van zijn gemoed, gelijk Gods kinderen plegen.

Wat betreft degenen, die nog gehouden worden in een weg van voorbereidende overtuiging van de Geest, deze zullen wel door middel van een ernstig onderzoek in zichzelf (voor zo ver zij dat verrichten kunnen met een verlichting van de Geest, Die toch in hen reeds werkzaam is), tot een meerder gezicht en gevoelen van hun rampzalige zondestaat buiten Christus, gebracht worden, maar geenszins tot bevestiging van hun genadestaat in Christus, hetwelk alleen de ware gelovige eigen is. Deze beproeving, - indien zij anders recht en behoorlijk geschiedt, moet, wat de grond van de staat betreft, altijd uitvallen tot vermeerdering van de troost, - doch diegenen tot vermeerdering van 's mensen overtuiging en droefheid, en om hen van alle toevluchten in zichzelf al verder af te drijven, totdat zij eenmaal rechte armen van Geest mogen worden voor Christus, *Die gekomen is om te zoeken en zalig te maken wat verloren was*, Luk. 19:10. En op die wijze hebben wij het zelfonderzoek van de zodanigen doorgaans in deze verhandeling dan wel mede op het oog, of de Heere dit ons schrijven daartoe nog eens aan iemand van hen belijft te zegenen. Nochtans kunnen wij deze plicht hier niet anders voorstellen, door de genade van de Geest, zo als dezelve tot vrede en zaligheid maar alleen geschiedt bij de ware gelovigen, welker harten geheiligd zijn in de waarheid. Aan dit patroon moet een ieder zijn werk en handel dan nauwkeurig beproeven.

Van de Christelijke troost, of het ware geloofsaandeel aan Christus,
volgens vraag en antwoord 1 van de Catechismus

Wat is uw enige troost, beide in het leven en sterven?

Antwoord: *Dat ik met lichaam en ziel, beide in het leven en sterven, niet mijn, maar mijns getrouwen Zaligmakers Jezus Christus eigen ben, Die met Zijn dierbaar bloed voor al mijn zonden volkomenlijk betaald en mij uit alle heerschappij des duivels verlost heeft, en alzo bewaart, dat zonder den wil mijns hemelsen Vaders geen haar van mijn hoofd vallen kan, ja ook, dat mij alle ding tot mijn zaligheid dienen moet; waarom Hij mij ook door Zijn Heiligen Geest van het eeuwige leven verzekert, en Hem voortaan te leven van harte willig en bereid maakt.*

Komende alzo vervolgens tot de zaak zelf, zo zullen wij nu wat nader voorstellen met hoedanig beleid wij achten, dat de mensen behoorden te werk te gaan door Gods bijstand en genade om de waarheid van het Heilig Evangelie (gelijk dezelve in de Catechismus vervat is), voor zich zelf als een voorschrift van beproeving aan te leggen en te gebruiken. Gewis zij zullen hier een ruim veld geopend vinden tot aanwijzing van de *wezenlijke kenmerken van het werk van de Geest in de harten van de gelovigen, en van de voorname gronden en eigenschappen van het ware Christendom*, welke kenmerken hier allen zeer zuiver, klaar en bondig worden voorgesteld en nochtans zo onderscheiden en bepaald, dat zij het ware onderscheid tussen de zaligmakende en de algemene genade van de Geest ons duidelijk genoeg voor ogen stellen, indien wij er anders maar behoorlijk acht op geven. Want enkel met de waarheid overal recht en wezenlijk te beschrijven, onderscheidt men haar ook tevens van alle dwaling, leugen, bedrog en valsheid. Alle beschrijving van enige zaak is aanstonds in zichzelf genoegzaam onderscheidende, wanneer zij alleen maar wezenlijk en duidelijk wordt terneer gesteld.

Zo ras opent men dan de Catechismus niet, of men ontmoet daar gelijk (vraag 1) het voorname voorwerp van een recht zelfonderzoek, te weten of men met de daad door de Goddelijke genade het bijzonder en geestelijk eigendom gemaakt is van Gods Zoon, de Heere Jezus Christus, en alzo ook een waarachtig aandeel, door middel van een oprecht geloof, aan Hem en aan al Zijn heilrijke verdiensten en weldaden verkregen heeft? Hierin toch ligt de grond van alle ware troost en vrede van de ziel voor een gelovig Christenmens in leven en in sterven. Zoveel moeten wij dan door een oprechte zelfbeproeving ook noodzakelijk in onze harten bevinden, en noch meerder, noch minder, wat betreft de grond van onze staat. Wij moeten een vast en wel gefundeerd besluit van onszelf kunnen maken met de hulp van de Heilige Geest, dat wij met Christus Jezus, Gods Zoon, oprecht verenigd zijn, door een Goddelijk geloof, dat Hij voor eeuwig ons gezegend Hoofd is, en dat wij zijn leden van Zijn lichaam, van Zijn vlees, en van Zijn benen, die nooit weder van Hem gescheiden zullen worden. Als wij in waarheid zodanig vast besluit van onze staat kunnen opmaken, door de kracht en werking van de Heiligen Geest, die getuigt met onze geest, dat wij kinderen Gods zijn, Rom. 8:16, dan zullen wij ook onze harten vertroosten en versterken in alle goed woord en werk, 2 Thess. 2:17. Op deze zaak dient gelet te worden. Want indien iemand maar alleen zijn aandeel aan Christus en aan de gehele volheid van genade en zaligheid, welke in Hem gevonden wordt voor de arme, gelovige en boetvaardige zondaren, niet hartelijk kan geloven, en indien hij zich op Hem, als op zijn eigen Verlosser en Zaligmaker niet kan verlaten met een waarachtig zelfvertrouwen, zo zal hij dan ook zeker nergens in de wijde wereld een ware vrede voor zijn gemoed kunnen vinden, maar zo een zal dan noodzakelijk in een gedurige bekommernis en twijfelmoedigheid blijven hangen, en gestadig door angst en vrees heen en weer geslingerd worden, tot zolang, de dierbare Zon van het geloof eindelijk in zijn hart komt doorbreken, en daar helder begint te schijnen, verdrijvende al de duistere wolken en nevelen van het ongeloof en van satans aanvechtingen en bestrijdingen, waardoor hij nu een vast en zeker besluit kan maken, dat hij waarlijk in Christus is, en alzo voor eeuwig door Hem met God verzoend en een erfgenaam van de zaligheid is.

Want toch, waar de tijdgelovigen ook in mogen rusten, zo kan toch een waar Christen voor zijn gemoed nergens een zekere rust vinden, dan alleen in de zalige gemeenschap van de Heere Jezus, door middel van een oprecht geloof. En zo is dit hier ook de grote zaak, waar het alles op aankomt en waar alle ware zelfbeproeving (zover als die de grond van 's mensen staat betreft), enig toe moet aangelegd en ingericht worden, dat men door middel van dezelve, met de genadige bijstand van de Geest, mag geraken tot enige vaste en bestendige verzekering in zijn binnenste gemoed, dat men waarlijk met lichaam en ziel, beide in leven en sterven, niet meer zichzelf, maar zijn getrouwe Zaligmaker Jezus Christus eigen is, en men alzo de hand van het geloof oprecht op Christus kan leggen en op Zijn gehele algenoezaamheid, die Hij zichzelf toeëigende tot troost en geruststelling van zijn ziel, ook zelfs midden in alle ellende en zwaarigheden, waar men zich van binnen of naar buiten in mocht bevinden.

Waarlijk alle arbeid, welke de mensen anders mogen aanwenden in het beproeven van hun eeuwige staat voor God zal toch maar te vergeefs zijn, indien zij slechts met een minder besluit dan van een waarachtig eigendom aan Christus, kunnen tevreden zijn. De Heilige Schrift hangt de gehele zaligheid hier alleen aan, wat de grond betreft, daarom moeten wij dezelve dan immers ook aan niets anders hangen, zo wij ons huis niet op een losse zandgrond willen neerzetten. Wij moeten de Heere Jezus Christus, en een ware gemeenschap van de Geest aan Hem en aan Zijn verdiensten en weldaden, door een ongeveinsd geloof, hier leggen tot ons enige en gehele fundament, of wij timmeren anders maar een los gebouw, dat in een benauwd uur van de dood geenszins zal kunnen blijven staan. Wie deze heilige verborgenheid van het geloof nog niet goed van God geleerd heeft uit het Evangelie, die mag zichzelf onderzoeken en beproeven, doch hij blijft voor altijd een ongelukkige en geveinsde.

Wij kunnen waarlijk nooit genoeg met hartelijke aandacht bij een stuk van zoveel aangelegenheid stil staan, hetwelk toch de wezenlijke grond raakt van onze gehele zaligheid. Zou het in het natuurlijke niet een zaak van een zonderling gewicht zijn, indien eens een getrouwde vrouw in zodanige omstandigheden kwam te geraken, dat ze nodig had, voor het belang van haar tijdelijke staat en gemoed, eens een ernstig onderzoek te moeten doen naar de wezenlijken grond van haar huwelijksverbintenis met haar man, of zij wel naar het Goddelijk en menselijk recht de ware en wettige huisvrouw van haar man is, en of niet misschien haar huwelijk met hem maar een zondige en onwettige band is? Zou daar voor zulk een vrouw niet alle oorzaak zijn, om met de grootste ernst en zorgvuldigheid in een zaak van zoveel gewicht te werk te gaan? Maar van hoeveel groter gewicht moet het onderzoek van onze eeuwige staat dan wel niet geacht worden, als wij in de noodzakelijke omstandigheden komen, waarin wij een beproeving hebben te doen op grond van onze geestelijke huwelijksvereniging met de hoge God van hemel en aarde, en met Zijn Zoon Jezus Christus, *die Zich met ons ondertrouwt in eeuwigheid, gerechtigheid, gericht, goedertierenheid, barmhartigheid en geloof*, Hosea 2:18, 19. Zal ook iemand in staat zijn om recht uit te drukken van welk een groot gewicht en gevolg deze zaak is? Immers daarin alleen hangt het heil van de mensen voor tijd en eeuwigheid. En nochtans minder is de zaak niet, waarnaar wij ons onderzoek en onze zelfbeproeving hebben in te richten. Gelijk die hier in het schriftmatige opstel van de Catechismus dan gepast voorkomt, om te dienen tot een allereerste opening of inleiding van de leer der waarheid, alzo moet alle zelfonderzoek betreffende de inwendige staat van de Christen, daarmee dan ook begonnen en geëindigd worden. Zo luidt ook de regel of vermaning van de Apostel voor dit noodzakelijk werk, dat wij ons zelf zullen onderzoeken en beproeven, of wij in het geloof zijn, en ons zelf zullen kennen, dat Jezus Christus in ons is, tenzij wij enigszins verwerpelijk zijn, 2 Kor. 13:5. Wat wil dit, in de grond toch anders zeggen, dan dat wij geheel gehouden zijn, om een behoorlijk onderzoek te doen naar onze staat, of wij ook een ware gemeenschap hebben aan de Heere Jezus Christus, door middel van een oprecht geloof, zodat Hij ook in onze harten woont door het geloof, Ef. 3:17.

Hoe men de Catechismus gebruikt als regel tot zelfbeproeving

Dit dan eerst wel verstaan, en tot een vaste grond aldus gelegd zijnde, zo zal een ieder, ten einde op deze grond in zijn eigen hart een behoorlijk onderzoek te doen, dan nu de leer van de Catechismus, als een onfeilbaar richtsnoer van de waarheid geheel volgen en zeer nauw in acht nemen die rechte orde, waarin de Goddelijke waarheden daar vast aaneengeschakeld, en zeer helder en duidelijk aan ons voorgesteld worden, zoals reeds te voren is aangewezen, dat het gehele beleid van de zelfbeproeving op het nauwkeurigst, naar die orde moet gericht worden, indien het behoorlijk zal geschieden. Ja, dewijl in dit Catechetische voorschrift alles met zo een kortbondige zakelijkheid aan ons voorgedragen wordt, dat er bijna geen woord in voorkomt, hetwelk zijn aandachtige overweging niet verdient, zo zullen zij, die met Gods bijstand het onderzoek van hun staat recht ernstig en hartgrondig begeren te verrichten, gelijk de gewichtige en eeuwige belangen van een onsterfelijke ziel wel zeker vereisen, hier dan met een bedaarde en langzame aandacht te werk gaan, op alles wat hun voorgehouden wordt, behoorlijk lettende en achtgevende, niet alleen om de Goddelijke waarheden verstandig te beschouwen, maar ook om er gedurig mee in te keren tot hun zielen, tot ernstige beproeving van zichzelf omtrent hunne geestelijke gemeenschap aan die waarheden. Of dezelve door de Heilige Geest ook als Goddelijke waarheden binnen in hun gemoed alzo gewerkt zijn en in hoeverre zij de Goddelijke kracht en heiligende invloeden daarvan bij zichzelf waarlijk kunnen gevoelen, tot hun bekering en zaligheid in de Heere Jezus?

Want dit laatste is het voorname en bijzondere doelwit van een oprechte zelfbeproeving. Het zal immers tot vaststelling van onze staat in Christus, door het geloof, niet genoeg zijn, dat wij enige kennis en toestemming van de Goddelijke waarheden in ons bevinden, want deze bezitten ook de tijdgelovigen en vele mondbelijders in het Christendom, in een meerdere of mindere mate, en soms zelfs ook met enige aandoeningen en bewegingen van het gemoed, overeenkomstig de aard en eigenschap van die waarheden, en naar de manier of gelegenheid van hun geloven van dezelve.

Maar het komt hier meest en bijzonder aan of de gelovige toe-eigening van de Goddelijke waarheden aan een ieders eigen gemoed, en op de heilige en krachtdadige werking van dezelve, binnen in het hart, door des Heeren Geest, zo tot een oprechte zielsvernederig, als tot een ware vereniging met God in Christus, en tot Een ongeveinsde bekering. Deze is toch alleen de zaligmakende genade, naar welke wij een ernstig onderzoek te doen hebben, om die bij onszelf te vinden. Iedere waarheid van de Catechismus is een zuivere Goddelijke waarheid, ons in dier voege geopenbaard in het beschreven Woord. Dit moeten wij voor zeker houden, indien wij rechtzinnige Gereformeerde Christenen zullen zijn, met dewelke wij veronderstellen hier alleen te doen te hebben. Daaruit volgt dat iedere waarheid, welke daar voorkomt, en zo als die daar voorkomt, een wezenlijke geloofswaarheid, die door ons waarachtig moet omhelsd worden, dat is, *die wij recht moeten kennen, hartelijk toestemmen en onszelf gelovig toe-eigenen*. Deze drie dingen zijn de eigenlijke werkzaamheden van het oprechte geloof van de Heilige Geest, zoals in het vervolg nader door ons aangewezen zal worden. Doch hier wordt het door ons slechts aangeroerd tot een voorbereidende vermaning, om een ieder, en bijzonder de eenvoudigen, al gelijk voor ogen te stellen, wat zij in de beproeving van hun staat, omtrent elke waarheid van het Christengeloof, noodzakelijk hebben in acht te nemen, volgens het verband van de Catechetische leer:

1. Welke kennis of verstand zij namelijk bezitten van iedere Goddelijke waarheid;
2. Welke toestemming of gelovige overreding, in hun harten, van de Goddelijkheid van die waarheid, en
3. Welke waarachtige toe-eigening, aandeel of gemeenschap zij daarvan gewaar worden aan hun eigen gemoed?

Want het is geenszins genoeg, dat wij de Goddelijke waarheid *kennen en geloven*, als een waarheid op zichzelf en buiten ons, of ook voor anderen, maar wij moeten diezelfde waarheid ook vinden binnen

in ons, werkende in onze harten tot zaligheid, door de genade van de Heilige Geest. De *kennis* en de *toestemming* zijn gelijk als de vaste en noodzakelijke gronden voor de *toe-eigening*, en deze drie hangen, in het werk van het geloof, als een schakel aan elkaar.

De *kennis* schijnt als een hemels licht van de Geest in de ziel, en werkt daar de *toestemming* en uit deze ontstaat dan ook noodzakelijk de *toe-eigening* of de bijzondere kracht en werking van de Goddelijke waarheid, aan het hart van de gelovige, tot zaligheid. Want het Woord van God werkt ook in hen die geloven, 1 Thess. 2:13. *Het is levendig en krachtig, en scherpsnijdender dan enig tweesnijdend zwaard*, Hebr. 4:12. En in die krachtige werking van de Goddelijke waarheid bestaat deszelfs dadelijke en geestelijke toe-eigening aan het gemoed van de gelovigen. Welke waarheid van de Geest het ook zijn mag, indien ons verstand recht geestelijk, met het heilige licht van die waarheid inwendig bestraald wordt, door middel van het beschreven Woord en van de dienst van het Evangelie, zodanig, dat wij dezelve onderscheidenlijk mogen kennen, in enige trap of maat van zuivere wetenschap, dan kan het onmogelijk zijn, dat wij aan dezelve onze hartelijke toestemming niet gelijk zouden geven, en dat wij die niet oprecht gelovig zouden aannemen voor een waarachtige, heilige, hemelse en Goddelijke waarheid, zo ver namelijk als wij dezelve met een zuiver licht van het verstand begrijpen, of haar anders op Gods waarachtige, openbaring eenvoudig geloven, met een nederige gevangen legging van ons verstand, onder zijn hoge en onfeilbare Autoriteit, zoals dat geschied in de verborgenheden van het Evangelie, welke God voor het zwakke menselijke verstand hier op aarde zeer diep heeft willen verzegelen, om enkel *geloofd en niet ingezien* te worden.

En waar deze hartelijke toestemming of gemoedsoverreding van de Goddelijke waarheid zo gevonden wordt, daar is het niet mogelijk, dat de waarachtige en krachtdadige *toe-eigening* van de waarheid, aan 's mensen hart, zou kunnen ontbreken. Want alleen het weten en het hartelijk geloven, dat enige waarheid heilig en Goddelijk is, en dat die van God zelf aan ons geopenbaard is, door enig middel van zijn Geest, hetwelk onbedrieglijk en onfeilbaar is, dit maakt diezelfde waarheid, even hierdoor gelijk ontzaggelijk, krachtdadig, levendig en zielbekerende, door inwendige werking van de Geest aan 's mensen gemoed. Hetzij dan, dat het een waarheid van de *wet* of van het *Evangelie* is, indien maar de Heilige Geest het duister verstand van de mensen, door Zijn hemels licht, en in de weg van zijn Eigen instelling, daar Zelf belooft in te leiden, en zijn hart krachtig te openen, om daar behoorlijk acht op te geven, zodat hij nu aanvangt die waarheid te verstaan, en dezelve als Goddelijk en aller aanneming waardig, hartelijk te geloven, dan kan het niet anders zijn, of die waarheid moet door haar eigen Goddelijke kracht, en door de werking van de Heilige Geest, 's mensen gemoed ook aanstonds beginnen te beroeren, te veranderen, te vernieuwen en vrij te maken van deszelfs natuurlijke blindheid, ongelovigheid, verstoktheid en andere zielsverdorvenheid. Zover namelijk, als de werking van die waarheid, naar haar bijzondere aard en eigenschap, machtig is zich binnen in 's mensen hart uit te strekken, en zover als het licht van het geloof zelf, waarmee die waarheid omhelsd wordt, zich aldaar uitbreidt. Want dit wil de Zaligmaker ons leren, met die dierbare belofte, aan al Zijn oprechte gelovigen, *die in Hem zullen blijven, en waarlijk Zijn discipelen zijn, dat zij de waarheid zullen verstaan, en dat de waarheid hen zal vrijmaken*, Joh. 8:32.

Laat ons dit dan eerst voor zeker vaststellen, wanneer wij ons willen gaan begeven tot de beproeving van onze staat, aan de gezonde leer, vervat in ons Catechetisch kerkelijk richtsnoer, dat wij iedere voorgestelde waarheid in ons gemoed zeer zorgvuldig onderzoeken en nauw gadeslaan, wat wij van haar waarlijk kennen en weten? Wat wij van haar hartelijk toestemmen, en vast geloven en hoedanige toe-eigening, door krachtige en gevoelige werking, of heilige bevinding van die waarheid aan ons hart wij gewaar worden, en hoe wij, door de kracht van de Heilige Geest, ook zelf omtrent of nevens die Goddelijke waarheid, in de grond van onze zielen, voor God steeds werkzaam zijn, tot een ongeveinsde bekering. Gewis, die aldus mogen handelen bij het geestelijke licht van de waarheid zelf, en onder een genadige opwekking, leiding en besturing van Gods Geest, deze zullen niet alleen zeer veilig voor zich zelf dit werk verrichten, maar zij zullen langs die weg ook nooit het voordeel missen van de gezegende

Evangelische instelling, welke de Heere aan Zijn oprechte kinderen, op deszelfs getrouwe en ernstige waarneming beloofd heeft.

Met deze noodzakelijke onderrichting willen wij dan nu tot de opening van de Catechetische leer verder voortgaan, en zoveel als ons, met de Goddelijke bijstand enigszins doenlijk zal zijn, het rechte gebruik daarvan tot het voorgestelde doelwit, een iegelijk op het duidelijkst en eenvoudigst wat nader trachten aan te wijzen.

TWEEDE HOOFDSTUK.

Handelende van de kennis der ellende, of van de ware zaligmakende overtuiging van de Heilige Geest.

Van de kennis der zonden uit de wet

Allereerst ontmoeten wij hier dan de leer van 's mensen natuurlijke ellende, waarin wij, van stuk tot stuk, aandachtig hebben na te gaan, niet alleen wat die waarheid *voorwerpelijk* inhoudt, maar ook, wat God ons van haar *bevindelijk*, in ons gemoed, door Zijn Geest geleerd heeft.

a. Tot een grondslag van de leer van 's mensen ellende komt hier dan eerst de heilige Wet Gods (vraag 4) in aanmerking.

ZONDAG 2

Vr. 3. Waaruit kent gij uw ellende?

Antw. Uit de wet Gods.

Vr. 4. Wat eist de wet Gods van ons?

Antw. Dat leert ons Christus in een hoofdsom, Matth. 22:37-40: Gij zult liefhebben de Heere, uw God, met geheel uw hart en met geheel uw ziel en met geheel uw verstand, en met geheel uw kracht. Dit is het eerste en het grote gebod. En het tweede, aan dit gelijk, is: Gij zult uw naaste liefhebben als uzelf. Aan deze twee geboden hangt de ganse Wet en de Profeten.

Vr. 5. Kunt gij dit alles volkomenlijk houden?

Antw. Neen ik; want ik ben van nature geneigd God en mijn naaste te haten.

De Wet moet men, bij het ware licht van de Geest enigszins recht hebben leren kennen in deszelfs zuivere Goddelijkheid, heiligheid, geestelijkheid, volmaaktheid en onveranderlijkheid, in die mate, dat ons gemoed daar ten enenmale bij staande gehouden, gearresteerd en gebonden is geworden, en wij een duidelijk gezicht uit haar hebben verkregen van onze natuurlijke plicht en verbintenis aan God, als onze allerhoogste Koning, Schepper en Onderhouder. En hoe wij verplicht zijn, Hem te beminnen, te volgen, te eren, te dienen en te gehoorzamen, beide met ziel en lichaam en met alle krachten, zonder de allermiste overtreding, zelfs niet met een enkele zondige lust of gedachte, daar wij anders aanstonds, vanwege de hoogheid en heiligheid Gods noodzakelijk moeten vallen onder Zijn gestrengte toorn, en onder de vloek van Zijn heilige Wet.

Omdat het een vaste en onveranderlijke waarheid van het Christendom is, dat *door de Wet de kennis der zonde is*, Rom. 3:20, zo lijdt het niet de minste tegenspraak, dat wij haar dan ook noodzakelijk zó recht en geestelijk moeten kennen, met enige mate van ware kennis, indien zij ons ooit zal kunnen strekken als een heldere spiegel in de hand des Geestes, tot een oprechte zondenkennis, zoals tot verkrijging der verlossing, door de Heere Jezus Christus, volstrekt noodzakelijk is.

En hierin ligt dan al gelijk de grond van het waarachtige *onderscheid tussen de ware gelovigen en de tijdgelovigen*.

De eersten ontvangen door het geestelijk licht van de ware kennis van God ook tevens een heilige en geestelijke kennis van de Wet, zoals daar is aangewezen, en door dit middel worden zij dan ook noodzakelijk gebracht tot een hartgrondige overtuiging van hun zonden.

Maar de laatsten verkrijgen nooit een rechte en geestelijke kennis van de wet. Zij zien haar Goddelijkheid, geestelijkheid, heiligheid, enz. nooit recht in, om dat zij God Zelf nooit geestelijk gezien hebben, en dus ontbreekt hun dan ook altijd het ware licht, waarbij zij een grondige kennis

kunnen nemen van de oorspronkelijke verdorvenheid van hun harten, en van hun doemwaardigheid en machteloosheid. De geveinsden, wat zij van de *Wet Gods* ook mogen weten, en welke werkzaamheden zij daar ook mee mogen hebben, tot overtuiging van vele dadelijke zonden, in een algemeen licht van de Geest (waaruit soms grote beroeringen van het gemoed kunnen ontstaan, die een schijn hebben van waarlijk geestelijke overtuiging), brengen het nochtans nooit zover, dat zij de geestelijke zin van de wet recht opnemen voor hun rekening, om daaraan volmaakt te voldoen, op straffe van de eeuwige dood bij de allergeeringste overtreding. Want indien hun, door Gods genade, de heiligheid en geestelijkheid van de wet maar eens waarlijk op het hart gelegd werden, al was het maar voor een enkel ogenblik, zo kon het niet anders zijn, of zij moesten dan ook noodzakelijk aanstonds zaligmakend overtuigd worden.

b. Het tweede dat hier te onderzoeken valt, is: *hoe men door die rechte kennis van de Goddelijke Wet, als een middel, nu ook gekomen is tot een ware kennis van de zonden?*

Want het een hangt zeer nauw aan het andere. Zodra als maar dat heilige licht van de wet, door de krachtdadige werking van de Geest, heeft aangevangen helder te schijnen binnen in onze zielen, worden aanstonds onze ogen door God geopend, die tevoren wel vast gesloten waren. *Het gebod*, zegt de wijze koning, *is een lamp en de wet is een licht*, Spr. 6:23. Maar nu ondervinden wij met der daad, dat dit zeker waarachtig is. Wat openbaart dat Goddelijk licht der wet ons nu niet al een grote menigte van snode zonden en van allerhande goddeloosheden en ongerechtigheden, aan welke wij schuldig staan, en waar wij, helaas, al onze dagen moedwillig in geleefd en gewandeld hebben! Hoe dieper wij ingeleid worden in de vlekkeloze heiligheid en volmaaktheid van Gods wet, hoe wij (inkerende met dat licht naar binnen in onze harten), ook steeds dieper in onze zondige aard en natuur ingeleid worden, dat wij anders niet dan volstrekt onheilig en goddeloos zijn, en enkel maar *geneigd om God en onze naaste te haten*, (Vraag 5).

Van de natuurlijke vijandschap tegen God en de naaste

Het is van een zeer bijzonder gewicht en noodzakelijkheid, dat een iegelijk hier op deze waarachtige beschrijving van des mensen natuurlijke bedorvenheid met alle aandacht lette. Nooit kan iemand daar genoeg bij stil staan, om alleen van deze zaken een rechte kennis te nemen, en daarop een allernauwkeurigst onderzoek te doen in zijn eigen gemoed. De beschrijving is vervat in zeer korte woorden, doch zij opent ons een zeer ruim en breed veld van een nauwkeurig zelfonderzoek, veel meer dan het wel schijnt in de eerste opslag aan degenen, die niet gewoon zijn in de heilige waarheden van Gods Geest diep in te dringen. Want zij drukt niet maar slechts enige kwade of verdorven gesteldheid uit van 's mensen hart, die nog vergezelschap is met enig bijliggend of ingewikkeld goed.

Nee, maar zij wijst ons *een gehele en volstreckte verdorvenheid of onheiligheid* aan, en leert ons, dat de mens in zijn natuurlijke aard, en met al zijn wilsneigingen, pogingen, begeerten enz. niet anders is, en niet anders zijn kan, dan een gehele of enkele vijandschap tegen God; zoals de Apostel het bedenken des vleses beschrijft welk het eerste en voorname grondvermogen van de ziel is, waaruit al de andere werkzaamheden van 's mensen geest onmiddellijk geboren worden en vloeien, als water uit een fontein, Rom. 8:7. Volgens deze heilige en waarachtige leer van de Geest is de mens van nature, in de staat der zonden, dan geheel vijandig gekant tegen de hoge God, die hem gemaakt heeft, en hij gaat met alle krachten en vermogens, beide van ziel en lichaam, in een volstreckte boosheid en haat tegen Hem uit, zijnde nergens minder toe geschikt of genegen, dan om zichzelf oprecht te onderwerpen aan de heilige wet van God, hetzij de wet des geloofs of der werken, in haar geestelijke zin genomen zijnde. De zonde heeft de mens niet toegelaten, enige de allerminste zuivere begeerte daartoe nog te behouden binnen in zijn hart; maar zij heeft dat hart geheel vervuld met een boze vijandschap tegen God. Want gelijk de zondaar God Zelf alzo haat, wegens die oneindige heiligheid en hoogheid, waarmee Hij bekleed is, alzo haat hij ook niet minder Gods heilige gemeenschap, en mitsdien ook de weg des geloofs in de Heere Jezus Christus geopenbaard in het Heilig Evangelie, als de enige weg, om

ons tot die zalige gemeenschap te leiden. Dadelijk, indien er nog maar enkel een oprechte neiging, zucht of begeerte in de natuur van de zondige mens was overgebleven, waarmee hij nog enigszins naar God of naar de Heere Jezus mocht uitgaan of als hij nog maar enige geringe geschiktheid, binnen in zijn gemoed, in de stand van de zonde had behouden, om zich daartoe, veel of weinig, zelfs onder een algemene overtuiging, nog vooraf te kunnen bereiden, - naar de manier van de Pelagiaanse leer, - dan zou de mens met zijn hart niet geheel dood liggen in de zonde en in de vijandschap tegen God en tegen Christus, volgens de duidelijke leer van de Heilige Schrift. Die van ons Gereformeerden met zo veel kracht en ernst daarom ook altijd is beweerd en staande gehouden, tegen degenen, die het halve Pelagianisme in onze kerk weer zochten in te voeren, tot genezing van de dodelijke wond van het *Antichristelijke Beest*. Wat heeft deze mensen toch kunnen bewegen, om zich zo sterk aan te kanten tegen die gezonde Catechetische beschrijving, dat de mens van nature geneigd is God en zijn naaste te haten? En waarom hebben zij zodanige moeite aangericht, om die uitdrukking, onder meer anderen, in de Catechismus, of geheel weggenomen, of genoegzaam verstoeld en verzacht te krijgen, anders dan de Pelagiaanse geest, even door zodanige leer van 's mensen natuurlijke haat en vijandschap tegen God, ten enenmale wordt onderdrukt en terneer geslagen? Want het is volkomen zeker dat deze onze heilige Gereformeerde leer, alle Pelagianerie, zonder enige uitzondering in de grond slaat, als Dagon voor de ark ter aarde moet vallen, zonder ooit op enigerlei manier weer opgericht of hersteld te kunnen worden. Waarlijk, een van beide moet hier waarachtig zijn: óf de zondige mens moet van *nature geneigd zijn om God en zijn naasten te haten*, of anders, *om Die te beminnen en lief te hebben*, want een volstrekte onverschilligheid kan hier geen plaats grijpen. Indien het eerste waarachtig is, dan stort de Pelagiaanse leer, maar indien het laatste waarachtig is, dan stort de Gereformeerde leer op eenmaal geheel ter neer.

Hierin ligt dan, zonder enige tegenspraak, de wezenlijke grond en hartader van het waarachtige onderscheid, dat er is tussen de waarheid en dwaling, en mitsdien ook tussen de ware en de valse genade, of tussen het zaligmakend en het algemene werk van de Geest.

En zo zal het er dan nu ook alleszins op aankomen, in het ernstig beproeven van onze staat, dat wij van deze onze allerhoogste ellende en verdorvenheid door de zonden een bevindelijke kennis en overtuiging moeten bekomen hebben in onze harten, door de krachtdadige werking van de HEILIGE GEEST, vergezeld met zodanige hartelijke droefheid, schaamte, berouw, vernedering en verslagenheid voor de hoge God, als een ware geestelijke overtuiging van deze Goddelijke leer in 's mensen gemoed, uit haar eigen natuur, noodzakelijk meebrengt. Want hier komt nu al aanstonds te pas, hetgeen wij tevoren als een algemene onderrichting voor een ieder in het beproeven van zichzelf aan de heilige waarheden van het geloof hebben terneer gesteld, dat men namelijk dezelve niet maar slechts moet kennen en toestemmen, als waarachtige en Goddelijke waarheden op zichzelf, neen, maar dat er ook noodzakelijk een gelovige en geestelijke toe-eigening moet zijn van iedere waarheid binnen in ons eigen gemoed, en dat hierin de wezenlijke kracht gelegen is van het zaligmakend werk van de Geest in de ziel. Daaruit volgt dan immers deze voorname grondwaarheid van 's mensen volstrekte goddeloosheid en natuurlijke vijandschap tegen God, hier dan ook, zonder enige tegenspraak, door de krachtdadige overtuiging van de Geest, op een ieders gemoed gedrukt en toegepast worden, zodat hij diezelfde waarheid bevindelijk heeft leren verstaan en geloven, met betrekking tot zichzelf of tot zijn eigen staat in het bijzonder.

Wat zou het ons toch kunnen baten tot een zaligmakende vernedering van onze zielen, voor de hoge God, indien wij in het algemeen voor waarachtig houden, dat de mens van nature geneigd is om God en zijn naasten te haten, als wij het ook niet tevens voor waarachtig houden en er geheel van overreed zijn, dat dit ook in het bijzonder onze staat en toestand is, en dat ook wijzelf ten enenmale onheilig en goddeloos en diep en zondig en verdorven zijn? Of zou het anders ook een genoegzame overtuiging tot zaligheid kunnen geacht worden, wanneer de mens slechts enig gezicht en gevoel van zijn zondige werken heeft en zich daarom meer of min voor God vernedert, zonder nochtans te weten of

boetvaardig te belijden, dat hij ook zelf in zijn natuurlijke aard geheel zondig en bedorven en een onverzoenlijke vijand van God is, die van zichzelf in alle eeuwigheid niet anders kan doen, dan die volzalige Heere en Zijn dierbare gemeenschap en genade, in Christus alleen maar te haten, te verwerpen en uit al zijn macht tegen te staan?

Een van beide: óf dit is waarlijk nu zo de zondige aard en natuurlijke geneigdheid van de mensen óf niet. Indien niet, dan moet noodzakelijk de Pelagiaanse leer staan, en de Gereformeerde leer vallen. Maar indien wèl, dan moet de mens ook zeker weten en geloven, als hij van Gods Geest zaligmakend overtuigd en aan zichzelf bekend gemaakt zal worden, dat zijn aard van nature ook waarlijk zo ten uiterste zondig, onheilig, goddeloos en geheel boos en verdorven is, of hij zal anders nooit tot een ware Evangelische vernedering en verbrijzeling voor God, en tot een oprechte haat en walging van zichzelf kunnen gebracht worden ten einde zijn leven en zijn zaligheid geheel buiten zichzelf, door het geloof in Christus, te zoeken, naar de weg van het Evangelie. Want wanneer de mens hier in de grond waarlijk blind blijft staan in de kennis van zijn zondige en goddeloze aard of natuur, - wat kennis van zonden hij ook hebben mag, - als hij geen ware geestelijke kennis bezit van zijn natuurlijke haat en aangeboren vijandschap tegen God, en daarover dan ook niet vernederd en oprecht verslagen is (gelijk het gewoonlijk toegaat met de geveinsden en tijdgelovigen), wat zal hier dan het onvermijdelijk gevolg van moeten zijn? Zal zulk een ten halve overtuigd zondaar dan wel ooit een zekere ontdekking kunnen bekomen van zijn geheel verloren, doemwaardige, onreine en machteloze natuurstaat, en dat hij van Gods heilig beeld beroofd en dood is door de zonden en misdaden, overeenkomstig de leer van de Heilige Schrift en van onze Gereformeerde kerk? En indien hij zulk een rechte en volkomen ontdekking door de werking van de Geest van zichzelf niet ontvangt, zal hij dan niet noodwendig voor altijd moeten blijven staan in de Pelagiaanse grond van eigen willen, begeren, zoeken, pogen, bidden, werken, geloven, enz.? En zal hij er niet zelfs in zijn eigen krachten al op aanwoelen, onder gewone overtuigingen en bekommernissen, zo lang totdat hij langs die eigenwillige weg eindelijk enige rust voor zijn beroerd gemoed bekomen heeft, door middel van een losse en ongegronde toe-eigening van de waarheid van het Evangelie naar de manier van de tijdgelovigen?

Want dit is immers zeker, al wie niet waarlijk gelooft, dat hij van nature enkel maar geneigd is om God en zijn naasten te haten, die zal ook nooit waarlijk kunnen geloven, dat zelfs zijn allerbeste begeerten, gebeden, tranen en andere eigenwillige pogingen en wettische werkzaamheden, welke hij uit een gewone ontdekking en verlegenheid aanwendt om zalig te worden, alle van nature zonden zijn, en anders niet dan blinde, ongelovige bewegingen en voortbrengselen van dat bedenken des vleses, hetwelk vijandschap tegen God is, en dat zich aan de Wet van het zuiver geloof in de Heere Jezus enkel op de genadige beloften van het Evangelie niet kan, noch wil oprecht onderwerpen, evenmin als aan de geestelijke zin van de wet der werken, die zegt: *Gij zult niet begeren*, Rom. 7:7.

Er moet wel zorgvuldig in acht genomen worden, dat de bekering des mensen bestaat in twee stukken: *in de afsterving van de oude, en in de opstanding van de nieuwe mens*. Het gehele geheim van het Christendom ligt in de behoorlijke onderscheiding van die twee zaken. De Apostel, waar hij spreekt van zijn eigen bekering, drukt die beide ook nadrukkelijk uit, zeggende: *"Ik ben door de wet der wet gestorven, opdat ik Gode leven zou. Ik ben met Christus gekruist, en ik leef, doch niet meer ik, maar Christus leeft in mij,"* Gal. 2:19, 20. En dit getuigt hij ook zonder onderscheid van alle ware gelovigen: *"Gij zijt gestorven, en uw leven is met Christus verborgen in God,"* Kol. 3:3. Dit noemt de Zaligmaker *zijn leven te verliezen en hetzelfde te vinden*, Matth. 16:25; Luc. 9:24. Wie ziet niet, dat deze twee geheel onderscheiden zaken zijn? De mens moet eerst sterven en dan leven. Hij moet eerst in de dood van zichzelf komen, eer hij kon komen in het leven van God of van Christus. Eerst moet hij zijn leven verliezen, eer hij hetzelfde kan vinden. Dit zalige geheim verstaat de huichelaar niet. Nochtans wil het niet anders zeggen, dan dat de zondige mens, die waarlijk bekeerd en wedergeboren wordt, een tweëerlei krachtdadige werking van de Geest Gods tot zaligheid in zijn ziel moet ondervinden en gewaar worden.

Eerst, dat hij door de wet zodanig geestelijk verlicht en overtuigd moet worden in zijn hart, dat hij zijn eigen natuurleven geheel komt te verliezen, af te leggen en te verzaken, en alzo waarlijk aan zichzelf en aan zijn eigen wijsheid, kracht, gerechtigheid, werk, plicht, voornemens, begeerten en dergelijke, geheel komt te sterven, en niets meer tot zijn zaligheid te doen weet, zelfs zoveel niet, dan een enige zucht, begeerte of poging uit zich zelf; naardien hij nu levendig overtuigd wordt, dat zijn natuurlijke aard of geneigdheid zich enkel maar daarheen uitstrekt, om God en zijn naasten te haten, hetwelk hem dan noodzakelijk moet brengen in de waarachtige zelfverlorenheid voor de hoge en heilige God.

Ten andere, dat hij zijn eigen leven alzo geestelijk door de wet geheel verloren hebbende, nu door middel van een zuiver en oprecht geloof, gewerkt van de HEILIGE GEEST, door het Evangelie in zijn hart, weer opnieuw moet opgewekt en levend gemaakt worden met Christus en in Christus uit loutere genade, zonder iets van zijn eigen toedoen, wat het ook mocht zijn, of hoe het ook genaamd of begrepen mocht worden.

Deze zijn als de twee kanalen, langs welke de zaligheid afvloeit in de harten van alle ware gelovigen. Al wie dan niet eerst op zodanige wijze het leven geheel verloren heeft in zichzelf door een geestelijke overtuiging uit de Wet, die heeft ook nooit het leven waarlijk gevonden in Christus door een geestelijk geloof uit het Evangelie. De Apostel legt daarom ook het een als een grond voor het andere, zeggende: *indien wij nu met Christus gestorven zijn* (door de kruisiging namelijk van de oude mens, waar hij zo even tevoren van gesproken heeft), *zo geloven wij, dat wij ook met Hem zullen leven*, Rom. 6:8, zie ook Joh. 11:25.

Even in die voorgestelde zaken ligt dan ook de voorname grond van het wezenlijke onderscheid tussen de zalmakende en de algemene overtuiging, of tussen een Pelagiaanse en een Gereformeerde bekering. In een algemene overtuiging (hoe hoog die ook gaan mag, en welke beroeringen en gemoedsbewegingen zij ook met zich mocht voeren), blijven de mensen nochtans altijd staan in de grondslag van hun eigen verdorven leven, maar zij worden niet door een ware geestelijke ontdekking aan het einde van hun eigen werk gebracht, waar zij zichzelf met al hun denken, willen, begeren, pogen, zuchten, tranen en gebeden geheel en eeuwig voor God verloren vinden liggen in de zonde, en onder Zijn heilige vloek en toorn. Bijgevolg raken zij hier nooit zo ver van het eens alles zalig-hulpeloos en radeloos bij zichzelf waarlijk op te geven voor Christus en Gods vrije genade. En wat is hier toch anders de reden van, dan omdat al zulke mensen (zij mogen beroeringen en overtuigingen hebben zoveel zij mogen), nochtans nooit zo ver met geestelijk licht hartgrondig en bevindelijk overtuigd worden, dat zij hun volstreckte vijandschap tegen God levendig komen te zien, zoals dezelve van nature geheel de overhand over hen genomen heeft, beide naar ziel en lichaam, maar zij blijven inwendig onder hun hoogste beroeringen, overtuigingen, bekommernissen en benauwdheden nochtans altijd onveranderlijk werken met hun eigen natuurlijke bewegingen en ongelovige begeerten en pogingen, om God tot barmhartigheid jegens hen te verwekken op de Pelagiaanse methode. Immers wat de grondslag betreft, zij worden wezenlijk nooit recht in hun gemoed gewaar, dat de gehele begeerlijkheid van 's mensen hart van nature enkel zonde is, Rom. 7:7. Hier staan de geveinsden en tijdgelovigen altijd voor verlegen en verstomd, en zij kunnen van zichzelf nimmermeer een hartgrondige rekenschap geven (overeenkomstig de Schriftuurlijke leer van de volstreckte verdorvenheid, goddeloosheid, blindheid en vijandschap van 's mensen hart door de zonde), hoe zij die Goddelijke waarheid bevindelijk in hun eigen gemoed door de Geest geleerd hebben, *dat ook al het gedichtsel der gedachten zijns harten ten allen dage boos is*, Gen. 6:5. Want indien zij slechts dit ene recht geleerd hadden door Gods overtuigende en zielverlichtende genade, dan hadden zij ook zelfs niet één goede begeerte, zucht, verlangen of neiging van het gemoed naar God of naar de Heere Jezus en Zijn genade in hun harten meer kunnen vinden, - zoals die natuurlijk nu gesteld zijn, - maar zij zouden met de Apostel dan ook *door de wet der wet gestorven zijn, opdat zij Gode leven zouden*, Gal. 2:19. Doch deze is de grote

verborgenheid der zaligheid, welke alleen de ware uitverkorenen en gelovigen in Christus van de Heilige Geest inwendig geleerd wordt, als Hij hen door Zijn almachtige genade nu aanvangt te wederbaren en uit de dood der zonde levend te maken. Hiervan moet dan ook gezegd worden: *omdat het u gegeven is de verborgenheden des Koninkrijks der hemelen te weten, maar dien is het niet gegeven*, Matth. 13:11.

Het is te vergeefs, hier deze tegenwerping te willen maken, gelijk men zo van sommigen soms hoort, alsof men, met zo nauw op deze dingen aan te dringen, ook wel ál te bepaald handelen zou met het *werk van Gods Geest* in der menschen harten, hetwelk toch *zeer verscheiden* toegaat, en niet in allen op een en dezelfde manier. Want waarlijk, deze stelling zo los en onbepaald ingevoerd, en gebruikt op een wijze, gelijk veeltijds van de onervarenen geschiedt, zou gemakkelijk genoeg daarheen kunnen leiden, om het zuivere en regelmatige praktikale gebruik van onze Gereformeerde waarheid allengs weg te nemen, ja wel geheel de bodem in te slaan. Wij moeten het immers noodzakelijk altijd houden voor een onfeilbare grondregel van het Christendom, waar men in het minst niet van mag afwijken, dat de Heilige Geest Zijn zaligmakende werking in de harten van de gelovigen niet slechts in nauwe overeenkomst met de waarheid van de Schrift, maar ook even door middel van dezelve gewoon is te verrichten, dienvolgens kan men dan de werking van de Geestes nooit te zeer bepalen door een eenvoudig en gezond gebruik van de waarheid zelf. Ja, hoe zal men anders ooit met enige vaste en genoegzame zekerheid kunnen weten, dat een inwendig werk van het gemoed in ons of in anderen een waar zaligmakend werk van de Geest is, indien men het niet regelmatig en met enige nauwkeurige bepaling aan de duidelijke en fundamentele grondwaarheden van het Woord zal mogen toetsen en behoorlijk beproeven? Moet niet ons geloof middellijk alleen rusten op de geopenbaarde waarheid van de Geest in de Schrift? Moet niet ieder naar die regel wandelen? Hoe zou iemand dan toch durven beweren en openlijk staande houden, dat de zuivere en wezenlijke grondwaarheden van de Religie (zo ver die tot zaligheid nodig zijn van een ieder recht gekend en hartelijk geloofd te worden), een al te grote of te nauwe bepaling zou zijn in de beproeving van het werk van de Geest? Wat zal dan nu voortaan de onfeilbare regel of toetssteen zijn in het Christendom, waaraan een ieder zijn geestelijke staat en zijn inwendige bevindingen, daden en werkzaamheden nauwkeurig zal beproeven, of die zaligmakend zijn of niet? Gewisselijk, zij die zo roepen, dat *men Gods werk in de zielen te zeer bepaald behandelt*, als men het nauw tracht te binden aan onze wezenlijke en noodzakelijke Gereformeerde grondwaarheden, mogen toezien, dat zij deze heilige banden niet langzamerhand verzwakken en in stukken breken, en dat zij, om het Christendom te gemakkelijker op te bouwen, hetzelfde niet mettertijd geheel ter neer werpen, en door zodanige handel ongevoelig een wijde deur voor de satan openen, om de blinde mensen maar wild en los alles te doen aanzien voor een zaligmakend werk van de Geest, wat er slechts een zweem of gedaante van heeft.

Helaas! Het is een droevig teken, dat de liefde van de waarheid in veler harten reeds is beginnen te verkouden, en dat een geest van losheid en ijdelheid merklijk de overhand genomen heeft, als men met de waarheid zelf bereids bekommerd en verlegen raakt, en als men aan die Goddelijke banden niet meer zo nauw bepaald en vastgebonden wil zijn. Dit kan geen ander gevolg hebben, indien men zo wil voortgaan, dan dat Gods helder licht hoe langer hoe meer moet wijken van der menschen ogen, waardoor zij de wezenlijke onderscheidingen tussen de ware en de valse genade, of tussen de zaligmakende en de algemene werkingen van de Geest dan ook noodzakelijk geheel moeten verliezen. En aldus wordt de weg dan nu gebaad om een meer Pelagiaans of een meer Enthusiastisch Christendom onder ons op te bouwen, terwijl het oprechte en geestelijke Christendom tevens met de heilige waarheid langzamerhand te gronde gaat. Hier tegen is geen ander hulpmiddel, dan dat de Geest ons zelf weer terugvoere tot Zijn eigen waarheid, en ons die recht leert verstaan, grondig geloven en ijverig betrachten. En dan zou daar ook weer een helder licht bij ons schijnen, om het ware van het valse in de zaken van het Christendom behoorlijk te onderscheiden.

Wij hebben het dienstig geoordeeld deze zaak een weinig nader alzo te openen, om het bijzonder gewicht, hetwelk daaraan hangt in 's mensen *zelfbeproeving*. Want terwijl de Catechismus dit stuk, gelijk doorgaans, maar met korte woorden hier aanroert, zonder daarvan enige uitbreiding te maken, zo geeft dit aan velen aanleiding, om er zeer licht en los overheen te lopen, weinig bevattende, hoe juist deze Goddelijke leer (dat ieder mens van nature geneigd is, om God en zijn naasten te haten), ons de allerrampzaligste en uiterste verdorvenheid van 's mensen hart door de zonde wel duidelijk aanwijst, waardoor zij, volgens hetgeen daar verder op volgt (Vraag 8), ook zelfs alzo verdorven zijn, dat zij ganselijk onbekwaam zijn tot enig goed, (en dus ook tot de allerminste goede gedachte of begeerte des harten), en geneigd tot alle kwaad, tenzij dan, dat zij door de Geest Gods wedergeboren worden. Groter ellende en verdorvenheid van de menselijke natuur kan er niet zijn of bedacht worden. Doch dit slechts in het algemeen, als een stellige waarheid, te weten en te belijden, zal ons geen wezenlijk voordeel kunnen doen, want dit is maar het historisch geloof. Maar wij moeten daar een duidelijke, grondige, levendige en hartroerende kennis van gekregen hebben in onze zielen, indien wij anders van Gods Geest zalmakend zullen zijn overtuigd geworden. Waar zodanige Goddelijke en bevindelijke kennis in de grond nog ontbreekt, daar is alle andere ontdekking niet meer dan een gebrekkige overtuiging, waar vele tijdgelovigen en nabij christenen eeuwig ongelukkig in verloren gaan.

Van de erfzonde in Adam

ZONDAG 3

Vr. 6. Heeft dan God den mens alzo boos en verkeerd geschapen?

Antw. Neen Hij; maar God heeft den mens goed en naar Zijn evenbeeld geschapen, dat is in ware gerechtigheid en heiligheid, opdat hij God zijn Schepper recht kennen, Hem van harte liefhebben en met Hem in de eeuwige zaligheid leven zou, om Hem te loven en te prijzen.

Vr. 7. Vanwaar komt dan zulke verdorven aard des mensen?

Antw. Uit den val en de ongehoorzaamheid onzer eerste voorouders, Adam en Eva, in het paradijs, waar onze natuur alzo is verdorven geworden, dat wij allen in zonden ontvangen en geboren worden.

Vr. 8. Maar zijn wij alzo verdorven, dat wij ganselijk onbekwaam zijn tot enig goed en geneigd tot alle kwaad?

Antw. Ja wij; tenzij dan dat wij door den Geest Gods wedergeboren worden.

c. Vanhier leidt ons de Catechismus, (vraag 6 en 7), tot de eerste bronader en de waarachtige oorsprong van deze rampzalige verdorvenheid van de menselijke natuur, zijnde *de val en de ongehoorzaamheid van Adam*, enz. Dit is al weer een stuk van de hoogste aangelegenheid, waaromtrent wij ons gemoed hebben te onderzoeken, wat waarachtige kennis en overtuiging de Heilige Geest van deze gewichtige waarheid van het Evangelie in onze harten tot onze vernedering gewerkt heeft. Want zoals de Geest de waarheid van 's mensen ellende duidelijk leert in de Heilige Schrift, alzo leert Hij dezelve ook bevindelijk en krachtdadig binnen in de harten van alle ware gelovigen. Hierom zegt de Apostel: "Naar Zijn wil heeft Hij ons gebaad, door het woord der waarheid," Jac. 1:18. De Geest brengt door middel van het gehoor, of door het lezen en overdenken, de fundamentele hoofdwaarheden van het Christendom, zowel van de Wet als van het Evangelie de mensen aan het verstand, wie Hij wil vernieuwen en wederbaren. Hij drukt en bindt die vast op 's mensen gemoed, en doet hen die zodanig zeker geloven, alsof God Zelf zodanige waarheden van uit de hemel met Zijn Eigen mond tot de mens sprak. Dan schijnt de waarheid met een geestelijk licht zo levendig en krachtdadig in het hart, dat de mens die als waarachtig Goddelijk moet aannemen en geloven, en er zich geheel, aan gevangen moet geven, gevoelende nu, dat Gods Woord levendig is, en krachtig en scherp snijdender dan enig tweesnijdend zwaard, Hebr. 4:12. Zonder deze inwendige en krachtige werking van de Geest kwam nooit enig mens tot een rechte kennis en geloof van de waarheid.

Dus doet de Heilige Geest, als Hij onze harten komt wederbaren, ons dan ook wel duidelijk en levendig uit Gods Woord zien en bemerken onze volmaakte schepping in Adam naar Gods beeld, *doch hoe wij allen in hem gezondigd hebben*, Rom. 5:12, en tegelijk met hem gevallen zijn, en door zijn ongehoorzaamheid tot zondaars zijn gesteld geworden, vs. 19. Nu krijgen wij een geestelijke kennis van die heilige verborgenheid, hoe Adam onze en aller mensen natuurlijke stamvader, wortel en hoofd is, en hoe nauw wij met hem verbonden en verenigd zijn, als de takken in de boom, zodat zijn zonde, waarmee hij Gods verbond verbroken heeft, ons geheel aankleeft en onze eigen zonde is, zo door toerekening van de schuld als door overerving van de smet. En langs die weg worden wij dan eerst recht in de grond van onze verloren staat door de zonde ingeleid. Hoe gruwelijk, walgelijk, rampzalig en ten enenmale boos en goddeloos beschouwt een mens dan zichzelf, als hij bij het licht van de Geest nederdaalt tot de eerste oorsprong van zijn geboorte en afkomst uit Adam! Dan roept hij uit met David: *"Ziet, ik ben in ongerechtigheid geboren, en in zonden heeft mij mijn moeder ontvangen,"* Psalm 51:7. Dan wordt de mens eerst recht beschaamd voor de heilige God en een waarachtige droefheid en berouw doorwonden nu zijn ziel meer dan men zulks met woorden zou kunnen uitdrukken. Hij krijgt nu zulk een walging van zichzelf en van al zijn eigen gerechtigheden, dat hij daarvan nu werkelijk een gruwel heeft en die nu allen zonder onderscheid van zich werpt als een vuil maanstondig kleet. Nu hij zijn onreine en zondige oorsprong heeft leren kennen, nu is het alles enkel zonde wat in of aan hem is, tot zijn hart toe, waarin hij zelfs niet een goede gedachte, beweging of begeerte meer gewaar wordt. Nu gevoelt de arme mens, *dat hij geheel dood is door de misdaden en door de zonden*, Efeze 2:1; en *dat hij vleselijk verkocht is onder de zonden*, Rom. 7:4. Welke goede dingen of bewegingen hij tevoren meende dat er nog in hem waren, zo bemerkt hij nu in het helderschijnend licht des Geestes, dat het alles maar zijn diepe blindheid en een listig bedrog van de duivel geweest is, waarin hij altijd geleefd heeft, eer hij God kende. Voorzeker, nooit was enige overtuiging volkomen en waarlijk zaligmakend, wanneer een mens zijn nauwe oorspronkelijke vereniging met Adam, beide in de schepping en in de val, niet grondig door de werking van de Geest heeft leren kennen. Want het is geenszins genoeg, dat wij in onze eigen dadelijke of werkelijke schuld voor God staan, dit is slechts de halve zaak, maar we moeten voor Hem ook tevens staan in onze aangeboren erfschuld. Deze moeten wij grondig kennen en die geheel houden en voor God opnemen als onze eigen en waarachtige schuld, zonder enige verschoning. En onze harten moeten daarover ten enenmale vernederd en verootmoedigd worden voor de ogen van des Heeren heiligheid of wij kunnen anders van deze onze doemwaardige erfzonde nooit uit Gods genade verlost en gerechtvaardigd worden door het geloof in Christus.

De Heilige Geest overtuigt de ware gelovigen niet maar ten halve, maar geheel en volkomen van hun zonden, zoals noodzakelijk is om hen in waarheid geheel te doen sterven aan de wet en al hun eigengerechtigheid, waaraan de mens van nature zo vast verbonden is. Nooit zal iemand door een waar geloof zijn toevlucht geheel nemen tot de tweede Adam Christus, die niet eerst door een geestelijke overtuiging zich geheel dood en verloren gevonden heeft in de eerste Adam, welke het verbond heeft overtreden in het paradijs.

Dit is alweer een zeer gewichtig stuk van een ware *zelfbeproeving*, hetwelk de *geveinsden en tijdgelovigen* gewoonlijk maar licht overlopen, of ook wel geheel aan zijde stellen, immers niet ernstig en hartgrondig behandelen. Want nimmer worden deze van hun aangeboren verdorvenheid, zodat zij daarom in ware zielsboetvaardigheid voor God verootmoedigd worden, overtuigd, gelijk het met de ware gelovigen gaat. Zij mogen die heilige waarheid op zichzelf verstaan en kennen en daarvan een gezonde belijdenis doen, evenals van de andere waarheden van het Christelijk geloof; ja, zij mogen er zelfs op hun wijze ook mee werken en trachten het gevoelen daarvan zichzelf op te dringen, maar nooit worden zij daar personeel gelovig ingeleid door de werking van de Heilige Geest, in die mate dat zij met hun harten waarlijk inzinken om zo te spreken, in de grondeloze diepte van hun ellende en van hun verloren staat in Adam. Want dan zou volgen, *dat zij het leven hunner hand niet meer zouden kunnen vinden*, Jes. 57:10, maar dat zij ware boetvaardigen en armen van geest en oprechte hongerigen en dorstigen naar de gerechtigheid zouden moeten worden, aan wie de beloften der zaligheid geschieden,

Matth. 5:3, 6. Doch zo ver bracht het nooit enige huichelaar in de wereld. Dit is alleen maar eigen aan de ware zaligmakende overtuiging van de kinderen Gods, die, *gelijk ze allen in Adam sterven, also ook in Christus allen levendig gemaakt worden*, 1 Kor. 15:22. De Heilige Geest hen wederbarende, leidt hen eerst door Adam in de dood, en dan door Christus in het leven. Deze orde volgt Hij altijd in het zaligmakend bekeren van de uitverkoren zondaren. En daarom blijft dit ook altijd een wezenlijk deel van een ware zelfbeproeving.

Van de Goddelijke rechtvaardigheid en 's mensen verdoemelijkheid vanwege de zonde

ZONDAG 4

Vr. 9. Doet dan God den mens niet onrecht, dat Hij in Zijn wet van hem eist wat hij niet doen kan?

Antw. Neen Hij; want God heeft den mens alzo geschapen, dat hij dat kon doen; maar de mens heeft zichzelf en al zijn nakomelingen, door het ingeven des duivels en door moedwillige ongehoorzaamheid, van deze gaven beroofd.

Vr. 10. Wil God zulke ongehoorzaamheid en afval ongestraft laten?

Antw. Neen Hij, geenzins; maar Hij vertoornt Zich schrikkelijk beide over de aangeboren en werkelijke zonden, en wil die door een rechtvaardig oordeel tijdelijk en eeuwiglijk straffen; gelijk Hij gesproken heeft: Vervloekt is een iegelijk, die niet blijft in al hetgeen geschreven is in het boek der wet, om dat te doen.

Vr. 11. Is dan God ook niet barmhartig?

Antw. God is wel barmhartig, maar Hij is ook rechtvaardig; daarom zo eist Zijn gerechtigheid dat de zonde, welke tegen de allerhoogste majesteit Gods gedaan is, ook met de hoogste, dat is met de eeuwige straf aan lichaam en ziel gestraft worde.

d. Maar aangezien in de weg van de gerechtigheid geen misdaad begrepen kan worden zonder straf, alzo volgt in de weg van de Geest op de overtuiging van de schuld of de zonde dan ook altijd onmiddellijk die van de vloek en de dood. *Want de bezoldiging der zonde is de dood*, Rom. 6:13. Daarom leidt de Catechismus ons van de zonde dan ook aanstonds tot haar *tijdelijke en eeuwige straf*, ons voorhoudende (vraag 9-11), *de geduchte heiligheid en rechtvaardigheid van de almachtige God, de hoge Richter van hemel en aarde*. Hiervan overtuigt de Heilige Geest de gelovige zondaar niet minder dan van de zonde zelf. Datzelfde Goddelijke licht van de waarheid, hetwelk de Geest in 's mensen hart ontsteekt, en dat hem de schuld en walgelijke onreinheid en de aangeboren besmetting van de zonde duidelijk ontdekt, stelt hem ook niet minder duidelijk en levendig de verdoemelijkheid en strafwaardigheid van zijn zonde in het gericht van de hemel voor ogen. Des Heeren Geest, verlichtende het hart met de heldere zonnestralen van de waarheid van de Schrift, acht het geenszins genoeg tot de mens slechts te zeggen: *gij zijt een zondaar, in de zonde geboren en daarin opgevoed; gij hebt anders niet dan zonde gepleegd van de buik af aan; uw beste werk is enkel zonde; gij zijt geheel melaats en onrein van de voetzolen tot aan het hoofd; dit moet gij, o zondaar! kennen, belijden en betreuren*. Alle zodanige overtuiging zou in genen dele genoegzaam zijn, om de zondige mens recht te vernederen voor de hoge God en om hem geheel en al te brengen tot een hartgrondige verslagenheid over zijn zonden, en tot een heilige radeloosheid en een ware armoede van de Geest, zoals vereist wordt om een gepast voorwerp te zijn voor Christus en voor de vrije genade van het Evangelie. Want als de mens alleen maar van zijn zonde overtuigd werd, zonder dat hem Gods *rechtvaardigheid en zijn verdiende straf* ook tevens met kracht op zijn hart gedrukt wordt, zo zou hij dan voor Gods ontzagelijke hoogheid, heilige majesteit en almachtige toorn en gramschap geenszins vrezen, of zich daaromtrent veel bekommeren, en zo zou hem de zonde, vanwege haar bittere en dodelijke gevolgen dan ook nooit recht tot een drukkende last zijn voor zijn gemoed, maar hij zou slechts uit zichzelf een deel flauwe en geveinsde pogingen bij God aanwenden en altijd

maar in een werkverbond heimelijk blijven steken, zonder gelovig oprecht met Hem te handelen door de Borg en Middelaar Christus naar de voorgeschreven weg van het heilige Evangelie. Ja, het is niet mogelijk, dat er een ware overtuiging van zonde zou kunnen zijn, zonder overtuiging van de straf en van de dood en de vloek, die onafscheidelijk aan de zonde vast zijn. Want de zonde wordt in haar ware gedaante en natuur nooit recht van ons gezien dan in het helderschijnend licht van Gods oneindige hoogheid, heiligheid, gerechtigheid enz. Daar bekent men dan eerst recht tegen welk een geduchte en vreselijke Majesteit men gezondigd heeft, die de alvermogende Heere van hemel en aarde is en die de minste versmading of ontering van Zijn hoogheid niet kan verdragen of dulde, dat Zijn heilige geboden van enig schepsel overtreden of veracht worden. Wij hebben maar iets van Gods oneindige heiligheid en oppermacht te kennen, om te bemerken, welk een vreselijk God Hij is, welk een haat Hij heeft tegen de minste zonde, hoe schrikkelijk Hij Zich daarover vertoornt en welk een grimmig wreker Hij is om de zondaars tijdelijk en eeuwig te straffen. Dit zal ons dan van zelf leiden tot de gestrengte vloek van de wet, die God aan de ongehoorzamen en overtreders bedreigd heeft, zeggende: *"Vervloekt is een iegelijk, die niet blijft in al hetgeen geschreven is in het boek der wet om dat te doen,"* Gal. 3:10. Deze Goddelijke sententie, eenmaal uitgesproken in het heilige gericht des hemels, is vast en onherroepelijk en even zomin als God Zijn wezen en deugden kan veranderen, kan Hij die sententie veranderen. Daarom zal nooit een enig zondaar uit genade gerechtvaardigd worden door het geloof in Christus, over wiens ziel dit veroordelend vonnis van de Goddelijke gerechtigheid niet eerst bevindelijk gegaan en uitgesproken is, door het inwendige licht van de Heilige Geest, hetwelk hem die waarheid duidelijk genoeg doet kennen, hartelijk geloven en personeel doet toe-eigenen, alzo dat de Geest hier zelf spreekt in het hart van de zondaar: *gij zijt een goddeloos en vervloekt zondaar; gij ligt onder Gods toorn; gij zijt gevallen in de misdaad van de gekwetste Goddelijke Majesteit en hebt de dood en de helse straffen eeuwig verdiend; vervloekt is uw lichaam en ziel, uw gaan en staan, uw eten en drinken, ja ook uw eigenwillige en ongelovige godsdienst en uw beste deugden en werken; gij hebt met dat alles van Gods barmhartigheid niets te hopen; want Hij is een rechtvaardig Richter, een God die alle dagen toorn; "al wiest gij u schoon met salpeter en naamt u veel zeep, zo is toch uw ongerechtigheid voor Mijn aangezicht getekend, spreekt de Heere, Heere",* Jer. 2:22. *"O zondaar", zegt de Geest, "uw bidden uw schreien, uw kermen, uw op de borst slaan, uw vasten, uw aalmoezen, het kan u allemaal niets baten, omdat gij in de schuld en in de toorn zijt gevallen; want zo velen als er uit de werken der wet zijn, die zijn onder de vloek",* Gal. 3:10.

Op die wijze drukt de Heilige Geest dan Gods vloek en toorn de uitverkorenen, welke Hij oprecht wil bekeren en Christus inlijven door een zalmakend geloof, zodanig op het hart, dat zij daaronder geheel vernederd worden, voor de voeten van Gods Majesteit. O, zij erkennen nu, uit een volkomen gemoedsoverreding, dat zij niet alleen zondaars zijn van de buik af aan, en dat al wat in of aan hen is, en wat ooit door hen gedaan is, enkel zonde is, maar dat zij ook vervloekte zondaars zijn, die de hel, dood en eeuwige verdoemenis zekerlijk verdiend hebben, en dat God oneindig heilig en vlekkeloos rechtvaardig is, die de schuldigen geenszins wil onschuldig houden. Zij moeten die rechtvaardigheid in God nu ook volkomen billijken en toestemmen, ja, die aanbidden en prijzen, daarvoor beven, en zich daaraan geheel onderwerpen, met te erkennen, dat God hun geenszins onrecht zou doen, indien Hij hen voor eeuwig in de hel wilde werpen. Hun mond is hier, voor de hoge en heilige God, geheel gesloten en verstomd, en zij hebben niets voor Hem in te brengen tot hun verschoning; ach nee, maar zij roepen uit met David: *Ik ben verstomd, ik zal mijn mond niet open doen,* Ps. 39:10. *Bij U, o Heere, is de gerechtigheid, bij ons de beschaamdheid der aangezichten,* Dan. 9:7. En zo wordt hier dan bevindelijk en praktisch, met het gemoed, de waarheid erkend van de heilige leer van de Apostel, *opdat alle mond gestopt worde en de gehele wereld voor God verdoemelijk zij.* Daarom zal uit de werken der wet geen vlees gerechtvaardigd worden voor Hem, Rom. 3:19, 20. Hier eindigen dan nu ook des mensen eigenwerk en gerechtigheid, waarin hij totnogtoe is blijven staan, onder al zijn voorgaande overtuigingen, arbeidende slechts alleen met zijn smekingen en tranen, en met een menigte van allerlei plichtsbetrachtingen, om Gods toorn te stillen, Zijn rechtvaardigheid af te wenden of te verzachten, en om Zijn genade en barmhartigheid te verwerven, zonder een hartelijk geloof in de Middelaar Christus

Jezus. Want dit is gewoonlijk het uitwetsel van een onvolkomen overtuiging (indien de mens anders niet inkeert in een weg van volstrekte wanhoop, gelijk Kaïn, Saul, Judas en anderen), dat de drukkende last van de zonden op het hart en van de vrees van de dood zodanige ontwaakten en bekommerden enkel maar drijft in een wettische weg van eigen werkelijkheid, om God tot barmhartigheid over zich te bewegen. De mensen zijn uit hun ongelovige aard, en in hun diepe geestelijke blindheid toch al genegen, om eveneens met God te handelen, als een gevangen misdadiger doen zou, die wel genoeg overwonnen zijnde van zijn bedreven kwaad, dat des doods waardig is, zodat hij daartegen geen uitzonderingen, ijdele verschoningen of ontkennende pleitredenen weet aan te voeren, echter de heiligheid en de gestrengheid van het recht, dat tegen hem is, niet behoorlijk overweegt, en dus niet aanmerkt, dat hij met een onkreukbare en onverbiddelijke Richter te doen heeft, wiens ambt vereist, de gerechtigheid enkel maar te dienen en uit te voeren.

Zulk een misdadiger, zoekende zijn leven nog te redden en te behouden, indien mogelijk, zou het dan immers alleen daarop toelagen, om te trachten met tranen en smekingen en met goede beloften, het hart van de Richter te vermurwen, en Hem tot barmhartigheid en medelijden te bewegen. Maar zo ras hij overtuigd wordt van de onverbiddelijke rechtvaardigheid en gestrengheid van de Richter, en dat het vonnis, over hem geveld, onveranderlijk en onherroepelijk is, acht hij zijn leven verloren te zijn, en laat af, om het behoud van hetzelfde nog langer te schreien en te smeken. Nu gevoelt hij eerst het gewicht van het doodvonnis, dat hem drukt. O, hoe bang en benauwd is het hem nu, hoe is die arme mens nu te moede! Nu ziet of weet hij geen uitkomst meer om zijn leven te behouden; hij moet zich nu tot de dood gaan schikken, zulks is het beste en het enigste, wat hij kan doen. Dit is een bekwaam afbeelding van een ware geestelijke en zaligmakende overtuiging van zonden. Zo wordt de uitverkoren zondaar eerst recht voor God verslagen en verootmoedigd, verbrijzeld en verbroken van hart. Zo komt hij geheel aan het einde van zijn eigen wettisch leven, en laat al zijn eigen werk en gerechtigheid geheel varen, en treedt in zijn verloren staat, als een arme Tollenaar, en roept uit: *dat het nu buiten hoop is*. Zie, zo breekt Gods Geest dan nu de fundamenten van het oude Werkverbond in het hart van de zondaar geheel op, dat er ook zelfs niet een steen meer van blijft liggen, ten einde in die diepe, ledige en ontblote grond van 's mensen hart, het vaste en eeuwige fundament van het geloof, Christus Jezus, nu te plaatsen, door middel van de gewisse beloften van het Evangelie, en daarop dan het heerlijke gebouw van het nieuwe Genade verbond, in Zijn bloed, neer te zetten, hetwelk de poorten der hel niet zullen overweldigen.

En op die wijze komt dan een ware Gereformeerde bekering, die geheel veel verschilt van alle Pelagiaanse of Enthusiastische schone konterfeitsels (namaaksels) van bekering, waar er zo velen ongelukkig mee gaan naar het eeuwige verderf. Mensen, die wel de genade van het Evangelie willen geloven, maar die de vloek van de wet nooit willen geloven.

Waarlijk, dan is de genade geen genade meer, indien de mens die niet *zuiver en alleen door Christus*, maar ook door zijn tranen, gebeden en werken nog heeft weten te verkrijgen, hoe mooi Evangelisch de wijze van zijn wettische handel hier ook al mag liggen, en hoe subtiel zijn bedrog ook mocht zijn. Want waar slechts een half volkomen overtuiging is, die de mens niet geheel en al brengt tot het gevoelen van zijn verloren staat in Adam, gelijk als nu is aangewezen, daar wordt nooit oprecht gelovig, maar altijd wettisch, ongelovig en door eigenwerk met Christus en met het Evangelie gehandeld. De bekommerde ziel slaat daar haar ogen niet zuiver alleen op de beloften van Gods genade, en op de vrije aanbieding van Christus in dezelve aan alle arme radeloze zondaren, zonder onderscheid, die maar van harte gewillig zijn, om Hem, geheel om niet, te ontvangen en aan te nemen. Ach nee! Dat zalig Evangelie blijft voor haar dan nog bedekt, omdat het voorhangsel van haar vlees nog niet geheel in stukken gescheurd is, van boven tot beneden. De mens, hoe benauwd en bekommerd hij ook zijn mag, ligt dan nog zo vast niet gebonden onder de overtuiging van zijn schuld, vloekwaardigheid en onmacht, dat hij zichzelf niet meer roeren of bewegen kan, maar het in een heilige radeloosheid en waarachtige ziels-verlegenheid allemaal aan zijn kant, voor de vrije genade Gods in Christus, geheel moet opgeven. Nee, hij werkt in een wettisch en een Evangelisch werkwijze, om met zijn tranen,

gebeden en uitroepingen, met zijn belijdenis van zonde, en met allerhande arbeid en plichtsbetrachtingen, God te willen bewegen tot genade, en om een Zaligmaker aan hem te schenken, terwijl hij door enkele blindheid en ongelovigheid niets recht kan zien van de gewilligheid, van de algenoegzaamheid en van de nodiging en vrije aanbieding van Christus, in de beloften van het Evangelie. Indien zóeen hier door een nadere ontdekking en inlichting van de Heilige Geest, van deze *zijn ongelovigheid* niet wordt overtuigd en niet recht wordt ingeleid in zijn verloren staat, hoe hij met al zijn bidden, tranen, werken en begeerten, enz. geheel verdoemelijk is voor God, dan blijft hij in dat ongelovig, wettische werk gewoonlijk zo lang bekommerd en verlegen staan, totdat hij op de een of andere wijze, door een waan- of tijdgeloof uit zijn benauwde angst en overtuiging gered wordt.

Dan komt Hem, terwijl hij op zijn manier somtijds ernstig bidt, of zucht, of schreit, zo deze of gene belofte uit het Evangelie, met enige klaarheid, aan zijn verstand voor, daar wordt hij dan snel zeer door bewogen en aangedaan, dat houdt hij voor een Goddelijk genadewerk en voor een hemels licht in zijn ziel, en zo wordt hij dan, naar de gewoonte van de tijdgelovigen, weldra zeer verblijd en neemt dan Christus op die wijze aan, en werkt dan zo met Hem, al meest tot blijdschap en heiligmaking, naar de bevassing, dat hij daarvan maakt bij zichzelf. En hiermee twijfelen de zodanige dan niet meer aan hun bekering. Zij weten nu te zeggen, hoe zij overtuigd zijn geweest, en wat angsten en benauwdheden zij al hebben uitgestaan, en hoe zij daar uit geholpen en gered zijn geworden, en tot Christus gekomen zijn. Maar zij bedenken niet, dat ook de geveinsden en de tijdgelovigen van zulke dingen weten te spreken, van verlichtingen, van hemelse gaven en krachten, welke zij gesmaakt hebben, waardoor zij de besmetting der wereld ontvloeden zijn, en wonderlijke veranderingen ondergaan hebben, Hebr. 6:4; 2 Petrus. 2:20. Kortom, een halve of onvolkomen overtuiging is altijd de vruchtbare baarmoeder geweest van dat soort van bekeringen, hetwelk de mensen rijk doet worden, zonder dat zij ooit recht arm geweest zijn bij zichzelf, en waardoor zij genezen worden, zonder dat zij ooit waarlijk gewond of krank waren, en de Medicijnmeester volstrekt nodig hadden. Op zodanige manier worden de tijdgelovigen, de geveinsden en nabij-Christenen ordinair wedergeboren en bekeerd, bij welke alles dan ook veranderd en vernieuwd wordt, behalve alleen de binnenste grond van het hart, die altijd steenachtig blijft, en waar de ploeg van een zaligmakende overtuiging nooit recht wordt doorgehaald, met die Goddelijke kracht, die er zeker toe nodig is, om het stenen hart weg te nemen, en om een vleses hart te geven, Ezech. 11:19.

Dan helaas, als de mensen maar eens zo ver in de dwaling vervallen, en zo diep in de strik van de satan verward raken, dat zij de allereerste grondwaarheden van het Christendom (van welke wij nog bezig zijn te handelen), hebben beginnen aan te zien en te houden, als al te nauwe bepalingen voor het werk van de Geest, zo zullen zij, tussen bekering en bekering geen onderscheid meer maken. Dat is dan maar al te bepaald handelen, en al te Systematisch en te Methodiek. De Heere werkt naar hun gedachten op velerhande wijzen, en de weg van de ene kan niet dienen tot een voorschrift voor de weg van de andere. Nochtans blijft het een zekere instelling van Gods Verbond, en een onveranderlijke belofte, in alle tijden en eeuwen van de kerk, en *Ik zal hun enerlei hart en enerlei weg geven, om Mij te vrezen, al de dagen, hun ten goede, mitsgaders hun kinderen na hen*, Jer. 32:39. En die weg is de zuivere Goddelijke waarheid van de Heilige Schrift, en het oprecht geloof der waarheid, met de wezenlijke vruchten en werkzaamheden van het geloof. Wat ook mag verscheiden zijn, deze weg belooft en verzekert ons de Heere, dat al wezenlijk dezelfde en enerlei zal zijn. En hierom is de kerk, of gemeente Gods, een *pilaar en vastigheid der waarheid*, 1 Tim. 3:15.

Het moet dan, als een onveranderlijke grondregel van het Christendom, zeker vastgesteld worden, dat al degenen, die zaligmakend zullen bekeerd worden, deze waarheid ook hartelijk, en met toe-eigening op zichzelf, moeten geloven, *dat God des mensen ongehoorzaamheid en afval geenszins ongestraft wil laten, maar dat Hij Zich (vanwege Zijn oneindige heiligheid en rechtvaardigheid, welke Zijn wezenlijke deugden zijn), schrikkelijke vertoont, beiden over de werkelijke zonden, en die, door een rechtvaardig oordeel, tijdelijk en*

eeuwiglijk wil straffen, alzo Hij gesproken heeft: Vervloekt zij een iegelijk, die niet blijft in al dat geschreven is in het boek der wet, dat hij dat doe. (Vraag 10)

Ook staat het vast, dat hoe een oneindige barmhartigheid er ook in God mag zijn, dezelve nochtans, minst of meest, daartoe niet moet dienen, om het hart van de mensen van het geloof van Gods rechtvaardigheid enigszins af te trekken, of hem daarin te verhinderen, aangezien toch Gods gerechtigheid niet minder een wezenlijke deugd van Hem is, dan Zijn barmhartigheid, *en daarom ook eist, dat de zonde, welke tegen de allerhoogste Majesteit Gods gedaan is, ook met de hoogste dat is met de eeuwige straffen aan lichaam en ziel, gestraft worde, (Vraag 11).* Dit, zeggen wij, is en blijft altijd een eeuwige grondwaarheid, en een onveranderlijke grondregel van het Christendom. Al wie dezelve dan niet recht en hartgrondig gelooft, met toepassing op zijn eigen gemoed, die kan ook niet waarlijk zaligmakend, door de Heilige Geest, van zijn zonden en verloren staat overtuigd zijn, en daarom, in zodanige weg, ook nooit een waarachtige gemeenschap van het geloof verkrijgen aan de Heere Jezus Christus, noch aan de genade en gewisse beloften van het Heilige Evangelie. De wetten van de Meden en Perzen waren zo vast en onveranderlijk niet als deze grondregel van het Christendom. De mensen mogen wel gerust hun ziel hierop verlaten, dat al wie zonder een hartgrondig geloof van Gods oneindige rechtvaardigheid, en van zijn eigen strafschuldigheid en verdoemelijkheid, geen Christen, maar een huichelaar geworden is, en dat hij ook zodanig zal blijven, tot dat beving hem eens aangrijpt, en hij eens recht gewaar wordt, dat de Heere God voor hem een verterend Vuur en een eeuwige Gloed is, waar hij niet bij wonen kan, Jes. 33:14. Dit is toch het droevig geval van alle geveinsden en nabij-Christenen, dat zij tot zodanige inwendige, geestelijke, levendige en hartdoordringende ontdekking van Gods rechtvaardigheid, nooit recht gebracht zijn, zoals dat toegaat in de harten van de ware uitverkorenen en gelovige kinderen Gods, waar de wortel van de zonde in gedood is geworden, beide door de Wet en door het Evangelie. Ten einde zij planten zouden mogen worden, welke de hemelse Vader geplant heeft. Niet dat wij achten zouden, alsof het een vaste eigenschap zou zijn van alle geveinsden, dat zij nooit gebracht werden tot enigerhande overtuiging van Gods rechtvaardigheid en van hun vloek- en doemwaardigen staat, want het tegendeel is zeker waarachtig.

Het behoort ook tot een gewone overtuigingen van de Geest, zoals de verworpenen die niet zelden ontvangen, dat de mensen, die tevoren zorgeloos en ijdel leefden, nu niet slechts van hun zonden en onbekeerden staat, maar ook van Gods geduchte gerechtigheid en van Zijn gestrenge vloek en toorn zodanige duidelijke en hartroerende ontdekkingen ontvangen, dat zij daar wel geheel zeer voor schrikken en beven, en met diepe benauwdheden en ontsteltenissen ook wel eens een naar geroep maken: *Ach, ik ellendig en gruwelijk zondaar, ik ben eeuwig verloren! Ik lig onder de toorn van God! Ik ben vervloekt! Ik ga naar de hel toe! Er is voor mij geen zaligheid! Wee, wee mij, dat ik zo snood, en zo lang tegen de hoge God gezondigd heb! O, een ieder spiegele zich toch aan mij, enz.*

Dit is in de zodanigen eigenlijk geen geveinsdheid of figuurwerk, maar het is de hand van God, die een wáár licht van gewone overtuiging in hun consciëntie ontsteekt, gelijk ook geschiedt is aan Kaïn, Ezau, Saul, Achab; Judas, Felix en anderen; welk Goddelijk licht de geveinsden niet machtig zijn uit te blussen. Waarom het dan ook genoeg geschiedt, indien zij niet, door middel van een bedrieglijk waangeloof, aan Christus en het Evangelie kort daaraan gered worden, óf anderszins deze hun overtuiging en benauwdheid langzamerhand kunnen uitdoven door een wederkering in de zonde en tot de wereld en hare oude zorgeloosheid (zoals het ongelukkig geval van velen is), óf dat zij dan komen te storten in de wanhoop, en dan wel de handen aan hun eigen leven slaan, waarvan men de droevige voorbeelden in het Christendom vroeg en laat genoeg gezien heeft. Maar hoe zeker en waarachtig dit ook zijn mag, zo is het nochtans niet minder zeker, dat de geveinsden of tijdgelovigen, nooit die zielzaligende overtuiging van Gods rechtvaardigheid en van hun doemwaardige staat ontvangen, welke de Heilige Geest komt werken in de zielen van alle ware gelovigen, om hen voor de Majesteit Gods te vernederen, en hen recht geschikt te maken en te bereiden voor de heilige genade van een ware Evangelische boetvaardigheid.

Daar is in de overtuiging van de geveinsden, hoe geweldig en hooggaande het ook zijn mag, nochtans altijd dit wezenlijk gebrek, waarom die nooit zaligmakend kan zijn, dat, hoe duidelijke kennis en levendige ontdekking zij van de Goddelijke rechtvaardigheid en van Zijn gestrenge toorn ook al mochten hebben, en hoezeer zij daar ook voor verlegen, beangst, ja verschrikt mogen zijn, zij deze heilige deugden van God toch nooit waarlijk zullen beminnen, uit grond van hun harten. Nooit zullen zij daartoe komen, dat zij Gods heiligheid en rechtvaardigheid, en Zijn geduchte vloek en toorn, die tegen hen ontstoken is vanwege hun zonden, geheel hartelijk zullen billijken en goedkeuren, en dit ootmoedig zullen prijzen, roemen en aanbidden. Zij zullen zich daaraan ook nooit volkomen en gewillig onderwerpen, gelijk de ware overtuigden en gelovigen zullen doen met hun gehele hart, zeggende: *indien God mij, onheilig en verdoemelijk zondaar of zondares, wilde verstoten en eeuwig in de hel werpen, zo zou ik Hem dan immers nog eeuwig moeten prijzen en verheerlijken, dat Hij mij niet het minste onrecht doet, want ik heb voor die allerheiligste Majesteit niets te zeggen of in te brengen, waarom Hij mij niet billijk en rechtvaardig, om mijner snode zonden wil, eindeloos straffen en verdoemen zou. Hij is de Richter van de gehele aarde, zou Hij dan geen recht mogen doen over zulk een snode zondaar, als ik ben?* Het is er waarlijk zo ver vandaan, dat de geveinsden in hun bange en benauwde overtuigingen, en in hun smartelijk gevoelen van Gods toorn zulk een boetvaardige taal met hun hart zouden spreken, en dat zij aldus hun rechtvaardige verdoemenis, en hun vloek- en doodvonnis met hun eigen handen voor God zouden ondertekenen, dat zij veeleer die heilige gerechtigheid in God grotelijks zullen haten, daarvoor vlieden en zich daarvan maar alleenlijk zullen zoeken te onttrekken, en niet aflaten, op allerhande wijze, daar tegen te schreien, te roepen, te bidden en te pleiten.

En als hun overtuiging hierdoor dan langzamerhand gaat verminderen, en eindelijk geheel gestild wordt en verdwijnt het bedrieglijk waan- of tijdgeloof, dan zullen zij maar blind en ongevoelig over Gods rechtvaardigheid gaan heenwerken en grijpen alleen naar Zijn genade en barmhartigheid, welke zij zichzelf los en lichtvaardig toe-eigenen. Deze mensen zullen de Gereformeerde leer van de strafoefenende gerechtigheid Gods wel gezond belijden, en die tegen de Sociniaans-gezinden ernstig verdedigen, en nochtans zullen zij praktikaal, in hun eigen overtuiging, met de Socinianen handelen, alsof die gerechtigheid geen wezenlijke deugd in God was. En hierin ligt de grote arglistigheid van de satan in zielen van de mensen aldus te misleiden en te bedriegen.

Laat ons slechts vragen aan duizend Gereformeerde belijders, *wat er is van Gods gerechtigheid?* Zij zullen er, op zijn theoretisch, wel rechtzinnig genoeg van spreken, en er goede beschrijvingen en gezonde Schriftmatige betogingen van geven. Maar als wij aandachtig willen vernemen naar hun praktijk omtrent dit voorname leerstuk, zo zullen wij die niet anders, dan zuiver en regelmatig Sociniaansch bevinden te liggen. En op dezelfde wijze gaat het gewoonlijk ook toe met meest al de wezenlijke grondwaarheden van onze Religie, waarvan men nog wel de rechtzinnige belijdenis, maar geen gezonde praktijk bij het volk gewaar wordt.

Hiermee achten wij dit gewichtige stuk van de *heilige overtuigingsleer* dan nu wat nader aangewezen en in het licht gesteld te hebben, om voor een ieder te kunnen dienen tot een regel of voorschrift van ware zelfbeproeving.

De Parabel van de tollenaar geopend, enz.
Van des zondaars schrik en vrees voor God
Van zijn scheiding van God
Van zijn onwaardigheid voor God
Van zijn ootmoedigheid
Van zijn schaamte en verlegenheid
Van zijne hartsverdorvenheid en onreinheid
Van de verdoeming van zichzelf
Van de ware droefheid over de zonde

Van het gearresteerd staan bij zijn eigen schuld
Van het verslagene zondaarsgebed
Hoe dat aan God geschiedt, met afzien van zichzelf en van alle schepselen
Van de rechte belijdenis van zonde voor de Heere
Van het gelovig toevluchtnemen tot de Goddelijke genade
Van de duurzaamheid van de ware boete
Hoe de boete de eerste voorafgaande bekeringsgenade is

De Zaligmaker heeft al deze zaken kort bijeen getrokken in de persoon van de boetvaardige Tollenaar van verre staande, wilde ook zelfs de ogen niet opheffen naar de hemel, maar sloeg op zijn borst, zeggende: *o God, wees mij zondaar genadig!* Als wij aandachtig letten op dit tafereel van een ware Evangelische boetvaardigheid, dan zullen wij bemerken, dat deze Tollenaar vier dingen had, waarin eigenlijk de ware boete of de zaligmakende overtuiging van zonden gelegen is, zoals die door de Heilige Geest gewerkt wordt in de harten van de uitverkorenen. Hij had namelijk *boetvaardige voeten, boetvaardige ogen, boetvaardige handen en een boetvaardige mond*. Het zal, zo wij willen hopen, niet ondienstig kunnen zijn, deze dingen als een toegift op het verhandelde stuk nog een weinig nader te overwegen. Want er is voor ons zeer veel aan gelegen, als wij een grondig onderzoek begeren te doen naar onze eeuwige staat, dat wij de ware leer van de Evangelische boete, zoals die voorbereidend is tot een waar geloof en bekering, waarlijk wel verstaan, en daar niet los en haastig over heen lopen, als degenen die tevreden zijn, met slechts een licht gepleisterd Christendom voor zichzelf en voor anderen op te bouwen. Een wijs bouwmeester zal niet te haastig voortgaan met het fundament, maar hij zal allermeeest bekommerd zijn, om dat wel en voorzichtig neer te leggen, opdat hij niet misschien genoodzaakt mocht zijn, tot zijn schade en verderf, zijn huis, dat hij met zoveel moeite en kosten opgetrokken heeft, onvoorziens te zien instorten, of datzelve anders met zijn eigen handen weer allemaal tot de grond toe te moeten afbreken. Gave de Heere, dat de mensen, die dit schrijven zullen lezen, zodanige waarschuwingen recht verstaan konden!

1. De Tollenaar had dan eerst boetvaardige *voeten*. Dit betoonde hij hierin, dat hij zijn voeten geenszins vierde, om die maar ruim en vrij in de Tempel, het paleis van de Allerhoogste God te laten intreden, zoals de wijze van de Farizeeër was, die onbeschroomd in de Tempel tot voor het altaar, en mogelijk verder kerende, vrijmoedig zijn aangezicht aan het heilige der heiligen, waar de Heere God woonde en zonderling Zijn troon had opgericht. Hij dacht, hij was een zeer heilig man, die wel vrij mocht verschijnen voor de heilige ogen van God, zonder te vreezen voor zijn toorn of gramschap, welke hij toch zo niet verdiend had. Maar ach, dit durfde de arme Tollenaar geenszins te doen. Hij bedwong veeleer zijn voeten, als hij nu vooraan in Gods heilig huis gekomen was. Hij durfde toen geen voetstap verder gaan, maar hij begaf zich elders in een afgelegen hoek, waar hij stil bleef staan. Hij stond van verre. Maar wat was hier nu de ware reden van? Daar staat ons wel nauwkeurig op te letten, want dit zijn nederig en beschroomd gedrag is enkel ingericht, om ons een zeer voornaam en wezenlijk deel van de ware boete te leren. Drie dingen zijn hier op te merken:

a. Hij stond van verre, uit een benauwde vrees en beving, voor de ontzaggenlijke Majesteit van God, tegen welke hij zo zwaar had gezondigd. Hij was verschrikt voor Zijn strenge en almachtige toorn, die Hij ontstoken had, en van welks zwaarte hij nu iets gevoelde in zijn consciëntie. Hij vreesde, dat die oneindige toorn tegen hem mocht losbreken, en zulke vlammen mocht uitwerpen, waardoor hij in een ogenblik geheel verteerd en verslonden werd. Hij durfde zich geenszins onderwinden om nader bij die eeuwige vuurgloed te komen, maar hij stond al bevende van verre als een doodschuldige misdadiger, die nu moet verschijnen voor het aangezicht van Zijn ontzaggenlijke Richter. Hij stond hier nu in de vierschaar van de heilige en

almogende God, als een vervloekt zondaar. Nooit had hij de majesteit Gods zo vreselijk en verschrikkelijk gezien. Ach, dacht hij, Hij kan mij met één opslag van Zijn ogen hier nu snel vernielen. Zulke indrukken van Gods toorn zijn bekwame middelen, om het opgeblazen en verstokte hart van de zondaren voor God te vernederen, en gelijk was te doen smelten. Nooit zal iemand terdege kunnen smaken, wat Gods genade en barmhartigheid is, die niet eerst met de Tollenaar iets geproefd heeft van Zijn grimmige toorn, vanwege de verdiensten van de zonde. De blinde tijdgelovigen en nabij-christenen mogen zich vrolijk maken met hun Evangelische bekering, waar zij gemakkelijk aan gekomen zijn, maar deze is de ware Evangelische bekering, wanneer de drukkende last van zonde en toorn, in de weg van de Geest, het gemoed van de mensen terdege bereid, om duizendmaal meer te smaken van de Genade van het Evangelie, dan de tijdgelovigen ooit machtig zijn te genieten met al hun blijdschap. Laat God de zondige ziel maar eerst eens smart aandoen, dan zal zij best weten, wat Hij aan hen doet, als Hij hen eens komt helen en verbinden.

b. De Tollenaar stond van verre, omdat hij was in de scheiding en vervreemding van God. Gelijk een droge stoppel is bij een brandend vuur, also is een vervloekt zondaar bij de hoge en heilige God. De zonde scheidt God en mensen geheel vaneen, en maakt, dat er een zeer verre afstand en een kloof van dodelijke vijandschap tussen beide komen, Jes. 59:2. Zo ras had Adam niet gezondigd in het paradijs, of hij vlood ver weg van Gods aangezicht, en verschool zich in de donkere schaduwen van het lommerrijk geboomte, en sidderde van angst en vrees, als hij aan God dacht. De verloren zoon, toen hij eens was begonnen te rebelleren tegen zijn vader, verliet niet slechts zijn huis, om zich te begeven en op te houden in de nabuurschap, maar hij is weg gereisd in een vergelegen land, waar hij geheel buiten het bereik van zijn vader mocht zijn, Luc. 15:13. De Tollenaar was nu gewaar geworden, dat hij ook zó een snood afwijker en verlater van de Allerhoogste God was, dat zijn goddeloosheid en begane zonden hem geheel van de Heere gescheiden hadden, en dat hij nu de eeuwige dood en verdoemenis op zijn ziel geladen had. Daarom bleef hij hier van verre staan, alsof hij had willen zeggen: o! Hoe zou ik toch verder durven intreden in deze heilige plaats, in dit ontzagelijke huis van de woning van de Allerhoogste! Daar ik een onheilig en onverzoend zondaar ben, gescheiden van God en een gruwelijk rebel, een verlater des Heeren, en een vergeter van de berg Zijner heiligheid. Ach, ik ben buiten God, en geheel vervreemd van Zijn zalige gemeenschap. Ik ben een lijfeigene en slaaf van de satan en een doemwaardig hellewicht, enz. Wat anders is het, die waarheid in het algemeen te geloven, en wat anders, die te geloven met toe-eigening tot zichzelf. De Tollenaar stond hier in een levendig gevoel van de kracht van de waarheid aan zijn eigen hart. Hij was er diep onder gewond en verslagen. Die droevige scheiding van God viel hem zwaarder om te dragen dan de gehele wereld hem kon vallen. En dat zal ook een ieder zondaar ondervinden in zijn gemoed, die van Gods Geest zaligmakend overtuigd wordt.

c. Dan ook stond hij verre, om daarmee zijn diepe onwaardigheid te belijden, hoe hij niet anders verdiend had, dan om eeuwig van God en van Zijn zalige gemeenschap gescheiden te zijn, en om met Kaïn, als een balling, te vluchten van Gods aangezicht. O, wil hij zeggen, billijk mag mij de Heere verstoten en mij, snood en gruwelijk zondaar, voor eeuwig in de hel te werpen. Rechtvaardig mocht Zijn toorn mij hier verslinden, tot mij zeggen: *ga weg van Mij gij vervloekte in het eeuwige vuur, hetwelk de duivel en zijn engelen bereid is. Het zal enkel genade en barmhartigheid zijn, indien Hij mij zal aannemen, en Zich over mij zal willen ontfermen.* Ziet, zijn verslagen hart, zijn bedroefde en verwonde ziel, de ondragelijke last en bange benauwdheid van zijn gemoed drijven hem hier wel heen naar Gods huis en tot de ingestelde middelen, en doen hem naar God omzien en zoeken met de grootste ernst en aandacht, maar hij durfde niet anders dan van verre tot God naderen. Hij zei bij zichzelf, zodra hij maar even genaderd was in het buitenste voorhof van de Tempel: *houd hier stil, en treed niet verder, want gij zijt een vervloekt*

zondaar, gij zijt in Gods toorn, gij hebt Zijn geduchte Majesteit beledigd en getergd met uw snode zonden. Hij mocht u hier vernielen en verslinden, omdat er grimmigheid is. Wacht u, dat Hij u misschien niet met een klap wegstote, zodat u een groot rantsoen daar niet zou afbrengen. O, dat Zijn genade tot mij mocht naderen, dewijl ik onwaardig ben, om immermeer tot Hem te naderen!

Deze dan waren zijn boetvaardige voeten, waarmee hij van verre stond. Met zodanige voeten treden de arme zondaren, die waarlijk bekeerd worden, al bevende in Gods Koninkrijk. Wie zulke boetvaardige voeten dan nog nooit gehad heeft, die is nog nooit tot God gekomen, maar die wandelt nog op het pad der zonde en van het ijdele waangeloof, al heeft hij dan ook schoon gewassen Farizeïsche voeten. Met Farizeïsche voeten treedt men naar de hel, maar met Tollenaars voeten gaat men naar de hemel.

2. De Tollenaar had ook boetvaardige ogen, want hij wilde ook zelfs de ogen niet opheffen naar de hemel. Wat een groot verschil zag men hier niet weer! De Farizeeër hief zijn ogen trots op naar de hemel, of naar het heiligdom, waar de Heere woonde. Hij durfde God vrijelijk onder de ogen zien, hij had geen reden, om voor die ontzaggenlijke Majesteit te schromen, of verlegen of beschaamd te zijn, want hij was in zijn eigen ogen een grote heilige en een zeer klein zondaar. Hij was niet met zonden, maar met deugden en goede werken beladen, en dit maakte hem vrijmoedig, en gaf hem hoge ogen en een opgezwollen hart, waarmee hij onbevreesd tot God durfde naderen. Maar helaas! Zo ging het niet met de zondige Tollenaar; die sloeg zijn ogen zeer deemoedig voor zich neer op de grond, en wilde die geenszins opheffen naar de hemel. Hij keerde zijn aangezicht naar het stof. De glansrijke stralen van Gods oneindige hoogheid, heiligheid en heerlijkheid schenen zo krachtig op hem neer, dat hij die geenszins kon verdragen, tenzij dezelve getemperd en bedekt werden met een wolk van genade. Waarlijk, die eeuwige Goddelijke Zon schiet zulke gloeiende stralen van haar ontzaggenlijke heerlijkheid uit, zodra als maar de Heilige Geest de grond van de ware boete van het Evangelie nu heeft beginnen neer te leggen in het hart, dat zij het zwakke wezen van de armen en verslagen zondaar haast geheel tot niet zouden schijnen, indien de oneindige barmhartigheid hier niet, als een wolkkolom, tussen beide kwam staan, om hem te overschaduwen. *Wee mij*, riep de profeet uit, *want ik verga, dewijl ik een man van onreine lippen ben, enz. want mijn ogen hebben de Koning, de Heere der heirscharen gezien.* Doch ziet, aanstonds vloog een van de Serafims tot hem, die met een gloeiende kool van het altaar zijn mond aanroerde, en zeide: *ziet, deze heeft uw lippen aangeroerd, also is uw misdaad van u geweken, en uwe zonde is verzoend*, Jes. 6:5-7. En dit behield de arme man in het leven, die anders zou vergaan zijn. Zulke gezichten van Gods heerlijkheid ontvangen geen anderen, dan alleen de nederige heiligen, om hen te bereiden voor de genieting van Gods zalige gemeenschap, door Christus, in een weg van zuivere genade. De Geest leert de arme zondaren eerst hun ogen voor zich neerslaan met diepe schaamte en uit een ootmoedig ontzag voor Gods oneindige hoogheid en heiligheid, en dan doet Hij hun die weer al bevende opheffen, om een Christus te aanschouwen, die een verzoening geworden is voor hun zonden. Men mag hier in dit gedeelte van het boetvaardig gedrag van de Tollenaar dan weer drie onderscheidene zaken aanmerken, welke wezenlijke eigenschappen zijn van allen, die een ware boetvaardigheid bezitten.

a. Hij wilde ook zelfs de ogen niet opheffen naar de hemel, omdat hem het aanschouwen van de hemel niet anders, dan tot een streng verwijt kon strekken van zijn gruwelijke zonde en goddeloosheid, als die de hemel nooit gezocht, noch zich daarmee immermeer recht bekommerd of bemoeid had. Hij had zijn hart geheel vastgemaakt aan de aarde en aan deszelfs nietige ijdelheden. De wereld was altijd zijn God en zijn hemel geweest, daar had hij zich alleen maar in verlustigd. Hij was een rechtvaardig kind en slaaf van de duivel geweest, een slangen- en adderen-gebroedsel, die altijd op zijn buik gekropen, stof gegeten, en zijn ziel enkel met as

gevoed had. Hij had zijn ogen altijd laten vliegen op hetgeen niet is, en steeds maar gerust gewandeld naar de begeerlijkheid van het vlees, de begeerlijkheid van de ogen en de grootsheid van het leven. Hoe zou hij zijn ogen toch nu hebben durven opheffen naar de hemel, waar zijn schuld zo levendig en zo verschrikkelijk voor hem met duidelijke letters stond geschreven, als in een wijd register? Zulks mogen de geveinsden en degenen, die maar slechts oppervlakkig voor een tijd eens beroerd en overtuigd worden zichzelf onderwinden, maar dat zal geen gewond Tollenaar durven doen, wanneer hij zich nabij de hoge God bevindt in Zijn heilige Tempel. O, nee, die zal zijn nest niet zo hoog maken, als de arend, die naar de hemel vliegt. Hij wil veel liever, als een zondig miertje, laag kruipen op de aarde, en zijn mond in het stof steken, zeggende: misschien is er verwachting, Klaagl. 3:29.

b. Hij wilde de ogen niet opheffen naar de hemel, omdat die de troon was van die hoge en vreselijke God, tegen wiens Majesteit hij zo lang en gruwelijk gezondigd had. *De hemel, zegt de Heere, is Mijn troon, en de aarde is de voetbank Mijner voeten*, Jes. 66:1. Dit verstaat geen Farizeeër of waan-gelovige. Deze durft de hemel vrij genoeg aanzien, omdat hij meent, dat God is, gelijk als hij, Ps. 50:21. Maar een arm Tollenaar, die nu begonnen is ware boete te doen, heeft reeds zoveel van deze les geleerd dat hij liever zijn ogen neerslaat op Gods lage voetbank, dan op Zijn hoge en verheven Troon. O! Die is hem al te geducht en te ontzaglijk, dan om zijn onreine ogen daarop te vestigen. Zijn troon waren vuurvonken, deszelfs raderen een brandend vuur, enz. Dan. 7:9. Zo gaat het hier dan ook. Wat is een gezicht van de hoge God op Zijn troon van het gericht voor de schuldige zondaar niet een ontzaglijk gezicht! De zwakke ogen van een Tollenaar, die nu pas beginnen open te gaan, na de langdurige duisternis van zijn geboorte, kunnen zulk een heldere glans niet verdragen. Degenen, die gewoon zijn van God en van de zonde altijd maar vleselijke denkbeelden te maken, zullen weldra bekwaam zijn, om hun ogen omhoog te heffen, en te zeggen met Bileam: *de man, wien de ogen geopend zijn, spreekt*, Num. 24:3. Maar wanneer de stralen van het licht des hemels nu zijn doorgedrongen tot in de binnenkamers van het hart, en als de zondaars maar eenmaal met God Zelf in de weg van de Geest te doen hebben, dan is de glans van het hemels uitspannel hen veel te sterk, om hun zondige ogen daar stout naar toe te wenden. O, zegt de verloren zondaar dan, *ik ben de man, die gezondigd heb tegen de hemel, en tegen de Heere, de almachtige God, hoe zou ik mijn ogen dan nu durven opheffen naar de hemel, en die heilige troon durven aanschouwen, welke ik zo schrikkelijk bespot heb? Hij, die daarop gezeten is, mocht Zijn bliksemende toorn schielijk neerzenden van de hemel, om mij, helwaardige zondaar te vernielen, de donder van Zijn mogendheid kon mij in één ommezien geheel verpletteren*.

c. Doch bijzonder wilde ook de Tollenaar de ogen zelfs niet opheffen naar de hemel, uit diepe schaamte en verlegenheid voor die reine en heilige God, die in de hemel woont. Hij beschouwde zichzelf als een gruwelijk monster van de hel, wiens ogen, mond, hart, handen, voeten en alles zonder onderscheid geheel walgelijk en onrein waren door de besmetting van de zonde. Hij moest zijn lippen nu bewinden met de melaatsen, en uitroepen: *onrein, onrein!* Er was ook niets geheel in zijn vlees vanwege Gods gramschap, er was geen vrede in zijn beenderen vanwege zijn zonde, Ps. 38:4. De beschaamdheid doet een mens de ogen neerslaan, de vrijmoedigheid doet hem die omhoog heffen. Maar hoe zou toch een vervloekt zondaar zijn aangezicht van de aarde durven opheffen, als hij staat in de tegenwoordigheid van de heilige God, Die te rein is van ogen, dan dat Hij het kwade zou zien? Hab. 1:13. In de duisternis dragen de zondaars een hoerenvoorhoofd, dat weigert schaamrood te worden. De donkerheid is het zwarte kleed, waarmee zij hun naaktheid en onreinheid menen te bedekken. En dan heet het, *de verkeerde weet van geen schaamte*, Zef. 3:5. Doch als God maar eenmaal zegt, dat het licht helder zal schijnen uit de duisternis, en dat de zondige Adamskinderen te voorschijn zullen komen uit de schaduwen van hun lommerrijk geboomte, en dat hen de schorten van

vijgenbladeren zullen worden afgetrokken, opdat de schande hunner naaktheid geopenbaard wordt. Helaas, dan verliezen zij weldra al hun vrijmoedigheid en beginnen nu uit te roepen: *wij liggen in onze schaamte en schande overdekt ons, want wij hebben tegen de Heere onze God gezondigd*, Jer. 3:23. Nooit zal de ware boetvaardigheid bestaan zonder een innige beschaamdheid van het hart voor de hoge God, vanwege de zonde. Het zou de Tollenaar niet veel hebben kunnen baten, indien hij van verre gestaan, op zijn borst geslagen en om Genade geroepen had, zo wanneer hij daarbij slechts vrijmoedig genoeg was geweest van zijn hoofd omhoog te verheffen, en om de hemel aan te zien, zonder schaamrood te worden. Hoe dikwijls hebben de Joden onder de wet, het wel niet gedacht met alle uitwendige tekenen van boetvaardigheid voor God goed te maken, bijzonder als zij in grote ongelegenheid waren gekomen? Doch de Heere zag al dat schone figuurwerk en al die heupkloppingen en verlegenheden niet eens aan, alleen daarom, omdat die huichelachtige lieden geen waar berouw, noch schaamte in hun boezem droegen vanwege hun zonden. Hij antwoordde hun op al dit werk: *of zij vasten, Ik zal naar hun geschrei niet horen*, Jer. 14:12. Een medicijn, waaraan het voornaamste en bijzonderste ingrediënt ontbreekt, was nooit een deugdzame of gezonde medicijn. Maar een boete, zonder diepe en hartgrondige schaamte over de zonde, was ook nooit een heilzame en Gode behagelijke boete, welke de mens een waarachtig voordeel kon doen aan zijn zaligheid, hoe veel dezelve hem anders ook al kon vernederen, ontstellen, beroeren, ja ook uitwendig vernieuwen en veranderen. God hoort niet naar het luid gehuil, roepen en schreeuwen van de sterk beroerde zondaren: *ach, ik ben een goddeloze, ik ben verloren en verdoemd, ik ga naar de hel*, enz., indien zij er ook niet bij kunnen roepen met de boetvaardige Efraïm, uit 's harten grond: *ik ben beschaamd, ja ook schaamrood geworden*, Jer. 31:19, en met Ezra: *mijn God! Ik ben beschaamd en schaamrood om mijn aangezicht tot u op te heffen, mijn God, want onze ongerechtigheden zijn vermenigvuldigd tot boven ons hoofd, en onze schuld is groot geworden tot aan de hemel*, Ezra 9:6. Indien eens een man zijn overspelige vrouw vond liggen bij haar boel, zou hij dan ook acht slaan op haar ontsteltenis of op haar luid geschrei en geroep, om maar zijn rechtvaardige wraak te ontkomen? Zou hij haar niet aanzien met afkeer en verontwaardiging, ja met grimmige toornigheid, tot dat hij mocht bemerken, dat zij dodelijk bedroefd en beschaamd was, en niet onder zijn ogen durfde verschijnen in vele dagen? Maar de hoge en heilige God, die in de hemel woont, zal ook weinig omzien naar de bange overtuigingen van de mensen en luidruchtige ziels- en lichaamsberoeringen, en naar hun sterk geroep, geweën, handenwringen en borst- en heupkloppingen (welke ook niet zelden tekenen zijn van geveinsde overtuigingen, ofschoon deze dingen al niet geschieden in een opzettelijke en duivelse hypocrisie, maar gewoonlijk ontstaan uit algemener en eenvoudiger oorzaken), wanneer hij daarnevens ook geen hartbrekende schaamte, en zelfs walging over de zonde, in de zielen van de mensen kan bespeuren. Daarom moeten wij de ware Evangelische boete ook niet achten naar de vrees voor Gods toorn, en naar de benauwde verschrikkingen voor de hel, waar wij de mensen in vinden, of naar de geweldigheid, luidruchtigheid en zeldzaamheid van de uitwendige beroeringen en bewegingen, waar zij in zijn. Want deze dingen kunnen ons grotelijks bedriegen, en zij kunnen dikwijls veel sterker en heviger gezien worden in de geveinsden, dan in de oprechten. Een Kaïn, Ezau, Saul, Achab, en dergelijke huichelaren konden soms luider roepen, sterker huilen en feller op de borst slaan, dan een Zacheüs, een Moorman, een Lydia, en vele andere boetvaardige en gebroken zielen. Men mag hier dan ook zeggen: doch de Heere was niet in de wind, de Heere was ook niet in de aardbeving, de Heere was ook niet in het vuur, in al die geweldige en sterke beroeringen was de Heere niet. Maar Hij was in het suizen van een zachte stilte, 1 Kon. 19:11, 12. Wat zou het toch geweest zijn, indien de Tollenaar hier eens zo hevig was overtuigd geweest, dat hij de gehele Tempel en godsdienst had in beroering gesteld met een luid gekerm en geroep: *ach, ik ben een goddeloos zondaar! Ik ben eeuwig verdoemd! O hel, o duivel!* enz. Wat zou het geweest zijn, zeggen wij, indien hij alleen niet hartelijk beschaamd was geweest voor de hoge God vanwege zijn zonden? En als hij die niet in het verborgen met een

bitter berouw, in een heilige zachtmoedigheid en verstomming, waarlijk betreurd had? Dan, nu deed hij slechts een kort gebed van zeer weinig woorden, dat mogelijk door geen mens gehoord kon worden, terwijl beide, de bedroefdheid en de beschaamdheid over zijn begane zonden, hem verhinderen, om meer woorden voort te brengen voor Gods aangezicht. Was dat nochtans niet duizendmaal beter, dan dat hij een luid geroep en gekerm gemaakt had met grote beroering en met geen of kleine schaamte? Wil men hier nu al weer de verscheidenheid tegen inbrengen van de wegen, welke de Heere houdt in het overtuigen en bekeren van de zielen van de mensen (gelijk men dat nu toch al dikwijls moet horen), zo zullen wij daar dan alleen maar op zeggen, dat dit hier geenszins te pas wordt voortgebracht, naardien toch Gods ware Evangelieweg, om zondaren te bekeren tot zaligheid, volgens de duidelijke leer, vervat in de Heilige Schrift altijd daarheen leidt, dat hij hen brengt tot een waarachtig berouw en hartelijke verlegenheid en beschaamdheid over hun zonden, gelijk de Tollenaar, welke ons hier door de Zaligmaker in een parabel (gelijkenis) wordt voorgedragen, als het ware patroon van een heilige Evangelische bekering. En indien dit zo is, zo wijst het immers zichzelf, dat men de ware boete van een overtuigd zondaar dan ook niet moet afmeten naar de nare vrezen, angsten, benauwdheden en luidruchtige beroeringen en bewegingen van de mensen, maar alleen naar het zuivere, geestelijke en Schriftuurlijke licht van inwendige zondenkennis, dat er in de harten waarlijk wordt gevonden, en naar de mate van het bittere berouw en de heilige schaamte, welke de ware zondenkennis altijd veroorzaakt en met zich voert. Deze dingen moeten toch maar voornamelijk door ons in acht genomen worden. Al het andere is maar slechts een gewoon werk van de Geest, waar ook al dikwijls veel listig bedrog van de satan onder kan lopen, dat van weinigen enigszins recht gezien wordt. Hierom betonen de mensen, die nog zulk een groot gewicht willen leggen op deze gewone dingen, maar al te duidelijk, dat zij de rechte aard en gelegenheid van het Genadeverbond, dat God nu in Christus met de ware gelovige en boetvaardige zondaren opricht, nog zo niet verstaan, gelijk zij dat behoorden te kennen. De Heere Zelf beschrijft ons dit Zijn verbond aldus: *Want Ik zal Mijn verbond met u oprichten, en gij zult weten, dat Ik de Heere ben, opdat gij het gedachtig zijt, en u schaamt, en niet meer uw mond opent, vanwege uw schande, wanneer Ik voor u verzoening doen zal over al hetgeen, dat gij gedaan hebt, spreekt de Heere Heere, Ezech. 16:62, 63.*

Ziet, hier brengt immers God Zelf de gehele boete over de zonde (waarop of waarnaast Hij dan belooft de verzoening te zullen doen), enkel maar tot de beschaamdheid en de verstomming, welke Zijn Geest zal werken in de harten van degenen, die Hij zaligmakend bekeren en onder de band van het verbond zal brengen, en dat daarom, omdat deze twee de voornaamste en wezenlijke eigenschappen zijn van een oprechte zielsboetvaardigheid, welke als de grondlegger is voor de andere genade en weldaden van de Geest. De mensen behoorden in het behandelen en beoordelen van hun eigen, of van de overtuigingen van anderen dan meer te letten op deze onveranderlijke regel van Gods verbond, volgens welke vaste regel wij dan hier in dit voorschrift van de Tollenaar de beschaamdheid voor God ook vinden voorgesteld, als een voornaam gedeelte van zijn Evangelische boetvaardigheid, zo als zijn hart daardoor bereid werd voor het oprecht geloof in Christus.

Men vindt elders gewaagd van een heiden, die, ziende zekere jongeling zeer beschaamd over zijn begane fout, tot hem zeide: wees goedsmoeds zoon, deze is de kleur van de deugd. Maar zo zegt Christus ook, tot de recht bedroefde, beschaamde en verlegen zielen: *zijt goedsmoeds, o arme zondaars, de schaamte is de rechte kleur van de bekering.* Waar geen ware beschaamdheid is, daar is ook geen ware bekering, en de mensen zullen dat gebrek met al hun benauwde vrezen en ontsteltenis, en met hun luidruchtige uitroepingen, tranen en beroerten, enz. geenszins kunnen goedmaken. Ja, al werden hun arme lichamen ook nog zo zeer getrokken en geschud, gelijk als dat pleegt te geschieden aan de slaven van de satan en bezetenen, het zou allemaal tot

hun bekering in het minst niet mogen helpen, indien zij niet waarlijk over hun zonden geheel verslagen, en heilig verstomd en beschaamd worden voor de hoge God.

Wat anders is de uitwendige beroerdheid en benauwdheid over de zonde in een gewone overtuiging, en wat anders is de inwendige beschaamdheid over de zonden in een ware overtuiging. Wanneer men die beide bijeen vindt, dan is het zeker een goed teken, maar als men die eerste dingen alleen ontmoet, zonder het laatste, dan is het maar een onzuiver werk, dat vele geveinsden ook gehad hebben, zelfs in een grote mate, die nu al voor eeuwig in de hel liggen. Die arme zondares, welke niet durfde komen voor het aangezicht van de Heere Jezus, kroop nochtans achter of onder aan Zijn voeten, en wies deze met haar tranen zonder veel luidruchtigheid, Luc. 7:37, 38. Een andere vrouw, die de onreine bloedvloed had, komende tot de Zaligmaker van achteren, raakte de zoom van Zijn kleed aan, en dat zeer deemoedig en stil, zonder dat zij enig misbaar of hard geluid maakte, *want zij zeide in zichzelf*, enz. Zij durfde uit beschaamdheid de heilige Zaligmaker niet aanspreken, of van voren voor Zijn aangezicht komen, althans het beschoomd gedrag, dat zij houdt, geeft ons aanleiding om zulks te denken. Zie Matth. 9:20, 21.

Deze voorbeelden en dit van de Tollenaar, naast die van vele andere ware boetvaardigen, welke de Heilige Schrift vermeldt, zullen ons dan zeer duidelijk leren, wat een ware Evangelische overtuiging is, en hoe de armen van Geest, de treurigen, de zachtmoedigen, de hongerigen en dorstigen naar de gerechtigheid, Matth. 5, gewoon zijn hun boete te verrichten in de nabijheid van de geduchte Majesteit Gods.

Laten alle zondaars die nu zijn begonnen overtuigd te worden van hun zonden, maar wel terdege leren verstaan door de zielverlichtende Genade van de Heilige Geest, wat dit woord van de profeet wil zeggen: *bij U Heere, is de gerechtigheid, maar bij ons de beschaamdheid der aangezichten*, Dan. 9:7, dan zullen zij eerst op weg geraken, om ware en stille boetvaardigen te worden, gelijkwerijs als David, toen hij zei: *immers is mijn ziel stil tot God, van Hem is mijn heil*, Ps. 62:2. Het past immers geen arme bedelaar, die om een aalmoes komt verzoeken, groot gerucht en geraas aan de deur van de mensen te maken. Maar een arme boetvaardige ziel zal ook geen groot geraas of beweging aan de deur van de hemel maken, waarheen zij ook zelfs haar ogen niet durft opheffen. En zo zien wij hier dan ook boetvaardige ogen van de Tollenaar.

3. Maar hij had ook boetvaardige *handen*, want hij sloeg op zijn borst. Ook dit wordt hier voorgesteld, om ons een bijzonder stuk of deel van een ware geestelijke overtuiging uit te drukken. De Opperste Wijsheid wil ons verder leren, wat er nog al verder behoort tot een ware zielsboetvaardigheid. Het op de borst slaan zelf, zoals dat uiterlijk door de Tollenaar geschiedde, had waarlijk zeer weinig om het lijf gehad, indien hij het niet met een oprecht boetvaardige hand gedaan had. De gehele deugd van deze borstslag hing enkel aan de inwendige verslagenheid, welke de Tollenaar bezat in zijn hart. Want anders is het zeker, dat sommige geveinsden deze kunst van op de borst of op de heup te slaan al veel beter weten in 't werk te stellen voor de ogen van de mensen, dan de waarlijk boetvaardigen, die dit liefst stil alleen verrichten. Wie van ons zou niet gedacht hebben, als hij elders de goddeloze koning Achab in enige vergadering van beroerde mensen gevonden had, óók scheurende zijn klederen, en leggende een zak om zijn vlees en vastende, ja liggende ook neer in de zak en langzaam gaande, met schreiende ogen en met een zeer bang gelaat, als een verslagene van geest, 1 Kon. 21:27, wie zou niet gedacht hebben, zeggen wij, dat deze man ook al onder de boetvaardigen mocht behoren? En toch was het alles inderdaad slechts een enkele vrees voor de straf, welke God hem had laten aankondigen, zonder enige ware droefheid of berouw over zijn gepleegde goddeloosheid. Maar met de arme Tollenaar lag de zaak geheel anders. Er zijn hier ook weer drie dingen voor ons aan te merken, welke de eigenlijke beweegredenen waren van dit zijn boetvaardig gedrag.

a. Hij sloeg op zijn borst, om aan te wijzen, waar de vuile bronader en de rechte grondoorzaak eigenlijk gelegen was van al zijn ellende en goddeloosheid. Dat het zijn hart was, hetwelk hem lag achter de borst, waar hem zijn rampzaligheid en drukkende benauwdheid uit ontstonden. Binnen in zijn hart zat de plaag van zijn melaatsheid, daar lagen de grond en wortel van die Sodomsboom, die zulke bittere vruchten droeg. Hij wilde zeggen: *ach, ik rampzalig zondaar! Mijn hart, mijn hart is geheel bedorven! Dat is een vuile en onreine modderpoel van alle goddeloosheid en een woning van de duivel! O mijn gruwelijk hart! Daar woont niets goeds in. Waren het slechts mijn voeten, mijn ogen, handen en mond, waar ik de zonde mee gepleegd had. Maar helaas, ik heb met mijn hart gezondigd, met mijn volkomen genegenheid en wil, met al mijn gedachten, lusten en begeerten, en met mijn gehele hart en ziel. Wee mij, ellendig zondaar! Ik vind voor mij geen de minste verschoning. Ook heeft hierover mijn hart, en springt op uit zijn plaats, Job 37:1.* Dit is dan ook al weer een eigenschap van een ware, zielheilgende boete, dat de arme zondaar gebracht wordt tot een inwendig gevoelen van de dodelijke plaag van zijn hart. Want het hart is toch de springader van het leven. Laat de zonde niet wonen in het hart, zo zal zij nergens wonen. *Maar uit het hart komen voort boze bedenkingen, doodslagen, overspelen, hoererijen, dieverijen, lasteringen en allerlei gruwelijk kwaad, Matth. 15:19.* De geveinsden mogen in hun belijdenissen ook al grote registers van zonden oplezen, welke zij gedaan hebben, en zij mogen daar ook al veel misbaar over maken, doch zij houden echter heimelijk altijd nog enig goed verborgen in hun harten, al zouden het dan maar slechts die goede begeerten zijn, welke zij nog hebben, om zich te bekeren, en om hun weg en staat nu te gaan veranderen, ofschoon zij anders gereed genoeg zullen zijn, om die allen te stellen op rekening van de Goddelijke Genade, door welker kracht zij denken nu bewogen te zijn. Maar een benauwd en verslagen Tollenaar vindt in 't geheel niets goeds in zijn hart, voordat hij zich met God, door het bloed van Christus, verzoend vindt, en nu gekomen is, tot de dadelijkheid van de nieuwe geboorte van de Heilige Geest. Dit stuk verdient dan ook wel in acht genomen te worden, opdat het bedrogen hart ons, midden in de boete zelfs, niet ter zijde afleide. Zo lang als het daar niet met de mensen komt, dat de zonde van het hart alleen veel zwaarder bij hen weegt, dan al hun andere zonden te samen, zo laten zij toch niet menen, dat zij een enkele druppel ware boetvaardigheid of overtuiging immermeer bezeten hebben. Want nooit zal het hart metterdaad gereinigd worden door het geloof, Hand. 15:9, voordat éerst deszelfs onreinheid de arme zondaar zodanig tot een drukkende last geworden is, dat die hem drijft tot de geopende Fontein van Jezus' bloed en Geest.

Daar kan dan niets gevaarlijker zijn, dan dat degenen, die nu enige overtuiging hebben bekomen van hun zonden, en die nu al mee begonnen op hun borst te slaan, en andere tekenen van boetvaardigheid van zich te geven, reeds ten eerste van zulken, die men acht ervaren lieden te zijn in het werk van de Geest, aangezien worden als waarlijk overtuigden, en als zodanig nu ook bestierd en behandeld worden. Hierdoor wordt menige kostelijke ziel door de satan zeer jammerlijk misleid, die dan met een halve overtuiging tot Christus komen, om aanstonds een hele troost bij Hem op te rapen, welke toch maar een valse troost is, spruitende uit een los waangeloof. Zulke lieden handelen eveneens, als de onbekwame geneesmeesters, die, in plaats van de wonden voorzichtig na te gaan en te peilen, of te tenteren (nauwkeurig onderzoeken) tot op de grond, deze maar aanstonds laten toelopen, en arbeiden om die met heelpleisters te genezen, tot dat ze na enige tijd soms dodelijk weer opbreken. En dan mogen de arme lijdens voor zichzelf toezien.

Doch de Heere heeft een ieder voor dit slag van ongelukkige genees- of heelpreesters getrouw gewaarschuwd in Zijn Woord, en hen aldus beschreven: *dat zij de breuk der dochter Zijns volks op het lichtste genezen, zeggende, vrede, vrede, doch er is geen vrede, Jer. 6:14.* Het is nog geen tijd wil de Heere zeggen, om te spreken van vrede of van zaligheid, of om alreeds met de pleister van het

Evangelie te arbeiden, om te genezen en te helen, eer de wond genoeg gebloed heeft, en behoorlijk geschouwd en gereinigd, en uit de grond op tot de genezing wel bereid is. Dit is waarlijk al een heel ander werk, dan zo maar aanstonds, alwaar men slechts enige overtuiging of beroering bij de mensen vindt, de balsem Gileads aan te brengen, en die dik op de wonden te smeren. Men dient de wonden zelf, waar zo over geroepen en gekermd wordt, eerst wel eens wat voorzichtig te peilen, om te mogen weten, hoe diep zij toch gaan tot aan de consciëntie of tot aan het hart. En als men ze dan niet wijd of diep genoeg bevindt, zo zal men het niet moeten ontzien, om nog verder enige opening te maken in het gezonde vlees. *Zachte meesters maken toch stinkende wonden*, en de arme zielen zijn niet weinig ongelukkig, die in de handen van zulke teerhartige meesters vallen, die geen bloed mogen zien, of geen scherp vlijm of lancet durven gebruiken, als het nodig is.

Het Evangelie kan wel nooit te vroeg komen, als men het met een heilige kunst weet te behandelen, om het dienstbaar te maken aan het instrument van de Wet, zo lang tot dat die haar werk met de gezegende hulp van de Geest, ten volle eerst volbracht heeft. Maar het komt anders zeker altijd te vroeg, als maar alleen de Wet nog niet recht heeft uitgewerkt.

Ach, of velen eens wel verstonden, dat het behandelen van onsterfelijke zielen de grootste kunst op aarde is, en dat er dezulken het best toe bekwaam zijn, die veel met God mogen verkeren in het heiligdom van Zijn Woord en instellingen. *De geestelijke mens onderscheidt alle dingen*, 1 Kor. 2:15. En hier zal het toch wel meest op aankomen, anders tast men slechts naar de wand als de blinden, en als die geen ogen heeft, alzo tast men dan, en men grijpt de liefelijke fluit van het Evangelie aan, als men de straf van de Wet moest aangrijpen. Dit is voor velen een dodelijke misgreep, welke zij soms niet eerder kunnen zien, voor dat zij, helaas! al voor eeuwig in de hel liggen.

b. Ook sloeg de Tollenaar op zijn borst, om daarmee gelijk als wraak te nemen aan zijn snood en goddeloos hart, als had hij willen zeggen: *o, gij mijn gruwelijk verdorven hart, vuile poel van alle onreinheid! Door u is al mijn ellende en ramzaligheid gekomen! Gij hebt verdiend geslagen, ja verbroken, verbrijzeld en geheel vermorzeld te worden! Gij zijt waardig met de hand van Gods grimmige wraak en met de vuist van de satan voor eeuwig geslagen en geteisterd te worden*, enz. Mocht dit hier ook door een ieder die dit leest, wel worden opgemerkt! Want het wijst ons al weer een eigenschap aan van de ware boete van het Evangelie. Geen huichelarij of waangelovige zal immermeer Gods toorn leggen aan zijn eigen hart om de zonde. Hij mag het duizendmaal doen met belijdenis en woorden, maar nimmer met de daad en in waarheid. Hij heeft zijn hart altijd nog te lief, en hij behoudt altijd nog een zucht, om het te verschonen, en van de dood en van de straf van de hel vrij te pleiten. Dit komt, omdat een geveinsde de heiligheid en de geestelijkheid van de wet niet recht verstaat, dewijl het licht van zijn overtuiging zo ver niet doordringt. *Want ook had ik de begeerlijkheid niet geweten zonde te zijn, indien de Wet niet zeide: gij zult niet begeren*, Rom. 7:7. Maar hier scheelt het dan de geveinsden ook, en daarom zullen zij altijd nog trachten, om enige genade te bewijzen aan hun harten, en die in het leven te sparen, eveneens als Saul, die de Koning en het beste vee van de Amalekieten verschoonde, en het niet wilde verbannen door de scherpte van het zwaard, gelijk de Heere hem geboden had, 1 Sam. 15:9. Het hart is voor de zondaren een al te lief ding, om het zo geheel en voor eeuwig in de dood over te geven, om Jezus' wil. Zij willen wel al hun werken in het vuur werpen, maar alleen hun hart, hun Koning, willen zij nog altijd verschonen. En waarlijk, welk mens heeft toch ooit zijn eigen leven gehaat? Wie zal niet liever al zijn goed geven, om maar zijn leven te behouden? Verdoem vrij voor eeuwig alles, wat ik ooit gedaan heb, zal een huichelaar tot God zeggen, als hij in nood is, alleen ziet mijn hartelijk zuchten en begeren aan, om zalig te worden, en behandel mij toch niet, dat bid ik u, als een volstrekt goddeloze die, in 't geheel niet goeds bezit. Deze is de allerlaagste neerbuiging, die enig tijdgelovige ooit zal doen voor de voeten van de hoge God, en meer van hen te begeren, zulks zou zijn een ware boete en overtuiging van hen te begeren,

zodanig als Gods Geest alleen werkt in de harten van de oprechte gelovigen. Want deze zijn het, die de minste zwaarigheid niet zullen maken, om met de Tollenaar ook rechtschapen op hun borsten te slaan, en naast al hun werken, en ook hun doen en laten, ook hun hart te veroordelen, en daar het vonnis van de eeuwige dood en van de verdoemenis op te schrijven. Ja, zij zullen hun hart allereerst beroeren en veroordelen, als de zetel en zitplaats van al hun andere goddeloosheid. Zij achten hun boete niets waard te zijn, als maar alleen hun hart in dezelve niet eerst vooraan treedt. Dit is het grote geheim van de vernedering van de arme Tollenaars. Doch daar zien diegenen niet eens naar om, die de wand van het Christendom altijd maar met loze kalk zijn gewend te pleisteren, en snel hun zegel te drukken op alle werk.

c. Eindelijk sloeg de Tollenaar ook op zijn borst, om daarmee aan te wijzen, dat de smart, welke hij gevoelde over zijn zonde, niet geveinsd, maar waarlijk oprecht, inwendig en hartgrondig was, en dat die hem uitnemend zwaar drukte, zodat daar geen andere droefheid in de wereld bij kon vergeleken worden. Het was, alsof hij in bittere benauwdheid van zijn gemoed, luide had uitgeroepen: *O, mijn ingewand, mijn ingewand! Ik heb barenswee! O, wanden mijns harten!* Jer. 4:19.

De geveinsde tijdgelovigen hebben in 't eerst ook wel sterke vlagen van droefheid, en bij sommigen mogen zelfs plasregens van tranen en van hartstochtelijke beroeringen vallen, ja, daar kunnen wel eens zulke vreselijke stormen en onweders van benauwde overtuigingen in hun gemoed oprijzen, dat het schijnt, alsof alles zou instorten en vergaan. Maar het duurt gewoonlijk niet zeer lang, en als het onweer bedaard is, en de zon van het waangeloof maar een weinig bij hen warm geschenen heeft, dan zijn hun tranen weldra geheel opgedroogd, en de grond van hun harten is dan weer hard en steenachtig als tevoren, ofschoon de uitwendige trein van het leven nu ook merkkelijk veranderd mag zijn. Er is wezenlijk onderscheid tussen een *geweldige* en een *hartelijke* droefheid. Sommige mannen zullen over het verlies van hun vrouwen in de eerste dagen geweldig bedroefd zijn, en groot misbaar maken, zonder toch met opzet te willen veinzen, en nochtans zullen zij na weinige weken weer uitgaan om een andere vrouw. Maar er zijn ook mannen, die in zulk een droefte geval zo luidkeels niet kunnen roepen en schreien, en toch in jaar en dag niet in staat zijn om aan een andere vrouw te kunnen denken. Wie zou nu durven zeggen, dat die eerste soort van droefheid zoveel groter en zwaarder is, dan de laatste, enkel, omdat zij zich in hare eerste opkomst en beweging zoveel sterker naar buiten vertoont? Waarlijk, indien wij geen gevaar willen lopen, van met deze dingen zeer lelijk bedrogen te worden, dan zal het best zijn, dat wij alle droefheid over de zonde meer trachten te beschouwen aan haar binnenste, dan aan haar buitenste kant. *Zij roepen ook niet tot mij*, zo staat er, *met hun hart, wanneer zij huilen op hun legers*, Hos. 7:14. Wat wil de Heere toch met zulk een woord zeggen? Het vervolg van zijn reden wijst ons wel aan, dat het deze mensen maar voornamelijk te doen was om een deel aardse genietingen van Hem te bekomen. Nochtans kunnen het ook wel de benauwdheid over de zonden, en de schrik en vrees voor de hel zijn, welke de mensen alzo kunnen doen huilen, en dat het nochtans die *hartelijke* en *ongeveinsde* droefheid naar God niet is, die een *onberouwelijke* bekering werkt tot zaligheid, 2 Kor. 7:10. Wanneer men een misdadiger, die zojuist buiten verwachting zijn doodvonnis ontvangen heeft, bitter vond schreien, slaande op zijn borst, en uitroepende: *ach mij, dat ik mijzelf in zodanige ellende heb gestort!* Zou men dit zo aanstonds ook al mogen opnemen voor tekenen van een oprechte boetvaardigheid? Dat zal immers niemand willen. Maar is het dan ook minder raadzaam in een werk, waar het eeuwig heil van de mensen aan hangt, dat men tracht met alle mogelijke voorzichtigheid onderzoek bij hen te doen, welk soort van tranen en van berouw over hun zonden zij toch hebben? Of het Ezau's tranen of Petrus' tranen zijn? En ofschoon wij arme mensen dit niet altijd van een ieder wel genoeg weten kunnen, zo moeten wij toch echter in nederige afhanging van de Heere en van Zijn hemels licht hiertoe ons best doen, gelijk de geneesmeesters, die, wanneer zij al niet recht achter de oorzaak en

de eigenlijke oorsprongen van de kwalen kunnen komen, dan nochtans hun best doen, om er op alle wijzen zorgvuldig naar te zoeken.

Zij die gewoon zijn, de brandende lamp van Gods Woord overal met zich te dragen, zullen in een donker vertrek zo ras niet toetreden, maar liever een weinig blijven stil staan, totdat het licht wordt ingebracht, waarbij zij van zich zien kunnen. Men vindt lieden genoeg, die zeer gereed zijn, om op eens anders oordelen te vallen, en die nochtans niet bemerken, hoe zij zelf doorgaans de eersten en voorbarigsten in het oordelen zijn, dewijl zij wel duizend dingen voor goed oordelen, waar de anderen om gewichtige redenen veel liever nog hun oordeel over willen opschorten, totdat zij een nadere kennis en inzien van zaken mochten bekomen hebben. En indien dit nu enkel maar de onwetendheid van zodanigen is in het werk van de Geest, zo zal daartegenover dan zeker ook een wijsheid zijn, welke waarlijk niet zeer begeerlijk is, al wordt dezelve schoon van velen erg snel en met kleine moeite verkregen.

Doch laat ons weer naar de Tollenaar omzien.

Hij sloeg op zijn borst. Daarmee leert hij ons dan, dat een waar boetvaardig zondaar hartgrondige droefenis en berouw over zijn zonden moet hebben, en dat die droefheid meer van binnen in het hart dan uitwendig in de ogen, mond, gebaren, enz. vastgeworteld moet zitten. De Tollenaar had een diepe inwendige schaamte en droefheid van de rechte soort, zijn hart was geheel bezwaard met de menigte en de grootheid van zijn zonden, die kwelden hem, die benauwden en krenkten hem, meer dan alle verdriet van de wereld iemands gemoed mocht kunnen doen. Al weenden ook zijn ogen hier niet met zulk een groot misbaar als anderen maken, - dewijl hij nu in de Tempel was, waar hij van de mensen gehoord en gezien kon worden, - zijn hart nochtans schreide bitter, ja dat werd van droefheid als overstelpt en vaneen gescheurd. Daarom sloeg hij zo op zijn borst, want hij kon het niet verdragen, dat hij tegen die hoge, heilige en heerlijke God, die goederentierene en barmhartige Vader, zo schrikkelijk en zoveel gezondigd had, en dat hij Zijn geduchte toorn zo had ontstoken en gaande gemaakt. Al was er hel noch hemel geweest, zo zou hem echter die droevige schuld zeer bang en zwaar gevallen zijn. En zo zal die in de grond der zaak ook eveneens vallen voor alle ware boetvaardigen, dewelke nu begonnen zijn met rechte ernst om te zien naar Gods dierbare gemeenschap en Genade in Christus. Indien zij voorheen in de zonde hun grootste blijdschap en vermaak hebben kunnen vinden. O, nu zij recht vermoeid en belast met hun zonden zijn geworden, nu zullen zij er duizendmaal meer berouw, smart en droefheid in vinden. Wanneer de oprechte zielen op het helderklinkend hanengekraai van een ware geestelijke overtuiging zijn gaan wenen over hun zonden, dan wenen zij bitterlijk, gelijk als Petrus, Matth. 27:75. Een hart, dat eenmaal recht gewond is over de zonden, zal geen troost willen aannemen, dan alleen uit de hand van Christus, zo geheel zwaar en diep ligt daar de droefheid. Hier mag dan ook in een geestelijke zin wel op toegepast worden, hetgeen men leest, Zach. 12:11: *Te dien dage zal te Jeruzalem de rouwklage groot zijn, gelijk de rouwklage van Hadadrimmon, in het dal van Megiddon*, waar het volk die ontijdige dood van hun Godzalige Koning Josia zeer bitterlijk beweende. Zo zal ook in de bekering de rouwklage en de droefheid van alle ware boetvaardige zondaren groot zijn, en indien dezelve zo al niet mocht uitslaan naar buiten, zal zij maar te dieper neerzinken, en zich vastmaken binnen in het hart. Want een droefheid, welke men vanwege haar zonderling gewicht niet wel kan ontlasten of uitwerpen, is een zeer grote droefheid, en die gewoonlijk ook bestendig is. Efraïms schone morgenwolken drijven snel voorbij, maar deze soort van droefheid maakt een lange, donkere dag. Als menige geveinsde zijn hart nu ledig en ruim geschreid heeft, dan zijn er nog vele volle fonteynen van droefheid in de harten van de arme Godzaligen, welke zij meer door het geloof zullen ontlasten dan door de ogen. *En het gehele huis Israëls*, staat er, *klaagde de Heere achterna*, 1 Sam. 7:2. Aldus deed ook die Kanaänese vrouw. Of zij overluid geweend heeft, dat staat niet aangetekend, maar zij klaagde de

Zaligmaker achterna met een hartgrondig gekerm, en met zulk een gelovige en aanhoudende deemoedigheid, dat zij eindelijk genade vond in Zijn ogen, en zeer geprezen werd, Matth. 15:22-28. Dit is het rechte wenen van de boetvaardige zondaren, de Heere achterna te klagen, totdat Hij hen wil helpen. En dit zal een oprechte en gelovige droefheid ook zeker doen, zonder de tranen te verspillen, welke de Heere vergadert in Zijn fles, en stelt in Zijn register.

O, zalige zielen, die zo treuren en smartelijk op de borst slaan! Want zij zullen zekerlijk eens getroost worden met een overvloedige vertroosting. Hoe groter hun droefheid is, en hoe dieper die gezonken is tot op de bodem van hun harten, hoe eens de vreugdeolie, welke is beschikt voor Sions treurigen, ook dieper zal indringen, als Christus Zelf zal komen om de tranen af te wissen van hun wenende ogen. Wanneer die Zon maar eens recht zal doorbreken, dan zal die al hun donkere wolken verdrijven, om een blijden zomerse dag te scheppen in hun benauwde zielen.

Daar is dan waarlijk geen reden, dat wij zo haastig arbeiden zouden in ons zelf of bij anderen, om maar de kanalen op te stoppen van de Goddelijke droefheid over de zonden. Wij moeten aan de voorbereidende boete geen mindere tijd laten, dan God Zelf daaraan wil stellen. Want Hij weet best, hoe onze wonden moeten uitgezuiverd en genezen worden. En ook is de genade van zulk een geringe waarde niet, om daar zo stout en zo dringend om te verzoeken. Het is ook geen werk, dat men de arme bedroefde zielen zo beduiden kan, hoe zij de genade begeren moeten. Men moet de vruchten niet plukken, voor dat zij rijp zijn. Altijd te spelen op de liefelijke fluit van het Evangelie voor eens ieders oren, dat is waarlijk nog bij lange na zulk een grote kunst niet, als sommigen wel achten. Een goed concert heeft zijn gemengde verscheidenheid van stemmen en instrumenten; en in de bekwame schikking en harmonie van die allen gezamenlijk ondereen, ligt eigenlijk de kunst van een goed muziekstuk, dat wel wordt uitgevoerd. Doch velen houden nu maar alleen van vrolijke en huppelende klanken, en niet van klanken die langzaam en treurig gaan. Wij behoorden altijd te bedenken, dat het rechte lied van de tijdgelovigen een schielijke blijdschap is, zonder wortel, Matth. 13:20, 21. Wel zei de Zaligmaker tot Zijn discipelen, als Hij hun deze gelijkenis van de Zaaier had uitgelegd: *die oren heeft om te horen, die hore, vs. 43.*

Doch het verdient ook nog een bijzondere opmerking, dat de Tollenaar hier sloeg op *zijn* borst. Hijzelf was hier de man, die gezondigd had. Er waren wel meer zondaars naast hem in de Tempel, maar hij kon zich met deze nu niet inlaten, hij had genoeg te doen met zijn eigen schuld, en om te slaan op zijn borst. Zo handelde de Farizeeër geenszins, die sloeg op de borst van de Tollenaar en niet op zijn eigen borst, als hij God zo loffelijk dankte, dat hij niet was, gelijk de andere mensen, of ook gelijk deze Tollenaar, Luc. 18:11. Hij staat hier voor God niet om zichzelf, maar om *anderen* aan te klagen. Dit is het rechte karakter van de geveinsden, meer gewicht te leggen op de zonden van anderen, dan op hun eigen zonden. Adam sloeg niet op zijn borst, maar hij legde al de schuld op zijn vrouw. Deze sloeg ook niet op haar borst, want zij schoof de schuld weer op de slang. Zo waren ze dan beide ver af van de ware boete. Maar David sloeg in oprechtheid op zijn borst, als hij met grote ootmoed en weemoed des harten over zijn volk tot God zei: *Zie ik, ik heb gezondigd, en ik heb onrecht gehandeld, maar wat hebben deze schapen gedaan? Uwe hand zij toch tegen mij, en tegen mijns vaders huis, 2 Sam. 24:17.* Zo deed ook de Tollenaar. O, Heere, zei zijn hart, *ik, ik ben de man, die gezondigd heb, ik heb onrecht gedaan, ja die, als water ingedronken, rechtvaardig mocht Uw hand nu tegen mij zijn, om mij eeuwig te verdoemen.*

Laat ons hier dan uit leren, dat, wat het ook al mag schijnen, het toch geen goed teken is, als mensen, die nog staan in de boete over hun eigen zonden, en die nog arbeiden om de verzoening voor zichzelf, juist dan al ten eerste zoveel te doen hebben met de zaligheid van andere mensen, dat zij die als aan de hunne vastbinden, om toch niet alleen behouden te

worden. O, wanneer een mens nu waarlijk met God te doen heeft, om te komen in de genadige rechtvaardigmaking van het geloof, en in de nieuwe geboorte van de Heilige Geest, dan zal de last van zijn eigen schuld en ellende hem wel zo zwaar op zijn hart wegen, dat hij er die van enig ander mens niet bij zal kunnen opnemen, al was het ook van eigen man of vrouw of vader of moeder. Maar als een arm zondaar eerst van zijn eigen last ontheven is, in Christus, door het geloof, en hij nu een vrije toenadering vindt tot de troon der genade, dan zal de liefde hem tijdig genoeg leren, wat hij schuldig is te doen voor de zaligheid van anderen. En zijn diep ontzag voor God, en de erkenning van Zijn soevereine, vrije genade, zullen hem dan zeer ootmoedig doen zijn in zijn verzoeken voor de Heere te brengen. Deze dan waren de boetvaardige *handen* van de Tollenaar. Want al wie maar recht op zijn borst mag slaan, diens beide handen zijn boetvaardig.

4. En eindelijk had hij ook een boetvaardige *mond*, waarmee hij uitriep: *o God, wees mij zondaar genadig!* Dit is het rechte gebed, dat alle arme, verslagen zondaars moeten bidden uit de diepe grond van een verbroken en verbrijzeld hart. Het zou hen weinig kunnen helpen, dat zij al boetvaardige voeten, ogen en handen bezaten, indien zij ook niet met de Tollenaar de toevlucht namen tot de troon der Goddelijke genade en barmhartigheid, en evenals deze hun boetvaardige mond openden, met een dergelijke smeking om een genadige verzoening.

Groot was hier dan weer het onderscheid. De Farizeeër verscheen voor God met een wijldopende declamatie of verhaal van zijn heerlijke en loffelijke deugden, dewelke hij wilde dat aangezien zouden worden. Doch de arme Tollenaar grijpt hier enkel naar de hoornen van het altaar, om zijn leven te behouden. Hij werpt zich neer voor de blote Genadetroon van de ontfermende God, en smeekt alleen om Zijn barmhartigheid. Zijn gehele gebed beslaat nauwelijks vijf woorden, maar omdat het voortkwam uit de grond van een verbroken en verbrijzeld hart, zo was ieder woord, dat hij sprak, als een gebed, en de Heilige Geest was daar de Werkmeester van, want anders had deze blinde en ongodsdienstige Tollenaar, in het midden van zulke grote aanvechtingen, als waar hij scheen in verslonden te zullen worden, onmogelijk geweten hoe of wat hij bidden zou, gelijk als het betaamt. Het is wel zo, als het spreekwoord zegt, dat *de nood leert bidden*, maar een Kaïn en Judas waren ook wel in grote nood door hun zonden, en nochtans konden zij zo niet bidden als de Tollenaar. Er is dan een Goddelijke Leermeester in het hart nodig, om aldaar een kort Tollenaarsgebed samen te stellen, waar men de hemel mee kan bestormen en innemen. Als de Geest der genade en der gebeden de grond van de ware boete maar eerst recht in 's mensen gemoed heeft neergelegd, en de Farizeïsche geest daar nu heeft uitgedreven met zijn lange gebeden, dan is de weg alreeds gebaad, om de mens te leren bidden met onuitsprekelijke zuchtingen, Rom. 8:26. Nu komt het zuivere reukwerk van het heiligdom, aangestoken met een kool van het hemels vuur van het brandaltaar, voor Gods aangezicht. Nu ontvangt Hij, in een kort zondaarsgebed, de offerande van een gebroken en verslagen hart, welke Hij niet zal verachten, Ps. 51:19. Deze vijf korte woorden: *o God, wees mij zondaar genadig!* Komende uit de mond van een arm, boetvaardig hart klinken in Gods reine oren wel duizendmaal liefelijker en aangenamer, dan al de Farizeïsche dankzeggingen, en dan al dat sterk roepen en geweldig bidden van de benauwde zondaren, die toch niet meer dan half gebroken van hart zijn. Een halve overtuiging maakt gewoonlijk het meeste geschreeuw, maar als het hart van de zondaar maar eens recht gewond en krank geworden is, dan zijn hem de krachten al veel vergaan, om zo geweldig meer te roepen. Als de arme zondaars neervallen voor een troon van enkele barmhartigheid en genade, dan gaat het hen wel, zoals het bij Hanna ging: *want Hanna sprak in haar hart, alleen roerde zij haar lippen, maar haar stem werd niet gehoord*, 1 Sam. 1:13. Het was genoeg dat God haar stem hoorde. Velen menen dat de Heere doof is, en dat Hij Zich door een sterk en dringend gebed, met een luid misbaar, allerbest tot barmhartigheid laat bewegen, maar zij verstaan de kunst van de Tollenaar niet, om Gods hart wijd te openen met een enkel gebed van vijf woorden. Doch

dit komt meest daar vandaan, omdat de Tollenaar zich zo nabij de hoge God bevond, en deze mensen staan nog zo veel mijlen van Hem af; daarom moeten zij zo hard roepen, en hun geroep zo dikwijls herhalen. Konden de geveinsden en de tijdgelovigen, terwijl zij in de benauwde angst van hun overtuigingen zijn, een lange ladder van tranen en gebeden maken, om daarmee in de hemel te klimmen, zij zouden dat zeker nog liever doen, dan hun gehele ziel aan God, in Christus, overgeven, met een enkele Tollenaarssmeking: o God, wees mij, zondaar genadig! Een arm, boetvaardig zondaar, die reeds op de kant van de hel ligt, en die zijn laatste steunsel nu verloren heeft, heeft dan zo geen tijd meer over om lang te bidden, maar hij grijpt dan slechts, met een greep van het geloof, enkel de genade aan, en houdt die vast, en dan is hij behouden. En zulk een zal, als het wezen kan, dan ook altijd veel liever alleen in zijn binnenkamer, op de grond, voor de voeten van de hoge God willen neerliggen, dan midden onder het geroep en geschrei van vele beroerde zondaren. O, als de hooggeduchte God, de heilige Israëls, nu komt intreden in de zielen, met de kroon der Majesteit op zijn hoofd, en met de scepter der genade in de hand, dan komt er stilte, dan buigen zich de arme zondaars neer, en halen het hoofd in, en steken hun mond in het stof. Dan is het: *doch gij, o mijn ziel, zwijg Gode, want van Hem is mijn verwachting. Hij is immers mijn Rotssteen en mijn Heil*, Ps. 62: 6, 7. Dan is het zwijgen zelfs wel eens het beste bidden. Helaas, of velen, deze wonderlessen van het Evangelie eens konden leren verstaan! Doch het schijnt nu al, bij lieden van een verscheidene praktijk en bevassing, als een aangenomen Theologie geworden te zijn, dat de put van de levende wateren, die uit Libanon vloeien, alleen of stil staan, of anders sterk bruisen moest.

Ondertussen zal de arme Tollenaar ons hier met zijn kort gebed, al weer drie voorname en gewichtige dingen leren, als wij maar acht geven:

1. aan wie hij bidt,
2. voor wie hij bidt, en
3. waarom hij bidt.

1. Hij bidt de Heere aan: O God! zegt hij. Zo deed de Farizeeër ook, die zeide ook: *o God, ik dank U!* Zij keren zich dan beiden tot God. De een met een gebed, de ander met een dankzegging. Het gaat al naar God toe, in een vorm van Religie. Dit is in zoverre wél, want de Farizeeër had ook geleerd, dat de Heere onze God een enig Heere is, en dat men geen andere goden zal hebben voor Zijn aangezicht, Exod. 6:4; Exod. 20:3. Wat was hier dan toch het onderscheid? Wel is waar, de een offert hier, met Kaïn, enkel een spijsoffer, maar de ander offert, met Abel, een slachtoffer en een spijsoffer. Dit onderscheid is wel zeer groot in de wijze van Godsdienst, nochtans is het dat niet al, want zij offerden toch beide de ware God in een weg van Zijn eigen instelling, welke ons gebiedt, niet minder te danken dan te bidden. Doch om de grond van dit verschil recht te vatten, zo dient men wel in acht te nemen, dat de kennis van de Tollenaar en aanroeping van God geheel anders gesteld waren, dan die van de Farizeeër. Deze had een opgeblazen kennis van God, en zo was ook zijn aanroeping, maar de Tollenaar had een nederige en boetvaardige kennis van God, en aldus riep hij Hem ook aan. Waarlijk, het onderscheid tussen beiden is niet minder dan tussen licht en duisternis. De Farizeeër maakte maar vleselijke, of op zijn best, maar schijngeestelijke denkbeelden van God, zoals zij allen ook doen, die niet komen in de weg van de ware boete. Dit maakt hen dan ook altijd zeer vrijmoedig in hun toenadering tot God. En zelfs degenen, die schijnen bijzonder beroerd en verslagen van hart te zijn, door een gezicht van hun zonden en strafwaardigheid, durven nochtans zo onbeschoornd voor God komen, en Hem zo sterk en dringend om Zijn genade verzoeken, alsof die hun toekwam en Hij die geenszins aan hen weigeren mocht. En dat heet bij de zodanigen dan eerst recht ijverig en met kracht aankloppen aan de deur van de Hemel, en het Koninkrijk der Hemelen als met geweld bestormen en innemen. Het is dan maar: *gij*

moet wenen en schreien, bidden en uitroepen, op de borst slaan, worstelen en sterk aanhouden, totdat de poorten van de hemel u wijd geopend worden, want nu is het uw tijd, nu wacht Jezus nog, enz. niet anders, dan alsof het Genadeverbond was afgeschaft, en alsof er weer een nieuw Evangelisch Werkverbond was opgericht.

Dit komt van een algemene overtuiging, en van een schijngeestelijke kennis, welke de mensen van God hebben, maar een recht boetvaardig Tollenaar nadert tot God op een geheel andere manier. Dewijl zijn duister verstand inwendig van de Heilige Geest verlicht wordt met het ware licht van de Goddelijke kennis, zo ziet hij aan de ene kant zo vele ontzagelijke Hoogheid, Heiligheid en Rechtvaardigheid, en zo een glansrijke Majesteit en Heerlijkheid, in God, dat hij ten enenmaal voor Hem moet leven en als was versmelten, en zichzelf nu komt te verfoeien en allerlaagst te vernederen in stof en as. O! Zo de Heere met hem, snode zondaar, in het gericht wil treden, en hem vergelden naar zijn verdienste, dan kan hij voor Hem geenszins bestaan. Op duizend vragen zou hij Hem dan ook niet kunnen antwoorden. Dit ligt hem zeer vast en diep in de grond van zijn hart, dat hij van zichzelf niets kan brengen of aanvoeren voor de Heere, waardoor hij Hem tot ontferming zou mogen bewegen. Maar hij ziet ook aan de andere kant, dat er een grondeloze zee van genade en barmhartigheid in die hoge en heilige God is, en dat Hij de dood van de arme boetvaardige zondaren niet begeert. O nee, maar dat Hij de schatkamers van Zijn oneindige liefde, medelijden en ontferming, door Christus Zijn Zoon, wijd voor hen allen open zet, in de gewisse beloften van het Heilig Evangelie, en daar luid tot hen roept: *Grimmigheid is bij Mij niet. Wie zou Mij als een doorn en distel in oorlog stellen, dat Ik tegen hem aanvallen, en hem tegelijk verbranden zou? Of hij moest Mijn sterkte aangrijpen, hij zal vrede met Mij maken, vrede zal hij met Mij maken*, Jes. 27:4, 6. O, wat een wonderlijk gezicht van God is dit niet voor een arme, verslagen zondaar! Wie zal ons nu recht met woorden kunnen zeggen, hoe zo een ziel zich al bevende naar die hoge God toekeert, om Zijn sterkte aan te grijpen tot vrede en verzoening? Wie zal ons die heilige schaamte en ootmoed, die neerbuiging en die gelovige wegsmelting en kleinheid van het gemoed bekwaam kunnen afmalen, waarmee de arme zondaar de Heere om Zijn genade verzoekt, als dat woord van het geloof daar nu zo uitbarst of uitvloeit, uit een geheel gebroken en verbrijzeld hart: *o God! Wees mij, zondaar genadig. Behoud, behoud mij, alleen om Christus wil*, enz.

Waarlijk, dit is geheel wat anders, dan dat stormachtig roepen en schreeuwen tot God om genade, eer men nog eens recht kan weten wat genade is, en op wat grond een arm zondaar die van Zijn heilige Majesteit verzoeken mag. Ach, wat staan de ellendige waanwijze mensen nog blind in het ware werk van de Geest, die uit God is! Mocht die Geest het aan sommigen, door deze Parabel van de Tollenaar en door dit ons eenvoudig schrijven, nog eens zelf willen leren! Er kan toch wel een gehele vergadering van beroerde en overtuigde mensen luid tot God om genade roepen, en zelfs ook met grote ernst en met veel tranen, de een kan het werk in de andere krachtig opzetten en gaande maken. De hartstochten kunnen in een zeer hoge beroering en beweging gebracht worden, het kan een geruis zijn als van een geweldig gedreven wind, en als dat van het hoge geboomte van Libanon, of van de eiken van Basan. Ja, daar kunnen ook zeldzame dingen onder gemengd gaan, die niet dan ontzetting moeten baren, en toch kan het ook gemakkelijk geschieden, dat God maar weinig Tollenaars onder zulk een beroerde menigte vindt, en zelfs, dat er somtijds niet een enige onder is, die uit zulk een vernederd en verbrijzeld hart tot Hem roept, als deze Tollenaar. Er moest dan altijd meer gewacht en gebeden en gearbeid worden, om een stille bedaardheid in de harten van de mensen. Om dan eerst aandachtig en zorgvuldig, bij het geestelijke licht van de waarheid, toe te zien, welke dingen het eigenlijk geweest zijn, die bij hen zodanige bewegingen, beroeringen en benauwde aandoeningen hebben veroorzaakt, en of het slechts gewone of andere overtuigingen zijn, die hen drukken, en of zij een dusdanige kennis van de hoge God en van zichzelf en van

de weg der zaligheid bekomen hebben, gelijk de Tollenaar. Het nauwkeurig en verstandig onderzoek naar deze dingen zou ons, met de Goddelijke zegen, eerst enigszins in staat stellen, om het werk van der mensen dierbare en onsterfelijke zielen met vrucht te kunnen behandelen.

Verder wijst de Tollenaar ons hier ook zeer duidelijk aan, met zijn ootmoedig gebed tot God, hoe recht boetvaardig en vernederd de zielen zich, in haar nood, *en uitsluitend tot de Heere wenden, als tot de alleen wijze, almachtige, getrouwe en barmhartige Vader, die in de hemelen*, en toch ook overal tegenwoordig is, en hoe zij geheel afzien van alle schepselen, welke zij nu bevinden, dat maar gebroken bakken zijn, die geen water houden. Dit is al weer een gewichtig stuk, dat van een ieder in acht dient genomen te worden. De mensen mogen grote overtuigingen hebben, en ten enenmale van Gods Geest schijnen geroerd en aangeraakt te zijn, het zal toch allemaal nog voor geen ware zaligmakende boete mogen geacht worden, zo lang zij nog zo veel gewicht kunnen leggen op enig schepsel in de wereld, van hetzelfde in dier voege aan te grijpen en aan te kleven, alsof dat arme, nietige schepsel ook nog wat mocht kunnen doen met zijn voorbedding, raad, als anderszins, tot uitwerking van hun zaligheid en tot bekoming van hun verzoening met God. Dat verlegen zielen zich begeven tot de Leraars, tot wijze en Godzalige Christenen en tot de ingestelde middelen, en dat zij die alle nu hoogachten en zorgvuldig zoeken aan te kleven, en er een behoorlijk en gemoedelijk gebruik van trachten te maken, dit is volgens Gods eigen weg en ordonnantie. Maar het is ook niet minder zeker, dat de blinde Papist, die nog in de Gereformeerde harten zeer diep verborgen zit, hier als een misselijke rol veeltijds kan spelen, in een soort van algemene en onbedaarde overtuiging. Waar het werk zo wild toegaat en met zulke ordentelijke beroeringen, dat zeer licht God en het schepsel maar al te zeer onder elkaar gemengd en verward raken. Als er tien mannen, uit allerlei tongen, zo sterk grijpen, ja de slip grijpen van enen Joodse man, en als men zo vast blijft hangen aan de voeten van de priesters, om die niet los te laten, dan geeft dat een genoegzame reden van rechtmatige bekommernis, dat het met het werk van de boete van zodanige nog niet erg ver gevorderd is, maar dat hun overtuiging nog erg diep in het vlees begraven ligt. O wat een grote verandering zou dit werk niet zeker ondergaan, als die arme mensen maar eens recht met de hoge en barmhartige God te doen mochten krijgen, en als zij eens uit de diepe grond van het hart, leerden roepen met de Tollenaar: *o God!* Dan verdween het beste en uitmuntendste schepsel weldra geheel voor hun ogen. Als maar alleen die eeuwige glansrijke Zon eens vlak op hun zielen begon neer te schijnen, dan zagen zij in 't geheel niets meer van die schone glans van de flikkerende sterren. Dan zou het zijn: *o God!* En niet meer, *o leraar!*

Onze boetvaardige Tollenaar zag hier in de Tempel, op deze tijd, naar geen leraar, of middel, of schepsel om, maar hij wendde zijn verslagen ziel geheel alleen tot de algenoegzame God. Al waren hier ook een Zacharias, een Simeon, een Hanna en vele andere heiligen, profeten en profetessen tegenwoordig geweest aan deze plaats, en al had hij die ook gezien en gekend, hij zou toch op deze tijd, wanneer hij alleen met God in onderhandeling was, naar hen allen niet eens omgezien hebben. Hij zou, op deze voortreffelijke mensen ziende, dan zeker gedacht hebben: *ach, gij kunt mij arme, verloren en rampzalige zondaar, toch in 't minst niet helpen, ik heb de Heere en Zijn genade zelf nodig, ik moet een Goddelijke Middelaar en Zaligmaker hebben, om mij te behouden.*

*"Schepsel, sta wat uit het licht;
vals, vals is al uw glans," enz.*

Voorzeker, de arme mens is lang genoeg een blind atheïst geweest; hij heeft lang genoeg zijn heil in zichzelf en bij de ledige schepsels gezocht. Nu de hoge en heerlijke God Zich geestelijk aan hem openbaart, in het glansrijk aangezicht van de Immanuël, nu is het tijd, dat hij de schepsels geheel laat varen, om gemeenschap te maken met de Eeuwiglevende en Onzienlijke,

met Jehovah, de Algenoegzame. Dit zal geen ander ooit recht verstaan, dan alleen een arm boetvaardig zondaar, die zo hartgrondig kan roepen: o, God! dat hij alle schepselen als vergeet.

De overtuigde stokbewaarder, zeer bevende, onder een levendige Goddelijke ontdekking van zijn schuld en verdoemenis, viel neer aan de voeten van Paulus en Silas, welke hij wist, dat zij Gods dienaars en gezanten waren (hoewel wij geenszins lezen, dat hij hun voeten aangreep, dat hij die vasthield en daar niet van los kon komen), en hij begeerde van hen, om in de weg der zaligheid onderwezen te worden. Doch deze mannen wezen hem ras van zichzelf af, naar de Heere Jezus Christus, tot Wie zij hem vermaanden, geheel alleen, in een oprecht geloof, zijn toevlucht te nemen, hem verzekerende, dat hij de behoudenis bij Hem zou vinden, wanneer hij aldus waarlijk geloofde, Hand. 16: 29-31. Laten alle leraars, en allen, die met ontwaakte en beroerde zielen iets te doen hebben, ook zo handelen. Dit is de rechte weg: *Hij moet wassen*, zei Johannes van Christus, *maar ik minder worden*, Joh. 3:30. Daar kunnen wellicht in de eerste beginselen van de boete veel onzuiverheid en vreemd vuur bij de mensen zijn, alhoewel men minder daarvan bespeurt, hoe het gewoonlijk een beter teken is. Maar het komt er dan maar op aan, hoe deze dingen behandeld worden, of men die zo nog enigszins onder de hand blijft aankweken en koesteren, en er gewicht op legt, dan of men wijsheid en genade van God ontvangt, om het schadelijke en verleidende van zulk een werk recht in te zien, en dan ook, met alle mogelijke voorzichtigheid en getrouwheid voor de Heere, daar tegen tracht te arbeiden, om de zielen van de arme mensen van al hun blinde en ijdele toevluchten af te leiden, tot de enige algenoegzame Rotssteen des heils, en tot een zuiver geloof in de Heere Jezus Christus.

Deze lessen mogen aan sommigen minder gewichtig schijnen, die de afgodische geneigdheid van het menselijk hart zo diep niet inzien, maar anderen, die enigszins geleerd hebben, wat een wonderlijke genade een oprecht geloof is, zullen veel beter begrijpen, hoe licht een weinig van deze zuurdesem het gehele deeg zuur kan maken, en hoe de minste ongelovige en blinde aankleving aan enig schepsel in de wereld een grote hindernis voor der mensen arme bekommerde zielen kan zijn, dat zij die niet rechtuit en volkomen gelovig met de Tollenaar tot God kunnen wenden, om Zijn genade aan te grijpen. Indien eens iemand in groot gevaar van zijn leven gevonden werd, dat hij van stonde aan moest vluchten tot de hoornen van het altaar, zou hij veilig wezen, en hij bleef ondertussen daar nog liggen voor onze voeten, en vasthouden aan de slip van ons kleet, konden wij dan wel getrouw met hem handelen, als wij niet ernstig tot hem zeiden: *sta toch op, o mens, en vlied toch ten eerste naar het altaar, of gij zijt anders verloren!* Doch waar alleen een rechte Tollenaarsboete in het hart gekomen is, daar zal zodanige waarschuwing niet eens nodig zijn. Als God belooft te werken, door Zijn Geest, met Zijn tweesnijdend zwaard, dan zal Hij de Zijnen wel van alles losmaken, en hen tot Christus trekken, dat zij tot Hem zullen komen vliegen, als duiven tot haar vensters. Wanneer de grond van het ijdele vertrouwen maar eens wegzinkt in het hart, dan zal het gehele gevaarte van dat huis der spinnenkoppen ras genoeg volgen.

2. Doch *voor wie* bidt de Tollenaar hier? Gaat zijn gebed nu ook uit voor anderen, welke hij nog zag leven in de zonde? Neen, geenszins! Het is voor zijn eigen zondige en verloren ziel, dat hij hier enkel bidt. Even als een, die in het water ligt, gereed om in een ogenblik te verdrinken, maar alleen roept en arbeidt tot behoudenis van zijn eigen leven, al moest hij er ook velen naast zich, ellendig te gronde zien gaan. O God! zei hij, *wees mij, zondaar genadig. Wil U toch ontfermen over mij, die niet anders dan een snood, onheilig en verdoemelijk zondaar ben. Treed met mij niet in 't gericht, maar wil mij barmhartigheid bewijzen.* De Farizeeër was in zijn eigen gevoelen een zodanig vroom en heilig man die nooit water beroerd of vuil gemaakt had. Daarom weet hij van geen concessie of belijdenis van zonden, maar hij vangt zijn rede gelijk aan met een verhaal

van zijn deugden en goede werken, van zijn vasten, bidden, tienden geven enz. Doch hij hield zich ook nog zeer nederig, want hij dankte God voor dat alles. Hij was de man niet, die het alles alleen gedaan had, maar de Heere had hem nog mee tot die grote vroomheid geholpen, daarom kwam Hem daar ook lof van toe, zoals de Farizeeër Hem dan ook geeft. Maar de arme Tollenaar weet van geen goede werken of deugden iets te zeggen: hij weet alleen te zeggen, dat hij een zondaar was, die gevoelde, dat zijn hart geheel vol zonden stak, en die ook anders niet dan zonden gedaan had, zolang hij hier op de wereld had geleefd. Anderen mochten enig goed gedaan hebben, maar hij had alleen gezondigd, en gedaan wat kwaad was in des Heeren ogen. Daarom sluit hij de gehele beschrijving van zijn weg en staat op, in dat ene woord dat hij *een zondaar* was.

Hoe velen zullen er wel niet gevonden worden, die in hun belijdenis gehele registers van zonden voor God kunnen oplezen, en dat ook niet zonder tranen en benauwde vrez en beroeringen, en die toch met dat alles nog geenszins zo veel belijdenis doen, als de Tollenaar hier doet met dat ene woord. Gewisselijk hij, die maar alleen in de geduchte tegenwoordigheid van de heilige God, met een beschaamd en verslagen gemoed, kan zeggen, dat hij een zondaar is, die behoeft niets meer te zeggen. Want God is niet gediend met veel woorden, die de mensen voor Hem willen maken. Belieft Hij hen te vergunnen, om een omstandiger belijdenis te mogen doen, als zij liggen aan Zijn voeten, zo zal Hij die geenszins verachten, alleen dat zij maar grondig verstaan, wat het woord zondaar zelf te zeggen is, en dat zij het op zichzelf recht toepassen. Hoe menigeen noemt zichzelf wel met deze naam, en is benauwd en verlegen over zijn zonden, die toch niet recht weet, wat een zondaar te zijn, te zeggen is. Waarlijk, zo lang als wij niet enigszins verstaan, wie God is en wie Christus is, zo kunnen wij ook niet weten, wat eigenlijk een zondaar is. Ja, de beste Heiligen en de wijste Christenen verstaan nog maar zeer weinig van dit ongelukkige woord. De Apostel Paulus nochtans had er iets meer van geleerd dan vele anderen, toen hij aldus zeide van zichzelf: *ik weet, dat in mij, dat is, in mijn vlees, geen goed woont*, Rom. 7:18. Helaas! Een mens mag zichzelf wel honderd duizend malen een zondaar heten, en zeggen: ja, dat ben ik, en dat zijn ook alle mensen, wij zijn alle arme zondaren, maar zo lang hij nog maar zoveel goed bij zichzelf meent te vinden, als op kan wegen tot de zwaarte van een enige goede zucht, gedachte of begeerte (hij mag het dan ook een naam geven, zo hij het noemen mag), is het zeker, dat hij nog veel te blind is, om grondig te weten, wat een geheel gruwelijk en rampzalig schepsel toch een zondaar is. Om kort te gaan, al wie zichzelf recht kan aanklagen voor de hoge God, als een zondaar, die doet metterdaad niet anders, dan te belijden, dat hij meer niet is, en meer niet heeft, dan enkel zonde en vloek, en zulk een haat dan ook zijn eigen leven. Dit is het geheim van deze zaak. Onze Tollenaar heeft dat geheim verstaan, maar geen tijd- of waangelovige komt ooit zo ver, mits blijvende in zijn staat. De zonde kan hun wel ondragelijk gevallen zijn, toen zij enige tijd in de banden van de overtuiging erg gedrukt henen gingen, en toch kunnen zij de zonde nog gemakkelijk dragen, omdat zij dezelve nooit aanschouwd hebben met een Tollenaarsgezicht. O, dat alleen ware genoeg geweest, om hen de zonde veel meer te doen haten, dan de hel en de duivel zelf. Want als wij maar geen zondaars zijn, dan hebben wij van de duivel en de hel niets te vrezen.

Wat is het dan, dat de Tollenaar ons hier al weer met zijn voorbeeld komt leren? Dit namelijk, dat wij de Farizeeër geheel moeten uitschudden, en dat wij geen eigen deugd of enig goed meer behouden moeten buiten Christus, maar dat wij geheel daartoe gebracht moeten zijn, om maar alleen onze zonde voor God te belijden, met een hartbrekend berouw, innige schaamte en oprechte zielsverslagenheid, en dat wij enkel maar moeten hongeren en dorsten naar Gods vrije genade en naar de gerechtigheid van de Heere Jezus, zoals die aan de arme boetvaardige zondaren, in het Evangelie, om niet beloofd worden. Ziet, deze is de rechte belijdenis der zonden, waar de Schrift van spreekt, en waar zij de vergeving der zonden, uit Gods genade in

Christus, aldus aan vastknoopt, dat die daar nooit van kan gescheiden worden. Als David eerst gemeld had van die grote weldaad, welke de Heere God aan al Zijn gelovige gunstgenoten schenkt, hun de zonden geheel vergevende, dan laat hij daar terstond de boetvaardige belijdenis der zonden op volgen, als de heilige weg, waarin die vergeving alleen bekomen wordt: *Ik zeide*, dus spreekt hij aldaar, *ik zal belijdenis van mijn overtredingen doen voor de Heere, en Gij vergaf de ongerechtigheid mijner zonde*, Ps. 32:5. Doch zodanige belijdenis is een veel te heilig en te geestelijk werk, dan dat dezelve in zulke onbedaarde luidruchtigheden zou bestaan, waarin sommigen die nu schijnen te stellen. Die hartstochtelijke en barre wintervlagen van een al te beroerd en ontsteld gemoed moeten allemaal eerst voorbijgegaan zijn, eer 's mensen hart geschikt kan wezen tot het afleggen van de belijdenis van zijn zonden, waar de Heere een welgevallen in zal nemen, en waar Hij Zijn genadige vergeving op zal schenken. De zondaar moet heel deemoedig en stil op zijn knieën liggen, als hij zijn belijdenis behoorlijk voor de hoge God doen zal en niet maar slechts op de pijnbank, alwaar ook de duivel en de verdoemden in de hel hun belijdenis doen zullen, met weinig der ogen en knersing der tanden. Doch nooit zag God om naar zulke benauwde en helse belijdenissen, om zich door dezelve tot genade te laten bewegen.

3. Laat ons nu eindelijk ook gaan vernemen, *waarom* de Tollenaar bidt. Wat begeert hij hier toch van de Heere? Wat mist hij toch? En wat moest hij hebben, zou hij behouden worden? Dit drukt hij ook kortelijk uit, en als met een enkel woord. Hij verzoekt en smeekt enkel maar om genade, en anders niet dan loutere genade. O God! zegt hij, *wees mij zondaar genadig*. Wat zijn de twee partijen, die hier voorkomen, elkaar niet geheel ongelijk! God en een zondaar. Dat allerhoogst en allerheiligst Opperwezen, waaruit alle geschapen wezens hun eerste oorsprong en bestaan hebben, die onbevleete en rechtvaardige Majesteit, in Wiens ogen de hemelen zelfs niet rein zijn, staat hier bij een nietig en doemwaardig hellewicht, bij een arme zondaar, die anders niet dan zonde heeft, van de voetzool tot aan het hoofd. Hoe zullen zulk een verterend vuur en zulk een droge stoppel toch samen verenigd worden? Hoe zal die stoppel bij, of in dat vuur komen, en nochtans niet verslonden worden? Dit wondergeheim had de Heilige Geest des geloofs, als het ware, de arme Tollenaar nu reeds aangevangen te leren. Dit zou door de genade alleen geschieden in het bloed van een heilige Middelaar, die Immanuël geheten is. Die eeuwige Zoon Gods, de Heere Jezus Christus, stelt Zich hier tussen beide in, tussen God en de zondaar, in het midden, en dan roept zijn bloed om betere dingen dan het bloed van Abel. Het roept: genade, genade, voor deze zondaar. En de zondaar zelf roept dan ook met Christus, door zijn Geest: *o God! Wees mij, zondaar genadig*. Dat is een wonderlijk geroep! De Engelen zelf zijn begerig om dit geroep te horen, en zij verblijden zich meer over zulk een zondaar, dan over negen en negentig rechtvaardigen, die de bekering niet van node hebben, Luc. 15:7. Hoe aangenaam klinkt dit nederig geroep van een zondaar om genade in de oren des Heeren, veel meer, dan al de lofzangen der Farizeeën! Er kwam eerst een klein vonkje van geloof in het hart van de Tollenaar (als ware het dadelijk zo geschiedt). Het was een zuiver gloeiend vonkje van de altaarskool, welke de lippen van de Profeet aanroerde, Jes. 6:6, en geen vreemd vuur uit het reukoffervat van Nadab en Abihu, Lev. 10:1. Het was een hemels en geen waangelooft. De Heilige Geest blies dat vonkje aan, totdat het uitbarstte in een vlam, en toen riep de Tollenaar: *o God! wees mij zondaar genadig*. Alsof hij zei: *o, eeuwige, almachtige en barmhartige God! Ik beken heden voor Uw allerheiligst aangezicht mijn zonden, en dat ik een geheel onrein, walgelijk, verdoemelijk en verloren schepsel ben, die anders niet van U verdiend heb, dan de eeuwige dood. Ach wil toch met mij niet in 't gericht treden. Wil met mij niet handelen naar Uw gestrengte rechtvaardigheid en toorn, opdat ik niet verga, maar erbarm U over mij, om het bloed van Uw lieve Zoon. O, Vader van alle barmhartigheid, wees mij arme zondaar genadig! Laat de zon van Uw goedertierenheid en van Uw grondeloze ontferming op mijn verslagen ziel neerschijnen. Neem mij van het vlakke des velds, waar ik geworpen ben en vertreden lig in mijn bloed, toch op in de eeuwige, almogende armen van Uw genade. Vergeef mij mijn gruwelijke*

zonden, en wil mij wederbaren door Uw Geest, en omhels mijn arme ziel met Uw genadige liefde, opdat ze niet eeuwig omkome en verloren ga. Ik vervloek de dag, dat ik tegen U gezondigd heb, en ik wil die ure zegenen, waarin Gij Uw verbond met mij wilt maken, dat ik eeuwig alleen de Uwe zal zijn, en enkel maar voor U zal leven, enz.

Men mag de verklaring van deze tekst met woorden al verder uitbreiden, doch het zal hier dan ook nog waarachtig zijn, dat het Koninkrijk van God niet gelegen is in woorden, maar in kracht, 2 Kor. 4:20. Men mag het er al op toeleggen, om anderen of zichzelf te willen beduiden, wat de genade is, en hoe men God daarom verzoeken zal, maar voordat de Geest der genade dit de arme mens krachtdadig komt leren in zijn hart, zal hij daar met al zijn wijsheid toch nooit zodanig goed verstand van kunnen krijgen, als de Tollenaar had. Dit moet ons niet vreemd klinken, want immers een ter dood gedoemd misdadiger, aan wie door de vorst beide het leven en de vrijheid, uit genade geschonken worden, en die het pardon met grote blijdschap ontvangt en aanneemt, zal een veel grondiger kennis van de genade hebben, dan anderen, die in het geval van de genade zelf nooit geweest zijn. Ach! hoeveel duizend Gereformeerden spreken altijd van de leer der genade met een koud en onbewogen hart, terwijl een arm, boetvaardig en gelovig zondaar daarvan spreekt met zodanige verheffing, dat hij de genade Gods veel meer acht dan duizend werelden. Dit komt omdat hij die, door het geloof in zijn hart smaakt en geestelijk geniet, hetwelk de anderen niet doen. En ieder is licht gereed om te denken, dat hij genade van God ontvangen heeft, en er zullen maar zeer weinig mensen onder ons gevonden worden, die zich de genade niet zullen toe-eigenen op de een of andere wijze. De waan- en tijdgelovigen, die enige tijd in benauwde overtuigingen zijn geweest, en die enige worstelingen om de genade gedaan hebben, want zij hebben er een schaduw van gegrepen, waardoor zij zeer verblijd werden. En nu willen zij er niet meer aan twijfelen of zij staan wel vast in de genade. En een kleine genade is hun toch groot genoeg, om er slechts door in de hemel te komen. Maar helaas! Het is te duchten, dat vele mensen, op het einde, nog eens zeer droevig zullen gewaar worden, dat zij hun kostelijke zielen enkel met as gevoed hebben, en dat de satan en hun eigen harten hen met een vals denkbeeld van de genade zeer lelijk bedrogen hebben. De genade, wel gevat, is een zekere en veilige weg naar de Hemel, maar kwalijk gevat, is zij een bedrieglijk lokaas van de duivel, om zijn tienduizenden te slepen naar de hel. O, dat de mensen dan nog eens ernstig zochten, om een gezond begrip te krijgen van de genade van God! De Tollenaar, die hier met zijn geval voor hun ogen staat afgeschilderd, kon hun nog verstrekken tot een bekwame Leermeester, indien zij zo gelukkig mochten zijn, van maar eens recht acht op hem te nemen.

Hij had drie dingen, waarop een ieder te letten heeft.

1. *Hij geloofde met zijn hart aan de genade Gods, door de Middelaar Jezus Christus, zoals het heilig Evangelie dezelve de arme, boetvaardige zondaren zeker verkondigt.* Hier was hij, in zijn binnenste, geheel van overreed, als het ware, (want de parabel dient toch behandeld te worden in de vormelijke manier van een ware historie), door de werking des Geestes. Zo zeker, als hij wist, dat hij een vloekwaardig zondaar, en dat God oneindig heilig en rechtvaardig was, alzo zeker wist en vertrouwde hij ook, dat God, in de Middelaar Zijn Zoon, voor de ware, boetvaardige en gelovige zondaren, zoals hij er zelf een was, oneindig genadig, goedertieren en barmhartig is, en dat Hij de dood en het eeuwig verderf van die arme zondaren niet begeert, maar geheel genegen is om hen, op hun waarachtig berouw en geloof hun zonden te vergeven, en hen met armen van liefde te omhelzen, en hun het eeuwige leven te schenken. Dit Goddelijk licht des geloofs brak eindelijk helder door in zijn ziel, door al de dikke wolken van zonde, vloek en toorn, enz., welke over zijn benauwd en verslagen gemoed, van alle kanten, als gespreid waren, om welke reden hij er zeker onder had

moeten vergaan, als maar alleen de liefelijke stralen van de Zon der gerechtigheid, in zijn arm duister hart, niet helder waren komen schijnen.

2. *Hij had de genade, welke hij aldus geloofde, ook geheel in zijn gevoelen voor zichzelf nodig. O, niets anders, dan die allerdierbaarste barmhartigheid en genade van de ontfermende God in Christus kon hem van zijn zonden verlossen, van de eeuwige dood bevrijden en hem zalig maken! Al zijn heil lag alleen opgewonden en besloten in die vrije Goddelijke genade. Die moest hij toch alleen maar hebben. De Heere moest Zich slechts, in een weg van genade, door Zijn Zoon, met hem arme zondaar verzoenen, en dan was hij voor eeuwig behouden en ten hoogste gelukzalig. Dan kon hij alles gemakkelijk missen, als hij maar deze rijkdom van Gods ondoorgrondelijke genade in eigendom mocht bezitten. O, wat is de verslagen ziel van een nederige Tollenaar ook niet wonderlijk verliefd op de vrije genade! Wat schat hij die niet hoog! Indien hem God, in plaats van dezelve al de schatten, wellusten en heerlijkheden van de wereld wilde aanbieden, hij zou Hem dan zeker antwoorden: *ach, ontfermende Heere! Geef mij liever met de honden maar kruimeltjes van Uwe dierbare barmhartigheid, zo wil ik arm zondaar U dan eeuwig daarvoor loven, laat ik slechts alleen Uw gunst hebben, dan heb ik alle wellusten, alle schatten, alle heerlijkheden.* Dit mag recht hongeren en dorsten naar Christus en de genade heten.*
3. *De Tollenaar greep de genade ook gelovig met zijn hart aan. Alle andere steunsels en toevluchten van vertrouwen, ook zelfs de allerheimelijkste, waren hem nu geheel ontzonken, en Gods blote barmhartigheid in Christus bleef nu maar zijn enige grond. Daar wierp hij zich geheel op neer, en hierop kwam hij nu voor God, evenals de koningin Esther, die het enkel waagde op de genade van koning Ahasvéros, en op zijn goedgunstigheid voor haar, om voor zijn beduchte troon te verschijnen met haar tranen en met haar smekingen, zeggende: *wanneer ik dan omkom, zo kom ik om*, Esther 4:16. Hoe verschrikkelijk de troon van de hoge God ook voor een onheilge en helwaardige zondaar is, zodat een enkel opslag van Gods oog hem licht voor eeuwig vandaar kan wegstormen, nochtans de arme Tollenaar, wetende, uit de gewisse beloften van het Heilig Evangelie, wat een diepe afgrond van genade en barmhartigheid, door Christus, daar binnen in Gods hart is voor de boetvaardige en verslagen zondaren, mocht hier dan ook denken: *wanneer ik arm schepsel, die toch al evenwel voor eeuwig verloren ben, dan omkom, zo kom ik om. Ik zal mij echter tot die hooggeduchte troon heen wenden, enkel vertrouwende, en mij daarop geheel verlatende, dat Hij mij de scepter van Zijn genade zal toereiken. Hierop treedt hij dan ook toe in geloof, en werpt zich neer voor Gods voeten, en grijpt met een bevende hand, als het ware, de hoornen aan van het Altaar van Zijn genade, als hij bad: o God! wees mij, zondaar genadig, ik werp mijn verloren ziel, wil hij zeggen, geheel neer, o God, in de wijde en diepe zee van Uw grondeloze barmhartigheid, laat mij daarin niet verdrinken! Uw genade alleen behoudt toch een arme dode zondaar nu in het leven, opdat hij U eeuwig mag prijzen.**

Ziet, dit is de rechte inhoud van een gelovig Evangelisch tollenaarsgebed. Hij gelooft waarlijk de genade, hij acht die hoog boven duizend vergankelijke werelden, en hij grijpt die aan en werpt er zich geheel op neer, en als hij toch moest sterven, dan wil hij nergens anders dan alleen aan Gods voeten en voor Zijn Genadetroon sterven, maar hij kan niet geloven, dat hij daar zal sterven, wegens 'de beweging van de ingewanden van Zijn barmhartigheid'. Laten nu de geveinsden en tijdgelovigen vrij duizendmaal beproeven, om dit de tollenaar aldus na te doen, maar het zal hen nooit gelukken. Zij mogen gaan neerzitten, als op de buitenste kant van de genade, en er hun voeten in spoelen, ja, ook hun handen en hun aangezichten totdat zij er weer wit en rein uitzien, en zalven voorts hun hoofd zeer net met olie, zodat zij nu recht blinkende geveinsden zijn. Maar de Tollenaar sprong, als het ware, geheel van land, en wierp zich midden in het diepe badwater van Gods genade. Hij dompelde zich daar in, en dreef en zwom daarin. Hij zonk geheel gelovig onder in de genade en in het reine bloed van Christus.

Dit is het grote geheim van de heilige leer van het Evangelie, en dat geheim is alleen voor de ware boetvaardigen, die zichzelf door de zonde en de vloek ten enenmale verloren achten, en die nu niet langer kunnen drijven op het kurk van hun tranen of goede begeerten.

Ach, geraakten vele bekommerde en benauwde harten, die er onder ons zijn, dat kurk ook maar eens recht kwijt, zij lieten zich dan ook aanstonds enkel drijven op de Goddelijke genade, op de verdiensten van een gekruiste Middelaar en alléén op de Evangelische beloften van Hem, Die geen man is, dat Hij liegen zou, of een mensenkind, dat het Hem berouwen zou. Maar helaas, men steekt die sukkelende en halfovertuigde zielen dikwijls nog te veel riemen onder het hart, waaraan zij dan nog vastgebonden blijven hangen, en in het badwater van Bethesda niet kunnen neergelaten worden, als dat beroerd wordt. Dit is het grote ongeluk van menige kostelijke ziel, die reeds lang in de genade volkomen zou getreden zijn, tot haar eeuwige behoudenis, indien zij maar alleen haar laatste ijdele steunsel eens geheel verloren had. Doch nu zij dat nog vasthouden, met beide haar handpalmen, is het haar niet mogelijk, de genade oprecht aan te grijpen met de hand des geloofs. Zij mogen roepen om genade, maar zij kunnen die niet aangrijpen, omdat zij zichzelf niet los kunnen laten. Helaas, de put der Genade is voor de zodanigen veel te diep, en zij hebben geen emmer des geloofs om mee te putten. Wat geloof zij schoon ook mogen hebben, het kan niet toereiken tot aan het water van de Genade, om dat te scheppen, op te trekken en te brengen binnen in hun ziel. *Dit doet alleen het geloof van de werking Gods, die Christus uit de doden opgewekt heeft, waardoor wij met Hem begraven zijn in de Doop, Kol. 2:12. Niemand kan tot Christus of de genade komen, tenzij de Vader die Hem gezonden heeft, hem trekke, Joh. 6:44.*

Laat ons hier dan nog eens recht leren, om toch veel met die verlegen en bekommerde zielen, welke ons meest aangaan, voor de troon des hemels op onze knieën te liggen, en ootmoedig aldaar te smeken en geduldig te wachten om een genadige uitstorting van de Geest des geloofs voor haar, dat die haar eerst mocht binden met mensenzelen en trekken met touwen van Liefde en Genade. Mogelijk zal het de Heere beschikken, dat deze onze Verhandeling nog zal gelezen worden van sommige bedrukte en ongetrooste consciënties, die weten zullen, dat wij reeds menige traan voor hun zaligheid gestort hebben, en dat wij ook nog niet ophouden met voor hen onze knieën te buigen. Ach dat de eeuwige Genade, terwijl zij dit arme geschrift zullen lezen, nog eens losbrak, om de vast gesloten deuren en grendelen van hun harten zelf open te breken, en dat zij als duiven, die nog nooit een ware en rechte rust voor het hol van haar voet, hier op de wereld of elders gevonden hebben, eens mochten haastig invliegen door het geopende venster van de Ark der Genade, bij de gezegende Noach en zijn huisgezin! Want *ik bezweer u, gij dochteren van Jeruzalem! die bij de reeën, of bij de hinden des velds zijt, dat gij die liefde niet opwekt, noch wakker maakt, totdat het dezelve luste*, Hoogl. 2:7. O wonderlijke Liefde van hemelse Genade, die zo lang slaapt, totdat de dag aankomt en de morgenster opga in de harten van de arme verloren zondaren! De Genade regent wel als Manna rondom onze tenten, maar dan geeft God aan Zijn arme gelovigen ook nog de honger en de kracht, om te treden buiten de legerplaats van de eigengerechtigheid, en aldaar dat hemelse manna in hun schoot op te rapen en vrolijk naar huis te dragen, terwijl het water uit de steenrots hen vloeiende achterna stroomt. En dan heet het: *zij zullen niet hongeren, noch dorsten, en de hitte en de zon zal hen niet steken; want hun Ontfermer zal hen leiden, en Hij zal hen aan de springaders der wateren zachtkens leiden*, Jes. 49:10. Hoe staat een ontfermende Christus dan heden nog te kloppen aan de deuren van degenen, die, helaas, nog gebonden zijn met het juk van het ongeloof op hun kinnebakken, en roept: *Indien iemand Mijn stem zal horen en de deur opendoen, Ik zal tot hem inkomen, en Ik zal met hem avondmaal houden, en hij met Mij* Openb. 3:20. Wat verschoning zullen zij toch hebben, indien zij die Beminde van hun zielen daar nog langer zullen laten staan, terwijl toch Zijn hoofd reeds is vervuld met dauw en Zijn haarlokken met nachtdruppen? Hoogl. 5:2. Nu zij een Tollenaar vooruit hebben zien gaan tot de troon der genade, zullen zij nu achterblijven?

Wanneer reeds de hoeren en tollenaars hen zijn voorgegaan in het Koninkrijk der hemelen, zullen zij niet volgen? Wat zou dat te zeggen zijn! Laten zij eens aandachtig lezen, wat er geschreven staat, Hebr. 10:37, 38. *Nog een zeer weinig tijds, en Hij Die te komen staat, zal komen en niet vertoeven; maar de rechtvaardige zal uit het geloof leven; en zo iemand zich onttrekt, Mijn ziel heeft in hem geen behagen.*

Dit is dan de grote en heilige les, welke de Tollenaar ons hier met zijn gebed komt leren, dat namelijk een ware en oprechte boete nooit zonder een waar geloof is. Door de een verliest de zondaar het leven bij zichzelf en uit de werken der Wet, en door het andere vindt hij het leven weer voor eeuwig uit genade in Christus. Wanneer een zondaar recht boetvaardig is, dan is zijn hart geheel verslagen door het gevoelen van de zware last van zijn zonden en van Gods rechtvaardige vloek en schrikkelijke toorn. Deze last drukt de arme mens als ter aarde neer, en hij wordt daar ten enenmale onder vermoeid. Indien hij geen gelovig toevoorzicht kon hebben tot de genadige Majesteit Gods in Christus, en met de gewonde Israëlieten niet kon zien op de verhoogde koperen slang, *de gekruiste Zoon des mensen*, zo moest de ellendige en verslagen zondaar dan nu geheel bezwijken en vergaan, want hij vindt niets, waar hij zijn leven door kan redden en behouden, dan alleen Christus en de genade. De geveinsde weet altijd in zijn hoogste nood, wanneer hij in gevaar is om te verdrinken, nog een plank aan te grijpen van zijn eigengerechtigheid en daar drijft hij dan zo op heen, totdat hij eindelijk hier of daar aan land komt. Maar een oprecht boetvaardige, die geheel onder de last van zijn zonden en van Gods toorn verslagen is, weet zich, noch door tranen, noch door goede begeerten, noch door schielijke blijdschap of enig waangeloof of iets anders meer te redden. O nee, die ziet en vindt zich met dat alles geheel en voor eeuwig verloren. Er is niets voor hem, dan enkel de Heere Jezus Christus en dien gekruist, en Gods loutere barmhartigheid, aan de recht boetvaardige en verslagen zondaren in het heilige Evangelie om niet beloofd. Hoe zou hij dan sterven, zonder die aan te grijpen? Zal de naam des Heeren voor ons een sterke toren zijn, en zou een ware boetvaardige ziel, die nergens enige schuilplaats weet te vinden, daar dan niet heen lopen, om in een hoog vertrek gesteld te worden? Spr. 18:10. Of de boete is niet volkomen, of zij moet anders zeker uitlopen in het geloof, waartoe zij Gods geordineerde weg is. Want in het waangeloof of in de wanhoop kan een ware boete nooit eindigen, omdat de Heilige Geest dan Zijn eigen werk verliezen zou, hetwelk Hij alleen heeft aangelegd, om de arme zondaar zalig te maken. Kortom, hij, die eenmaal zekerlijk verwezen en veroordeeld is, om zijn zonden in zijn eigen consciëntie voor de troon der gerechtigheid, die moet, zonder verzuim, vandaar oprecht gelovig appelleren tot de troon der genade, indien hij zal behouden worden. En alzo moet hij dan noodzakelijk, terwijl hij staat in de boete, nog een trede verder doen, en stappen ook, met zijn hart, in het geloof over, aanziende dat bloedrode lijden van Christus, en dat aangrijpende als de enige volkomen verzoening van zijn zonden. Al wie dat niet kan doen, die kan ook geen genade ontvangen, want God schonk aan niemand ooit genade buiten Christus. *Wij besluiten dan, dat de mens door het geloof gerechtvaardigd wordt, zonder de werken der Wet*, Rom. 3:28.

Dit dan was ook boetvaardige mond van de Tollenaar.

En zo is de leer van de Evangelische boetvaardigheid, of van de ware overtuiging der zonden (welke wij eerst, volgens de Catechetische leiddraad hadden voorgesteld), nu met dit schriftuurlijk voorbeeld nog nader opgehelderd, en zo wij achten, ook genoegzaam bevestigd. Men kan daar nu uit zien, waar men op te letten en nauwkeurig op acht te nemen heeft, als men genegen is, *om een grondig onderzoek naar zijn eigen boetvaardigheid te doen*. Laat een iegelijk dan maar vragen, waar zijn mijn boetvaardige voeten, mijn boetvaardige ogen, mijn boetvaardige handen en mijn boetvaardige mond? Waar zijn die tezamen, en waar is ieder teken van mijn boetvaardigheid in het bijzonder? Want die eens waarlijk boetvaardige voeten, ogen, handen en mond ontvangen heeft, die zal dezelve, met de tijdgelovigen, niet weer zo

aanstands afleggen of verliezen, maar die zal, levende en wandelende door de Geest, dan ook nog dagelijks, in oprechte en steeds aanwassende boete over zijn zonden voor de hoge God leven, overeenkomstig de verzoende en kinderlijke staat van een christen. Die eens een waar boetvaardig Tollenaar geworden is, die zal nooit een verwaande Farizeeër worden. De boetvaardigheid des harten is niet slechts een inblijvende, maar ook een toenemende genade van de Geest in alle oprechte kinderen van God, en dezelve zal duren, zo lang als hun zonde duurt. Dit is alweer een gewichtig stuk van onderscheid tussen de ware gelovigen en de waangelovigen, van welke deze doorgaans snel opgroeien in de hoogte, terwijl de anderen hun wortelen neerwaarts schieten naar de laagte. Als de waangelovigen het juk van de boete eens gedragen hebben voor een tijd, dan werpen zij dat van hun hals af, als onhandige koeien, of zij gespen het liever zo los en ruim aan, dat zij het wel altijd met gemak kunnen dragen. Het schijnt hun toe, alsof de boete zo geen dagelijks werk meer was voor een Evangelisch christen, die al heel wat anders te doen heeft, dan nog steeds over zijn zonden te treuren. Zij menen dat een welgesteld christen de leer van de genadige verzoening door Christus' bloed zowel gevat en begrepen moet hebben, dat hij ook zelfs geen ogenblik meer voor zijn zonden of voor Gods toorn moet stilstaan. De rechtvaardige moet maar uit het geloof leven, dit is het al. En waarlijk is het ook zo, als het maar een recht boetvaardig geloof is, en geen bedrieglijk en ijdel waangelooft en waarin de blinkende Farizeeën leven, *en al degenen, die de genade Gods slechts veranderen in ontuchtigheid, en de enige Heerser God en onze Heere Jezus Christus met hun hart en daden verloochenen*, Judas vs. 4.

Hiertegenover staat een ander soort van geveinsden, welke men *Wettische geveinsden* mag heten, die wel altijd treuren over de zonden, doch die zonden nooit recht haten, noch immer met hun last oprecht gelovig tot Christus komen. Het voorgaande soort, die wij eerst genoemd hebben, heeft een *geloof zonder boete*, en deze hebben een boete zonder geloof, en daarom hebben zij beide noch ware boete, noch een waar geloof.

Geheel anders is het gelegen met de oprechte zielen, welker werk in waarheid is. Het Goddelijk geheim van haar staat is hierin gelegen, dat zij door de inwoning van de Geest, die bij haar blijft, altijd een gelovige boete behouden en een boetvaardig geloof, en dat zij steeds in beide ongeveinsd wandelen en toenemen, naar de mate en trap van een ieders bijzondere genade. Deze is de rechte gelegenheid van het ware Christendom, hoe meer boete, hoe meer geloof, en wederom, hoe meer geloof, hoe meer boete. En beide dienen zij tot bevordering van de heiligmaking, en om de harten van de ware gelovigen steeds dieper te wortelen in Christus. Het nauw en vast verband tussen deze drie: boete, geloof en heiligmaking, is het grote wondergeheim van de hemel, hetwelk de geveinsden in hun staat nimmermeer recht verstaan. *Want de verborgenheid des Heeren is voor degenen, die Hem vrezen*, Ps. 25:14. Laat ons dan maar alleen die drie sterke hengsels van het Christendom nooit enigszins losmaken, zo zullen wij, door Gods genade, een vast Christendom bouwen op de Rotssteen Christus, hetwelk de poorten der hel nooit zullen kunnen overweldigen, hoezeer het dan ook al mocht geschud en bewogen worden.

Zo hebben wij dan nu enigszins omstandig aangewezen, hetgeen wij oordelen dat dienstig kon zijn met Gods genadige zegen voor een ieder Christelijk mens tot een zorgvuldige beproeving van zijn hart omtrent het eerste hoofdstuk van de heilige Evangelieleer, behelzende de kennis der zonden en ellenden, of hij namelijk van dezelve, door de kracht en genade van de Heilige Geest, ook een zodanige ware, hartelijke overtuiging bekomen heeft in zijn gemoed, als hem hier nu voor ogen gesteld is, en welke in de grond geheel onderscheiden is van alle gewone overtuigingen van de geveinsden en tijdgelovigen.

Ach, of de Heere nu mocht geven, dat de mensen hier aandachtig bij stil mochten staan, en dat zij toch van dit eerste stuk niet eerder mochten afscheiden, voor dat zij deswege in hun waarachtige staat voor God een gemoedelijke duidelijkheid en ruimte gekregen hebben, waarop zij nu met goed beraad

door Zijn genade de grote eeuwigheid zouden begeren af te wachten. Want het is volkomen zeker, dat dit eerste stuk van de kennis van onze ellenden gelijk als de grondslag is van alles, wat daar nu verder van ons staat ingezien en onderzocht te worden. Daarom zal ook niemand, die hier met zijn gemoed nog niet wel genoeg voor de Heere terecht kan raken, in dit eerste beginsel van het genadewerk van de Heilige Geest met enige rechte vrucht of voordeel tot een verder onderzoek van Zijn staat kunnen overgaan. De goede uitslag van een ware zelfbeproeving hangt onder Gods zegen toch ten enenmale hiervan af, dat wij de vaste en natuurlijke orde van de Evangeliewaarheid (zo als die ons in de Catechismus en doorgaans in de Heilige Schrift wordt voorgedragen), ten nauwkeurigste komen te volgen en in acht te nemen. Met dit ene slechts te verzuimen, of maar los te behandelen, zonder een behoorlijk gewicht op deze zaak te leggen, worden de mensen van de satan zeer lichtelijk misleid en bedrogen, die achten, dat zij een goed geloof bij zichzelf gewaar worden, en dat zij een genoegzame duidelijkheid vinden in hun gemoed omtrent de leerstukken van de Verlossing en van de Christelijke dankbaarheid of heiligmaking, terwijl zij dat van de kennis der zonden en ellenden juist zo grondig en zo onderscheidenlijk wel niet in zichzelf ontmoeten. En hier treden de zodanigen gewoonlijk dan zo maar overheen, en zijn gereed om hun arme consciënties tot vervulling van dat gebrek zoetvoerig te pleisteren met de loze pleister van een zogenaamde *Evangelische bekering*, waardoor men de gehele overtuigingsleer, welke nochtans als de grondslag van de ware leer van het Evangelie is, meestendeels ongevoelig verliest, en aldus maar een los gebouw van een ingebeeld Christendom opslaat, zodanig, als eigen is aan de tijdgelovigen, die de ware en grondige overtuiging uit de Wet toch altijd missen.

Deze ongelukkige mensen bouwen hun zogenaamd Evangelisch Christendom dan zeer subtiel op de oude waggelende fundamenten van het gebroken Werkverbond, dewelke door een gewone overtuiging van de Geest, wel enigszins geschud en bewogen, maar nooit nog door een ware zaligmakende overtuiging geheel en al ingestort, en binnen in het hart opgebroken en omvergeworpen zijn. En dus blijft het dan toch altijd een ondeugend gepleisterd gebouw, hoe hoog en hoe sierlijk het ook mocht opgehaald worden. Al wie dan zijn eeuwige zaligheid waarlijk lief heeft, die arbeide toch, om hieromtrent met de uiterste zorgvuldigheid te werk te gaan, en wachte zich voor deze bedrieglijke list van de satan van een Evangelische bekering, zonder een vooraf gelegde goede grond, van een Wettische overtuiging, die diep genoeg doordringt tot in de binnenste delen van het hart, door welke de mens alleen een gepast voorwerp voor Christus en voor een weg van Evangelische genade of bekering waarlijk gemaakt kan worden. Gelijk als even hierin de gehele kracht en ziel gelegen is van onze Gereformeerde leer, zoals dezelve tegen alle Pelagiaansgezinde leringen vlak overstaat, alzo ligt daarin ook de voorname grond van het wezenlijk onderscheid tussen het gewone en het zaligmakende werk van de Heilige Geest. Daarom is het dan ook zeker, dat wij in een zaak van zo grote aangelegenheid niet anders, dan met de uiterste behoedzaamheid altijd hebben te werk te gaan.

Maar als wij waarlijk omtrent de kennis onzer ellenden, volgens de voorgeschreven regel van de beproeving door Gods genade, een gemoedelijke klaarheid en ruimte voor onszelf hebben mogen bekomen, dan zullen wij hier nu verder naar de leiding van het Catechetisch richtsnoer van de Christelijke leer overgaan tot het *Hoofdstuk der Verlossing*.

DERDE HOOFDSTUK.

Hetwelk handelt van onze genadige verlossing door de Heere Jezus Christus in de weg van het ware geloof.

In dit Hoofdstuk ontmoeten wij vier voorname zaken tot beproeving van eens ieders gemoed:

1. Belangende onze kennis van de Heere Jezus Christus en van Zijn heilige Middelaarsbediening;
2. Van ons inwendig geloof en vertrouwen, waardoor wij Hem met al Zijn weldaden hebben aangenomen en Hem zijn ingelijfd;
3. Van onze verzoening met God door Christus, of onze genadige rechtvaardigmaking uit het geloof;
4. Van ons gebruik van de heilige Sacramenten, als Gods geordineerde middelen om ons Geloof te versterken.

Hetgeen hier nu eerst in aanmerking komt is de ware kennis van Christus en van Zijn gezegende Middelaarsbediening, zoals Hij aan de arme verloren zondaren uit loutere genade van de Vader geschonken is in de gewisse beloften van het Heilig Evangelie tot hun algenoegzame Verlosser en Zaligmaker, en hun allen geworden is Wijsheid van God, en rechtvaardigheid, en heiligmaking, en verlossing, 1 Kor. 1:30. Deze zielzaligende kennis van de Heere Jezus Christus begint aanstonds op te gaan als een glansrijk hemels licht in de harten van de recht verslagen en overtuigde zondaren door de Goddelijke werking van de Heilige Geest zodra als maar de scherpe noordenwind van de Wet het gemoed nu genoegzaam schoon gezuiverd heeft van de mistige wolken en nevelen van alle waangeloof en eigengerechtigheid, en de arme zielen nu generlei steunsel meer kunnen vinden om op te rusten buiten Christus. Dan gaat de wind van de Geest, Die toch blaast waarheen Hij wil, hier aanstonds veranderen, en keert alles geheel om in het hart. De barre wettische noordenwind, die tot nog toe alleen gewaaid heeft, verandert nu in een zachte en liefelijke Evangelische zuidenwind, gelijk de kerk bidt: *Ontwaak, Noordenwind, en kom, gij Zuidenwind, doorwaai mijn hof, dat zijn specerijen uitvloeiën*, Hoogl. 4:16. Dit maakt een zeer heerlijke verandering in de ziel, welker uitmuntende en alles overklimmende dierbaarheid en voortreffelijkheid niet begrepen kunnen worden dan alleen van die gezegende des Vaders, die het zelf komen te ondervinden. O, niet zo gauw begint de blinkende Morgenster, Christus Jezus, door het zalige Evangelie van Gods vrije genade geestelijk op te gaan in het overtuigde en benauwde hart van de arme zondaar, niet zo gauw begint deze hemelse *Zon der gerechtigheid* aldaar met haar gulden stralen zeer liefelijk te schijnen, of aanstonds vangt dan ook deze stem van vreugdegezing aan: *Want zie, de winter is voorbij, de plasregen is over, hij is overgegaan. De bloemen worden gezien in het land, de zangtijd genaakt, en de stem der tortelduif wordt gehoord in ons land, enz. Sta op Mijn vriendin, Mijn schone, en kom*, Hoogl. 2:11-13. Wonderlijke omkering! Mozes treedt met zijn bliksemende Wet, die toch niet dan vloek en toorn werkt, nu als aan een zijde, en Christus de Heere uit de hemel, die van de Vader gezalfd is met vreugdeolie boven Zijn medegenoten, stelt Zich daar in haar plaats met het zachte en liefelijke juk van Zijn Evangelische genade. Want deze is toch Gods zaligmakende weg in het bekeren van Zijn uitverkorenen, welke Hij lief gehad heeft met een eeuwige liefde. Zodra Hij hen door Zijn Geest van hun zonden en van hun verloren staat in Adam dus levendig overtuigd, en tot een ware verslagenheid en verbrijzeling des harten gebracht heeft, gelijk als van ons is aangewezen in het voorgaande hoofdstuk, komt Hij hun nu aanstonds door het Evangelie de duistere ogen van hun verstand inwendig krachtdadig openen en verlichten, hun schenkende een geestelijke kennis van Zijn dierbare raad en wil, hoe Hij de arme, verlorene, dode en doemwaardige zondaren, die onder Zijn gestrengte toorn eindeloos zouden gelegen hebben, niet aan het rampzalige verderf van de satan en de hel heeft willen overgeven, maar hen veel liever heeft willen behouden en zaligmaken uit loutere genade door de verdiensten van Zijn eniggeboren Zoon, de Heere Jezus Christus, de gezegende Middelaar en Verlosser van het Nieuwe Verbond. Dit heilige en dierbare licht van het Evangelie laat

de eeuwige Vader der lichten door de werking van Zijn Heilige Geest dan nu niet minder krachtig en glansrijk schijnen in de zielen van de ware uitverkorenen, dan hij daar eerst dat licht van de Wet tot overtuiging van hun zonden zeer helder ontstoken heeft, en zo worden zij dan nu uit Hem geestelijk geboren, als kinderen des lichts. *Want God, die gezegd heeft, dat het licht uit de duisternis zou schijnen, is Degene, Die in onze harten geschenen heeft, om te geven verlichting der kennis der heerlijkheid Gods in het aangezicht van Jezus Christus*, 2 Kor. 4 : 6. Doch naardien alle waarachtig geestelijk licht, hetwelk God de uitverkorenen gelovigen schenkt tot bevordering van hun zaligheid in Christus, niet anders schijnt in hun harten, dan door middel van de geopenbaarde waarheid van de *Geest in de Heilige Schrift*, welke hun verkondigd wordt, zo ontvangen zij deze Evangelische kennis van de weg der Verlossing door de Middelaar Christus Jezus dan ook alleen uit *de grond van de heilige Waarheid*, waardoor zij inwendig onderwezen en geleerd worden, - waarnaar het Catechetisch voorschrift van de leer van de volgende voorname grondwaarheden is ingericht, - zonder welker recht verstand daar nooit enige ware kennis van Christus of van het Evangelische genadeverbond zal kunnen bestaan.

ZONDAG 5

Vr. 12. Aangezien wij dan naar het rechtvaardig oordeel Gods tijdelijke en eeuwige straf verdiend hebben, is er enig middel, waardoor wij deze straf zouden kunnen ontgaan en wederom tot genade komen?

Antw. God wil aan Zijn gerechtigheid genoeg geschiede; daarom moeten wij aan haar, óf door onszelven, óf door een ander, volkomenlijk betalen.

Vr. 13. Maar kunnen wij door onszelven betalen?

Antw. In generlei wijze, maar wij maken ook de schuld nog dagelijks meerder.

Vr. 14. Kan ook ergens een bloot schepsel gevonden worden, dat voor ons betale?

Antw. Neen; want ten eerste wil God aan geen ander schepsel de schuld straffen, die de mens gemaakt heeft; ten andere zo kan ook geen bloot schepsel den last van den eeuwigen toorn Gods tegen de zonde dragen en andere schepselen daarvan verlossen.

Vr. 15. Wat moeten wij dan voor een Middelaar en Verlosser zoeken?

Antw. Zulk een, Die een waarachtig en rechtvaardig mens is, en nochtans ook sterker dan alle schepselen, dat is, Die ook tegelijk waarachtig God is.

a. Hoe het volstrekt noodzakelijk is (volgens vraag 12), dat er niet slechts in 't algemeen voor de zonden van anderen, maar ook in 't bijzonder voor hun zonden, waarmee zij de oneindige Goddelijke Majesteit vertoornd hebben, een volkomen betaling of genoegdoening moet geschieden aan Gods gerechtigheid. Deze gewichtige waarheid laat de Heilige Geest nooit na met licht en kracht te drukken op de harten van alle overtuigde zondaren, welke hij voorneemt tot een oprecht geloof van het Evangelie te bewerken, want zij straalt genoegzaam als vanzelf af van dat heilige licht van Gods oneindige gerechtigheid, hetwelk door de levendige overtuiging van de Geest zeer helder ontstoken wordt in hun zielen. Nooit toch wordt de Goddelijke rechtvaardigheid recht geestelijk van ons gezien tot ware zielsvernederings, tenzij als zulk een wezenlijke en onveranderlijke deugd in God, die de minste ontoring, kwetsing of benadeling niet kan lijden, en welke de Heere God nooit kan lijden, en welke de Heere God nooit kan afleggen of aan een zijde stellen, zelfs niet voor een ogenblik. Zo wezenlijk en zo vlekkeloos heilig als al Gods andere deugden en eigenschappen zijn, die Hem als Jehova, de wezenlijke God onveranderlijk toebehoren, also is het ook met Zijn Gerechtigheid. Die Gerechtigheid is God Zelf. Hij is de Heere God, barmhartig en genadig, lankmoedig en groot van weldadigheid en waarheid, enz. Die de schuldige geenszins onschuldig houdt, bezoekende de ongerechtigheid der vaders aan de kinderen, enz., Exod. 34 : 6, 7.

En daarom staat dit stuk hier dan ook een iegelijk wel ernstig te onderzoeken, of hij door de werking van de Heilige Geest wel waarlijk gezien en geloofd heeft met een volkomen zielsoverreding, dat de Heere God, tegen Wiens geduchte Majesteit hij gezondigd heeft, also wezenlijk heilig en oneindig rechtvaardig is in zichzelf, dat geen zondaar enige genade in eeuwigheid van Hem kan hopen, tenzij dan op die vaste en zekere grondslag, dat er eerst vanwege de zonde een geheel volkomen voldoening geschiedt aan Zijn geschonden en strafoefenende rechtvaardigheid. Bovendien, of hij ook waarlijk van ganser harte heeft kunnen billijken en toestemmen, dat het veel beter ware, dat hij en alle zondaars vanwege de zonde voor eeuwig zouden verloren gaan, en aan lichaam en ziel streng gestraft worden, dan dat maar alleen Gods heiligheid en onbevleete rechtvaardigheid het minste nadeel zouden lijden. Dit is al weer een zuiver kenmerk van een waar zaligmakend licht van de Geest der waarheid in het hart. Laat vrij een tijd- of waangelovige de leer van Gods gerechtigheid ook nog zo wel met zijn verstand gevat en begrepen hebben, en laat hij die met zijn oordeel ook al geredelijk toestemmen en als waarachtig aannemen, zo zal hij er toch nooit hartelijk in zijn praktijk aldus gelovig en geestelijk mee werken. Nooit zullen hem de oneindige heiligheid en onveranderlijkheid van die heerlijke deugd in God zodanig op zijn hart wegen, dat hij waarlijk zijn zaligheid geheel zal neerleggen onder Gods Gerechtigheid, met een gemoedelijke verklaring, dat hij, schuldig en doemwaardig zondaar, liever duizendmaal de zaligheid mocht missen, dan dat de Heere God, de Heilige Israëls, eenmaal Zijn volmaakte en wezenlijke gerechtigheid zou missen, indien die twee toch in generlei manier samen kunnen overeengebracht worden. Maar een ieder waar overtuigd en oprecht gelovig zondaar zal dit geredelijk doen uit de innigste grond van zijn hart. Want de zodanige worden door de Heilige Geest inwendig verlicht met de stralen van de ware kennis van God in het aangezicht van Jezus Christus.

Hoe gering *het beginsel van die kennis* in het eerst ook mag zijn, zo is het toch een zuiver Goddelijk en hemels licht, hetwelk door de almachtige werking van de Geest wordt ontstoken in hun zielen uit de geopenbaarde Waarheid van de Heilige Schrift, die als een heldere spiegel hun voor ogen gesteld wordt, 1 Kor. 13:12. Hierdoor schijnt er dan ook zoveel van de glans van Gods ontzaglijke hoogte, heiligheid en oneindige gerechtigheid op de duistere grond van hun harten neer, dat zij geheel voor die geduchte Majesteit nu komen te beven, en ook, als in navolging van de Profeet, moeten uitroepen: *Wee mij! want ik verga, dewijl ik een man van onreine lippen ben, want mijn ogen hebben de Koning, de Heere der heirscharen, gezien*, Jes. 6 : 5. Dit gezicht doet hen dan weldra bekennen, dat zij met een oneindig, heilig en rechtvaardig God te doen hebben, wiens gerechtigheid ontstoken is en brandt, gelijk een vuur dat niet kan uitgeblust worden. Dat is het hier ook, gelijk de Engel des Heeren tot Mozes riep uit het midden van de brandende braambos: *Nader hier niet toe, trek uw schoenen uit van uw voeten, want de plaats waarop gij staat, is heilig land*, Exod. 3 : 5.

En hier worden dezulken dan zeer levendig gewaar, dat er voor alles eerst noodzakelijk een volkomen betaling of genoegdoening moet geschieden aan die heilige gerechtigheid Gods, dewijl anderszins geen onrein en doemwaardig zondaar met die hoge en vlekkeloze God enige gemeenschap kan hebben, of enige genade van Hem ooit kan verwachten. Al wie hier dan niet waarlijk bij gebonden en hartgrondig bij bepaald wordt, die zal ook nooit een zaligmakend gezicht kunnen krijgen van de volstreckte noodzakelijkheid van een Goddelijke Borg en Middelaar, maar hij zal altijd slechts een waangelovige blijven, en veel meer bekommerd zijn over zijn zaligheid, dan over Gods gerechtigheid. Want als de geveinsde en onheilige waangelovige de hel alleen maar ontgaan mag, dan zal hij zich zeer weinig bekreunen, door welke weg of op wat wijze zulks ook mag geschieden, al moest Gods heilige en gestrenge rechtvaardigheid daarbij dan ook geheel verloren gaan. Dit is hier dan al weer het grote onderscheid tussen de een en de ander.

b. Het dan aldus onveranderlijk vaststaande uit de wezenlijke natuur van Gods volmaakte gerechtigheid zelf, dat geen zondaar enige zaligheid kan hopen zonder een gewisse en geheel volkomen voldoening aan dezelve, zo volgt daar dan aanstonds uit, dat die voldoening ook zeker moet daargesteld worden, en dat die schuld van tienduizend talenten tot de laatste kwadrantpenning toe aan

God ontwijfelbaar moet betaald en opgebracht worden. Doch hier komt het nu al op aan, op welke manier of door wiens hand die geëiste betaling aan de Goddelijke gerechtigheid dadelijk zal geschieden, of door de hand van de schuldige zondaar zelf, of door enig ander schepsel, of anders door de hulp en tussenkomst van een Goddelijke Middelaar. De Heilige Geest, bewerkende de zielen van de uitverkorenen tot zaligheid in een weg van het ware geloof, laat geenszins toe, dat de arme zondaren hier zouden blijven in twijfel hangen, *maar Hij overreedt hen krachtig door het Goddelijk licht van de heilige waarheid, niet alleen van des mensen eigen, maar ook van aller schepselen volstreckte machteloosheid, om iets te kunnen aan- of toebrengen tot die geëiste voldoening aan de geschonden Goddelijke gerechtigheid* (Vraag 13, 14). Daar is toch geen enkele waarheid van de Heilige Schrift, waar de uitverkorene gelovigen duidelijker door het inwendige licht van de Geest van onderwezen, en waar zij levendiger en krachtiger ingeleid worden, als even deze gewichtige waarheid van de dodelijke onmacht van het vlees in het stuk der zaligheid. Gelijk een blinde, wiens ogen pas zijn begonnen geopend te worden, zijn zwak en teer gezicht geenszins kan gevestigd houden op die sterkbrandende en helderschijnende vuurgloed van de zon, also kan ook een arm zondaar, die nu uit de duisternis wordt geroepen tot Gods wonderbare licht, 1 Petrus 2 : 9, die ontzagelijke glans van de oneindige hoogte, gerechtigheid en heiligheid van God, van welke hij nu inwendig bestraald wordt, geenszins aanschouwen, ook zelfs niet van verre, maar hij moet daardoor als bezwijken, en zijn ogen dicht toesluiten, en uitroepen met de Psalmist: *En ga niet in het gericht met Uw knecht; want niemand die leeft, zal voor Uw aangezicht rechtvaardig zijn*, Ps. 143 : 2. Moet hij zeggen: ik arm verloren en doemwaardig zondaar kan toch met al mijn tranen, gebeden, vasten, zuchten, begeerten, kruis en lijden, of wat het ook wezen mocht, niets teweeg brengen, om te boeten voor mijn zonden, of om die hooggeduchte, heilige en rechtvaardige God enige voldoening toe te brengen tot stilling van Zijn oneindige toorn, welke tegen mij ontstoken is. Ik kan mij in alle eeuwigheid toch niet ontslaan van Zijn gestrenge rechtvaardigheid, die brandt, gelijk een vuur. Wee mij! zo Hij maar alleen mijn ongerechtigheden wilde gadeslaan, en met mij in het gericht wilde treden. Wat schepsel ook in hemel of op aarde is machtig, om mij uit Zijn hand te redden? Al offerde ik Hem schoon duizenden van rammen, tienduizenden van oliebekken, en al gaf ik aan Hem ook mijn eerstgeborene voor mijn overtreding, en de vrucht mijns buiks voor de zonde mijner ziel, Micha 6 : 7, nog zou Zijn oneindige rechtvaardigheid mij, doemwaardige en onreine zondaar, voor eeuwig verslinden. Ja, al had ik ook de gehele wereld in mijn hand, dat ik Hem die kon geven met al haar volheid, zo zou ik dan nog niet een penning van mijn grote schuld daarmee voor Hem kunnen afdoen of betalen. Zeker de verlossing van mijn arme verloren ziel is veel te kostelijk, en zal in eeuwigheid ophouden, Ps. 49:9.

Hoe zeer verschilt dit heilig werk van de Geest in de harten van de ware gelovigen dan niet al weer van dat losse werk van *de geveinsden en waangelovigen*. Want deze mogen ook al veel inbeeldingen en reden maken van des mensen geestelijke onmacht voor God en zij mogen die waarheid wel zuiver in de letter, of in de vorm der leer belijden en voorstaan, maar nooit worden zij door het ware licht van de kennis Gods daar zo levendig en hartgrondig van overtuigd in hun eigen zielen, dat zij hun geheel verloren en machteloze staat in de zonde waarlijk gelovig gevoelen, en aan al hun doen, en aan alle schepselhulp ten enenmale heilig komen te wanhopen. Zo ver heeft het nooit enig huichelaar nog kunnen brengen hoe ver hij anders ook al mocht gekomen zijn, tot nabij de ware bekering om een geheel in de grond ellendig, jammerlijk, arm, blind en naakt voor God te zijn, Openb. 3 :17, dat verstaat de tijdgelovige niet recht, hoewel hij er ook duizendmaal van mag spreken. Deze mensen willen altijd nog zelf wat doen om de Goddelijke gerechtigheid tevreden te stellen, ofschoon zij doorgaans de letters van onze gereformeerde waarheid te wel verstaan, dan om aan dit wettische werk van eigengerechtigheid juist aldus zijn rechte naam te geven. Zij behandelen hun zaken meest zeer bedekt en heimelijk en verrichten hun eigen werkheiligheid en wettisch werk gewoonlijk zeer kunstig, onder een Evangelische vorm van Christus, van de genade en van de beloften.

Onder dit schone masker weten zij zich zodanig te verbergen, en hun werk dus te plooien in de gedaante van het ware Christendom, dat zij al schijnen te gaan in de weg van een zuiver geloof van het Evangelie, als zij toch metterdaad nog niet anders doen, dan heimelijk, uit al hun vermogen steeds te pleisteren aan de loze wand van de eigengerechtigheid, en om God met hun geroep en geweën, met hun pogen en begeren, enz. alleen nog tot genade en barmhartigheid te willen bewegen. Dit is de subtiële list van de duivel, waar de geveinsden, hoe Evangelisch zij ook mogen schijnen te handelen, toch nog zeer diep met hun harten in steken, en waar zij zichzelf met al hun naarstig gewoel eindelijk dodelijk in verwarren. En dit komt al uit die grond, dat zij nooit recht gestaan hebben in het geestelijk licht van de ware kennis Gods, en van Zijn oneindige heiligheid en gerechtigheid. Wat zij daar ook al van mogen gezien hebben, zo hebben zij er toch nooit zo veel van gezien, dat zij voor die Goddelijke rechtvaardigheid, met hun gemoed, geheel zijn neergevallen, en zich, als verlorene, onmachtige zondaren, volkomen aan dezelfde gevangen hebben gegeven, in een ware belijdenis van hun volstreckte onmacht en dodelijke armoede, om van hun grote schuld een enige penning aan die heilige gerechtigheid ooit te kunnen opbrengen, al mochten dan hun ogen ook springaders zijn van tranen. Dit wondergeheim van de geestelijke onmacht openbaart de Heere Jezus toch maar alleen aan dat uitverkoren volk, welker namen Hij, als de ware Hogepriester op Zijn borst draagt in het hemelse heiligdom, dat zonder handen gemaakt is. En Hij leert hun datzelfde dan eerst recht verstaan, als Hij nu voorneemt, hen door Zijn Geest geheel te ontbloten tot de fundamenten toe, om hun harten alzo geschikt en vatbaar te maken voor Zijn allerdierbaarste Evangelische genade. O! laten de mensen hun onsterfelijke zielen hier dan toch wel ernstig beproeven en onderzoeken, omtrent hun gemoedelijke ervarenheid in deze gewisse grondwaarheden van ons allerheiligst geloof welke enkel moet dienen om hen de deur van het Evangelie van de heerlijkheid van een gekruiste Christus, door de genaderijke werking van de Geest, gelijk als wijd open te zetten. Want nooit zag iemand, met een waar geestelijk en zaligmakend licht, binnen het voorhangsel van het heiligdom van het Evangelie, die niet eerst als het ware geheel arm, blind en naakt beschenen werd door de glansrijke zonnestralen van de Goddelijke rechtvaardigheid. Al wie zonder dat heilige en hemelse licht zijn voet gezet heeft op de weg van het Evangelie, die wandelt gewis in het verkeerde pad van een bedrieglijk waangelooft, hetwelk er velen zoetvoerig heen leidt naar de hel. Want *“Er is een weg, die iemand recht schijnt, maar het laatste van dien zijn wegen des doods”*, Spr. 14:12.

ZONDAG 6

Vr. 16. Waarom moet Hij een waarachtig en rechtvaardig mens zijn?

Antw. Omdat de rechtvaardigheid Gods vorderde, dat de menselijke natuur, die gezondigd had, voor de zonde betaalde; en dat een mens, zelf een zondaar zijnde, niet kon voor anderen betalen.

Vr. 17. Waarom moet Hij tegelijk waarachtig God zijn?

Antw. Opdat Hij, uit kracht Zijner Godheid, den last van den toorn Gods aan Zijn mensheid zou kunnen dragen, en ons de gerechtigheid en het leven zou kunnen verwerven en wedergeven.

Vr. 18. Maar wie is deze Middelaar, Die tegelijk waarachtig God en een waarachtig rechtvaardig mens is?

Antw. Onze Heere Jezus Christus, Die ons van God tot wijsheid, rechtvaardigheid, heiligmaking, en tot een volkomen verlossing geschonken is.

Vr. 19. Waaruit weet gij dat?

Antw. Uit het heilig Evangelie, hetwelk God Zelf eerstelijk in het paradijs heeft geopenbaard, en daarna door de heilige patriarchen en profeten laten verkondigen, en door de offeranden en andere ceremoniën der Wet laten voorbeelden, en ten laatste door Zijn eniggeboren Zoon vervuld.

c. De grond dan nu aldus gelegd zijnde in de harten van de uitverkorenen, tot een zaligmakende ontdekking van de Heere Jezus Christus, de enige Middelaar Gods en der mensen, door de zielverlichtende werking van de Heilige Geest, zo volgt daar dan nu verder dat heerlijk licht van het geloof zelf. Er is anders niet, middelijker wijze, onder de verkondiging van het Evangelie, hetwelk de kennis van Christus verhindert, dat die niet helder kan schijnen op de zielen van de mensen, dan alleen het dikke voorhangsel van een blind en ongelovig vlees, dat enkel als tezamen geweven is uit de eigengerechtigheid en uit de liefde der wereld. Zo lang dan als die beide door de heimelijke werking van de geest des satans nog de heerschappij voeren in het hart, is het niet mogelijk, dat de glansrijke Zon der gerechtigheid aldaar zou opgaan, of dat zelfs de hemelse morgenster daar kan schijnen, om de dag van zaligheid te doen aanbreken in de duisterste grond van die harten, welke God nooit geestelijk gekend hebben. Maar wanneer dat vleselijk voorhangsel door de Goddelijke kracht van de Heilige Geest in stukken wordt gescheurd van boven tot beneden, zo wordt het dierbare heiligdom van het Evangelie van Christus heerlijkheid voor de blinde zielen van de zondaren aanstonds wijd geopend en het Lam Gods Zelf, dat in het midden van de Troon, en eenmaal geslacht en geofferd is voor de zonden van de wereld, verschijnt hun blinkende.

Eveneens als die waarheid voor ons te neer gesteld en verhandeld wordt (Vraag 15-19) leert de Heilige Geest dezelve ook inwendig aan de ware gelovigen. Hij opent hun dat gesloten en verzegelde boek van het eeuwige Evangelie, en ontdekt hun uit hetzelfde Gods toegenegen raad en wil van de genadige verlossing van de gelovige zondaren, door het bloed van zijn eigen en eniggeboren Zoon, die een verzoening geworden is voor de zonden van de gehele wereld, 1 Joh. 2 : 2. Wat er ook van die waarheid van het Evangelie voorheen letterlijk gekend en begrepen mag zijn, en hoedanig gebruik de mensen daar toen ook van gemaakt mogen hebben in hun ijdel waangeloof, zo schept toch de Heilige Geest eerst het ware Goddelijke geloofslicht van die hemelse verborgenheid binnen in de harten van degenen, welke Hij van de donkere nevelen van de opgeblazenheid, ontstaande uit de onheilige letterkennis, en van de bedrieglijke droggronden van het losse waangeloof aanvankelijk heeft beginnen te reinigen. Zij, die van jongsaf onderwezen zijn geworden in de ware leer van het Christendom, en die altijd van Christus hebben horen prediken en een rechtzinnige belijdenis van Hem gedaan hebben, ontvangen hier nu eerst van de Heilige Geest verlichte ogen huns verstands, waarmee zij Christus Zelf, op het getuigenis van het Goddelijk Evangelie, nu komen te zien en te aanschouwen in Zijn heerlijkheid, als de Eniggeborene van de Vader, vol van genade en waarheid, Joh. 1 : 14. Te voren in hun genadeloze staat, wanneer zij enkel duisternis waren, Ef. 5 : 8, maakten zij van Christus alleen vleselijke denkbeelden, waardoor hun zielen niet konden vernieuwd of geheilgd worden. Zij zagen Christus aan, en hun harten bleven nochtans in de grond geheel koud of lauw voor Hem, en vastgebonden aan de ijdelheden van deze vergankelijke wereld. Zelfs de helderschijnendste flikkeringen van het bedrieglijke waangeloof, waarin sommigen toenmaals mochten leven, konden hen toch geenszins opwekken of levend maken uit de dood der zonde, want Christus Zelf komt, door dat geloof niet wonen in de harten, Ef. 3 : 17. En dus blijven de mensen dan nog geestelijk dood, met al hun schone kennis en geloof van Christus.

Doch nu de Geest van Christus, door middel van *de levendige openbaring van het Heilig Evangelie in de harten*, hier als komt zweven op de wateren, nu ontvangen de arme gelovige zondaren een ware en levendmakende kennis van Zijn heerlijkheid. Want Hij is toch de opstanding en het leven: *die in Hem gelooft zal leven, al ware hij ook gestorven*, Joh. 11 : 25. De Heere Jezus Christus komt Zichzelf hier nu openbaren op een wijze, zoals Hij niet doet aan de wereld, Joh. 14 : 22. Het eeuwige leven, hetwelk bij de Vader was, wordt hun nu geopenbaard, 1 Joh. 1 : 2.

Van die inwendige kennis of heilige openbaring van Christus aan de ziel uit het eeuwige en onveranderlijke Evangeliewoord hier nu omstandig te handelen, laat ons tegenwoordig voornemen geenszins toe. Daarvan kon alleen, met de hulp des Heeren, wel een groot boek geschreven worden. Wij hebben hier maar slechts acht te geven, *hoe de Heere Jezus Christus geestelijk wordt geopenbaard* aan de zielen van de uitverkorenen, welke de Heilige Geest nu reeds recht van zonden overtuigd heeft,

teneinde om voor hen te strekken tot een wezenlijke en vaste grondslag des geloofs. Want naardien het geloof enkel op Christus en op de gewisse beloften van de Goddelijke genade, in het Evangelie geopenbaard, alleszins moet rusten, gelijk een schip op zijn plechtanker in het midden van alle stormen en zoals een boom op zijn vaste wortel, zo is het zeker, dat even hiertoe dan eerst een ware kennis van Christus en van de Genade Gods door Hem in het hart van de gelovigen noodzakelijk vereist wordt. Want hoe toch zouden wij immermeer kunnen geloven met een hartgrondig vertrouwen in een onbekende Middelaar, of in zodanige Middelaar, die maar slechts natuurlijk en vleselijk van ons gekend wordt door een blote ongeheiligde letterkennis? Het vertrouwen des geloofs zal zich toch ten enenmale richten naar de kennis, welke als de wezenlijke grondslag is, inhangende in de natuur van het geloof.

Overmits nu *de geveinsden* geen andere dan slechts een algemene of op zijn hoogst een schijngeestelijke kennis van Christus hebben, zo is hun vertrouwen, hetwelk daaruit geboren wordt, dan ook altijd maar een los vertrouwen, dat niet vastgeworteld is in de binnenste grond van de harten. Het kan niet anders zijn, of hun vertrouwen, hoe sterk en welgevestigd het dan ook al mag schijnen te wezen, moet toch altijd waggelen, en telkens dreigen in te storten op de minste wind der verzoeking. Alleen daarom, omdat het enkel rust op een flauwe en losse kennis van Christus, die niet door een waar Goddelijk licht van de Heilige Geest in hun harten ontstoken is, maar slechts door een zeker flikkerlicht van de gewone middelen van de Geest, gaven en werkingen, waardoor zij ook een lichte en voorbijgaande smaak van Zijn hemelse goederen en weldaden hebben bekomen, die hun harten wel enigszins geroerd en bewogen, maar niet waarlijk veranderd en geheiligd heeft. En alles, wat er wast op de wortel van zo een gewone kennis van het Evangelie, is eveneens als de vroege zomervruchten, die snel rijp worden en ook snel vergaan.

Maar de kennis, welke *ware gelovigen* ontvangen van Christus, is een zodanig wezenlijk en onvergankelijk licht van de Heilige Geest, dat zelfs voor de eindeloze eeuwigheid in hun harten ontstoken wordt, waarvan de Zaligmaker zegt, dat die Hem volgt, in de duisternis niet zal wandelen, maar het licht des levens zal hebben, Joh. 8:12. En ziet, dit is het ware licht des levens, Jezus Christus Zelf, zich openbarende door Zijn Geest, uit Zijn Woord des Evangelies, aan de harten van Zijn uitverkorenen, als de Immanuël of Godmens, die daar van alle eeuwigheid in de schoot des Vaders is, en des Vaders eniggeboren Zoon, maar Die in de volheid des tijds ons vlees aangenomen en onder ons gewoond heeft, Joh. 1 :14. Wij ellendige zondaren kunnen onze verlossing niet anders bekomen, dan door een Goddelijke Middelaar, Die beide de Godheid en de mensheid in een persoon voor eeuwig samen verenigt. God alleen of een mens alleen zou onze Verlosser geenszins kunnen zijn, maar deze is onze ware Middelaar en Verlosser, die even de waarachtige eeuwige Zoon Gods, en ook de Zoon des mensen is, en Die ter zelfder stond kan zeggen: Ik was geboren, toen de afgronden nog niet waren, Spr. 8 : 24, en Ik ben geworden uit een vrouw, geworden onder de Wet, Gal. 4 :4.

Geen *geveinsde of tijdgelovige* komt ooit in zodanige staat tot een ware en wezenlijke kennis van deze grote verborgenheid der Godzaligheid, hoe God geopenbaard is in het vlees, 2 Tim. 3 :16. Want dewijl het verstand van deze mensen in de grond altijd aards en verduisterd blijft, en niet waarlijk vernieuwd en verlicht wordt door de hemelse werking van de Heilige Geest, zo kunnen zij wel gemakkelijk genoeg enig begrip maken van de menselijke natuur in de Heere Jezus, op het getuigenis, dat zij van die waarheid ontmoeten in het Evangelie, maar Zijn Godheid, geopenbaard in de mensheid, of hoe al de volheid der Godheid in Hem lichamelijk woont, Kol. 2 : 9, blijft voor hun duistere en aardsgezinde zielen steeds een diep verzegelde verborgenheid, waarvan zij nimmer iets recht begrijpen, zo niet het Lam Gods, dat overwonnen heeft, Zelf binnen in hen komt wonen door de Geest des geloofs en met de glansrijke stralen van de Goddelijke Evangeliewaarheid, om hun dat verzegelde boek te openen, waarvan niemand dan Hij Zelf de vaste zegelen kan los breken. Hierom zijn dan ook hun geloof, hun

godsdienst, hun belijdenis en al hun gedachten, genegenheden en werken altijd maar aards, hoe geestelijk die ook mogen schijnen.

Maar geheel anders is het gelegen met *die uitverkoren zielen*, welke God nu voorneemt te wederbaren door Zijn Geest, en die Hij van het vlakke des velds wil opnemen in de armen van Zijn eeuwige liefde en genade. Aan deze schenkt Hij Christus Zelf tot hun gezegende Middelaar en Verlosser, en openbaart Zich geestelijk aan hun harten, zodat zij Hem aanschouwen in het Goddelijke en hemelse licht van Zijn eigen heerlijkheid. Daar vallen dan aanstonds de duistere schellen van hun ogen af, en de heerlijkheid des Heeren gaat over hen op. God Zelf komt hier met deze dierbare openbaring van Zijn Zoon Jezus Christus in hun zielen, de duisternis voor hun aangezicht ten licht maken, Jes. 42:16. Wat een onuitsprekelijk zalig en heerlijk gezicht is dit niet voor een verloren zondaar, de Heere Jezus Christus geestelijk te aanschouwen met het oog van het ware geloof, als de Middelaar Gods en der mensen, 1 Tim. 2 : 5, in wien God de wereld weer met Zichzelf is verzoenende, haar zonden haar niet toerekenende, 2 Kor. 5 :11. Men mag van dit Goddelijke gezicht schoon alles zeggen, en, om er de harten van de zondaren toe uit te lokken, daar ook de voortreffelijkste beschrijvingen van maken, wanneer God het niet wil zegenen, toch niet anders zijn, dan alsof men aan een blindgeborene veel wilde zeggen van de glansrijke heerlijkheid der zon, als die schijnt in haar kracht. Indien zulk een het licht der zon nooit zelf mag aanschouwen, zo zal hij daar ook nooit een waar denkbeeld van kunnen maken. Helaas, hoe zal een blind zondaar hier toch ook een recht denkbeeld kunnen maken van die Goddelijke Zon der gerechtigheid, de Heere Jezus Christus, indien maar alleen zijn ogen vast toegesloten blijven door de helse duisternissen van de satan? Ik zal Mijzelven aan hen openbaren, zo zegt de Zaligmaker van al Zijn uitverkorenen en ware gelovigen, die Hem liefhebben, Joh. 14 : 21. Maar minder is hier niet nodig, dan deze geestelijke openbaring van Christus in onze harten, indien wij zullen kunnen weten, wie Hij is, van Wie aldus wordt uitgeroepen: *hoe is Zijn naam, en hoe is de naam Zijns Zoons, zo gij het weet?* Spr. 30 :4.

Laat dan toch een ieder, die zijn staat graag getrouw wenst te beproeven, opdat hij niet eindelijk bedrogen mocht uitkomen, wanneer het voor eeuwig te laat zal zijn om de zaak te herstellen, hier al weer met alle gemoedelijke zorgvuldigheid trachten te werk te gaan, en vragen zijn ziel in goede ernst, als voor de Heere af, of hij ooit door Zijn genade gekomen is tot die rechte en geestelijke kennis van de Zoon Gods, de Heere Jezus Christus, onze Immanuël, of God in het vlees, die een verzoening geworden is voor onze zonden? De ware gelegenheid van deze kennis zal zich in deszelfs bijzonderheden nader aan ons ontdekken, als wij van de werkzaamheid van het geloof in Christus onderscheidenlijk zullen handelen. Daarom zullen wij hier, als wezenlijke kenmerken van beproeving, slechts deze twee dingen nog bij neerstellen.

1. *Het is een vaste en zekere eigenschap van de ware kennis van Christus, die in ons gewerkt wordt van de Heilige Geest, dat zij een oprecht en hartgrondig vertrouwen des geloofs in des mensen ziel ontsteekt.* Christus te kennen als Middelaar en Verlosser, en toch niet waarlijk op Hem te betrouwen, zo iets kan onmogelijk samen bestaan. Maar het gaat hier in dit werk gelijk de Psalmist zegt: *die Uw naam kennen, zullen op U vertrouwen*, Ps. 9 : 11. Een waar overtuigd en vernederd zondaar, aan wiens ziel de Heere Jezus Zichzelf door het Evangelie geestelijk gaat openbaren, aanschouwt dan met het inwendige oog des geloofs zulke volheid van Genade en van Goddelijke Algenoegzaamheid in Hem, gepast voor zijn rampzalige en verloren staat, en hij wordt in dat hemelse licht van Christus aangezicht alzo geheel overreed van de gewisse waarheid van de heilige Evangeliebeloften, en hoe die ook in het bijzonder aan hem arme, boetvaardige zondaar geschieden, dat hij nu met een ware verloochening van zichzelf en van alle hulp van schepselen, oprecht gelovig tot de Heere Jezus Christus geleid wordt, wie hij dan ook omhelst en aanneemt door zijn algenoegzame Middelaar en Verlosser en door zijn gezegend Hoofd en Koning. De verslagen ziel van een gelovige ziet dan op de Zoon Gods, en op Zijn heilige Middelaarsverdiensten, gelijk de gewonde Israëlieten zagen op de koperen slang, welke Mozes in

de woestijn verhoogd heeft. Hij zocht zijn zielsgenezing en behoudenis nu geheel alleen bij de Heere Jezus, en werpt zichzelf met een waar vertrouwen zo geheel op Hem neer als op de enige Rotssteen zijns heils. Hij vindt nu nergens enige rechte rust meer voor zijn vermoeide en belaste ziel, dan alleen in de verdiensten van deze gezegende Middelaar, *Die hem geworden is wijsheid van God, rechtvaardigheid en heiligmaking en verlossing*, 1 Kor. 1 : 30. Hij grijpt Christus aan, en eigent Hem met al Zijn weldaden zichzelf gelovig toe, enkel steunende op Gods genadige belofte, van welker gewisse waarheid en Goddelijkheid hij nu door de krachtige werking van de Heilige Geest binnen in zijn gemoed wel vast overreed wordt, en aldus oefent hij dan op Hem een waar vertrouwen des harten, hetwelk, hoe klein en zwak het soms ook mocht zijn, en met hoeveel schudding en beving het ook al mocht vergezeld gaan, toch in de grond geheel hartelijk en oprecht is. Deze is altijd de wezenlijke vrucht van een heilige en geestelijke kennis van Christus. Gelijk de zon, schijnende aan de hemel, ons beide licht en warmte toebrengt, alzo brengt ook de Goddelijke zon der gerechtigheid beide een licht van kennis in de zielen van de gelovigen en een levendmakende warmte van een gelovig en oprecht vertrouwen.

Wat kennis van de Heere Jezus daar dan bij de mensen schoon ook mocht gevonden worden, en wat dierbaarheid, uitmuntendheid en Goddelijke heerlijkheid zij ook al menen mochten in Hem te bespeuren, ja, hoe zeer zij zichzelf met dat licht ook al verblijden en verheugen, indien zij nochtans maar alleen geen waar gelovig vertrouwen daarnaast op Hem kunnen stellen, hetzelfde zij dan anders ook al nog zo zwak en gering, zo is het zeker, dat al die kennis geen ware zaligmakende verlichting van de Geest is, maar alleen een zodanig bedrieglijk flikkerlicht als eigen is aan de geveinsden, die maar los en voor een tijd geloven, zonder een hartgrondig vertrouwen. Hoe behoorde een ieder zijn onsterfelijke ziel hier dan niet zeer nauw en ernstig te onderzoeken, of hij ook waarlijk de Heere Jezus Christus alzo geestelijk heeft leren kennen, dat Hij hem Zijn ziel en Zijn gehele zaligheid oprecht gelovig heeft kunnen overgeven en toevertrouwen, met een hartelijke berusting in Zijn verdiensten en in zijn Goddelijke algenoegzaamheid, zonder iets van zijn eigen daarnaast te stellen of van enig ander schepsel. Dit zal hier dan de rechte proef op de som zijn, indien de mensen anders maar licht van God mogen ontvangen, om beide het ware werk des geloofs en hun waarachtige staat en weg enigszins recht in te zien.

2. Een andere wezenlijke eigenschap van de ware kennis van Christus is de verloochening van de wereld en van alle zienlijke dingen, met welker liefde 's mensen hart uit deszelfs natuurlijke aard geheel vervuld is. Geen slaaf kon ooit zijn meester met zodanige gewilligheid en vaste aankleving dienen, als een onwedergeboren zondaar de ijdele wereld dient, wat belijdenis hij ook mag doen van de hoge Schepper, zo houdt hij toch het nietige schepsel heimelijk voor Zijn God, waar hij zich met zijn genegenheid en hoogachting het laagst voor neerbuigt. De liefde van de wereld en van de aardse dingen zit van nature zo vast en diep geworteld in de grond van 's mensen hart, en dat zelve is van de wereldse begeerlijkheden alzo geheel vervuld en gelijk als doortrokken, dat niemand aan die betoverende Delila ook waarlijk met zijn gemoed voor altijd een scheidbrief zal geven, zo niet de liefde van Christus hem daartoe krachtig komt porren en aandringen door de wederbarende genade van de geest des geloofs, waardoor onze aardse natuur als veranderd wordt in een hemelse natuur, en wij ook zelf der Goddelijke natuur deelachtig worden, nadat wij ontvloten zijn het verderf dat in de wereld is, door de begeerlijkheid, 2 Petrus 1 : 4 Hiertoe wordt ook aanstonds de grond in ons gelegd, zodra als wij uit genade van God beschonken worden met de hemelse kennis van onze Heere en Zalmaker, Jezus Christus. Wanneer de heerlijke zon van Goddelijk licht is beginnen op te gaan in onze harten, zodat wij aanvangen, om ons te bekeren en aan het Evangelie oprecht te geloven, Marc. 1:15, dan gaan de sterren van de glinsterende schoonheden en genietingen van de ijdele wereld als verdwijnen uit onze ogen. Die hemelse glans van Christus verdooft zodanig alle aardse glans, dat wij onmogelijk het vergankelijke schepsel meer kunnen vasthouden, als wij maar eens waarlijk hebben begonnen de

eeuwige Schepper Zelf te omhelzen, en ons geheel voor Hem neer te buigen met een verwondering over Zijn onuitdrukkelijke schoonheid en Goddelijke heerlijkheid.

In de nacht van de natuurlijke duisternis, welke daar heerst over het ijdele gemoed door de heimelijke werking van de satan, schijnt de maan van de onbestendige wereld zeer mooi en vol voor onze ogen, maar als maar eens de zon van de glansrijke heerlijkheid van de gekruiste Christus in het gemoed helder is opgegaan, dan staat die maan maar van verre, als in 't verschiet, en geeft maar een flauw licht van zich, ja, gaat langzaam onder, naardat de zon honger klimt. Tevergeefs, helaas! is al dat ongelovig woelen en wurmen, hetwelk de arme, bekommerde mensen voor een tijd aanwenden, om hun harten van de banden en strikken van de wereld te ontwarren en los te maken, en om het klemmend juk van de schepselliefde van hun halzen af te schudden, zo lang als maar alleen hun ogen inwendig nog vastgesloten blijven voor de heerlijkheid van Christus, dat zij dezelve niet kunnen aanschouwen in de heldere spiegel van het Evangelie met ongedekt aangezicht.

Eerst moet de gezegende dag van Christus genaderijke verschijning in hun zielen aankomen, en dan zullen de schaduwen van de ijdele en vergankelijke wereld licht daar heen vlieden, Hoogl. 4 : 6. Een gelovig gezicht van de Heere Jezus, in het ware licht des Geestes, uit het Evangelie, is het enige soevereine middel tegen de afgodische liefde van de wereld, die zo vast geworteld zit in de grond van 's mensen hart, dat hij ook niet een ogenblik kan leven, zonder die besmettelijke lucht gedurig in te ademen. Ja gewis, zei de Apostel van zichzelf: *ik acht ook alle dingen schade te zijn*. Niet maar slechts zijn eigengerechtigheid, waar hij daar bijzonder op doelt, maar ook alles, zonder onderscheid, - hetwelk hier inbegrepen wordt - wat de ijdele wereld hem immer mocht kunnen aanbrengen tot een aangenaam genot voor zijn zondig vlees. Want als hij hier zo algemeen gewaagt van alle dingen, dan begeert hij immers in het minst niets uit te sonderen, waar hij met zijn gemoed, naast Christus, nog enigszins aan zou blijven vasthangen. Maar wat bewoog toch nu de heilige Apostel tot zulk een grootmoedige verloochening van alle dingen, buiten God, anders dan alleen de dierbare en zalige kennis van de Heere Jezus Christus, welke zijn hart nu geheel had ingenomen? Want zo verklaart hij dat aanstonds zelf, als hij daarbij zegt: *dat hij dit enkel deed om de uitnemendheid der kennis van Christus Jezus, zijn Heere, om wiens wil hij al die dingen schade gerekend had, en achtte die drek te zijn, opdat hij Christus mocht gewinnen*, Fil. 3 : 8. En zo zal een ieder waar gelovige het ook eveneens bevinden, als hij maar eens een straaltje zal aanschouwd hebben, met zijn hart, van de Goddelijke heerlijkheid en van de oneindige volheid en algenoegzaamheid, die daar gevonden wordt in de Heere Jezus Christus, des Vaders eniggeboren Zoon. Dan zal hij aanstonds in zijn eigengerechtigheid en in al de vergankelijke dingen van de aarde zo veel nietigheid, ledigheid, onbestendigheid en walgelijke onreinheid bespeuren, dat hij dit alles nu, om Christus wil, ook maar schade zal achten en drek zal rekenen, en meer of anders niet. En aldus wordt dan *door Jezus' kruis de wereld hem gekruist en hij der wereld*, Gal. 6 : 14.

Hier staat ons dan weer alleszins nauw op te letten in *het onderzoek*, dat wij te doen hebben naar onze ontvangen kennis van Christus. Indien dezelve maar alleen onze harten niet waarlijk in de grond aldus heeft losgemaakt van de ijdele wereld, maar als de aardse lusten en begeerlijkheden ons gemoed nog heimelijk blijven bezitten en gelijk als gevangen houden (zoals dat toegaat in de geveinsden of waangelovigen, van wie geestelijk Christendom toch altijd zeer subtiel op de grondslag van het vlees, gebouwd is), dan laat ons toch geenszins menen dat wij ooit de ware zielheilgende kennis van de Heere Jezus Christus, door het zuivere licht van het Evangelie in ons ontvangen hebben, of dat onze ogen inwendig, tot zaligheid, recht geopend zijn. Want het is voorzeker niet mogelijk, dat het licht van de Geest, binnen in onze harten, waarlijk reeds zou opgegaan zijn, en van de liefde van de zienlijke dingen met ons gemoed heimelijk zouden blijven leven. Een licht, hetwelk niet machtig is de duisternis te verdrijven en door dezelve heen te breken in enige mate van kracht en klaarheid, was ook

nooit een waarachtig licht. Daar moet zeker altijd een strijd zijn tussen het licht en de duisternis, en zo ook tussen Christus en de wereld, in de grond van het gelovige hart, waarin eindelijk de overwinning valt aan Christus zijde, of anders is het een gewis teken, dat het gemoed van Zijn Goddelijke heerlijkheid nog nimmer inwendig tot zaligheid beschreven is, maar dat de mensen met hun zielen nog gevangen en gekluisterd zitten in het rampzalige rijk van de vorst der duisternis, hoeveel zij anders op een algemene wijze, ook mogen kennen van Christus en van de waarheid van het Heilig Evangelie. Want al ware het, dat wij de gave der profetie hadden, en wisten al de verborgenheden en al de wetenschap, en de liefde niet hadden, zo waren wij niets, 1 Kor. 13 : 2. Och, of de ontfermende God Zijn geestelijk licht mocht schenken aan de zielen van de mensen, die deze dingen zullen lezen!

Dit zij dan hier genoeg gezegd van de kennis van de Heere Jezus Christus en van Zijn heilige Middelaarsbediening, zoals die noodzakelijk vereist wordt, om een grondslag te leggen in de overtuigde harten van de uitverkorenen voor een wezenlijk werk des geloofs, hetwelk zou dienen om hun geestelijk met Christus en met al Zijn weldaden ter zaligheid te verenigen. Want alwaar zodanige heilige en geestelijke kennis van Christus en van Zijn Goddelijk Middelaarsambt in het hart van de mensen niet waarlijk gevonden wordt, door de genade Gods, daar zal men tevergeefs een oprecht geloof zoeken. Hierom voegt de Apostel geloof, woord en kennis samen, 2 Kor. 8 : 7, als zaken, die nooit vaneen gescheiden kunnen worden. Daarom gaan wij dan nu, volgens de Catechetische leiddraad, verder.

B. Tot het geloof zelf, waardoor wij Christus met al Zijn weldaden aannemen, en Hem geestelijk worden ingelijfd, zodat Hij ons waarachtig Hoofd wordt, en wij leden van Zijn lichaam, die nooit in eeuwigheid weer van Hem kunnen of zullen gescheiden worden.

ZONDAG 7

Vr. 20. Worden dan alle mensen wederom door Christus zalig, gelijk zij door Adam zijn veroordeeld geworden?

Antw. Neen zij, maar alleen degenen, die Hem door een waar geloof worden ingelijfd en al Zijn weldaden aannemen.

Vr. 21. Wat is een waar geloof?

Antw. Een waar geloof is niet alleen een stellig weten of kennis, waardoor ik alles voor waarachtig houd, wat ons God in Zijn Woord geopenbaard heeft, maar ook een vast vertrouwen, hetwelk de Heilige Geest door het Evangelie in mijn hart werkt, dat niet alleen anderen, maar ook mij vergeving der zonden, eeuwige gerechtigheid en zaligheid van God geschonken is, uit louter genade, alleen om der verdienste van Christus wil.

Vr. 22. Wat is dan een Christen nodig te geloven?

Antw. Al wat ons in het Evangelie beloofd wordt, hetwelk ons de Artikelen van ons algemeen en ongetwijfeld Christelijk geloof in een hoofdsom leren.

Vr. 23. Hoe luiden die Artikelen?

Antw.

1. Ik geloof in God den Vader, den Almachtige, Schepper des hemels en der aarde.
2. En in Jezus Christus, Zijn eniggeboren Zoon, onze Heere;
3. Die ontvangen is van den Heiligen Geest, geboren uit de maagd Maria;
4. Die geleden heeft onder Pontius Pilatus, is gekruisigd, gestorven en begraven, nedergedaald ter helle;

5. ten derden dage wederom opgestaan van de doden;
6. opgevaren ten hemel, zittende ter rechterhand Gods des almachtigen Vaders;
7. vanwaar Hij komen zal om te oordelen de levenden en de doden.
8. Ik geloof in den Heiligen Geest.
9. Ik geloof een heilige, algemene, Christelijke Kerk, de gemeenschap der heiligen;
10. vergeving der zonden;
11. wederopstanding des vleses;
12. en een eeuwig leven.

De Catechismus geeft ons, (Vraag 21) van de eigenlijke aard en natuur van een oprecht geloof een zuivere en volledige beschrijving, welke wij dan maar nauwkeurig te volgen hebben, om een behoorlijk onderzoek bij onszelf te doen aangaande deze voorname weldaad van de Heilige Geest. De beschrijving ligt zeer eenvoudig, en wijst ons de twee wezenlijke delen van het geloof aan: *de kennis* namelijk en *het vertrouwen*, zijnde de toestemming (welke anderen nochtans liever als een bijzonder stuk of deel van het geloof willen aangemerkt hebben), in een waarachtige kennis en oprecht vertrouwen des harten noodzakelijk altijd ingewikkeld begrepen. Daarom moeten wij hier, in het beproeven van onze staat, dan aldus met alle eenvoudigheid, naar de zuivere en vaste gronden van onze aangenomen Gereformeerde leer, trachten te werk te gaan, dat wij nauwkeurig en onderscheiden acht geven op de beide wezenlijke delen van het geloof, welke ons hier worden voorgedragen, wat wij namelijk van dezelve in ons binnenste gemoed waarlijk ondervinden en gewaar worden.

- a. En zo moet een ieders ernstig en gemoedelijk onderzoek hier dan eerst gaan over de bijzondere *geloofskennis*, van welke wij bereids in het voorgaande enige dingen hebben aangewezen en terneer gesteld, of namelijk de Heilige Geest in het hart ook waarlijk heeft gewerkt *een zeker weten of kennis, waardoor men het al voor waarachtig houdt, wat ons God in Zijn woord geopenbaard heeft*. Het waar zalmakend geloof, waardoor wij met Christus en met al Zijn weldaden geestelijk verenigd, en langs die weg in Hem, uit loutere genade, van God gerechtvaardigd worden, heeft tot deszelfs grond een zekere, heilige en Goddelijke kennis (welke men anders ook een waar historisch geloof gewoon is te noemen), waardoor de Heilige Geest de waarheid van het beschreven Woord van God, hetgeen op Zijn bevel in de gemeente verkondigd wordt, also krachtig en gewichtig, door Zijn inwendige werking, op onze harten drukt, dat wij het ten enenmale voor zeker en ontwijfelbaar waarachtig houden:
 1. dat die gehele Heilige Schrift zo, in het algemeen, van de allerhoogste God Zelf is voortgekomen en ingegeven, en dat dezelve van voren tot achteren, niets anders behelst, dan een zuivere Goddelijke openbaring, en aldus het waarachtig Woord van God is, waarin Hij tot ons, arme zondige menskinderen, als met Zijn eigen, mond, luide van de hemel spreekt; zodat wij dat heilige Woord dan ook niet anders, dan met een hartelijke liefde, ontzag, eerbied, geloof, dankbaarheid, gehoorzaamheid, ja, beving zelfs, mogen ontvangen en aannemen, houdende en gebruikende hetzelfde, als de enige schatkamer van alle ware wijsheid en Goddelijke kennis, en het dus verheffende boven alles wat kostelijk en dierbaar in deze wereld voor ons gevonden wordt.
 2. Ten anderen doet ons de Heilige Geest hier ook in het bijzonder ons oog slaan op de waarheid van het Heilig Evangelie, welke in dat Woord vervat is, waardoor God Zelf aan ons ellendige en verloren zondaren de weg der zaligheid belijft bekend te maken, ons verkondigende, dat Hij ons Zijn eniggeboren Zoon geschonken heeft, uit Zijn grondeloze genade en barmhartigheid, tot een Verlosser en Zaligmaker, voor allen zonder onderscheid, die met hun zonden en met Gods vloek en toorn geheel vermoeid en belast zijn, en die oprecht begeren, door het geloof van het Evangelie met Hem verzoend en van hun zonden verlost te worden. Hun verzeerende in Zijn genadige beloften, dat Christus, stervende aan het hout des kruises, een Verzoening geworden is voor hun zonden, en dat Hij hun gerechtigheid en dat eeuwige leven uit Gods genade verworven heeft. Ja, hen allen

daarnaast ook wel ernstig roepende en nodigende, en het hen zelf, uit Zijn hoge Goddelijke autoriteit, vermanende, gebiedende, om deze Zijn Zoon, met al Zijn weldaden, als een allerdierbaarst geschenk van Zijn eeuwige liefde en genade, op grond van Zijn gewisse aanbieding, als zodanig dan ook oprecht gelovig te erkennen, en Hem voor zichzelf in 't bijzonder te omhelzen en aan te nemen, zich met een volkomen verzaking van hun eigen wijsheid, sterkte en gerechtigheid, en van alle mensenhulp, geheel aan Hem over te geven, en alleen op Hem en op Gods genadige beloften al hun vertrouwen te stellen, ten einde hun gehele rechtvaardigheid, heiligheid, leven en zaligheid, uit Gods loutere barmhartigheid, door Zijn verdiensten, enkel te verkrijgen, zonder iets van hun eigen toedoen.

Ziet, deze eeuwige, gewisse en onveranderlijke waarheid van het Heilig Evangelie drukt Gods Geest alle ware uitverkorenen, als Hij nu een oprecht geloof in hun binnenste komt werken, door Zijn Goddelijk licht en kracht in zodanig op hun harten (dewelke Hij alvorens van de zonden recht overtuigd heeft), dat zij die Goddelijke waarheid nu *zekerlijk weten en kennen*, en dezelve hartgrondig aannemen en geloven, niet minder of anders, dan alsof God Zelf uit de hemel, met Zijn eigen mond, aldus tot hen kwam te spreken. Gelijk zij die waarheid nu, voor hun ogen duidelijk geopenbaard en geschreven vinden in het Evangelie, en gelijk als God dezelve aan de wereld door Zijn dienaars en gezanten allerwege wil laten verkondigen. En dit is dan also de wezenlijke grondslag *van het rechtvaardigmakend geloof; of van het zekere vertrouwen*, dat nu verder volgt.

Welke grondslag nimmermeer in de harten van de geveinsden en tijdgelovigen aldus gelegd wordt. Want deze ontvangen toch maar alleen enige min krachtige en gewone gaven van de Geest, welke daarom ook niet doordringen tot in de binnenste grond van het hart. Daarom zij dan ook nooit die zekere kennis ontvangen, die vastgeworteld is in het gemoed, en aldaar, als een Goddelijk licht, zeer helder schijnt, maar zij krijgen slechts alleen een losse wetenschap en een algemeen ongeheiligd verstand van de Goddelijke waarheden, die in het Woord en bijzonder in het Evangelie vervat zijn. Zij worden door een zekere glans of schijnsel van die Goddelijke waarheden zodanig verlicht in hun verstand en in hun beschouwende denkbeelden en oordeel, dat ook tevens hun wil en genegenheden daardoor licht beroerd en bewogen worden, zonder dat dezelve nochtans waarlijk in de grond verlicht, vernieuwd en geheiligd worden door een geestelijke gemeenschap des geloofs met God, in Christus. Daarom zij dan ook met al hun licht en gaven nooit verder geraken, dan tot een algemeen historisch tijd- of waangeloof, en ook nooit een zodanige hartelijke liefde tot God en Zijn heilige waarheid ontvangen, welke hen het zondige eigenzelf en al het aardse doet verachten, zoals dat in de grond also gelegen is met alle ware gelovigen, die de Genade Gods waarlijk hebben gesmaakt, en wier harten in de waarheid zijn geheiligd.

- b. Daarnaast moet een ieder hier ook onderzoek doen bij zichzelf, aangaande dat andere deel van het oprecht geloof, *of hij namelijk in zijn binnenste ook gewaar wordt een zeker vertrouwen, hetwelk de Heilige Geest door dat Evangelie in onze harten werkt, dat niet alleen anderen, maar ook ons, vergeving der zonden, eeuwige gerechtigheid en zaligheid van God geschonken zij, uit loutere genade, alleen om de verdiensten van Christus wil* Het waar zalmakend geloof heeft Christus, met Zijn heilrijke verdiensten en weldaden, zodanig als Hij ons van God in de beloften van het Evangelie tot een Middelaar en algenoegzame Zaligmaker uit loutere genade wordt aangeboden, tot Zijn eerste en naaste Voorwerp. Wij nemen voor hetzelfde, als met een gewisse hand, in de kracht van de Heilige Geest, de Heere Jezus Christus, met al Zijn heilrijke verdiensten en weldaden, geheel hartelijk aan, en eigenen Hem onszelf bijzonder toe, als onze enige Heiland en dierbare Verlosser, en wij geven onszelf, met een gewillige en volkomen verzaking van alles, in een oprecht zielsvertrouwen, ook geheel aan Hem over, en gaan also door middel van Hem, als de

Weg, gelovig tot de Vader, die Zich aan de ware boetvaardige en gelovige zondaren als een genadig en verzoend God en Vader nu ontdekt in Zijn Zoon. Wij omhelzen Hem als zodanig dan nu ook voor ons, met Zijn dierbare genade en barmhartigheid, en scheppen daaruit dan alsoo dit zekere vertrouwen, zoveel belangt de wortel der zaak in het binnenste van onze harten, steunende enkel op dien vaste en onwankelbare grond van Zijn genadige beloften in het Evangelie, dat ook ons de vergeving der zonden, enz. van God geschonken zij, enz.

Het Evangelie maakt de beloften *algemeen* voor alle ware boetvaardige en verslagen zondaren, die oprecht zullen geloven, doch het geloof maakt dezelve *bijzonder* voor onszelf, door de kracht van de Heilige Geest. Want deze is de wezenlijke aard van het oprechte geloof, hetwelk God werkt in de harten van Zijn uitverkorenen, waarlijk te omhelzen en aan te nemen voor zichzelf in het bijzonder, wat het Evangelie aanbiedt en voorstelt voor allen in het algemeen. En op die wijze worden onze bezwaarde en verslagen consciënties hier dan enig in God en in Zijn gewisse en grondeloze genade, door Christus gerust gesteld en wij vertrouwen en verlaten ons geheel op Zijn onveranderlijke beloften zelf, als op ons enigste en uiterste plechtanker. Wij steunen daarop, als op de vaste grond- en rotssteen van al ons heil, buiten welke wij nergens, in hemel of op aarde, iets aantreffen voor onze arme vermoeide zielen, waar wij enige rust, troost of zaligheid van zouden kunnen hopen of verwachten. Gods onfeilbare en onbedriegelijke belofte van genade en zaligheid, in Christus, zoals die ons duidelijk geopenbaard wordt in het Evangelie, is de enige sterkte van alle ware gelovigen, en de hoorn van al hun heil. Daarom grijpen zij die dierbare belofte ook wel vast aan, ofschoon soms met een bevende hand, en zij houden zich, door de kracht van de Geest, dan ook onverzettelijk vast, zonder ze ooit weer los te laten, evenals iemand die schipbreuk lijdt, een plank of touw aangrijpt tot redding van zijn leven, en die om niets in de wereld dit zijn aangegrepen steunsel zou begeren los te laten.

Deze is dan aldus de ware aard van een *oprecht geloof*, waaromtrent een ieder mens zijn gemoed zeer ernstig en grondig heeft te onderzoeken, of hij ook in zijn hart, door de Goddelijke genade van de Heilige Geest, waarlijk kan bevinden en gewaar worden. Want het is zeker, dat die in de Zoon gelooft, het getuigenis heeft in zichzelf, 1 Joh. 5 : 10. Indien hij anders maar recht bedwaard en zonder verwarring of vooroordeel, bij het licht van de Heere een grondig en nauwkeurig onderzoek mag doen naar zijn staat, zoals wij dat zelf hier eigenlijk bedoelen.

Doch wat nu *de geveinsden en tijdgelovigen* betreft, deze mogen een losse en ongegronde inbeelding opvatten van Christus, van Gods genade, van de vergeving der zonden, van de eeuwige zaligheid, waarmee zij zichzelf voor een tijd dan ook wonderlijk soms kunnen verkwikken, verblijden en vertroosten, en zelfs ook al vele dingen doen en lijden, welke een gedaante vertonen van een ware Christelijke Godzaligheid, maar nooit krijgen zij daarvan een zodanig vast, welgegrond en zeker vertrouwen des geloofs in hun harten, zoals de Heilige Geest werkt door de beloften van het Evangelie in de ware boetvaardigen en uitverkorenen. Hierom verkrijgen deze mensen dan ook nooit een waarachtige troost en hartgrondige verzekering van hun zaligheid, waar zij met hun gemoed door God zoetelijk in kunnen berusten, genietende en smakende waarlijk die vrede Gods, die alle verstand te boven gaat, Fil. 4 : 7. Nooit kunnen zij zich hartelijk verblijden in de hope des eeuwigen levens, door de Heere Jezus Christus, met die onuitsprekelijke en heerlijke vreugde, waar de Apostel van spreekt, 1 Petrus 1 : 8, wat bedrieglijke waan en inbeelding zij daarvan ook mogen hebben en koesteren bij zichzelf. Ja, die stijve verzekering zelf, welke sommigen hebben opgevat van hun bekering en zaligheid, en waar zij mettertijd als ingeworteld en gevestigd zijn geworden, is toch maar een huis der spinnenkoppen, zonder wezenlijke grond of vastigheid in Christus, want zij hebben de wortel van de ware Goddelijke genade nooit ontvangen in hun harten, door de wederbarende werking van de Heilige Geest, en Gods zaad is in hen niet blijvende, en brengt bij hen ook geen ware geestelijke vruchten voort, zoals eigen is aan het oprechte geloof van de kinderen Gods.

En daarom, hoe sterk de geveinsden hier ook al mogen vertrouwen en geloven, zo is hun geloof toch maar voor een tijd, en duurt niet langer, totdat God komt om hen beschaamd te maken, en om het huis van hun ijdel vertrouwen, met fundamenten, en al, voor eeuwig omver te werpen. *Alzo zijn de paden van degenen die God vergeten, en de verwachting van de huichelaar zal vergaan*, Job 8 : 13.

Maar, omdat even aan de waarheid en oprechtheid van het geloof de gehele zaligheid hangt van de Christenmens, zo kan dan nooit te veel, met Gods genadige bijstand, daaraan gedaan worden, om de deugdelijkheid van ons eigen geloof, waarmee wij eens denken naar de eeuwigheid te gaan, op het nauwkeurigst en zorgvuldigst te beproeven. Waarlijk, niemand die de behoudenis van zijn onsterfelijke ziel lief heeft, zal zich hier met een haastige en losse beproeving licht tevreden stellen, maar hij zal dit gewichtige werk graag trachten te verrichten, gelijk de Profeet vermaant: *doorzoek uzelfen nauw, ja doorzoek nauw*, Zef. 2 : 1; alsof hij wilde zeggen: laat toch ieder mens hier, door de genade Gods, in de zaak van zijn eigen gemoed op het allerernstigst en nauwkeurigst zoeken te handelen en in dit hoog aangelegen werk van het eeuwig heil van zijn dierbare ziel niets verzuimen, of hetzelfde maar los en lichtvaardig verrichten, maar hij doorzoeken veeleer zijn hart, zijn staat en al zijn wegen met de uiterste vlijt en aandacht, door en door, in de geduchte tegenwoordigheid van de hoge en heilige God. Hij doe zulks aldus keer op keer, hij make daar zijn werk van, en geve zich daar geheel aan over. Gewis, die zichzelf en zijn staat recht wil beproeven en nauw doorzoeken, die moet aldus trachten te handelen. Hij moet diep naar beneden treden, bij het helderschijnend licht van Gods Geest, tot in de binnenste kamer van zijn ziel, en zoeken aldaar de geheimste schuilhoeken van zijn gemoed vlijtig door, opdat er niet ligt enig kwaad of schadelijk en verderfelijk bedrog van de satan voor hem mocht verholen blijven. Zulk een nauwkeurig onderzoek behoort een Christen dikwijls en gestadig te doen voor de Heere. Niet slechts op de deugdelijkheid en de staat van zijn geloof, maar ook op al zijn andere genaden, ten einde beide van derzelve grond en oprechtheid, en van derzelve bijzondere toestand en gelegenheid, wasdom of afnemings en dergelijke aangelegen omstandigheden kennis te krijgen.

Nochtans dient zodanig nauwkeurig onderzoek wel meest en bijzonder aangelegd te worden op of omtrent de genade des geloofs, welke, toch de middelijke grondslag en bronader is van alle andere genaden, geheel op de wortel van het geloof moeten wassen, indien dezelve ware genaden en oprechte vruchten van de Geest zullen zijn. Aan de goedheid van de grond en wortel hangt doorgaans de goedheid van de gehele boom en van deszelfs takken en bladeren, bloeisels en vruchten. Alzo zal ook een waar Christen weelderig groeien als een palmboom en wassen als een cederboom op Libanon, Ps. 92 : 13, wanneer hij maar alleen in een goede en vette grond van genade geplant is, en als het met de wortel van zijn geloof wel mag staan. Hier moet dan altijd wel voornamelijk een ernstige onderzoeking door ons naar geschieden.

En dit nu kan niet bekwaam verricht worden, dan dat wij vlijtig toezien en acht geven op *de Goddelijke voorwerpen van het geloof*, en hoe wij steeds omtrent dezelve met ons geloof en vertrouwen geestelijk werkzaam zijn. Men zal het wezen en de eigenschappen van lichamelijke dingen doorgaans trachten te onderzoeken, door een aandachtige naspeuring van derzelve levendige kracht en werkzaamheid, zo ver als wij dezelve maar immers kunnen gadeslaan of navorsen. Maar wij moeten ook niet anders handelen met de beproeving van ons geloof. Uit de wezenlijke kracht en werking, welke wij van hetzelfde gewaar worden in onze harten, door de genade van de Geest, moeten wij van de staat en deugdelijkheid, en ook van de bijzondere toestand en gelegenheid van ons geloof, een rechtmatig oordeel vellen. Deze is wel de naaste en veiligste weg, om in dit ons onderzoek voorspoedig te zijn, en om tot een ware kennis van deze grote zaak te komen. Een beproeving, die enkel maar geschiedt van achteren, uit de vruchtgevolgen van de dingen, of uit zodanige kenmerken, die van een verdere afleiding en uitgebreidheid zijn, zal gewoonlijk moeilijker en minder zeker vallen, dan dewelke men doet op de naast wezenlijke krachten, vermogens en werkzaamheden van de dingen zelf. Hoe nader en eenvoudiger men met zijn aandachtig onderzoek op het eigen wezen van enige zaak mag toeleiden en werken, hoe korter en zekerder weg men voor zich heeft, om die zaak in de grond recht te kennen.

Aldus is het ook gelegen met het waarachtig geloof van de Heilige Geest. Laat ons maar slechts nauwkeurig letten op deszelfs wezenlijke kracht en werkzaamheid in de harten van alle ware gelovigen, zoals het daar, van de Geest, door het Evangelie gewerkt en steeds levendig onderhouden, bewaard en versterkt wordt, volgens de duidelijke leer van de Heilige Schrift, en laat ons dan met dat zuivere geestelijke licht van het ware geloof geheel aandachtig inkeren in onze eigen zielen. Indien wij dan die levendige kracht en werkzaamheid van het geloof aldus in de grond, door de Genade Gods, bij ons zelf waarlijk gevoelen, althans in enige trap of mate van krachtdadigheid, en indien wij het gebrek daarvan, hetwelk wij bij onszelf nog bespeuren, ernstig kunnen betreuren, als onze grootste ellende en droefheid, *zullen wij daaruit dan een vast en zeker bewijs mogen trekken, dat wij oprechte gelovigen zijn, en dat de Geest van het geloof alreeds woont in onze harten.* Want het geloof nu is een vaste grond der dingen, die men hoopt, en een bewijs der zaken, die men niet ziet, Hebr. 11 : 1.

Doch men zal de wezenlijke kracht en werkzaamheid van een waar geloof niet wel anders kunnen kennen, dan met een opzicht op de Goddelijke voorwerpen, omtrent welke het geloof eigenlijk werkzaam is. Alle geloof onderstelt zijn bijzondere en eigenlijke voorwerp, waarin of waar jegens of waaromtrent hetzelve van 's mensen gemoed geoefend wordt. Zo weinig als men een huis of gebouw kan begrijpen zonder fundament waar het op staat of rust, alzo weinig kan men ook enig geloof bevatten, zonder zijn bepaald voorwerp. Want welk stuk of deel van het geloof men hier ook mocht aanmerken, hetzij de kennis of het vertrouwen, en zo ook de toestemming (indien men dezelve onderscheidenlijk voor een bijzonder deel van het geloof wil rekenen), het zal aanstonds openbaar worden, dat geen van dezelve enigszins bestaan kan, zonder zijn voorwerp. Er moet noodzakelijk voor het geloof iets zijn, dat gekend moet worden: iets, dat toegestemd, en iets, waarop gesteund of vertrouwd moet worden. *Aan het recht kennen van de voorwerpen van het geloof en van de gelovige werkzaamheid van ons gemoed jegens dezelve* hangt dan zeker het gehele voordeel van onze geloofsbeproeving. Want indien wij maar alleen de eigenlijke voorwerpen van het geloof niet recht kennen, zo zullen wij omtrent dezelve dan ook nooit oprecht gelovig werkzaam kunnen zijn, en dus zullen wij dan ook te vergeefs naar een waar zaligmakend geloof bij onszelf zoeken, zo lang wij nog waarlijk blind en onkundig blijven omtrent datgene, waaraan of waarin wij tot zaligheid geloven moeten.

En weer aan de andere kant, indien wij al enige kennis of wetenschap van de voorwerpen van het geloof in ons gewaar worden, maar wij ontmoeten daarnaast ook niet een ware inwendige en geestelijke geloofswerkzaamheid van ons gemoed omtrent dezelve, zo zullen wij dan ook nooit iets meer of anders bij ons bevinden, dan slechts een ijdel waan- of tijdgeloof, zodanig als daar uit een gewone kennis van de Goddelijke dingen in de harten van de onbegenadigden ordinair plegen geboren te worden. Want uit een ware geestelijke en geheiligde kennis ontstaat ook altijd een dergelijk geloof, en uit een gewone kennis (zoals ook de tijdgelovigen, somtijds zelfs in een hoge trap, kunnen bezitten), komt ook maar een gewoon geloof, waarmee er menigeen voor eeuwig naar de hel gaat.

Om nu de ware en rechte voorwerpen van het geloof aanstonds te vinden, wordt ons in de Catechismus die korte samenvatting van het algemeen Christelijke geloof, begrepen in de twaalf artikelen, tot een richtsnoer voorgesteld, als zijnde datzelve geheel genomen uit de zuivere Apostolische leer van het Heilig Evangelie, en daarom ook algemeen in vroegere en latere tijden van de Christenheid voor een kortbondig en wezenlijk geloofsformulier gehouden, waarin de voorname pit en kern van de heilige Evangelie-waarheid substantieel vervat is.

Dit is van het oude en beproefde pad, door het ware Christenvolk betreden in alle eeuwen. Al wie zich daar dan maar enigszins van af begeeft, die loopt zekerlijk groot gevaar van aan zijn geloof en zaligheid jammerlijk schipbreuk te lijden. Wanneer wij van ons geloof grondig zullen beproeven, zo hebben wij dit betreden pad en voorschrift van het geloof maar nauwkeurig te volgen, en daartoe de Catechismus te nemen, als een goede wegwijzer, die ons een zakelijke opening zal geven, niet alleen van ieder stuk

van de Goddelijke Evangeliewaarheid, maar ook van de ware geloofswerkzaamheid daaromtrent, zoals dezelve gevonden en geoefend wordt in de harten van alle ware Christengelovigen.

Velen zullen mogelijk vele boeken en schriften voorlezen, met dat bijzondere oogmerk, om aldus van alle kanten de bekwaamste middelen en de dienstige stof tot hun zelfbeproeving bijeen te vergaderen, en als zij dat alles nu gedaan hebben, dan weten zij van dezen hun arbeid nog geenszins een recht gebruik te maken. Maar waartoe toch zoveel omslag en uitbreiding gemaakt in een zaak, die waarlijk in zichzelf zo geheel eenvoudig is? Waarom hier allerwege heen en overal rond gelopen, daar wij de rechte en zuivere geloofsgronden toch zo nabij kunnen vinden? Waarlijk, het afwijken van de eenvoudigheid, die in Christus Jezus is, 2 Kor. 11 : 3, heeft ten allen tijde zeer grote schade gedaan aan de zielen van de mensen, want als men maar eens het rechte voetspoor van het geloof bezijden getreden en van hetzelfde afgedwaald is, dan kan men niet anders, dan allerwege omdolen op vele verkeerde bijpaden, totdat men op het laatst van de heilige waarheid van het Evangelie ten enenmale afdwaalt.

Om dit kwaad zo veel doenlijk voor te komen, zo heeft de Christelijke kerk al zo vroeg de wezenlijke geloofsgronden in die *twalf korte artikelen*, als in een middelpunt bijeen getrokken, ten einde met die vaste band het Christendom als te samen te winden, en de harten van alle gelovigen steeds nauw te bepalen bij die zuivere en onveranderlijke geloofsgronden, dat zij daar toch, minst of meest, nooit van zouden afwijken. Al zeer vroeg (gelijk ook nog heden in de Christenkerken gebruikelijk is) pleegt daarom dit *Apostolisch geloofsformulier* op elke rustdag in de openbare Godsdienst van de gemeente voorgelezen te worden, alvorens het gebed of de predikatie van het Woord aangevangen wordt, ten einde een ieder toehoorder also telkens opnieuw mocht verstaan, wat hij van het Christengeloof wezenlijk te kennen, te geloven en te betrachten heeft, indien hij zou zalig worden, en opdat ook aan alle Christengelovigen ons een gedurige gelegenheid en aanleiding gegeven wordt om hun geloof te beproeven en hetzelfde op te wekken en te verlevendigen, door de genade van de Heilige Geest, als het bekwaamste middel, om de harten te brengen en te houden in een geschikte gestalte voor de verkondiging van het Goddelijke Woord.

Om diezelfde reden is men dan ook gewoon bij de bediening van *des Heeren Avondmaal* die korte geloofssom statelijk aan de Christelijke vergadering voor te dragen, ten einde opdat al de gelovigen langs dezelve hun inwendig zielsgeloof zouden trachten op te wekken, te besturen en levendig te oefenen, met ootmoedige aanroeping van de Goddelijke bijstand, als hetgeen tot een aandachtig en godvruchtig ontvangen van het heilige bondzegel voor alle dingen zeer noodzakelijk is. Maar waarom zouden wij ons dan ook niet nauwkeurig houden aan dit eenvoudige en beproefde kerkelijke middel, zo dikwijls als wij op de staat en gelegenheid van ons geloof een ernstig onderzoek begeren te doen? Wat voordeel toch kan het zijn, van de wezenlijke geloofsgronden, die naast voor ons liggen, af te wijken, om elders, in een verdere afstand van de eigenlijke geloofsmaterie, dit hoogaangelegen werk te willen verrichten? Zou men, om met zijn lichamelijk gezicht het vereiste onderzoek te doen op enig stoffelijk voorwerp, zich dan ook keren uit het naaste licht, dat er voor ons schijnt, om ergens anders enig ander licht te zoeken? Zijn niet alle dingen naast aan derzelver oorsprong doorgaans het wezenlijkst, het zuiverst en krachtigst? En kan er dan wel ergens anders een voorspoediger en zekerder onderzoek naar de natuur van enige zaak gedaan worden, dan even aan deszelfs wezenlijke grond en beginsel, vanwaar men dan te gemakkelijker geleid zal worden tot de verdere kennisnemingen? Wij achten niet, dat dit voor geoefende Christenen enige nadere betoging zal van node hebben.

Alleen is er nodig, in het bijzonder voor die min ervaren en ongeoeffend zijn, ten einde de weg tot een grondig en zuiver geloofsonderzoek, met de zegen des Heeren alleszins wijd voor hen te openen, dat wij hier nog wat nader aanwijzen, waarin de eigenlijke en wezenlijke werkzaamheid van het ware zaligmakende geloof, jegens al die Goddelijke voorwerpen, welke bijeen vervat zijn in die *korte hoofdsom van de twalf geloofsartikelen*, toch bestaat. Want (zoals wij in het voorgaande al enigszins hebben aangewezen) tot de rechte beproeving van het geloof behoort niet slechts de kennis van de voorwerpen, maar ook de kennis van de geloofswerkzaamheid jegens of omtrent dezelve. De

voorwerpen zijn als de grond, en de zielswerkzaamheid jegens dezelve is als het gebouw, dat op die grond wordt neergesteld. Dienvolgens is de rechte kennis van die beide dan evenzeer noodzakelijk tot het werk van de geloofsbeproeving.

- Wij kunnen de gehele werkzaamheid van het geloof, volgens onze kerkelijke leer vervat in de Catechismus, zeer bekwaam tot een trekken in die twee delen van *kennis en vertrouwen*, liggende de toestemming (dewelke sommigen nochtans liever afzonderlijk genomen willen hebben), toch altijd ontwijfelbaar in de waarheid en wezenlijkheid van die beide delen vervat, want daar kan nooit een ware kennis van enige zaak worden begrepen, dewelke ook niet een zekere toestemming van het gemoed noodzakelijk met zich voert omtrent de waarheid en wezenlijkheid van zodanige zaak, dat die gewis zodanig is als men die kent.
- Een kennis, zonder oprechte toestemming aan de waarheid van de gekende zaak, was nooit een waarachtige kennis, omdat alle ware kennis de zaken als wezenlijke dingen moet bevatten, die er waarlijk zijn, en die zodanig zijn, als zij door het verstand van ons aanschouwd, bevat en geloofd worden. Waarom men de toestemming dan moet houden voor een wezenlijke eigenschap van een waarachtige kennis, want enkel met de dingen te kennen, stemmen wij haar wezen ook noodzakelijk toe, en achten ze waarachtig te zijn, op die eigen gronden, waaruit wij onze kennis eerst krijgen.
- En op dezelfde wijze is het ook gelegen met het andere deel van het geloof, zijnde het vertrouwen, hetwelk zodanige toestemming van het gemoed niet minder wezenlijk in zich vervat, want in een waar en oprecht vertrouwen wordt de zaak, waarop men vertrouwt, noodzakelijk als waarachtig altijd van ons aangezien en gehouden. Zonder dat ware het vertrouwen op die zaak voor ons volstrekt onmogelijk, want niemand zal ooit enig wezenlijk of hartelijk vertrouwen stellen op hetgeen hij niet waarlijk weet en gelooft, dat het is, en dat het even zodanig is, als hij het in zijn vertrouwen aanneemt en gebruikt. Daarom kunnen wij, stellende een zekere, dat is een waarachtige en grondige kennis van de Goddelijke dingen in het gemoed voor vast, mitsgaders een zeker vertrouwen van het hart op of omtrent dezelve, de toestemming met de Catechismus daar dan veilig in besluiten. En hiervan zullen wij dan ook dit voordeel ontvangen, dat het geloofsonderzoek langs zodanige weg voor ons des te lichter en gemakkelijker gemaakt zal worden, aangezien wij hier toch nu maar alleen op die tweeërlei werkzaamheid van de ziel te letten hebben, hoe wij namelijk de Goddelijke dingen gelovig met ons gemoed kennen en voor waarachtig houden, en hoe wij ons die dan verder ook gelovig toe-eigenen met een waar vertrouwen.

Er is niets waar de satan heimelijk meer op toelegt en aan werkt, dan om alle onderzoek des geloofs voor de zielen van de mensen maar zwaar en moeilijk te maken, door de stof van het onderzoek zo zeer uit te breiden, te verwarren, te vermengen en te verdonkeren, als hij maar immer kan. En daarom is het zeer noodzakelijk, dat wij trachten hierin op het allereenvoudigst te werk te gaan, en ons maar alleen op te houden bij het wezenlijke van de zaak, ons zorgvuldig hoedende voor alle onnodige uitbreiding, waardoor wij maar te verder van de eerste grond afgeleid worden. Ziet dan eens, hoe gemakkelijk het met Gods genadige zegen voor ons zal vallen, om naar ons eigen geloof, hetwelk wij waarlijk bezitten, een recht grondig onderzoek te doen, indien wij maar slechts bij ieder geloofsartikel aandachtig mogen stil staan, en onszelf in het ware licht van de Heilige Geest (zonder hetwelk toch nooit een recht Christelijk onderzoek van iemand zal kunnen geschieden), maar ernstig afvragen: eensdeels wat wij van die Goddelijke zaken waarlijk kennen en geloven, wat er waarachtig van is, anderdeels wat gelovig vertrouwen wij daaromtrent met ons gemoed mogen oefenen, of wat gelovige toe-eigening wij daarvan maken voor onze eigen zielen? Het inwendig gevoelen dat wij door de Goddelijke genade, van beide in onze harten mogen bevinden, zal genoegzaam alleen in staat zijn, om ons te zeggen, wat er waarlijk van ons geloof is, indien wij anders maar met een zuiver licht van de Geest in onszelf recht inzien, en een grondige kennis mogen nemen van onze inwendige zielswerkzaamheden.

Na de zaken aldus een weinig opgehelderd, en voor een gemoedelijk geloofsonderzoek enigszins als bereid te hebben, zullen wij op die grond, tot dat onderzoek verder overgaan, en aan een ieder, met de hulp des Heeren, een overvloedige materie en gelegenheid daartoe uit de hoofdsom van het Christelijk geloof trachten aan te wijzen, gedurig onder het oog houdende, zoveel als immer doenlijk is, het waarachtige onderscheid tussen het geloof van de oprechten en van de geveinsden.

Er komen hier dan tweeërlei zaken als gronden of voorwerpen voor het geloof, voor welke ieder Christen, verlicht zijnde door de Heilige Geest, inwendig enigszins recht moet kennen, en welke hij zich, met enig waar vertrouwen des harten, ook gelovig moeten toe-eigenen; te weten: *God Zelf en enige Goddelijke dingen of weldaden van Zijn genade.*

a. Ten eersten moet ons onderzoek zich hier dan bepalen omtrent *God Zelf*, van Wie in de Artikelen des geloofs daarom ook met reden eerst melding geschiedt. Want het is volstrekt noodzakelijk dat God allereerst de grond van ons geloof zij, en dat wij gelovig op Hem steunen en vertrouwen, eer wij ons enige zaken of beloofde goederen en weldaden van Zijn genade gelovig kunnen toepassen. Eveneens als de vrouw door een ware huwelijksvereniging eerst de man moet bezitten, en hem voor haar man moet houden en erkennen, alvorens zij zich enig goed van de man wettig kan toe-eigenen, alzo moeten wij de hoge God, de Heere des hemels en der aarde, ook eerst oprecht gelovig voor God erkennen en omhelzen, en onszelf geheel aan Hem overgeven en toevertrouwen, eer wij het allerminste kunnen genieten van de zaligmakende goederen, welke Hij aan Zijn gelovig volk en ware gunstgenoten, door het Evangelie zo mildelijk schenkt.

Hierin ligt nu al aanstonds een zeer gewichtig stuk van het onderscheid, dat er is tussen de ware gelovigen en de waangelovigen.

Een *waar gelovige* omhelst altijd eerst de Heere Zelf voor Zijn algenoegzaam Deel en de Rotssteen Zijns heils, en dan vertrouwt hij met al zijn bevindelijke noden en ellenden ook op Hem, en verwacht alles goeds van Hem naar ziel en lichaam, voor de tijd en de eeuwigheid. Evenals wij lezen van de kerk: *De Heere is mijn Deel*, zegt mijn ziel, *daarom zal ik op Hem hopen*, Klaagl. 3 :24. Deze is zo de eigen taal van het ware geloof. Een ieder oprecht gelovige zegt hier niet slechts uiterlijk met zijn mond of lippen, maar inwendig met zijn hart of ziel: *ik vertrouw en geloof, dat de Heere God mijn deel is, en dat ik een verbondseigendom aan Hem heb, daarom wil of kan ik ook niet twijfelen, of Hij zal mij genadig helpen en bijstand doen in al mijn noden en zwaarigheden, waar ik zo jammerlijk van alle kanten in bedrukt en gebonden zit, ja, Hij zal mij ook met alle noodddruft aan lichaam en ziel altijd verzorgen, omdat Hij toch de Heere mijn God en mijn deel is, zo zal Zijn liefde ook onveranderlijk voor mij blijven, en ik wil ook onveranderlijk op Hem blijven hopen, alles goeds van Hem, in geloof en met stille lijdzaamheid, steeds verwachten.* Ziet, zo handelt hier een oprecht geloof, zonder God Zelf te omhelzen als zijn deel, kan hij niets goeds van Hem hopen, maar als hij alleen de hand van een waar geloof op God kan leggen, met een hartelijk vertrouwen op zijn eigen beloften, dan kan hij zich zelf ook de gehele volheid Gods, door het geloof, gemakkelijk toe-eigenen, en roemen ook vrolijk met de Psalmist: *de Heere is mijn Herder, mij zal niets ontbreken*, Ps. 23 : 1. Zo gaat God dan Zelf in een waar geloof altijd eerst vooraan, en Zijn goederen en weldaden, beide geestelijke en lichamelijke, volgen Hem achterna. Deze is de rechte en natuurlijke geloofsorde, welke nooit kan omgekeerd of veranderd worden. Zo weinig als wij het licht, de warmte of enig ander voordeel of natuurlijk uitwerksel kunnen trekken van de zon, indien wij niet eerst de zon zelf hebben, schijnende op ons neer, alzo weinig kunnen wij ook enig geestelijk licht, genade of weldaad tot zaligheid van God genieten, voordat wij Hem Zelf hebben, schijnende door Zijn Geest en door middel van een waar geloof in onze harten, 2 Kor. 4 : 6.

Nochtans is dit het eigen werk van alle *waangelovigen en geveinsden*, dat zij deze vaste geloofsorde geheel trachten om te keren, en dat zij eerst Gods weldaden en zegeningen zoeken, eer zij Hem Zelf willen zoeken. Om de Heere waarlijk te hebben tot hun deel, en Hem Zelf te omhelzen tot hun verzoende

God en Vader in Christus, en om zichzelf dan nu voorts tevreden te stellen met Gods Algenoegzaamheid, op grond van Zijn gewisse toezeggingen in het Evangelie. Hij maakt het dan nu met hen, zoals Hij het belooft te maken, dit was nog nooit de ernstige begeerte van enige huichelaar. Neen, de tijdgelovige pleegt altijd geveinsd met God te handelen, eveneens als een oneerlijk vrouwspersoon, welke het maar alleen te doen is om het voordeel, dat zij trekt van haar minnaar, en niet om hem zelf. Zo gelooft een geveinsde ook maar in God, niet om God Zelf, maar alleen om het voordeel, dat er van Hem te halen is, hetzij geestelijk of lichamelijk. Hij werkt maar alleen om licht en wijsheid, om gaven en bekwaamheden, om troost en blijdschap, om vrijdom van Gods toorn en van de hel, en veeltijds ook om lichamelijk voordeel, om goederen en staten, naam en eer en achting onder de mensen, of om tijdelijke hulp en verlossing en dergelijke dingen, welke strekken tot genoegen en verzadiging van het vlees. Als God hem maar een ruim deel van zodanige goederen slechts wil laten volgen, dan is de tijdgelovige snel tevreden, en breidt zich uit als een groene inlandse boom, Ps. 37 : 35. Dan wordt hij haast een groot Christen, en weet somtijds ook de schoonste rol van een Christen voor een tijd zeer kunstig te spelen, totdat hij zijn rol heeft uitgespeeld, en de groene bladeren van zijn gaven en genietingen beginnen te verwelken en af te vallen, en dan begint het er met de huichelaar naar genoeg van alle kanten uit te zien. Wanneer hij in gebrek en verlegenheid komt naar de ziel of naar het lichaam, of ook wel naar beide tegelijk, als God hem van Zijn goederen nu niet meer geven wil, waar het hem toch maar enkel of meest om te doen is, dan geraakt hij nu welhaast in grote ellende, want als hij maar alleen Gods gaven en weldaden kwijt is, dan is hij aanstonds alles kwijt, omdat hij God de Heere Zelf nooit ernstig tot zijn deel gezocht of begeerd heeft. Wie, die anders maar een waarachtig kind des lichts is, ziet hieruit dan niet enigszins duidelijk, dat een oprecht geloof altijd eerst met God werkt, alvorens het nog werkt met iets van God?

ZONDAG 8

Vr. 24. Hoe worden deze Artikelen gedeeld?

Antw. In drie delen. Het eerste is van God den Vader en onze schepping. Het andere van God den Zoon en onze verlossing. Het derde van God den Heiligen Geest en onze heiligmaking.

Vr. 25. Aangezien er maar een enig Goddelijk Wezen is, waarom noemt gij den Vader, den Zoon en den Heilige Geest?

Antw. Omdat God Zich also in Zijn Woord geopenbaard heeft, dat deze drie onderscheidene Personen de enige, waarachtige en eeuwige God zijn.

Maar wie is nu de Heere onze God? Hoe is Zijn naam, en hoe is de naam Zijns Zoons, zo gij het weet? Uit de Heilige Schrift, waarin God Zichzelf aan ons belooft te openbaren, verstaan en geloven wij, dat Hij een Drie-enig God is, en dat Zijn Wezen bestaat in Vader, Zoon en Heilige Geest. Daarom kan er dan ook geen ware kennis van God zijn die zaligmakende is, dan alleen een zodanige, waardoor Hij van ons gekend wordt in Zijn heilige en onbegrijpelijke Drie-eenheid. Want God is toch een eeuwig, oneindig, allervolmaaktst Drie-enig Wezen, en Hij is niet anders dan zodanig, volgens Zijn eigen getuigenis, dat Hij ons van Zichzelf geeft. Het is dan alles maar een gebrekkige, ja, een valse en bedrieglijke kennis van God, waardoor Hij niet als Drie-enig wordt gekend. Welke wetenschap men ook al uit de natuur, en zelfs uit de Schrift, mocht halen van Gods oneindige deugden en volmaakheden, het is alles maar een aards en schijngeestelijk, ja, als een donker sterrenlicht, zo wanneer het niet onmiddellijk afstraalt van de glansrijke Zon der heilige Drie-eenheid. Want er is geen ene deugd in God, welke haar grond en bestaan, haar kracht en luister, haar oefening en werkzaamheid, enz. niet heeft in de aanbiddelijke Drie-eenheid van het hoogwaardig Goddelijk Wezen.

In het geestelijk licht van die Goddelijke Drie-eenheid moet de glansrijke heerlijkheid van al Gods heilige volmaaktheden van ons eerst recht aanschouwd worden, zoveel als God daarvan op onze duistere harten, door Zijn Geest, belijft te laten schijnen, en wij arme mensen door Hem daartoe vatbaar gemaakt worden, of wij bezien anders die heerlijke deugden in God maar met vleselijke en onheilige ogen, en vormen er dus maar aardse en lichamelijke begrippen van. En deze is de wijsheid niet, die van boven afkomt, maar is aards, natuurlijk en duivels, Jac. 3:15. Niet anders is het ook gelegen met Gods werken, wegen, geboden, beloften, bedreigingen, straffen en oordelen, en met alles zonder onderscheid, wat God van Zichzelf aan ons openbaart in Zijn heilig Woord. Niets van dat alles kan recht tot zaligheid ooit van ons gekend of verstaan worden, dan alleen in dat waarachtige licht van de Goddelijke Drieëenheid, want God doet en werkt, gebiedt, belooft, bedreigt, bestraft, enz. als de Drie-enige God, volgens die wijze en orde van werking, zoals het aanbiddelijke bestaan van Zijn onnaspeurlijk Goddelijk Wezen meebrengt, en naar de bijzondere aard en gelegenheid van die wonderbare huishouding der genade, waarin Hij Zichzelf aan ons arme zondaren, als een God van zaligheid heeft believen te openbaren.

Kortom, alles wat wij van God op een zaligmakende wijze kunnen weten, heeft geheel Zijn wezen en bestaan in de grond van die hoge, onbegrijpelijke en aanbiddenswaardige verborgenheid. Neemt dan maar alleen deze heilige verborgenheid des geloofs uit de Bijbel weg, zo neemt gij God Zelf weg, en daarmee verliest de Bijbel dan aanstonds al zijn ware kracht en Goddelijkheid, en wordt ten enenmale veranderd in een dode letter zonder Geest. Het Woord is geheel Gods eigen getuigenis, maar drie zijn er, die getuigen in de hemel: de Vader, het Woord en de Heilige Geest, en deze drie zijn één, 1 Joh. 4:7. Daar hebt u de gehele verborgenheid, en de gehele ziel en kracht, pit en kern van het Goddelijke Bijbelwoord, dat steunt en rust op het onfeilbare getuigenis van die drie hoogwaardige getuigen, die zijn in de hemel. Een Goddelijk getuige getuigt hier nimmer alleen, maar de drie hemelse Personen, die in het Wezen van God zijn, getuigen te samen overal, in elke regel van de Heilige Schrift. Daarom is dan ook alle ware geloof en zaligmakende kennis, die er van God kan vallen, niet anders dan van God Drie-enig, Vader, Zoon en Heilige Geest. Al wie God alzo niet kent, en Hem alzo niet geestelijk aanschouwt, die heeft dan ook zeker de rechte kennis van het geloof niet, zodanig als de Heilige Geest gewoonlijk werkt in de harten van alle ware uitverkorenen, door middel van het Evangelie.

Zoals het in dezen met de kennis, het ene wezenlijke deel van het geloof, staat, alzo is het ook eveneens met het andere deel, namelijk *de toe-eigening of het vertrouwen*, gelegen: Die twee delen hebben de allernauwste betrekking op elkaar, zodanig, dat het ene geheel als vloeit en spruit uit het andere. Zoals het oog van de kennis God aanschouwt, en vast gelooft, dat Hij is, uit Zijn eigen getuigenis in het heilig Woord, bijzonder het Evangelie, *alzo omhelst de hand van het vertrouwen Hem*, met een waarachtige toe-eigening, voor zichzelf, als een Beloner dergenen, die Hem zoeken, Hebr. 11 : 6. Maar de kennis aanschouwt God altijd en in alles als een Drie-enige God (want anders kon het geen ware geestelijke kennis zijn, gelijk er getoond is), die omhelst met vertrouwen Hem ook niet anders dan als zodanig. Zoals de kennis des geloofs jegens God vooruit werkt, alzo volgt het vertrouwen dezelve gelijk als achterna, want wij moeten God eerst gelovig kennen uit Zijn Woord, eer wij van harte op Hem kunnen vertrouwen, naar dat zeggen van de Psalmist, die Uwen Naam kennen, zullen op U vertrouwen, Ps. 9:11. Evenals de schaduw zich geheel vormt naar de gedaante van het lichaam, alzo vormt zich ook het vertrouwen geheel en al naar het geestelijke licht van de kennis Gods hetwelk in de ziel van de gelovigen schijnt. Dus is het dan een allerzekerste waarheid, dat een waar gelovig vertrouwen nooit anders omtrent de hoge en heerlijke God kan werkzaam zijn, dan als omtrent een Drie-enige God, in Wiens onnaspeurlijk Wezen drie Personen of Zelfstandigheden zijn: Vader, Zoon en Heilige Geest. Aldus maakt de Heere Zich in Zijn Woord aan ons bekend, aldus zien en aanschouwen wij Hem door het geestelijk licht van het Woord, en alzo omhelzen wij Hem dan ook, en zijn met ons vertrouwen omtrent Hem werkzaam, door de kracht van de Heilige Geest. En dit is de aard van het waar zaligmakend geloof.

Niemand zij zo onverstandig, dat hij dit duidelijke betoog van zaken aanzien zou als gering of min noodzakelijk voor de leer van de zelfbeproeving, want even daarin ligt toch de gehele grond, kracht en wezenlijkheid van een waar geloof (van welker beproeving wij hier nu bezig zijn te handelen), vervat en opgesloten. Hier scheiden daarom ook een oprecht en een *waangelooft* alweer zeer wijd van elkaar. Alle geloof, dat niet oprecht en geestelijk is, verkeert ook niet omtrent God, als dat heilige en hoogwaardige Drie-enige Wezen, immers niet zuiver, bepaald en hartgrondig. Want hoedanig gewone begrippen de tijdgelovigen zich uit de onderwijzende letter van het Woord en door de gewone verlichting van de Geest, ook maken mogen van de heilige Drie-eenheid, die er in God is, zij weten toch met die heilige verborgenheid nooit recht gelovig te werken, of met een Drie-enige God geestelijk en hartelijk, tot zaligheid van hun zielen, te onderhandelen, maar zij plegen doorgaans met hun geloof zo los werkzaam te zijn, of met een van de Goddelijke personen in 't bijzonder.

En zo handelen zij hier dan steeds in het afgetrokkene, nu eens met de Vader alleen, of met de Zoon, of met de Heilige Geest. En wanneer het soms gebeurt, dat zij ook al onderhandelen met de Drie-enige God, zo werken zij dan omtrent die waarheid enkel met hun natuurlijke bevattingswijze of met schijngeestelijke denkbeelden, zoals ook een algemene verlichting van de Geest die hoge Goddelijke verborgenheid kan vertonen aan het verstand van de geveinsden, door een aandachtige naspeuring van de leer van het Evangelie, zonder dat nochtans de Heere God Zelf, in Zijn eigen geestelijk licht, Zich als de Drie-enige God aan hun zielen waarlijk ontdekt, gelijk Hij zulks doet aan de zielen van de oprechte gelovigen, die uit God geboren zijn en God kennen, 1 Joh. 4 : 7. Dit waar, heilig en hemels licht des Geestes ontbreekt altijd aan allen, die verleid worden door een gewoon en bedrieglijk waangelooft, en daarom ontbreekt hun dan ook de hoogwaardige Drie-eenheid Zelf, als die, zonder het Goddelijke licht van het geloof, van niemand ooit tot zaligheid kan gekend of geestelijk omhelsd worden.

Maar geheel anders is het hier gelegen met de uitverkorenen en *ware gelovigen*, welke bereids in beginsel zijn gekomen tot de kennis van de verborgenheid Gods en des Vaders en Christus, Kol. 2 : 2, die niet alleen Tempelen des Heiligen Geestes zijn, 1 Kor. 6 : 19, maar van welke de Zaligmaker ook gezegd heeft, dat Hij en Zijn Vader tot hen zullen komen en woning bij hen maken, Joh. 14:23. Dit geloof heeft de Drie-enige God waarlijk en wezenlijk tot deszelfs Voorwerp, waar het alleen op rust en gedurig omtrent werkzaam is. Het is wel zo, dat de regelmatige en onderscheidene kennis van deze hoge Goddelijke verborgenheid geenszins in denzelfde trap of mate aan die allen gelijk meegedeeld en geschonken wordt, bijzonder niet aan de eerstbeginnenden, en dat daarom een ieders geloof hier ook niet altijd even duidelijk en zuiver, ordelijk en uitgewikkeld omtrent die heilige verborgenheid werkzaam wordt bevonden tot inwendige vertroosting en zaligheid. Immers pasgeboren kinderen kunnen hun ouders zo goed niet kennen als de oudere kinderen, en toch zijn ze eveneens kinderen van hun ouders, ja, ja, zij zitten zelfs in hun schoot, en worden door hen getroeteld en gekust.

Maar zo is het hier in het geestelijke huisgezin van de hoge God ook eveneens gelegen. Neemt zelfs de zwakste en geringste gelovigen, die maar kort eerst uit God geboren zijn geworden, omdat zij ware en heilige kinderen van God zijn, zo schijnt er dan ook zelfs midden in al die vleselijke duisternissen, welke zo menigvuldig hen nog aanhangen, en in hun verstand en hart steeds gevonden worden, nochtans een waar geestelijk en hemels licht van zuivere kennis Gods in hen, welke als de wortel van de zaak is, die hen van de geveinsden en tijdgelovigen geheel onderscheidt; waardoor zij ook waarlijk geloven in de Drie-enige God, al is het dat zij nog zeer weinig bekwaam zijn om dit, met enige duidelijkheid in zichzelf, zo te onderscheiden, gelijk als anderen, die in het werk van de kennis en van het geloof reeds verder gevorderd zijn.

1. *Zij hebben toch evenwel, ofschoon zij hetzelve niet recht bemerken, het waarachtige getuigenis van de heilige Drie-eenheid heimelijk in hun harten, op een wijze, zoals geen tijd- of waangelovige dat, in zulke staat, ooit krijgen zal.* Want immers, zij gevoelen die krachtige Goddelijke werking van de Heilige Geest, beide op hun verstand en wil en op al hun inwendige vermogens, en die gelovig

opwekt, en sterk doet uitgaan en verlangen naar de Heere Jezus Christus. Zij zuchten en roepen en schreien en arbeiden om die genadige aanblazing en opwekking van de Geest, dat die Goddelijke en hemelse kracht hen toch gedurig mocht voorkomen, verlichten, beroeren en verlevendigen, en hen leiden en trekken tot Christus, hun dierbare koning en Verlosser. Zij belijden ook steeds hun zondige struikelingen en afwijkingen, en hun blindheid, onwilligheid, verstoktheid, enz. en zij zijn daar bitter bedroefd en beangst over, al naar dat zij gedurig licht en genade van de Heere mogen ontvangen, en naar dat zij verder van de wereld en nader bij God met hun harten mogen leven.

2. *Ook hebben zij een ware gelovige kennis van de Zoon Gods, de Heere Jezus Christus. Hij is de dierbare Heiland en Bruidegom, en de Beminde van hun zielen. Hem hebben zij immers gekozen en aangenomen voor hun enig deel en goed en zielsrotssteen. Hij is hun hooggeëerde Immanuël, en uit Zijn volheid hebben zij allen ontvangen ook genade voor genade, Joh. 1 :15. Zij kennen de volzalige verdiensten van Zijn lijden en dood, en van Zijn volmaakte gehoorzaamheid voor hen, en zij baden hun arme verloren zielen graag in dezelve, als in een grondeloze zee van wellusten. Zij zijn immers door de Geest van het geloof alzo verbonden aan dit heilige Lam Gods, dat zij nergens buiten Hem enige waren vrede, troost of zaligheid voor hun verlegen harten kunnen vinden. Wanneer zij dan slechts zijn dierbaar licht, genade en beminnelijke tegenwoordigheid alzo niet gevoelen, maar dat de zonde nu als een scheiding tussen Christus en hun zielen gemaakt heeft, en als zij zulks door de werking van de Heilige Geest zeer smartelijk zijn gewaar geworden, o, wat zuchten en treuren zij dan niet onder dit hun droevig gemis, gelijk de Bruid, toen zij haar liefste Bruidegom verloren had, Hoogl. 3 en 5, en wat zal dan toch in staat zijn in de wijde wereld, om hun enig waar genoeg te geven, als het Christus niet doet?*

3. *Daarnaast kennen zij ook de gezegende en eeuwige Vader van onze Heere Jezus Christus, die woont in de Zoon, gelijk ook de Zoon in Hem, Joh. 17 : 21. Zij hebben, zo ras zij beginnen te geloven, zijn heilig en verzoend aangezicht, in Christus, te samen geestelijk gezien en aanschouwd. De Heilige Geest heeft hen allen, een ieder naar de bijzondere mate en kracht van zijn geloof, immers geheel hartelijk doen roepen: Abba, Vader, Gal. 4 : 6. Zij hebben van Zijn eeuwige liefde en genadige verzoening in de Middelaar Jezus reeds zoveel genoten en gesmaakt door geloof, dat zij al hun eigengerechtigheid en al de ijdele genietingen van deze wereld zelfs met walging kunnen verachten en ten enenmale versmaden, als louter zwijnendraf. Zij hebben alreeds, door het geestelijke onderwijs van de Heere Jezus Christus, iets van die heerlijke verborgenheid van de Godzaligheid geleerd, dat Hij de Weg is tot de Vader, Joh. 14 : 6, en dat Hij de arme gelovige zondaren voor eeuwig in Genade met God verzoent, en hen leidt in Zijn volzalige gemeenschap, en dat die Hem gezien heeft, ook de Vader gezien heeft, hoe zouden zij dan nu tot Hem nog kunnen zeggen: toon ons de Vader? Joh. 14:9.*

En aldus kent hier dan immers zelfs de minste gelovige de Vader, de Zoon en de Heilige Geest in de grond van zijn gemoed, zover dat reeds vernieuwd en geheilgd is door de hemelse Genade, alhoewel hij zelf dit somtijds nog zo geestelijk en zo formeel niet mocht kunnen onderscheiden, als wel andere gelovigen die verder gevorderd zijn.

Maar dit kan van geen geveinsde of tijdgelovige niet meer gezegd worden, naardien de heilige Drie-eenheid Zichzelf nooit geestelijk of zaligmakend aan iemand van hen komt openbaren. En daarom hebben zij dan ook die ware, levende, hartgrondige en zielheilgende kennis van God niet, welke de oprechte gelovigen hebben.

Doch, aangezien deze verborgenheid des geloofs van een zodanig groot gewicht is, dat alleen aan deszelfs oprechtheid in 's mensen hart zijn gehele zaligheid hangt, zo is het noodzakelijk dat wij hier dan nog wat nader in overweging nemen, hoe een heilig geloof gewoon is verschillend te werken, met

een hartelijk vertrouwen jegens of omtrent de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. Hiertoe hebben wij die ordentelijke Catechetische leiding dan nu maar verder nauwkeurig te volgen, en aandachtig na te gaan, hoedanige hoofdzakelijke openingen of verklaring van de Twaalf Geloofsartikelen ons daar gegeven wordt.

1. Er wordt dan eerst gehandeld van het geloven in God de Vader. Waaromtrent hier die dingen in aanmerking komen.

1. De kennis van Hem, als de almachtige Schepper en Onderhouder van alle dingen.
2. De gelovige toe-eigening en omhelzing van die hoge God voor zich, als zijn God en Vader, om Zijns Zoons Christus wil.
3. Het kinderlijk vertrouwen, dat het ware geloof dan verder op de Heere stelt, en hoedanig dierbaar voordeel dat gedurig weet te halen uit Zijn Goddelijke Schepping en Voorzienigheid.

a. Het is eigen aan het oprecht geloof van de uitverkorenen, dat zij met hetzelfde, als met een geestelijk oog, de Heere hun God aanschouwen en kennen, als de almachtige Schepper en Onderhouder van hemel en aarde, en van alle dingen, die in dezelve zijn. Het geloof, zover dat hartgrondig en oprecht is, is een zuiver hemels licht, hetwelk de Heilige Geest ontsteekt in onze harten, waardoor onze ogen inwendig also geopend worden, dat wij de hoge en almachtige God, op het waarachtige getuigenis dat Hij van Zichzelf aan ons geeft in Zijn Woord, also komen aan te zien in het aangezicht van de Heere Jezus Christus, als die daar is de eeuwige Fontein, en Oorsprong van alle dingen, waarin alles wat er is, zijn wezen en bestaan ontvangen heeft, en nog steeds behoudt. *Want door het geloof verstaan wij, dat de wereld door het Woord Gods is toebereid, also dat de dingen, die men ziet, niet geworden zijn uit dingen, die gezien worden, Hebr. 11 :3.*

Het is met woorden onmogelijk te zeggen of uit te drukken, veel minder voor een natuurlijk verstand enigszins recht te begrijpen, wat een heerlijk gezicht het ware geloof de ziel doet nemen van de hoge God, door de werking van de Geest. De arme mens moet daarbij geheel wegzinken in zijn nietigheid en doemwaardigheid, als hij maar zijn zwakke zielsogen even komt te vestigen op die oneindige en eeuwige God, de Vader van onze Heere Jezus Christus, die alle dingen uit een enkel niet geschapen heeft, en dezelve ook nog gedurig onderhoudt en regeert. Wat opent hem dat grote Boek van de Schepping en onderhouding der wereld niet al ontzagelijke wonderen van Gods onbegrijpelijke Hoogheid, Wijsheid, Mogendheid, Getrouwheid, Goedertierenheid, enz. dewelke hij geenszins in orde zou kunnen verhalen, maar om welke terdege te beschouwen en gade te slaan toch niet minder, dan een gehele eeuwigheid zal nodig zijn! Het geestelijk licht van het ware geloof leert ons het wezenlijke onderscheid eerst recht bemerken, hetgeen er is tussen Jehovah, de oppermogende God, uit Wie, door Wie en tot Wie alle dingen zijn, Rom. 11 : 36, en tussen het lage en nietige schepsel, dat geschapen is enkel door het woord van Zijn mond en door de adem van Zijn lippen, *waardoor Hij de dingen, die niet zijn, roept alsof zij waren, Rom. 4 :17.*

Een ieder stemt dat onderscheid wel geredelijk toe, die maar antichristenij veroordeelt, maar, hoe allerwezenlijkst en hoe oneindig groot het is, zulks wordt niet eerder recht gezien, voordat de eeuwige God, door Christus, Zichzelf met de glans van Zijn Goddelijke heerlijkheid geestelijk aan onze harten komt ontdekken en uitlaten, op een genadige wijze, in een weg des geloofs, zodat die vleselijke antichristische duisternissen, waar wij van nature in leven, met kracht worden verdreven, en ons verstand inwendig geopend en met een nieuw hemels licht des Geestes omschenen en bestraald wordt. Dan worden wij waarlijk geroepen uit de duisternis tot Gods wonderbaar licht, 1 Petrus 1 :9, en hetgeen wij dan van God komen te aanschouwen, als de almogende Heere en Schepper van het Heelal, met het heilig oog van ons geloof, dat doet ons geheel wegzinken in de diepste verwondering en aanbidding van Gods oneindige hoogheid, macht en heerlijkheid, en doet ons met de Psalmist uitroepen: *"hoe groot zijn Uw werken, o Heere! Gij hebt ze met alle wijsheid gemaakt, het aardrijk is vol van Uw goederen," Ps. 104 : 24, en met de Profeet: "Ziet, de volkeren zijn geacht als een druppel aan een emmer, en als*

een stofje aan de weegschaal; ziet, Hij werpt de eilanden heen als dun stof," Jes. 40 : 15. En naarmate het geloof zuiverder omtrent God leert werken, en de Heilige Geest, datzelve gedurig levend houdt en meer en meer versterkt, naar die mate schijnt het licht van de Goddelijke heerlijkheid ook hoe langer hoe meer in de ziel, en die eeuwige zon gaat daar dan al steeds hoger op, voortgaande en lichtende tot de volle dag toe, Spr. 4:18. Gelijk de Zaligmaker eens aan Martha tegemoet voerde: *"heb Ik u niet gezegd, dat zo gij gelooft, gij de heerlijkheid Gods zien zult?"* Joh. 11 :40, eveneens gaat het hier ook. Indien wij alleen maar oprecht en hartelijk kunnen geloven, en met Mozes ons ook kunnen vasthouden aan Gods onveranderlijk Woord en beloften, als ziende de Onzienlijke, enkel met het oog des geloofs, Hebr. 11 :27, zo zal er niets zijn, dat ons zal kunnen beletten, dat wij allen ook niet met ongedekt aangezicht, de heerlijkheid des Heeren als in een spiegel aanschouwende, naar dat beeld in gedaante waarlijk zouden veranderd worden, van heerlijkheid tot heerlijkheid, als van des Heeren Geest, 2 Kor. 3 : 18.

Maar men zal ook zelfs *de geveinsden en de tijdgelovigen* van zulke heerlijke gezichten van God en Zijn hoogheid dikwijls genoeg horen spreken, en wat verrukkende gemoedsaandoeningen en krachtige uitwerkingen zodanige gezichten op sommige tijden ook wel eens op hun geest kunnen hebben, zodat het dan wel schijnt, alsof het gehele geschapene nu maar een enkel nietig en onwaardig ding in hun ogen geworden was, vanwege de onvergelykelijke Majesteit en allesoverklimmende hoogheid van God. Waaraan toch zal men het dan nu met een veilige zekerheid kunnen beproeven, of onze kennis van de hoge en almachtige Schepper van hemel en aarde ook een ware en heilige geloofskennis is, en geen bedriegelijk huichelaarslicht, dat wel het gemoed enigszins beroert en verlevendigt, doch hetzelfde niet waarlijk heiligt? Dit is zeker een onderzoek van groot gewicht voor een ieder, waar men nooit ernstig genoeg in kan handelen. Wij hebben hier dan op twee zaken of kenmerken wel bijzonder te letten, welke ons het wezenlijke onderscheid tussen de ene en de andere kennis duidelijk genoeg zullen aanwijzen, indien wij er anders maar met een geestelijk verlicht verstand behoorlijk acht op mogen geven.

1. Alle heilige kennis, welke de ware gelovigen van de eeuwige Vader, de hoge God en Schepper van hemel en aarde, bezitten, verkrijgen zij niet anders, dan enkel in en door de Heere Jezus Christus, die het Beeld des onzienlijken Gods is, Kol. 1 :15; het Afschijnsel Zijner heerlijkheid en het uitgedrukte Beeld Zijner Zelfstandigheid, Hebr. 1 : 3. De heerlijkheid van God is zodanig, dat een eindig, blind en zondig schepsel daar ook het allerminste straaltje geestelijk niet van kan aanschouwen, alleen in en door Zijn eniggeboren Zoon, de Immanuël, in Wie al de volheid der Godheid lichamelijk woont, Kol. 2 : 9. Gewis, het is en blijft een eeuwige waarheid: niemand heeft ooit God gezien, de eniggeboren Zoon, Die in de schoot des Vaders is, die heeft Hem ons verklaard, Joh. 1 :18. Er wordt wel iets van Gods onzienlijke dingen, beide Zijn eeuwige kracht en Goddelijkheid, van de schepping der wereld aan, uit de schepselen verstaan en doorzien, ten einde niemand van de mensenkinderen te verontschuldigen zou zijn, Rom. 1 : 20.

Maar, deze aardse kennis, welke enkel afstraalt van de natuur van de geschapen dingen, is een veel te flauw en te zwak licht, dan om in de grond van 's mensen blinde en dode gemoed zo krachtig door te dringen, dat het daardoor geestelijk opgewekt en vernieuwd zou worden tot zaligheid. Maar hiertoe is de Zoon Gods gekomen en heeft ons het verstand gegeven, dat wij de Waarachtige kennen, en wij zijn in de Waarachtige, namelijk in Zijn Zoon Jezus Christus. Deze is de waarachtige God en het eeuwige Leven, 1 Joh. 5 : 20. De ware gelovigen aanschouwen God dan altijd geestelijk, door de Middelaar Christus Jezus, die God is, geopenbaard in het vlees, 1 Tim. 3 : 16. Eveneens, gelijk als men een mens leert kennen uit zijn schilderij of afbeeldsel, zo leert elke gelovige de eeuwige Vader ook kennen uit en door Zijn Zoon, de Godmens, die Zijn wezenlijk Beeld en Vertoning is, niet maar slechts zoals Hij is de eeuwige en eniggeboren Zoon van de Vader, maar zoals Hij ook de Middelaar Gods en der mensen is, wonende in het vlees, waarin Hij ook eens voor de zonden geleden heeft, Hij rechtvaardig voor de onrechtvaardigen, opdat Hij ons tot God zou brengen, die wel is gedood in het vlees, maar levend

gemaakt door de Geest, 1 Petrus 3 : 18. Op deze gekruiste en verheerlijkte Goddelijken Middelaar ziet nu het oog des geloofs, gelijk de Cherubim zagen op het Verzoendeksel van de Ark, en dat met een waar vertrouwen van het hart. En hier aanschouwt het geloof dan de onzienlijke God in Christus. Des Vaders oneindige hoogheid, macht, heerlijkheid, algenoegzaamheid en al de wonderbare deugden en eigenschappen van het hoogwaardige Goddelijk Wezen, schijnen als zovele glansrijke en levendmakende stralen van dat heilig aangezicht van Christus op de zielen van de gelovigen, door de werking van de Geest en door middel van het geloof van het Evangelie, eveneens, zoals in het natuurlijke de gloeiende stralen van de zon neerschijnen op het donkere lichaam van de maan, welke dan daardoor ook zelf tot een schijnend licht gemaakt wordt.

En deze is dan alzo de ware geloofskennis van de hoge God, de Schepper en Onderhouder van alle dingen, welke geestelijk en zaligmakende is. De Heilige Geest werkt tot bevordering van die zielzaligende kennis dan gedurig met Zijn Goddelijke kracht in de harten van de gelovigen, door middel van het Evangelie, en doet hen steeds gelovig zien op Christus en op Zijn Genade en verdiensten, heerlijkheid en algenoegzaamheid, en Hem aldus geestelijk en gelovig aanschouwende, zo zien zij dan in dat heilig aangezicht van Christus het ware uitdrukkel en afbeeldsel, en gelijk als de eigenlijke trekken van het heerlijk Goddelijk Wezen van de Vader, Die alle dingen door het eeuwig Zelfstandig Woord, zijnde de Zoon, gemaakt heeft, Joh. 1 :3; Hebr. 1 :2. En Die, in Christus, de wereld nu ook weer met Zichzelf is verzoenende, hun zonden hun niet toerekenende, 2 Kor. 5 :19, hebbende aan de Zoon hiertoe ook alle macht gegeven in hemel en op aarde, Matth. 28 : 18; zodat al wie Hem ziet, die ziet dengenen, die Hem gezonden heeft, Joh. 12:45. Hij is in de Vader, en de Vader is in Hem, Joh. 14 : 9, en daarom zegt Hij: *die Mij gezien heeft, die heeft de Vader gezien*, vs. 8. En op die wijze schijnt de eeuwige God, de Fontein van alles, die gezegd heeft, dat het licht uit de duisternis zou schijnen, wanneer Hij eerst de wereld grondvestte, dan in de harten van alle ware gelovigen, *om te geven verlichting der kennis der heerlijkheid Gods, in het aangezicht van Jezus Christus*, 2 Kor. 4 : 6. Deze heilige geloofskennis is dan ook een waarachtig Goddelijk en een zaligmakend en levendmakend licht van de Geest in de dode ziel van de zondaar, gelijk de Zoon Gods ons ook Zelf zegt: *Ik ben het Licht der wereld, die Mij volgt, zal in de duisternis niet wandelen, maar zal het licht des levens hebben*, Joh. 8 : 12. *En dit is het eeuwige leven, dat zij U kennen, de enige waarachtige God, en Jezus Christus dien Gij gezonden hebt*, Cap. 17 : 3. Ja, deze kennis van God, in Christus, is die grote en heerlijke verborgenheid van het Evangelie, waarvan de Apostel met zodanige verheffing uitroept: *en buiten alle twijfel, de verborgenheid der Godzaligheid is groot, God is geopenbaard in het vlees*, 1 Tim. 3 : 16, dat is: Hij is verschenen en geopenbaard in het vlees van Christus, daar woont Hij nu lichamelijk, als in Zijn heilige Tempel, en hier wordt Hij ook geestelijk gezien, omhelsd en genoten van alle ware gelovigen, aan welke het gegeven wordt te eten van het Manna dat verborgen is, Openb. 2 :17. *noch iemand kent den Vader dan de Zoon, en dien het de Zoon wil openbaren*, Matth. 11 : 27. Wat is deze dan niet een onbegrijpelijke wonderweg van Gods aanbiddelijke heerlijkheid voor ons arme, verloren en blinde zondaren, de Vader aldus te zien in de Zoon, en ook zelfs alle gezamenlijk, zovelen als wij maar oprecht geloven, door Hem de toegang te hebben, door een Geest tot de Vader! Ef. 2 :18.

Deze hemelse verborgenheid is nimmer nog recht verstaan door een *geveinsd waan- of tijdgelovige*, hoeveel kennis van God zulk een anders ook al mocht gekregen hebben. De geveinsden mogen ook de Vader kennen, uit welke alle dingen zijn, en wij tot Hem, 1 Kor. 8 :6. Maar het is maar een louter vleselijke of schijngeestelijke kennis, waardoor hun harten niet waarlijk verlicht, verzoend en geheilgd worden in Christus, door de werking van de Geest, hoezeer dezelve door dat licht somtijds ook al mochten beroerd, verblijd en verlevendigd worden. Want zij zien God niet waarlijk in Christus, de Middelaar, met een geestelijk oog des geloofs, en daarom kan hun dan ook de verlichting van het Evangelie van de heerlijkheid van Christus, die Gods Beeld is, niet bestralen, 2 Kor. 4 :4. Maar of zij aanschouwen God altijd buiten Christus, en enkel uit de gewone gronden en beginselen van een natuurlijke kennis, waaruit ook de Heidenen, voor welke het Evangelie geheel bedekt geweest is, God gekend hebben, Rom. 1 : 21. Of anders zien zij God ook wel in Christus, bij een schijngeestelijk

Evangelisch licht, zijnde een zekere glans, die er afstraalt van de dierbare leer van het Evangelie op hun verstand, door de gewone gaven en werkingen van de Geest, en waardoor dan ook wel eens zodanige gevoelige bewegingen en aandoeningen op hun zinnen, hartstochten en genegenheden overgebracht worden, dewelke de rechte eigenlijke bronaders zijn van het waangeloof en van het blinkend huichelaarsleven.

Helaas! hoe menig Christenbelijder wordt niet door de Satan in zulk een weg ellendig misleid en bedrogen, die toch altijd maar valse en onheilige denkbeelden van God maken, doch tot geen ware hartgrondige geloofskennis van het heerlijke Wezen van God (zover men een stukje van de zaak van hetzelfde mag kennen, door en in Christus), immermeer geraken! En naarmate de satan zich hier meer voor hen in een engel des lichts komt veranderen, 2 Kor. 11 :14 en hun blind gemoed met dat valse licht van God krachtiger gaat aandoen en bewerken, hoe ongelukkiger en desperater geveinsden hij dan van hen weet te maken. Want even alhier ligt de eigenlijke grond en springader, waar het slimste soort van Enthusiasten of verdorven Geestdrijvers uit te voorschijn komt.

Waarom men, om zijn arme ziel toch zorgvuldig voor alle hels bedrog van de satan te hoeden, dan nooit ernstig en nauwkeurig genoeg acht kan geven op dit waarachtige kenmerk van de kennis Gods in Christus, en of wij ook oprecht gelovig met Christus, als met onze gezegende Middelaar en Verlosser, hebben leren handelen, zoals in het vervolg, met de verlichtende bijstand van de Geest, nog nader ons zal aangewezen worden. Want, hetzij dan ook dat het geloof meer sterk of zwak mocht zijn, zo is het toch altijd zeker, dat, zoveel als de gelovige geestelijk kent van Christus, hij ook zoveel kent van de Vader, en dat hij niets kan zien of weten van de Vader, de Schepper, dan hetgeen de Zoon, de Verlosser, uit het Evangelie inwendig aan zijn hart komt openbaren, door de Geest, die de Heiligmaker is. En naarmate het geloof, in kracht en oefening en in klaarheid en zuiverheid van het geestelijke licht van het Evangelie, dagelijks meer aanwast en toeneemt, naar die mate zal de bijzondere kennis van de Vader, in of door de Zoon, ook steeds duidelijker van de gelovigen zelf waargenomen en meer geestelijk en bevindelijk onderscheiden worden, beide tot bevordering van hun troost en tot bevestiging van hun zaligheid. Want hoe zij die gewisse waarheid van het Evangelie zuiverder en geestelijker leren verstaan (dat de *Zoon is in de Vader, en de Vader in de Zoon*, Joh. 14 :10, dat in Christus al de volheid der Godheid lichamelijk woont, Kol. 2:9, en dat *God, in Christus, de wereld met Zichzelf is verzoenende*, 2 Kor. 5 :19, en dat Christus voor ons de Middelaar is, en de Weg, waardoor wij komen tot de Vader, Joh. 14 : 6), *hoe zij dan ook meer geworteld zullen worden in Hem, en bevestigd in het geloof*, Kol. 2 : 7. En om die reden had ook de Apostel zo'n grote strijd voor de gelovigen, *opdat hun harten vertroost mochten worden, en zij tesamen gevoegd zijn in de liefde, en dat tot allen rijkdom der volle verzekerdheid des verstands, tot kennis der verborgenheid van God en den Vader, en van Christus, in Denwelken al de schatten der wijsheid en der kennis verborgen zijn*, als in een volle en rijke schatkamer, waar de arme blinde zondaren dezelve alleen uithalen moeten, Kol. 2 : 2, 3. Dit voorgestelde stuk is dan zeker een zo voornaam en gewichtig kenmerk van het ware Christengeloof, dat niemand, die zijn eeuwige zaligheid oprecht bemint, daar zo licht overheen zal mogen treden. Ach! of het de ontfermende God, in Christus, dan nog eens behagen mocht, datzelfde recht te drukken en vast te binden, door Zijn Geest, op het gemoed van degenen, die deze dingen, in onze diep geesteloze tijd, nog met enige aandacht zullen lezen?

2. Verder ontdekt zich de ware, geestelijke en gelovige kennis van God de Vader, als de almachtige Schepper van hemel en aarde, nog nader hierin, dat zij een rechte, verootmoedigende en zielvernederende kennis is, welke uit haar eigen aard en natuur geheel daartoe dient, om de gelovige mens geheel nederig en klein te maken en niets waardig, ja, ten enenmale onrein en verdoemelijk in zijn eigen ogen.

Toen Abraham stond voor het aangezicht des Heeren om te pleiten voor de behoudenis van het volk van Sodom, en toen God Zichzelf, in Zijn ontzaglijke hoogheid en heiligheid, zonderling aan hem ontdekte, boog die vrome man zich zeer laag voor die geduchte Majesteit neer, en zei al bevende: "zie

toch, ik heb mij onderwonden te spreken tot de Heere, hoewel ik stof en as ben," Gen. 18 : 27. Ik ben immers niet waardig, wil hij zeggen, om mijn mond te openen voor die hoge en heerlijke God, bij wie ik, naast het gehele geschapene, toch niet meer dan een nietig stofje geacht ben.

Zo deed ook David, toen hij zijn ogen vestigde op die almogende Heere en Schepper van alles, zonk hij geheel weg in zijn en aller mensen kinderen hoogste nietigheid en onwaardigheid, en riep uit: "*als ik Uw hemel aanzie, het werk Uwer vingeren, de maan en de sterren, die Gij bereidt hebt; wat is de mens, dat Gij zijner gedenkt, en de zoon des mensen, dat Gij hem bezoekt?*," Ps. 8:4, 5.

En de Bijbel levert ons een overvloed van voorbeelden op van zulke Heiligen, die door de glans van de heerlijke kennis van God inwendig verlicht, zeer laag in het stof zijn gekropen, en alle gedachten van iets te zijn wel verre van zich gedaan hebben. Het ware licht van God ontdekt aan de arme gelovigen zoveel van des Heeren onuitsprekelijke macht en heerlijkheid, dat zij daardoor geheel als verdwijnen moeten bij zichzelf, en een hartelijke toestemming moeten geven aan dat woord van de Apostel, dat zo iemand meent iets te zijn, daar hij niets is, hij zichzelf bedriegt in zijn gemoed, Gal. 3 :3.

Dit wil de Zaligmaker ons ook leren, als Hij zegt *van de reinen van hart, dat zij God zullen zien*, Matth. 5 :8. Het zondig hart van de mensen wordt door de genade inwendig gezuiverd en gereinigd, zo spoedig als maar de mens waarlijk aanvangt, gereinigd en ontledigd te worden van zichzelf, dat is: van zijn inbeelding, trotse opgeblazenheid, snode zelfverheffing en onreine eigenliefde. Want deze dingen zijn de rechte vruchtbare baarmoeders van alle andere zonden, en daaruit is ook het eerste misdrijf en de gehele verdorvenheid van de mensen in het Paradijs, door de arglistigheid van de slang voortgekomen. En daarom, wanneer de hemelse genade in 's mensen hart begint te werken, dat de arme zondaar waarlijk wordt gereinigd en wederom als ontledigd van die ongeregelde eigenliefde en zelfverheffing, waardoor de satan hem zo ongelukkig als gedompeld heeft in een grondeloze kolk van allerlei droevige jammer en ellende, dan wordt hij tevens aanstonds ook gereinigd van al zijn andere zonden, en zo wordt hij dan nu een waarachtig reine van hart.

Maar ziet, zodanige hemelse genade ontvangen wij niet, dan alleen door middel van een geestelijke en gelovige kennis van God, in Christus Jezus, volgens die Evangelische leer van de Apostel: *gelijk ons Zijn Goddelijke kracht alles wat tot het leven en de Godzaligheid behoort, geschonken heeft, door de kennis Desgenen, Die ons geroepen heeft tot heerlijkheid en deugd*, 2 Petrus 1 :3. Als maar eens het waarachtig licht van de kennis Gods, in Christus, door de zielzaligende werking van de Heilige Geestes, in de duistere grond van der gelovigen harten helder heeft beginnen te schijnen, dat zij de onuitsprekelijke hoogheid en heerlijkheid van die almachtige God krijgen te zien, in het glansrijke aangezicht van de Heere Jezus Christus, de Immanuël, dan beginnen zij ook aanstonds een oprechte walging te krijgen aan zichzelf, en hun eigen nietigheid, zondigheid en doemwaardigheid eerst recht gewaar te worden. Dan komt Jehovah God geestelijk even in hun zielen met Zijn hemels licht en genade, door Christus, Zijn eniggeboren Zoon, geopenbaard in het vlees, en dan beginnen zij aanstonds te sterven aan zichzelf en aan de aardse creaturen, welke beide te voren gelijk als hun leven zijn geweest. En daarom staat dit voorzeker vast, dat alle ware reinen van hart God zullen zien. Want het ene toch hangt onmiddellijk aan het andere, en komt noodzakelijk daaruit voort. Hoe meer dat geestelijk Licht, waarbij God gezien wordt, in 's mensen hart schijnt en opgaat door het Evangelie, hoe meer dat hart dan ook gereinigd, veranderd en heilig vernederd wordt. En hoe het hart aldus meer wordt gereinigd, hoe de mens dan ook noodzakelijk al meer daartoe geschikt, afgezonderd en geestelijk vatbaar gemaakt wordt om God te zien. Deze is de grote verborgenheid der Godzaligheid, welke vlees en bloed nimmer zullen verstaan, maar alleen het nieuwe schepsel, dat uit God geboren en in Christus Jezus is, 1 Joh. 3 : 9; 2 Kor. 5 : 17.

Maar van deze heilige en zielvernederende kennis van God, de Vader van onze Heere Jezus Christus, verschilt die kennis nu wel grotelijks, welke de *geveinsden en tijdgelovigen* van God hebben, door de gewone gaven van de Geest. Want het is zeker, dat, wat Goddelijk licht hun ook beschijnt, hetzelfde

toch maar alleen valt op de bovenste delen van hun gemoed, alwaar het wel enige aandoeningen en bewegingen veroorzaakt in een meerdere of mindere mate, maar nochtans geenszins met een levendige kracht zover doordringt, tot in de inwendige grond van het hart, om die waarlijk te verlichten, te vernieuwen, te heiligen en met God in Christus geestelijk te verenigen, zoals dat wel geschiedt, ook zelfs aan de minste oprecht gelovigen, in de zalige wedergeboorte uit water en Geest. Daarom blijft de grond van hun gemoed dan ook altijd geheel blind en ongeheiligd, hoeveel licht van waarachtige en zuivere kennis Gods (doch enkel algemeen en voorwerpelijk) hun anders van buiten aan ook al mocht bestralen, en hun verstand, zinnen, genegenheden en hartstochten met enige kracht en levendige klaarheid van de Evangelische middelen somtijds al mocht aandoen en beroeren. De satan houdt hen, onder het gevoeligste schijnsel en onder de innerlijkste beweging van al dat licht, toch echter altijd inwendig nog vastgebonden met de banden en ketenen van zijn helse duisternis en van het zondige eigen-ik. Zij blijven nog steeds onveranderlijk vastgeworteld staan in de onheilige grond van hun eigen natuurleven, zijnde van binnen geheel verduisterd in 't verstand en geheel vervreemd van het leven Gods, door de onwetendheid die in hen is, door de verharding huns harten, Ef. 4 : 18. Daarom kan het dan ook niet anders zijn, of al het Goddelijk licht van de heilige waarheid, dat zij in zodanige staat en op zulk een wijze door de gewone gaven, middelen en werkingen van de Geest mogen ontvangen, moet bij hen enkel toch maar dienen tot een meerdere oprichting en verheffing van het zondige eigen-ik.

Want indien de zaak van ons maar recht gezien wordt, zo zullen wij wel duidelijk bemerken, dat hier onmogelijk een weg tussenbeide kan vallen, maar dat het een of ander hier zeker moet plaats grijpen: of dat het licht van de kennis Gods het eigen-ik in de mens moet doden en ter neerwerpen, of anders hetzelve nog meer moet opwekken en ongevoelig versterken. Indien dan het licht zodanig helderschijnend en glansrijk, en zo krachtig en geestelijk niet is, dat hetzelve het gemoed van de mensen inwendig waarlijk kan vernederen, en zijn zondig natuurleven in de grond machtig is te verbreken en dagelijks ten onder te brengen, opdat Christus met Zijn Geest in de ziel mocht leven en aldaar een gestalte krijgen, dan kan het niet anders wezen, of het moet noodzakelijk een geheel tegenstrijdige uitwerking veroorzaken, tot meerder verheffing van 's mensen ijdel gemoed, en om het zondige eigen-ik maar des te meer te ontsteken, en dat vreemde vuur te sterker aan te blazen, totdat het in de vlammen van de verderfelijke inbeelding en hoogmoed alleszins begint uit te breken, waar dan de gedaante van Religie en Godzaligheid, en de heimelijke invloeden en bewegingen van de schijngeestelijke werking tot een gedurig voedsel aan verstrekken, naast de ongevoelige aanwas van de uitwendige gaven en talenten, van eer en achting van de mensen. Langs zodanige bedrieglijke middelen en wegen van de satan klimt een ongelukkig geveinsde, met zijn kennis van God en van Goddelijke dingen, dan al steeds naar de hoogte toe, en de kennis maakt hem opgeblazen, 1 Kor. 8:1. Hoe meer hij dan God ziet, op zijn wijze, hoe meer hij zichzelf op zijn licht zal verheffen, en zijn inbeeldingen van iets te zijn heimelijk in zijn gemoed zal blijven koesteren en aankweken, terwijl hij toch echter, door de kennis van de Heere en Zaligmaker Jezus Christus, de uiterlijke besmetting van de wereld, voor een tijd, ook licht zal ontvlieden, 2 Petrus 2 :20. En ziet, dan krijgen die rampzalig bedrogen mensen ook weldra de naam, dat zij leven, daar zij nog waarlijk geheel dood liggen in hun eigen-ik en in de vervreemding van God, Openb. 3 : 1.

Hiervan strekt ons de onheilige Bileam tot een zeer levendig en droevig voorbeeld. Hij was zelfs een profeet des Heeren, op wie de buitengewone gaven van de Geest waren rustende, en met wie de hoge God gemeenzaam sprak en verkeerde, en Zijn heilige verborgenheden aan openbaarde. Ja, hij genoot ook zelfs op sommige tijden zeer bijzondere gezichten van Gods hoogheid en heerlijkheid, dat hij kon zeggen: *van de hoogte der steenrotsen zie ik Hem, en van de heuvelen aanschouw ik Hem*, Num. 23 : 9. Nochtans strekte die zonderlinge kennis van de almachtige God hem geenszins tot een heilige vernedering of inwendige zielsverslagenheid, zoals ook het geringste straaltje van het zaligmakend licht van de Geest gewis werkt in de ziel van de minste gelovige, maar al Zijn Goddelijk licht werkte, door

toeval van zijn verdorvenheid, zijn ijdel gemoed slechts naar de hoogte. Hoe die ellendige man meer van God zag, hoe hij door dat gezicht al steeds stouter, onheiliger en opgeblazener werd, totdat eindelijk de zeilen van zijn opgezwollen hoogmoed vol waan en wind geblazen zijnde, hij zich niet in kon houden van zijn eigen lof dus luidkeels voor de gehele wereld uit te bazuinen, even op een stond, als de Geest Gods op hem was. *Bileam, de zoon van Beor spreekt en de man wien de ogen geopend zijn, spreekt. De hoorder der redenen Gods spreekt, die het gezicht des Almachtigen ziet; die verrukt wordt en wien de ogen ontdekt worden*, Num. 24 : 3, 4. Ziet, wat al uitboezemingen van eigen lof! Wat al trotse opgeblazenheid! En toch mogen wij vrij denken, dat de Geest Gods, uit inzicht van de heiligheid van zijn eigen dienst, hem verhinderd heeft het slimste voort te brengen, wat nog in zijn hart verborgen zat. Dit is waarlijk een zeer ontzaggelijk voorbeeld, om ons te leren, wat dodelijke uitwerking het licht van de huichelaren op der mensen zielen kan hebben. En indien alle geveinsden en tijdgelovigen het tot zulk een hoog en stijl toppunt van opgeblazenheid niet kunnen brengen, als wel deze rampzalige profeet, zo komt zulks toch maar enkel hiervandaan, dat de maan van haar licht zo vol niet is, en zo helder niet schijnt, als de zijne deed.

Maar anders is hun licht met dat van Bileam, al van één natuur en hoedanigheid, en ook wezenlijk van een gelijksoortige uitwerking. Hoe zij in hun geesteloze en onheilige staat meer gewone kennis van de hoge God bekomen, door zekere gaven en werkingen van de Geest, welke ook de verworpenen eigen zijn, hoe zij gewoonlijk dan ook beide geveinsder en opgeblazener worden. Doch er worden er genoeg onder hen gevonden, die de kunst bezitten om het een en ander voor de ogen van de mensen zeer listig te verbergen, ten minste een tijd lang. Terwijl zij heimelijk, door de krachtige invloed van hun licht, opzwellen in ijdele hoogmoed, zullen zij nochtans naar buiten de gedaante vertonen van zeer nederige en verloochende mensen, en als hun harten gloeien en branden in eigen eer en in alle aardse en onreine begeerlijkheid, dragen zij toch een teer gelaat van oprechte Godzaligheid. Deze zijn de vergiftige vruchten, die er wassen aan de boom van een geveinsde geestelijke kennis. Waarlijk, het is de satan alleen niet, die een grote en sidderende kennis van God heeft, Jac. 2 : 19, en die door middel van dezelve zich licht weet te veranderen in een engel des lichts, 2 Kor. 11 : 14, maar hij maakt er zijn werk ook van om die duivelse kunst nog dagelijks aan anderen te leren, welker geest en God hij is, onder de heilige toelating van de Allerhoogste, en hij heeft zelfs sommige discipelen, welke hij allengs door een heimelijk onderwijs tot een rampzalige hoogte in die kunst weet te brengen, en die dan lieden worden van een doorslepen zondenhandel, waarmee zij menige eenvoudige ziel in de wereld zeer ellendig weten te bedriegen, tot haar hoogste schade en ongeluk. Ziet toe, zei daarom de Zaligmaker tot Zijn discipelen: wacht u van de zuurdesem der Farizeeën, en van de zuurdesem Herodes, Marc. 8 : 15. Die listige vos was toch al mede een vroom man van licht; want hij vreesde Johannes, en hield hem in waarde, en als hij hem hoorde, deed hij vele dingen, en hoorde hem gaarne, Marc. 6 : 20. Zo vermaant ook de Apostel alle gelovigen: *Gij dan, geliefden, zulks te voren wetende, wacht u, dat gij niet door de verleiding der gruwelijke mensen mee afgerukt wordt en uitvalt van uwe vastigheid. Maar wast op in de genade en kennis onzes Heeren en Zaligmakers Jezus Christus*, 2 Petrus 3 : 17, 18. Niet de kennis slechts alleen, maar beide de genade en de kennis. En hierin ligt dan eigenlijk de grond van het grote onderscheid. De huichelaar bezit een kennis zonder genade, omdat hij God niet geestelijk kent in Christus, en omdat hij diensvolgens, door zijn kennis, niet waarlijk inwendig geheiligd en vernederd wordt tot een oprecht gelovige omhelzing van de genade Gods in Christus, nee, maar veeleer door snode zelfverheffing en ijdele waan en inbeelding, en door het onafscheidelijk aankleven van de zonde, zich geheel van de weg van de ware genade, met zijn gemoed, afzondert, stellende zijn vertrouwen alleen op zijn licht, religie, schijngeestelijke bewegingen en op al zulk ander bedrieglijk goochelwerk van de satan.

Maar, de *ware gelovige*, die God in Christus geestelijk heeft leren kennen, als de hoge en almachtige Schepper van alle dingen, wordt door die heilige kennis hartgrondig vernederd en verootmoedigd, en zo ten enenmale uit zichzelf uitgedreven, dat hij nu een gepast gelovig voorwerp wordt voor de genade

van het Evangelie. En zo blijft hij dan met de geveinsden geenszins hangen in het licht of in de kennis alleen, maar hij voegt bij zijn kennis ook altijd de genade, en hij wast ook tevens op in die beide, door de werking de Heilige Geest, die beide de geest der kennis en de geest der genade is, Jes. 11 : 2, Zach. 12 : 10.

Deze twee voorgestelde kenmerken zullen dan dienen, om de mensen het waarachtige onderscheid bijzonderlijk aan te wijzen, dat er is tussen de zaligmakende en de gewone kennis van God, indien de genade zelf hun anders mocht leren, in hun beproeving een recht gebruik van deze kenmerken te maken. En waarlijk, hoe behoorde een ieder het daar dan ook ernstig op toe te leggen. Want er is toch niets, waar de satan de arme blinde zielen listiger door weet te bedriegen, en van de rechte weg der zaligheid af te leiden, dan door een schijngeestelijk licht van kennis Gods. Dan grijpen die ongelukkigen een schaduw aan, voor het lichaam zelf, en houden zich lichtelijk tevreden met een blote gedaante van de kennis en der waarheid, Rom. 2 : 20, waardoor er menigeen, vroeg en laat, dodelijk is misleid geworden, tot zijn eeuwig verderf.

Maar, als wij de Heere, de Schepper van hemel en aarde, oprecht gelovig hebben leren kennen, in het aangezicht van Christus, en als die heilige kennis onze zielen dan ook alsoo waarlijk voor God vernedert, gelijk die dingen hier nu zijn voorgesteld, dan zullen wij onszelf in genen dele kunnen bedriegen, indien wij het daarvoor gewisselijk achten en houden, door het inwendige getuigenis van de Geest met onze geest, dat wij waarachtige kinderen Gods zijn, die de Vader hebben gekend, 1 Joh. 2:13. En o, wat zal deze voor ons dan ook niet een zeer dierbare en troostrijke wetenschap zijn, welke wij alleen veel hoger zullen achten, dan al de genietingen van deze lage en vergankelijke wereld! Laat ons de Heere en Schepper van alles maar waarlijk kennen met een gelovige en zielvernederende kennis, dan mogen wij de arme schepselen wel gerust laten varen, als nietige ijdelheden, bij welke toch geen heil te vinden is. Ongelukkige wereld! waarvan Christus gezegd heeft: Rechtvaardige Vader, de wereld heeft U niet gekend, Joh. 17 : 25.

ZONDAG 9

Vr. 26. Wat gelooft gij met deze woorden: Ik geloof in God den Vader, den Almachtige, Schepper des hemels en der aarde?

Antw. Dat de eeuwige Vader onzes Heeren Jezus Christus, Die hemel en aarde, met al wat er in is, uit niet geschapen heeft, Die ook door Zijn eeuwige raad en voorzienigheid ze nog onderhoudt en regeert, om Zijns Zoons Christus wil mijn God en mijn Vader is; op Welke ik alsoo vertrouw, dat ik niet twijfel of Hij zal mij met alle nooddrift des lichaams en der ziel verzorgen, en ook al het kwaad dat Hij mij in dit jammerdal toeschikt, mij ten beste keren; dewijl Hij zulks doen kan als een almachtig God, en ook doen wil als een getrouw Vader.

b. Van de kennis Gods gaan wij nu over tot de toe-eigening van Hem, welke daar geschiedt door middel van het oprechte geloof.

Hiervan wordt in de Catechismus (Vraag 26) aldus, geleerd, dat een waar gelovige, als hij gelooft in God de Vader, de almachtige Schepper des hemels en der aarde, dan niet maar slechts in 't algemeen zo gelooft en voor waarachtig houdt, dat de eeuwige Vader van onze Heere Jezus Christus hemel en aarde met al wat er in is, uit niet geschapen heeft, en dezelve ook nog door Zijn eeuwige Raad en Voorzienigheid onderhoudt en regeert. Want het is zeker, dat ook de verworpenen zulks geloven op hun wijze, ja, dat ook de duivel zelfs dusdanig historisch geloof van God heeft. Maar dat een waar gelovige hier nu verder ook gelooft, met een oprechte toe-eigening tot zichzelf, dat die hoge God en almachtige Schepper en Onderhouder van alles, om Zijns Zoons Christus wil in het bijzonder zijn God en zijn Vader is.

Op deze zaak dient weer door een ieder bijzonder gelet te worden. Het ware geloof van de Heilige Geest, zich oefenende jegens God en Zijn genadige weldaden, zal geenszins tevreden zijn met alleen historisch vastelijk te weten en te geloven, dat God en die dingen daar waarlijk zijn op zichzelf, en dat die zodanig zijn, als het Evangelie daar van getuigt. Want zulk een geloof alleen kan niemand ooit een waarachtig eigendom aan God of aan enige van Zijn genadeweldaden geven, op die voet, waarop dezelve in het Evangelie aan de arme gelovige zondaren worden aangeboden en beloofd, niet meer dan in het natuurlijke de blote wetenschap en het vast geloof, dat enige dingen waarlijk zijn, en dat zij zodanig zijn, als onze kennis die begrijpt, ons een dadelijk eigendom en gemeenschap aan deze kan doen hebben. Want immers wat anders is het te weten en te geloven, dat iets waarlijk is, en dat het dus of zo is, en wat anders het, daarnaast ook tot ons te brengen, door het te omhelzen of aan te nemen, wanneer de weg om eigendom daaraan te bekomen, voor ons wordt opengezet, en het dan voor het onze ook alzo te houden en te erkennen.

Eveneens is het hier in het geestelijke ook zo gelegen. Nooit kan enig zondaar een ware gemeenschap of eigendom aan die volzalige God en Zijn dierbare genade verkrijgen tot zaligheid van zijn ziel, indien hij Hem ook niet oprecht gelovig, op het voorstel van het Heilig Evangelie, door de werking van de Geest, voor zichzelf in het bijzonder, kan omhelzen en aannemen, en Hem alzo zichzelf toe-eigenen, al was het dan ook met een zwakke en bevende hand. Dit maakt toch het geloof eerst heilzaam en zaligmakend te zijn. Daarentegen, waar de Heere God om Zijn Zoons wil aldus niet gelovig aangenomen en toegeëigend wordt, daar heerst dan nog de kracht van het ongeloof en van geestelijke blindheid over het gemoed van de mensen, en daar oefent men dan ook geen waarachtig geloof aan de gewisse beloften van de Goddelijke barmhartigheid, door Christus geopenbaard in het Evangelie. Het is immers niet mogelijk, dat hier op enigerlei manier een tussenweg waarlijk zou kunnen begrepen worden. *Want dewijl het klaar en zeker is uit het Evangelie, dat God in Zijn ondoorgrondelijke liefde voor de wereld Zichzelf met Zijn gehele algenoegzaamheid de arme verslagenen en oprecht gelovige zondaren, die maar alleen gewillig zijn, om Hem aan te nemen, Openb. 22 : 17, tot een genadige God en verzoende Vader aanbiedt, alleen om de verdiensten van Zijn Zoon Jezus Christus wil, zo moet hij dan nu van de zijde van de zondaar, door de kracht van de Geest, daarvoor ook omhelsd en aangenomen worden met enige dadelijkheid van een waarachtige geloofs toe-eigening, of anders zal daar ongetwijfeld geen oprechte en wezenlijke aanneming van God op Zijn eigen genadige beloften bij de zondaar vallen, en dus ook geen waar geloof, hetwelk de ziel met God door Christus tot zaligheid kan verenigen.*

Daarom is het dan volkomen zeker, dat al wie niet op zo'n wijze met zijn hart oprecht kan geloven (hoewel ook met een zwak, doch waar geloof), dat de Heere God om Zijns Zoons wil Zijn God en Zijn Vader zij, dan ook niet waarlijk in God gelooft, noch enig oprecht zielsvertrouwen op Hem stelt. Nee, maar dat die mens in de grond dan nog waarlijk een ongelovige is, en alzo nog geheel blijft liggen in de geestelijke dood van de rampzalige scheiding en vervreemding van God, als aan wie hij toch nooit zonder een hartelijke omhelzing en gelovige toe-eigening, in Christus door de Heilige Geest, op het voorstel van het Evangelie, de minste ware gemeenschap tot zaligheid kan verkrijgen. Want alleen die in de Zoon gelooft, heeft het eeuwige leven, en wordt geestelijk door Hem met God verenigd, Joh. 3 : 36.

En ziet, hierin ligt nu weer het ongelukkige geval van geveinsden en waangelovigen. Want wat deze van God en van de waarheden van het Evangelie ook mogen kennen, en hoeveel invloed en werking dat licht ook al mocht hebben op hun gemoederen, zo tot inwendige beoefening van het bedrieglijke waangelooft, als tot uitwendige daden van bekering en van Godsdienst, het is en blijft toch zeker, dat hun die oprechte en hartelijke geloofstoe-eigening van God in Christus in waarheid ontbreekt.

- Want sommigen van hen blijven enkel hangen met hun gemoed in de beschouwende kennis van God en van de heilige Evangeliewaarheden, zonder zich daarmee enigszins op te houden of te bekommeren, hoe zij God door Christus in het bijzonder voor zichzelf gelovig zullen omhelzen en

aannemen, en alzo een waarachtig eigendom aan Hem en aan Zijn genade zullen krijgen tot hun verlossing en eeuwige zaligheid. Zij zijn zo ingenomen met het glinsterend licht, dat hun verstand beschijnt en zij verheugen en verkwikken zichzelf daar zo mee, en hebben zo wonderlijk veel op met de aangename beroering van dat licht en met de schone glans van de heilige Evangeliewaarheden, dat zij het gezicht van hun zonden en het gevoel van hun ellende hierdoor vanzelf geheel verliezen, zonder eens te bedenken, hoe zij de volzalige God met Zijn aangeboden barmhartigheid in Christus, waarlijk gelovig met hun hart zullen omhelzen, en hoe zij zichzelf en alle andere dingen voor Hem zullen verzaken. De satan misleidt die arme ongelukkige mensen, en zij bedriegen ook zichzelf met het flikkerend schijnsel van het licht van de hemelse waarheid in hun verstand, en met de levendige aandoeningen en hartstochtelijke bewegingen, welke dat licht op hun geest soms veroorzaakt.

- Doch anderen komen hier zelfs nog verder, die nemen God en Zijn genade en barmhartigheid door Christus ook aan, en eigenen die zichzelf toe, het daarvoor houdende en vaststellende, dat de Heere God, om Zijns Zoons wil, ook hun God en Vader geworden is. Hieraan willen zij zelfs niet eens twijfelen, maar achten dit gewis en zeker zo te zijn. Waaruit dan soms ook wel wonderlijke aandoeningen en hartstochtelijke beroeringen in hen verwekt worden van een schielijke blijdschap, die enkel geestelijk schijnt, en welke hun vele dingen doet zien en ondervinden en waarnemen, die zulk een gedaante en gelijk als een levendige schijn hebben van een waar zaligmakend Geesteswerk. En toch is het alles allemaal wezenlijk niets anders, dan een zeer subtiel satansbedrog. Want zij beleggen deze hun toe-eigening niet met een waar hartelijk geloof. Zij zijn niet recht gewond en innerlijk verslagen over hun zonden en door het gevoelen van Gods toorn en van hun eigen onmacht, en zij hongeren en dorsten daarom ook niet met hun gehele hart naar de dierbare genade en gemeenschap van God in Christus, zoals de ware overtuigden en gelovigen doen, die van alle gronden en steunsels van ijdel vertrouwen buiten God geheel worden afgedreven, door de almachtige en zielzaligende werking van de Geest. Daarom kunnen zij God in Christus dan ook niet oprecht gelovig omhelzen met een ware heilbegeerte, en zichzelf, de zonde en de wereld niet volkomen voor Hem verzaken, om maar alleen in God en in Zijn algenoegzame genade, door Christus, op grond van Zijn dierbare Evangeliebeloften waarlijk te berusten. Neen, maar hoe zeer het bedrieglijke waangeloof ook al moge opklimmen tot enige onderhandelingen met God, naar het fatsoen van de waarheid van het Evangelie, zo is het toch alles in de grond maar een los, oppervlakkige, schielijk bewogen en geveinsd werk, want zij treden door de kracht van de Heilige Geest nooit waarlijk buiten zichzelf en buiten hun eigengerechtigheid. Zij geven hun gehele hart niet aan de Heere, maar slechts een deel daarvan. Als zij God door Christus al komen te omhelzen, zo houden zij toch heimelijk in hun gemoed de zonde en de wereld vast. Kortom, de geveinsden en tijdgelovigen omhelzen God nooit anders dan met hun halve genegenheid, en dan doen zij op die wijze verder alles, wat de ware gelovigen doen met hun gehele hart. Dit is de regel en de sleutel op dit werk, en al wie daar iets recht van heeft leren verstaan, en de onsterfelijke zielen van de mensen hierin met voordeel heeft kunnen onderwijzen, die zal ook groot genaamd worden in het koninkrijk der hemelen.
- Hoe zeer behoorde een ieder hier dan niet ernstig uit te zien naar dat ware licht van de Geest, dat zo helder schijnt in het Evangelie, waarbij de geestelijke mens alle dingen onderscheidt, maar zelf van niemand, die nog behoort tot de blinde wereld van de hypocrieten, waarvan de satan de overste is, onderscheiden wordt, 1 Kor. 2 : 15. Wij kunnen op een rechte wijze niet te zorgvuldig met onze dierbare zielen handelen in een zaak van zo grote aangelegenheid. Want toch alleen aan de ware gelovige omhelzing en toe-eigening van God door Christus hangt de gehele zaligheid van de mensen. Die zichzelf daarin komt te bedriegen, die is dan voorzeker een ongelukkig bedrogen huichelaar.

Het oprecht geloof, waarmee wij de gewisse beloften van het Evangelie omhelzen (dat God namelijk om Zijns Zoons wil onze God en Vader is), is wezenlijk geheel onderscheiden van alle losse zoetvoerige en stijve inbeelding, welke daar op deze geestelijke zaak kan vallen, en waarin alle waangelovigen met hun gemoed altijd staan en leven. Dit onderscheid ontdekt zich aan ons wel duidelijk in het licht van de Geest, als wij de rechte gelegenheid van een waarachtige gelovige toe-eigening van God maar aandachtig komen in te zien. Want dan bevinden wij dezelve onmiddellijk door de kracht en werking van de Geest te vloeien uit die gelovige kennis van God in Christus, waar nu reeds van gehandeld is, zodat die toe-eigening dan ook noodzakelijk als een wezenlijke eigenschap en een vast kenmerk van de ware kennis Gods moet gehouden worden. Om hetwelk nader te verstaan, zo hebben wij hier op twee zaken nauwkeurig te letten en acht te geven.

1. Dat er geen zaligmakende kennis van God in Christus ooit kan vallen of begrepen worden buiten een oprecht geloof in Christus. Al wie de Vader geestelijk zal aanschouwen, in het aangezicht van de Immanuël Zijn Zoon, die moet noodzakelijk in de Zoon zelf met zijn hart geloven, Hem omhelzen en aannemen voor de eniggeboren Zoon van de Vaders en voor Zijn algenoegzame Zaligmaker en Verlosser, rustende alleen op het waarachtige getuigenis van de Vader in het Evangelie, dat Hij ons het eeuwige leven gegeven heeft, en dat dit zelve leven is in Zijn Zoon, 1 Joh. 5 :11. De Heere Jezus Christus Zelf moet door ons in geloof aangenomen en toegeëigend worden, indien wij geestelijk zullen aanschouwen, als dat heerlijke beeld des onzienlijke Vaders, en indien wij hem waarlijk gebruiken zullen als onze enige Middelaar, om door Hem tot God te gaan. Deze zaak is duidelijk, en kan de minste tegenspraak niet lijden, dat de arme blinde en doemwaardige zondaren eerst moeten geloven in de Zoon met een waarachtig hart, eer zij in of door Hem enig gelovig gezicht kunnen hebben van de Vader, of enig ware gemeenschap met Hem tot zaligheid kunnen verkrijgen door de verdiensten van de Zoon. Want Christus is hier alleen de Weg, *en niemand komt ooit tot de Vader, dan door Hem*, Joh. 14 : 6.

Zodra als wij geestelijk door het geloof met Christus verenigd worden, krijgen wij door Hem de vrije toegang tot de Vader, niet alleen om Hem te zien en te kennen, maar ook om Hem te omhelzen en aan te nemen voor onze verzoende God en Vader met een hartelijk vertrouwen, gelijk de Apostel ons zo leert, dat wij, gelovigen, in Christus Jezus de vrijmoedigheid hebben, en de toegang met vertrouwen door het geloof aan Hem. Ef. 3 : 12.

Maar dit dan zo zijnde, zo volgt daar immers zeer helder en duidelijk uit, dat wij God de Vader in Christus niet waarlijk zaligmakend kunnen kennen, zonder die gelovige toe-eigening des gemoeds, volgens onze Catechismusleer, *dat Hij ook om Zijns Zoons Christus wil onze God en Vader is*. Want wij kunnen de Zoon niet oprecht gelovig aannemen zonder de Vader. Wij kunnen Christus niet waarlijk omhelzen, op het voorstel van het Evangelie, als onze gezegende Verlosser en als onze Middelaar bij de Vader, noch op Hem, als zodanig, een waarachtig zielsvertrouwen stellen, en toch ter zelfde rijd de Vader van onze Heere Jezus Christus door ongelovigheid blijven verwerpen, zonder Hem met Zijn dierbare genade ons zelf hartelijk toe te eigenen. Deze dingen kunnen onmogelijk samen bestaan.

En zo leert ons dan even die gelovige en geestelijke kennis van God in Christus, waar wij eerst van gehandeld hebben, dat er in het hart van de ware gelovigen ook noodzakelijk een oprechte geloofstoe-eigening moet zijn van die God en Vader, voor zichzelf in het bijzonder, met een waarachtig vertrouwen, naardien het niet mogelijk is, dat er een hartelijke toe-eigening of aanneming des geloofs zou kunnen bestaan van de Heere Jezus Christus, de Zone Gods, zonder de Vader die Hem ons gezonden heeft, ja die Hem ook overgeleverd heeft om onze zonden en opgewekt tot onze rechtvaardigmaking, Rom. 4 : 25.

2. De andere zaak, waar wij hier niet minder op te letten hebben, is, dat God van ons gelovigen in Christus, door de werking van de Heilige Geest, niet anders gezien of gekend kan worden, dan als een verzoend God en Vader, *door de voldoening van Zijn Zoon*. Het licht van de ware kennis Gods, hetwelk

van de Heere Jezus, de Zon der gerechtigheid, door de werking van de Geest komt afstralen in de harten van Zijn gelovigen, is altijd een zuiver Evangelisch- of geloofslicht, waarbij de Vader aanschouwd wordt in Zijn eeuwige en grondeloze barmhartigheid voor de arme uitverkoren zondaren, als die *de wereld alzo lief gehad heeft, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk, die in Hem gelooft niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe*, Joh. 3 : 16. Gelijk er nergens voor ons blinde zondaren een zodanig heerlijk en ontzaggeijk gezicht van Gods oneindige rechtvaardigheid valt, als in de dood en de zoen-offerande van Christus aan het kruis, als welke God heeft voorgesteld tot een verzoening door het geloof in Zijn bloed, tot een betoning van Zijn rechtvaardigheid, Rom. 3 : 25, alzo valt er ook nergens zulk een onuitsprekelijk heerlijk en beminlijk gezicht van Gods grondeloze genade, liefde en barmhartigheid, als in het aangezicht van de Heere Jezus. Hij is het, Die de eeuwige Vader (in Wiens schoot en gestaltenis Hij is, Joh. 1 : 8; Fil. 2 : 6, en Wiens Middelaar Hij is, zowel als van ons mensen, 1 Tim. 2 : 5), aan de harten van al Zijn ware gelovigen geestelijk openbaart, als de God aller genade, die hen geroepen heeft tot Zijn eeuwige heerlijkheid in Christus, 1 Petrus 5 :10. God, Die rijk is in barmhartigheid en die door Zijn grote liefde, waarmee Hij hen heeft lief gehad, ook toen zij dood waren door de misdaden, heeft hen levendig gemaakt met Christus, Ef. 2 : 4, 5.

De Heere Jezus Christus is toch de volle en algenoegzame Schatkamer van des Vaders onnaspeurlijke liefde en oneindige barmhartigheid. Als deze Schatkamer dan door de Geest en door middel van die allerdierbaarste Evangelie-beloften voor de ware boetvaardige en gelovige zondaars geopend wordt, wat al wonderen van Goddelijke goedertierenheid, ontferming, medelijden en van eeuwige liefde en genade komen er uit die gezegende Zoon van Gods liefde voor die verloren zielen niet te voorschijn! Voorwaar indien wij de eeuwige God willen aanschouwen buiten Christus, in de spiegel van de geschonden Wet, dan is Hij voor ons zondaren een allerverschrikkelijkst verterend vuur en een eeuwige gloed, waar niemand bij wonen kan, ook zelfs niet van verre, Jes. 33 :14. Een enkele aanspraak van God aan ons buiten Christus was voor geen verdoemelijk zondaar om te verdragen. *Spreekt gij met ons, zeiden de kinderen Israëls tot Mozes bij de berg Sinai, en wij zullen horen; en dat God met ons niet spreke, opdat wij niet sterven*, Exod. 20 : 19. Maar ziet, in Christus, de ware Middelaar van het Nieuwe Testament, legt God Zijn vreselijke toorn voor de arme zondaar, die gelooft, geheel af, en openbaart aan hem, door het bloed van deze Middelaar, Zijn verzoend allervriendelijkst Vaderlijk aangezicht, blinkende van enkel genade en barmhartigheid. Dit deed de Heiland zeggen tot Zijn discipelen: *de Vader Zelf heeft u lief, dewijl gij Mij lief gehad hebt*, Joh. 16 : 27. Hier opent zich voor het oog van het ware geloof zulk een grondeloze afgrond van eeuwige Goddelijke liefde en van zalige algenoegzame verdiensten in de Heere Jezus, dat ook zelfs het duizendste gedeelte daarvan niet begrepen of omhelsd kan worden. Waarom de Apostel dan zo bad en smeekte voor de gelovigen, dat maar alleen Christus door het geloof in hun harten mocht wonen enz., opdat zij ten volle konden begrijpen met al de heiligen, welke de breedte, en de lengte, en de diepte, en de hoogte zij, en bekennen de liefde van Christus, die de kennis te boven gaat, opdat zij vervuld werden tot alle de volheid Gods, Ef. 3 : 17, 19. Maar daar de Heere God in de Immanuël Zijn Zoon Zich dan nu aan de arme verslagen en gelovige zondaren aldus ontdekt, als een verzoende God en genadige Vader, die in Christus de wereld met Zichzelf is verzoenende, haar zonden haar niet toerekenende, 2 Kor. 5 : 19, en daar Hij alzo van alle kanten de rijke schatten van Zijn ondoorgrondelijke barmhartigheid voor Hem als ten toon spreidt, hoe zou het dan toch kunnen wezen, dat Christus in waarheid gelovig door ons zou gezien en omhelsd worden, op het getuigenis van de Heilige Geest, zonder een gelovige omhelzing en toe-eigening van de volzalige God, die Zich zo heerlijk en zo onuitsprekelijk genadig door Christus aan onze zielen komt openbaren? Gewisselijk iets alzo te stellen ware de allerhoogste ongerijmdheid, strijdig met de ganse leer des Evangelies, dat immers die blijde bekendmaking of Evangelie van de genade Gods is, Hand. 20 : 24, het Evangelie des vredes, Ef. 6 : 15, der heerlijkheid van den zaligen Gods, 1 Tim. 1 : 11, de bediening en het Woord der verzoening, 1 Kor. 5 : 11, 19.

Op de onwrikbare en zekere gronden, hier kort door ons aangewezen, rust dan die heilige Gereformeerde leer van de Catechismus, dat namelijk ieder waar gelovige, wanneer hij gelooft in God de Vader, de almachtige Schepper des hemels en der aarde, het dan vastelijk daarvoor houdt (ofschoon ook wel soms met een zwak en bevend geloof), dat die grote en heerlijke God ook in het bijzonder, om de verdiensten van Zijn Zoons wil, zijn God en zijn Vader is. Voorwaar de gelovige kinderen van God kunnen hier niet aan twifelen uit zwakheid van hun geloof en door de aanvechtingen van de satan, anders dan met innerlijke verlegenheid en benauwdheid des harten. En aldus is deze toe-eigening van God in Christus voor Zijn eigen ziel, zoals ieder waar gelovige dezelve oefent door de kracht van de Geest tot zijn verzoening, troost en zaligheid, dan de rechte taal en het wezenlijke werk van het ware geloof.

In die taal is daarom ook de gehele Bijbel voor ons beschreven, en de Heilige Geest, die de Geest van het geloof is, leert Gods uitverkoren kinderen geen andere dan deze taal spreken in de grond van hun harten. Hij doet hen allen te samen roepen: *Abba Vader*, Rom. 8:15; Gal. 4 : 6, ja *Hij komt ook getuigen met hun geest, dat zij kinderen Gods zijn*, Rom. 8 : 6, wel niet in allen met evenveel licht, kracht en blijdschap, maar zo, gelijk als God een iegelijk de mate des geloofs gedeeld heeft, Rom. 12 : 3.

Ja, midden zelfs in de grootste duisternissen, bestrijdingen en aanvechtingen, waar Gods kinderen ooit in kunnen komen, verliezen zij toch dat gevoel van de getrouwe en bezworen barmhartigheid Gods in Christus voor hen in 't bijzonder, nimmer geheel uit hun zielen, naardien de Geest van het geloof Zelf hen nooit geheel zal verlaten, maar bij hen blijft tot in der eeuwigheid.

Waarom dan ook een ellendige Heman (het zonderlingste voorbeeld van een deerlijk aangevochten en bestreden ziel, dat in de gehele Bijbel voorkomt), ter zelfder tijd als hij bitterlijk moest kermen voor de Heere: *"Gij hebt mij in de onderste kuil gelegd in duisternissen, in diepten. Uwe grimmigheid ligt op mij: Gij hebt mij ter neergedrukt met al uw baren. Van der jeugd aan ben ik bedrukt en doodbrakende: ik draag uwe vervaarnissen; ik ben twijfelmoedig,"* met zulk een taal des geloofs tot God nadert, om deze Zijn bittere klachten in Zijn schoot uit te storten, als een kind in de schoot van zijn vader, zeggende terstond, wanneer hij zijn bitter gekerm aanvangt: *"o Heere, God mijns heils,"* Ps. 88 :1, 7, 8, 16, alsof hij had willen zeggen: o, Heere! Gij zijt toch mijn God, mijn verzoende en genadige Vader, en de enige Rots van al mijn heil, hoe uitnemend zwaar, benauwd, verschrikkelijk, ja ook vreemd en twijfelmoedig uw wegen met mij, uwe ellendige worm, ook mogen zijn, en dat zo aanhoudend, als had Gij nergens anders lust in, dan in mijn verdrukking. Gij drenkt mij met bitterheden, met wateren der benauwdheid, en toch zijt gij de Heere, de God mijns heils. Behalve dat dit klaaglied van Heman vele heldere blijken van de Geest draagt, dat het een profetisch tafereel is van het heilige lijden van de Messias, omtrent wiens vast geloof en aankleving aan God zijn hemelse Vader niet de minste twijfel kan vallen.

Hierbij kunnen wij opmerken, dat de Heere God wil van Zijn ware kinderen en gelovige gunstgenoten in geen andere taal, dan in zulk een heilige geloofstaal aangeropen en om Zijn genade verzocht worden. Hij gebiedt hen, dat zij steeds ootmoedig tot Hem zullen naderen, als kinderen tot hun Vader en als onderdanen tot hun Koning, door Christus hun gezegende Verlosser, die, zodra Hij de verzoening van onze zonden door Zichzelf had teweeg gebracht, aanstonds na Zijn zalige opstanding aan Zijn gehele kerk van gelovigen in derzelver hoofden en opzieners liet verkondigen, dat zij nu zonder onderscheid Zijn geestelijke broeders en zusters geworden waren, en dat Hij nu Zelf de Eerstgeborene was geworden onder vele broederen, door Zijn opstanding uit de doden, en dat Hij nu opvoer tot Zijn Vader en hun Vader, en tot Zijn God en hun God, Joh. 20 :17.

En opgevaren zijnde in de hoogte, en gezeten aan de rechterhand Gods, heeft Hij ons van daar ook aanstonds Zijn Heilige Geest gezonden, de Geest der genade en der gebeden, die de ware gelovigen allen te samen zo leert bidden, als Christus Zelf hun geleerd heeft, toen Hij bij hen was, zeggende: *maar gij, wanneer gij bidt, ga in uw binnenkamer, en uw deur gesloten hebbende, bidt uw Vader, Die in het verborgen is; en uw Vader, Die in het verborgen ziet, zal het u in het openbaar vergelden. En als gij bidt zo gebruikt geen ijdel verhaal van woorden, gelijk de heidenen; want zij menen, dat zij door hun veelheid van woorden*

zullen verhoord worden. Wordt dan hun niet gelijk; want uw Vader weet wat gij van node hebt, eer gij Hem bidt. Gij dan, bidt aldus: Onze Vader, die in de hemelen zijt, enz., Matth. 6 : 6-9.

Ziet toch, hoe ernstig en nadrukkelijk Hij hier werkt, om hun die belofte en die gewisse waarheid van het geloof (dat God door Hem hun verzoende God en genadige Vader geworden was), wel terdege als in te stampen, want immers in zulk een kleine omtrek van woorden houdt Hij hen viermaal achtereen die dierbare belofte voor, dat God hun geestelijke en barmhartige Vader is door Zijn verdiensten, en dat Hij als zodanig dan ook gelovig erkend en aanbeden wil zijn. Hoe zou dan de Heilige Geest der gebeden (die ook de Geest der genade is, en die desgelijks onze zwakheden mede te hulp komt, en als wij niet weten, wat wij bidden zullen, gelijk het behoort, dan zelf voor ons bidt met onuitsprekelijke zuchtingen, Rom. 8 : 26), hoe zou, zeggen wij, die Geest dan nu een ander gebed in de harten van de gelovigen kunnen formeren, dan een zodanig zuiver en oprecht geloofsgebed, gelijk als de Hoge priester Christus hun geboden en geleerd heeft? Want Hij getuigt toch van de Goddelijke werking van Zijn Geest, dat die Hem zal verheerlijken, want dat Hij het uit het Zijne zal nemen, en het hun zal verkondigen, Joh. 16 : 14. En daarom is het ook zeker van alle ware gelovigen, en oprechte kinderen van God waarachtig, dat zij tot een Vader aanroepen degenen, die zonder aanneming des persoons oordeelt, naar eens iegelijks werk, 1 Petrus 1 : 17. Aldus doen zij allen, zonder onderscheid, door de Heilige Geest, een ieder naar de trap en mate van zijn geloof. *Want zo velen als er door den Geest Gods geleid worden, die zijn kinderen Gods. Want gij hebt niet ontvangen den geest der dienstbaarheid wederom tot vreze; maar gij hebt ontvangen den Geest der aanneming tot kinderen, door Welken wij roepen: Abba, Vader! Dezelve Geest getuigt met onzen geest, dat wij kinderen Gods zijn, Rom. 8 : 14-16.* En zo blijkt dan nu genoegzaam, dat er in het ware Christengeloof een zodanige geestelijke en hartgrondige toe-eigening van God door Christus, voor zichzelf in het bijzonder, gewis plaats heeft, als door ons is aangewezen.

Daaruit volgt dan dat een ieder in zijn eigen gemoed de deugdelijkheid van zijn geloof, dezen aangaande, wel ernstig heeft te beproeven, of hij namelijk deze toe-eigening ook waarlijk geestelijk heeft leren smaken, in enige trap of mate van hartgrondige geloofs oefening, tot waarachtige troost, vrede, verzoening en heiligmaking van zijn ziel. De eigenschappen van zodanige gelovige toe-eigening van God door de verdiensten van Christus, waaraan de oprechtheid van dezelve van ons in het licht van de Geest nog verder gekend kan worden, zijn kortelijk:

1. Een tere en innige liefde tot God in Christus, waardoor men zijn gehele hart waarlijk aan de Heere overgeeft, en zo veel prijs stelt op die algenoegzame en volzalige God, dat men zichzelf en alles wat in de wereld is, zeer graag verzaakt om Zijnentwil, gelijk de vrome Asaf, die aan de alwetende God Zelf kon vragen: *Wien heb ik nevens U in de hemel, nevens U lust mij ook niets op de aarde, Ps. 73 : 25.*
Wie zulke liefde voor God in zijn binnenste niet gewaar wordt, diens toe-eigening is dan ook niet recht gelovig, noch inwendig, maar alleen geveinsd en waangelovig. Want de gewoonte van de geveinsden is, dat zij in hun toe-eigening God en de wereld altijd samen paren. Zij omhelzen God, en zij kleven toch met hun innigste genegenheden altijd onveranderlijk vast aan de aardse schepselen en aan hun eigen begeerlijkheden, zoals te voren reeds gezegd is. Zij ontvangen geen hemelsgezinde gestalte in hun harten, ofschoon zij veel spreken van de hemel, en zij komen nooit in de ware zelfverloochening, hoe veel zij met die deugd ook mogen ophebben. Hun toe-eigening mag schijnen, wat zij wil, zij raken toch met al hun geestelijkheid zeer licht gevangen en verward in strikken van de aardse begeerlijkheden en dan draait het alles bij hen alleen op die spil. God drijft als het ware in hun harten altijd boven, en de wereld zinkt aldaar met het grondsoep van de ijdelheden van dezelve diep naar beneden, en blijft daar liggen op de onderste bodem. Dit is het ware karakter van de huichelaars van allerlei rang en staat.
2. De kinderlijke vreze voor God. Deze is een vrucht van de heiligmaking, onmiddellijk vloeiende uit een oprecht gelovige toe-eigening van God, door Christus, als onze verzoende God en Vader.

Hoe zuiverder, hartelijker en vaster dit geloof door de Heilige Geest door de gelovigen wordt geoefend, hoe meer diep ontzag en innerlijke vrees en beving daar dan ook noodzakelijk in hun harten zullen gevonden worden. De gelovige toe-eigening van God is als de wortel van de ware Godzaligheid. Als wij maar eens die hoge en heilige God, die geduchte Koning van hemel en aarde, die zonder aanneming des persoons oordeelt naar een iegelijks werk, nu waarlijk houden voor en aanroepen tot onze Vader, zo kan het niet anders zijn, of zulks moet ons ook doen wandelen in vrees de tijd onzer inwoning, 1 Petrus 1 : 7.

Nooit zal iemand God kinderlijk vrezen, die Hem niet gelovig kan houden voor zijn God en Vader in Christus. Er mag een bedrieglijke huichelaarsvrees zijn, die met enige liefde gemengd is, uit de zoetvoerige bewegingen en vrolijke beroeringen van het waangelooft, of anders een slaafse vrees, welke ook de duivelen en verworpenen in de hel hebben, maar een heilige en ware kinderlijke vrees wordt niet geboren, dan uit die geestelijke verbintenis en betrekking, welke wij geloven, door Christus, waarlijk op God te hebben, als op onze geestelijke Vader, wiens genade ook over ons zo onuitsprekelijk groot is. Dit maakt, dat wij Hem met ons gehele hart zullen beminnen en eren en vrezen en gehoorzamen, en dat wij ons met nauwe omzichtigheid zullen wachten, om Hem toch nooit te mishagen of te vertoornen, door Zijn geboden te verachten, of iets tegen Zijn heilige wil te doen, maar veeleer, dat wij ook zeer begerig zijn, hetzij inwonende, hetzij uitwonende, om Hem welbehaaglijk te zijn, 2 Kor. 5 : 9, en om Hem te dienen met vrees, en ons te verheugen met beving, Ps. 2 : 11. De Christen-godsdienst is geheel een redelijke godsdienst, Rom. 12 : 1.

Daarom moeten al onze plichten omtrent de hoge God dan ook noodzakelijk spruiten uit een redelijke en gelovige overweging van onze natuurlijke en geestelijke betrekkingen op Hem, en van de Zijne op ons. Of anders is al onze godsdienst maar een los opgeslagen, wild, geveinsd en onredelijk werk, dat niet geschiedt uit een waar geloof, en daarom ook niet Gode behaaglijk kan zijn.

Hier ligt dan ook de voorname grond van het wezenlijke gebrek, dat er is in de blinkende godsdienst van de geveinsden en van alle waangelovigen. Want dewijl zij toch maar alleen een losse en bedrieglijke toe-eigening van God hebben, zonder een vast fundament, en waar het innigste van hun gemoed nooit in meewerkt, of in samenstemt, door de kracht van de wederbarende Heilige Geest, zo ontbreekt hun dan in al hun doen ook altijd die tere, hartgrondige en standvastige kinderlijke vrees voor God, welke uit die redelijke geloofsbetrekking op Hem in de harten van de oprechten door de Heilige Geest geboren wordt. Hoe geestelijk, ijverig, wel gereguleerd en standvastig hun godsdienst anders naar buiten ook zijn moge, en met welke gaven en hoedanigheden zij ook al mogen versierd zijn, zo is het toch alles maar een loutere gedaante van Godzaligheid, waar zij de kracht en het wezen altijd van zullen verloochenen, 2 Tim. 3 : 5. Want dewijl zij dat diepe en tere ontzag voor de Heere geenszins hebben, hetwelk een vrucht van de Geest is in de ware gelovigen, zo koesteren zij dan toch heimelijk hun zonde en hun kwade lusten en begeerlijkheden, zonder tegen dezelve ooit een rechte strijd te voeren. Zij hebben een los geloof, dat God hun verzoende Vader door Christus geworden is, en daarom hebben zij ook maar een lichte vrees voor Hem. Het zondig eigen-ik weegt bij hen altijd nog het zwaarst, en dat zullen zij vroeg of laat ook duidelijk genoeg betonen, als God hen maar eens recht in de omstandigheden zal leiden, en op de posten zal stellen, waar zij zullen moeten verkiezen of Hem of de Baäl meest aan te hangen en te dienen. Dan zal de huichelaar wel spoedig uit zijn schulp komen kruipen, en waar het zuivere licht van de Geest schijnt, daar zal hij dan ook gemakkelijk genoeg kunnen gezien worden. Maar anders kan hij zich in 't eerst wel een geruime tijd bedekt en verborgen houden, en de rol van een teer Godzalige zeer kunstig voor anderen spelen.

3. Het kinderlijk vertrouwen of het gelovig toevorrecht op God is meer een wezenlijke eigenschap van de ware toe-eigening. Maar naardien dit het derde stuk is van het eerste geloofsartikel, met welke overweging wij hier bezig zijn, zo moeten wij daar dan nu verder in orde toe overgaan.

cc. Zoals de gelovige toe-eigening noodzakelijk volgt uit de heilige en geestelijke kennis van God, also volgt ook het ware vertrouwen des harten niet minder noodzakelijk uit de gelovige toe-eigening. Deze dingen hangen in de redelijke godsdienst van het Christendom onmiddellijk als een keten of schakel aan elkaar, welke nooit op enige wijze losgemaakt of in stukken gebroken kan worden. Dit is het vaste samenstel, beide van de heilige waarheid van de Geest, en van Zijn werk in de harten van de ware gelovigen. Volgens welke regel dit vertrouwen dan ook verder in de Catechismus ordentelijk wordt voorgedragen:

1. *in opzicht van de schepping*, 2. *in opzicht van de voorzienigheid*. Beide staat ons hier nu ook kort te overwegen, als een verdere regel of stof van een oprechte zelfbeproeving.

1. Belangende het eerste, hiervan leert ons de Catechismus verder (vraag 26), dat een ieder waar gelovige op de hoge God, de almachtige Schepper van hemel en aarde, uit hoofde van de oprechte geloofstoe-eigening, welke hij van die God maakt voor zijn eigen gemoed, also vertrouwt, dat hij niet twijfelt, of Hij zal hem met alle nooddrift des lichaams en der ziel verzorgen: en ook al het kwaad, dat Hij hem in dit jammerdal toeschikt, hem ten beste keren.

Wanneer het maar eens oprecht gelovig, door de kracht van de Heilige Geest, in het gemoed is vastgesteld, dat de Heere God, die hemel en aarde uit niet geschapen heeft, die ook alles door Zijn voorzienigheid nog steeds onderhoudt en regeert, om Zijns Zoons Christus wil, iemands verzoende God en Vader is, dan kan het niet anders wezen, of zulk een gelovige moet nu ook dit vaste vertrouwen des geloofs meer of min levendig op de Heere zijn God altijd blijven oefenen, waar de Catechismus van spreekt, en welke dingen geen omstandiger verklaring behoeven. Men heeft alleen slechts in acht te nemen, dat in deze twee zaken, die hier genoemd worden, alles vervat is, wat een arm gelovige van zijn algenoegzame God en Vader, om Christus wil, gedurende de tijd van zijn uitwoning van Hem in het vlees, ooit kan hopen of verwachten.

- Door alle nooddrift van het lichaam en de ziel wordt alles verstaan, wat Gods ellendige kinderen enigszins nodig hebben in hun lichamelijk of geestelijk leven, niets uitgezonderd. Wat sluit zulks al niet in! Wat is een heilig en geestelijk Christen, die enigszins nabij de Heere mag leven, niet een geheel arm en gebrekkig schepsel in en bij zichzelf, die ook steeds met David moet smeken. *"Ik ben wel ellendig en nooddriftig, maar de Heere denkt aan mij; Gij zijt mijn Hulp en mijn Bevrijder, o mijn God, vertoef niet!"* Ps. 40 : 18. Hoe heeft hij immers dagelijks, ja op ieder uur en ogenblik, de Heere en Zijn alvermogende en genadige hulp en bijstand niet nodig, beide naar lichaam en ziel. Hij kan zelfs niet een kruimpje brood, noch enige goede gedachte of beweging ooit hebben, zonder Hem. Daarom moet hij dan in de bestiering van zijn gehele weg zo gedurig en geheel van zijn Hemelse Vader blijven afhangen, en alles bij Hem zoeken en van Hem hopen, en verwachten in een stil geloofsvertrouwen, en langs een zorgvuldig gebruik van de rechte middelen. Dit is dan het eigenlijke en geestelijke leven van het ware geloof, zo gedurig de Heere aan te hangen en aan te kleven, als een oprecht arme van geest, en als een geheel nooddriftige, die zonder Hem niets kan doen. De genade Gods, werkende gedurig in onze harten door de instellingen van het Evangelie, in alle bijzondere wegen en omstandigheden, en in alle besturingen en posten, is hier voor ons de beste leermeesteres.
- De andere zaak, die hier bijgevoegd wordt, heeft haar opzicht op de menigvuldige ellenden en tegenspoeden, en op alle in- en uitwendige beproevingen en verzoeken van dit aardse leven, welke hier geheten worden al het kwaad, dat God ons in dit jammerdal toeschikt. Wie zal daarvan

het nette register kunnen opmaken? Het gehele leven van de gelovige zelf is hier het register. Wat is deze wereld voor Gods kinderen niet een recht jammerdal, en een Mesech van strijd en droefenis. Hoe hun genade meer aanwast, hoe hun kruis ook steeds groter wordt vanwege de inwonende zonde, de genade bloeit toch altijd als een lelie onder de doornen. De oude mens sterft niet, zonder kwijnende ziekten, angsten en smarten. *Veel zijn de tegenspoeden der rechtvaardigen, maar uit die allen redt hem de Heere*, Ps. 34 : 20. En wij moeten door vele verdrukkingen ingaan in het Koninkrijk Gods, Hand. 14:22.

Ja, de Heere heeft zelfs voor sommigen van Zijn geliefdste kinderen wel eens zeer bittere wegen van zware, menigvuldige en langdurige beproevingen, waar Hij hen het geloof door wil oefenen, en hun harten door wil louteren, opdat zij een zuiver zilver mochten zijn, en als lichten in de wereld zouden schijnen. Een Asaf werd de ganse dag geplaagd, en zijn bestraffing was er alle morgen, Ps. 73 : 14. Een Heman was van der jeugd aan bedrukt en doodbrakende, Ps. 88 : 16. Davids ziel droop weg van treurigheid, Ps. 119 : 28. Kortom, er is niet een arm Christen op de wereld, die niet zoveel kwade dagen aldaar ontmoet, dat hij wat nader leert verstaan, wat dat zuchtend woord van de Apostel eigenlijk wil zeggen: *Ik ellendig mens! Wie zal mij verlossen uit het lichaam dezex doods?* Rom. 7 :25. Maar ziet, tegen al dat kwaad van het tijdelijke leven is de Heere God in Christus alleen de sterke Rotssteen en de hoorn van toevlucht voor het arme en ellendige volk, dat op Zijn dierbare naam vertrouwt. Hij zal hen al dat kwaad ten beste doen keren. Want het staat vast, dat degenen, die God liefhebben, alle dingen meewerken ten goede, namelijk dengenen, die naar Zijn voornemen geroepen zijn, Rom. 8:28. Het zal toch alles, hoe het dan ook moge aflopen, door Gods getrouwe zegen en genade zelfs ongevoelig tot meerdere bevordering en opbouw van hun zaligheid strekken.

Dit weet en vertrouwt de oprecht gelovige, dit houdt hij, door de Goddelijke kracht van de Heilige Geest, zelfs midden in zijn hoogste aanvechtingen, nog altijd ontwijfelbaar vast, zonder het ooit geheel los te laten, maar hij wenst en arbeidt, om het meer en meer hartgrondig te geloven, en om maar alleen in een stil ootmoedig vertrouwen zijn gehele weg zo op de Heere zijn God te wentelen, en het maar alles zo gedurig aan Zijn genade te bevelen, en in geen ding bekommerd te zijn, Fil. 4 : 6. Het geloof zegt hier steeds: *de Heere, mijn God, zal het alles wel goed voor mij maken en bezorgen, en Hij zal er mij, Zijn arm en ellendig schepsel ook zeker doorheen helpen. Hij zal de blinden leiden door de weg, dien zij niet geweten hebben, Hij zal ze doen treden door de paden, die zij niet geweten hebben, Hij zal de duisternis voor hun aangezicht ten licht maken, en het kromme recht; deze dingen zal Hij hun doen, en Hij zal ze niet verlaten*, Jes. 42 : 16. Hierop geeft de arme, treurige ziel de Heere dan de hand, of zucht anders met de bruid: *"Trek mij, wij zullen U nalopen,"* Hoogl. 1 :4. Wanneer de Geest haar telkens komt opwekken, dan doet zij hier zo goed als zij maar kan om te waken, te staan in het geloof, zich manlijk te houden en sterk te zijn, 1 Kor. 16 : 13. Het moet daar toch komen, dat de Heere, de getrouwe God en Vader in Christus, de Rotssteen van het hart van de gelovigen wordt en zijn deel in eeuwigheid, Ps. 73 : 26. Als maar eens de toeigenende geloofsgenade door de kracht van de Geest recht begint door te breken en te wortelen in het gemoed, dan moet er dit noodzakelijk de vrucht van zijn, dat God nu alles in allen wordt, 1 Kor. 15 :28. En zo komt dan de ware vrede van Gods koninkrijk, waarvan ook gezegd moet worden, als Hij stilt, wie zal dan beroeren? Job 34 :29.

De vaste en onwankelbare gronden voor zulk heilig geloofsvertrouwen zijn beide *Gods macht en genade*. De gelovige rust hier met zijn aanklevend vertrouwen, hetzij dan dat het zwak of sterk is, enkel op de Heere zijn God, het gewis daarvoor houdende, volgens hetgeen in de Catechismus daarbij gesteld wordt, dat Hij zulks doen kan, als een almachtig God, en ook doen wil, als een getrouw Vader. Die oneindige almachtigheid en die genadige goedwilligheid van Jehovah God, de Schepper en onderhouder van alle dingen in hemel en op aarde, zijn beide wonderlijke steunsels en opwekkingen voor het zwakke geloof van de arme Christenen. Er is niets, dat hun zielen enigszins nodig hebben, of

ziet, dit gezegende woord past daarop: mijn God is de grote Schepper en onderhouder, als de almachtige God kan Hij mij helpen, en als de getrouwe Vader wil Hij het ook doen. Laat dat ene dan maar slechts geloofd worden met een rechte toe-eigening, zo zal zelfs de zwakste ziel krachtig leren worden in de Heere en in de sterkte Zijner macht, Ef. 6 : 10.

Ja, elk rechtvaardige zal dan moedig zijn, als een jonge leeuw, Spr. 28:1. Doch als maar alleen het geloof van de toe-eigening de ziel ontbreekt, dan zal noch Gods almacht, noch Zijn genade hun enige ware troost of grondige sterkte in de posten van de verzoeking kunnen aanbrengen, want de rechtvaardige zal uit het geloof leven. En zo iemand zich onttrekt (hetwelk de handel is van het blinde ongelooft), Mijn ziel, zegt de Heere, heeft in hem geen behagen, Hebr. 10 :38.

Groot is hier dan ook al weer het onderscheid tussen de ware en de waangelovigen. Want wat de laatsten betreft: hun zullen, bij al hun wetenschap, inbeelding en gedaante van Godzaligheid, toch altijd twee voorname dingen ontbreken, omdat de wortel der zaak in hen niet gevonden wordt, gelijk als in de oprechte gelovigen.

1. Zij bekomen nimmermeer dat grondige en diepe gevoelen van hun nooddrift en ellende, naar ziel en lichaam. Wat zij daar ook van verstaan en van spreken mogen, en in welke noden en verlegenheden, lichamelijk of geestelijk, zij ook komen mogen, het brengt hun toch nooit tot die laagte van vernedering voor God, zoals de Heilige Geest werkt in de harten van de wedergeborenen, die door Christus de toegang verkregen hebben tot de Vader. Zij houden zichzelf altijd nog overeind met hun eigen doen en woelen, en met velerhande steunsels en ijdele toevluchten buiten de Heere. Zij kennen de ware bevindelijke armoede en verbreking des geestes niet, benevens de heilige geloofswerkzaamheden, welke daaruit geboren worden. Zij weten niet in kracht wat het zeggen wil: op U verlaat zich de arme, Ps. 10 : 14, en, immers zal een wees bij U ontfermd worden, Hos. 14 : 4. Deze dingen zijn voor hen diepverzegelde verborgenheden, hoeveel zij daarvan ook al geleerd mogen hebben. Hun gemoed blijft onder het gevoelen van hun hoogste nood in de grond toch altijd onverbroken, en zij zinken nooit neer in de diepte van hun ellende en onmacht, om recht geschikt en handelbaar voor Gods vrije ontfermende genade, in Christus, te kunnen zijn, en om oprecht gelovig met de Psalmist tot Hem te zeggen: *uit de diepte roep ik tot U, o Heere*, Ps. 130 : 1. Als het soms schijnt, dat zij nu geen raad meer weten, zo weet echter hun schranderheid altijd nog iets uit te vinden om aan vast te houden. Kortom, zij komen nooit eens recht ten einde van alles, om het gehele werk in Gods hand te geven, Ps. 10 : 14, al zouden zij dan ook vergaan van ellende.
2. Uit deze grond oefenen de ongelukkige en blinde waangelovigen dan ook nooit dat oprecht gelovig en kinderlijk vertrouwen op God, waardoor zij zichzelf met hun gehele weg geheel aan de Heere zouden overgeven, en Hem stil ootmoedig achteraan klevende, door geheel te rusten op Zijn almacht en genade, en zich onveranderlijk vast te houden aan het zorgvuldig gebruik van de geordineerde middelen, zo als de Psalmist het volk des Heeren vermaant: *"Wacht op de Heere en houdt Zijn weg,"* Ps. 37 : 34. Integendeel, hoe hun noden hen meer drukken, hoe zij sterker met hun eigen geest dan in beweging zijn, om zichzelf maar te redden, en dat dikwijls dan ook wel door zondige en verkeerde middelen, als zij daarmee slechts enig voordeel hopen te behalen. Ja, sommigen mogen ook al bijzonder geoefend zijn in de kennis, zodat zij zelfs zeer geestelijk van het ware geloofsleven hebben geleerd te spreken, en zichzelf ook grote dingen daarvan inbeelden, maar het is alles maar een zeer listig bedrog, want zij staan met hun gemoed nooit in de rechte beoefening van hetzelfde. Als de drukkende nood, in het lichamelijke of geestelijke, bij hen maar eens terdege aan de man begint te komen, dan zal men, op hen acht nemende, spoedig gewaar worden dat zij die heilige kunst nog niet geleerd hebben, om met een stil vertrouwen des harten te kunnen zeggen: *de Rotssteen mijner sterkte, mijn toevlucht is in God*, Ps. 62 : 8. Zij zullen hun ijdel vertrouwen zo lang overeind houden als zij maar

kunnen, maar als er voor hen geen redding komt, op de een of andere wijze, dan zullen de winden van de verzoeking dat gevaarte zo lang doen schudden en waggelen, totdat het geheel neer stort, of anderszins weggedreven wordt. In een stille zee en voor de wind zeilt het ranke scheepje van het vertrouwen van de huichelaars op God doorgaans zeer voorspoedig, en maakt snelle voortgang, maar wanneer de zee enigszins hol en onstuimig wordt, dan wordt het haast door de felle winden en baren in stukken geslagen, en zinkt te gronde. Dit is hier dan het onderscheid. Van de huichelaar wordt gezegd: *zijn vertrouwen zal uit zijn tent uitgerukt worden, zulks zal hem doen treden tot de koning der verschrikkingen*, Job 18 : 14. Maar van de ware gelovigen staat er: *die op de Heere vertrouwen, zijn als de berg Sions, die niet wankelt, maar blijft in eeuwigheid*, Ps. 125 :1.

ZONDAG 10

Vr. 27. Wat verstaat gij door de voorzienigheid Gods?

Antw. De almachtige en alomtegenwoordige kracht Gods, door welke Hij hemel en aarde, mitsgaders alle schepselen, gelijk als met Zijn hand nog onderhoudt, en alzo regeert, dat loof en gras, regen en droogte, vruchtbare en onvruchtbare jaren, spijs en drank, gezondheid en krankheid, rijkdom en armoede, en alle dingen, niet bij geval, maar van Zijn Vaderlijke hand ons toekomen.

Vr. 28. Waartoe dient ons dat wij weten dat God alles geschapen heeft en nog door Zijn voorzienigheid onderhoudt?

Antw. Dat wij in allen tegenspoed geduldig, in voorspoed dankbaar zijn mogen, en in alles dat ons nog toekomen kan, een goed toevorzicht hebben op onzen getrouwen God en Vader, dat ons geen schepsel van Zijn liefde scheiden zal, aangezien alle schepselen alzo in Zijn hand zijn, dat zij tegen Zijn wil zich noch roeren, noch bewegen kunnen.

2. Niet minder werkt ook het vertrouwen van de Christen jegens God, uit aanmerking van zijn almachtige en heerlijke Voorzienigheid, welker kort en bondige verklaring ons in de Catechismus gegeven wordt (Vraag 27).

Wij kunnen dit heilige leerstuk nooit aandachtig genoeg inzien en overwegen, aangezien het zulk een gezegende fontein van alle geestelijke vertroosting en sterkte voor de zielen van de ware gelovigen. Het geloof aanschouwt hier de hoge almachtige Koning van hemel en aarde, als gezeten op de troon van Zijn heerlijkheid, die ons en al het geschapene, geestelijk en lichamelijk, klein en groot, zelfs tot het minste grasje en stofje toe, als met Zijn eigen Goddelijke hand, naar Zijn eeuwige raad en wil, gedurig alzo onderhoudt, bestuurt en regeert, dat er, minst of meest, niets kan geschieden zonder Hem. Het geloof ziet Jehovah, de barmhartige Vader in Christus, overal tegenwoordig met Zijn almogende kracht en heerschappij in hemel, op aarde en onder de aarde, en het leest dagelijks in dat grote boek van Zijn voorzienigheid zo vele aanbiddelijke en onbegrijpelijke wonderen van Zijn oneindige macht en heerlijkheid, dat het niet bekwaam is om het duizendste gedeelte daarvan in orde te verhalen. Het kan nooit aandachtig in dat boek lezen, zonder uit te roepen met David: *hoe kostelijk zijn mij, o God, Uw gedachten; hoe machtig veel zijn haar sommen! Zou ik ze tellen? harer is meer dan des zands; word ik wakker, zo ben ik nog bij U*; Ps. 139 : 17, 18.

Ons gering begrip is in zulke nauwe bepalingen ingesloten, en blijft nog steeds met zo veel nevelen van vleselijke duisternis bezet, dat wij nauwelijks een klein stukje van de zaak van Gods dagelijkse Voorzienigheid, welke van nabij en rondom ons gaat, naar eis kunnen overwegen. Wat zou het dan toch zijn, als wij eens wat verder van ons af konden zien, door al het geschapene van hemel en aarde? Ja, wat zou het zijn, als wij zelfs eens door de verlopen eeuwen terug konden zien, tot op het begin van de wereld? Moest het zwakke oog van ons arm menselijk verstand dan niet in, stukken geschenen, ja

geheel verslonden worden door die glansrijke zon der Goddelijke heerlijkheid? En toch is dat alles slechts als een schakel of ruim toneel van Gods heerlijke werken naar buiten. Wat moet er dan immers niet een verbazende afgrond van macht en heerlijkheid in God Zelf zijn? *Ziet, dit zijn maar uiterste einden van Zijn wegen, en wat een klein stukje van de zaak hebben wij van Hem gehoord? Wie zou dan de donder Zijner Mogendheden verstaan?* Job 26 : 14. Doch, hoe klein dit stukje van de zaak ook moge zijn, indien het anders maar wel van ons gezien en gehoord is, door de hemelse genade van de Geest, zo zal het ons dan echter leren, op die hoge en onbegrijpelijk heerlijke en algenoegzame God, als op onze genadige Vader in Christus, steeds een waar gelovig en kinderlijk vertrouwen te zetten, als ons voorgesteld wordt (Vraag 28). Waarin wij drieërlei geestelijke geloofswerkzaamheden hebben in acht te nemen, welke als zo vele zalige voordelen zijn, die het geloof trekt uit de heilige leer van de Goddelijke Voorzienigheid.

1. *Dezelve dient daartoe, dat wij in alle tegenspoed geduldig mogen zijn.* Want het geloof verzekert hier al Gods kinderen, dat hun generlei tegenspoed, kruis of droefheid immermeer ontmoet in dit aardse leven, anders dan uit de genadige en allesbesturende hand van hun almachtige hemelse Vader, en dat het Zijn Vaderlijke wegen en kastijdingen zijn, welke Hij alleen over hen brengt tot bevordering van hun zaligheid, zoals zulks in het voorgaande reeds is aangewezen. De aanmerking hiervan moet dan immers noodzakelijk dienen, door de werking van de Goddelijke genade, om hun harten onder allerlei tegenspoed recht gebogen, stil, gelovig en geduldig te maken, ten einde zij steeds met lijdzaamheid mochten lopen de loopbaan, die hen voorgesteld is; ziende op de overste Leidsman en Voleinder des geloofs, Jezus, welke voor de vreugde die Hem voorgesteld was, het kruis heeft verdragen en de schande veracht, Hebr. 12 :1, 2. Wij moeten maar alleen Gods heilige en getrouwe Vaderlijke hand recht leren zien in al onze tegenspoeden, beide van lichaam en ziel, dit zal ons de weg dan gedurig banen, om onszelf te verloochenen en ons kruis gewillig op ons te nemen, om het stil, gelovig, met en achter de Heere te dragen. Hij bestelt al ons kruis, Hij bestuurt en regeert het, en Hij heiligt en zegent het ook voor ons, en maakt dat onze lichte verdrukking, die zeer haast voorbijgaat, ons werkt een zeer uitnemend, eeuwig gewicht der heerlijkheid, 2 Kor. 4 :17. Dit is genoeg voor een oprecht gelovig en geestelijk gemoed, om door de gedurige bijstand van de Heilige Geest, zelfs onder het zwaarste en langdurigste kruis, nog een overvloedige vertroosting in God te vinden, ja, om het kruis met hartelijke gewilligheid en blijdschap te omhelzen, en om het met een stil geduld te dragen, en om er duizend zalige nuttigheden en voordelen van te trekken, welke in geen andere weg te bekomen zijn, totdat er eens, vroeg of laat, een heerlijke Verlossing zal aanbreken, waarin wij, beproefd zijnde geweest, de kroon des levens zullen ontvangen, welke de Heere beloofd heeft degenen, die Hem liefhebben, Jac. 1 :12.
2. *Daarnaast dient ons ook het geloof van de Goddelijke Voorzienigheid tot een geheel ander einde, te weten, dat wij in voorspoed dankbaar mogen zijn.* Want door middel van hetzelfde erkennen wij al weer, dat al onze zegeningen en voorspoedige inbeeldingen, zo geestelijke als lichamelijke, enkel van de genadige en almachtige hand van onze Hemelse Vader, door Christus, ons toegebracht worden, en dat alle dierbare uitvloeiels zijn van Zijn getrouwe liefde en Vaderlijke zorg voor ons, die Zijn arme onwaardige kinderen zijn. En wat kan zulks dan nu ook weer anders uitwerken door de kracht van de Geest, dan dat het gedurig diepe indrukken van dankbaarheid en van heilige Verwondering en vernedering op ons gemoed moet leggen, en ons moet aansporen, om zulk een hoogwaardige God en allerbarmhartigste Vader te prijzen en te verheerlijken, en Zijn zegeningen recht te gebruiken, tot Zijn lof en tot onze zaligheid? Op die wijze worden al des Heeren genadige weldaden, voor onze zielen, dan als sterke banden van verplichting, om ons zelf steeds nauwer en nauwer aan Hem te verbinden, en om gedurig met de Psalmist te zeggen: *van U, mijne Sterkte! zal ik Psalmzingen, want God is mijn hoog vertrek, de God mijner goedertierenheid*, Ps. 59 : 18.

3. Eindelijk strekt ook het geloof van de Goddelijke Voorzienigheid, om Gods kinderen, in alles wat hen nog toekomen kan een goed toeverzicht te doen hebben op hun getrouwe God en Vader, dat hen geen schepsel van Zijn liefde scheiden zal, aangezien dat alle schepselen alzo in Zijn hand zijn, dat ze tegen Zijn wil zich roeren noch bewegen kunnen. De grond van de waarachtige troost van de gelovige en van de vrede van hun gemoed, ja van hun gehele zaligheid, ligt alleen in de onbegrijpelijke zekerheid en vastigheid van hun geestelijke vereniging met God in Christus, en dat zij samen, met een heilige onverbreekbare band, voor eeuwig aan Hem getrouwd en verbonden zijn, Hos. 2:18. Want God Zelf heeft hun Zijn trouw, in de dood van Christus en door de gewisse en onveranderlijke Evangeliebeloften, ja, ook door dat heilige en dierbare onderpand des Geestes, dat Hij hun gegeven heeft, alzo vast bezworen, dat het geloof aan die sterke eed van God in het minst niet twijfelen kan, nee, maar tegen hoop op hoop, onwankelbaar daaraan blijft vasthouden, want het geloof aanschouwt Hem als Jehova, de wezenlijke en onveranderlijke God. Doch, dit is nog niet alles.

Nu het geloof zich aldus vast verzekerd houdt van Gods bezworen trouw, nu kan het ook voor geen schepselen vrezen, alsof die ook te eniger tijd machtig zouden zijn om de ziel weer te kunnen scheiden van de liefde Gods, die er is in Christus Jezus onze Heere. Velen, ja ook de meeste schepselen mogen er in zichzelf boos en listig genoeg toe zijn, de satan, de wereld en het zondig vlees mogen daar wel alleszins toe samen spannen, maar als de gelovigen, door de kracht van de Heilige Geest, slechts vast staan in het geloof, dan zien zij al de schepselen niet anders aan dan als nietige stofjes in de hand van hun getrouwe Hemelse Vader, en bemerken dan wel duidelijk, hoe dezelve zich tegen Zijn raad of wil, in het minst noch roeren, noch bewegen kunnen. Daarom laten zij hier alle zondige en ongelovige vrees voor de arme machteloze schepselen dan ook geheel varen, en stellen een volkomen vertrouwen of toeverzicht op de Heere hun God, en grijpen Zijn dierbare beloften en bezworen trouw aan, dat Hij hen Zelf met Zijn machtige hand in Zijn liefde zal bewaren, en hun in Zijn Verbond zal bevestigen en staande doen blijven tot het einde toe. En hier zitten zij dan veilig in de schuilplaats des Allerhoogsten, en vernachten onder de liefelijke schaduw des Almachtigen, en zingen daar vrolijk: *"de Heere is mijn licht en mijn heil, voor wien zou ik vreezen? De Heere is mijn levenskracht, voor wien zou ik vervaard zijn?"* Ps. 27 :1. Zegt hier de ware gelovige: zo God voor ons is, wie zal tegen ons zijn? Rom. 8 :31. En zal nu iemand in staat zijn, om die zalige vrede des geloofs, die dierbare kalmte van de ziel, en hoe liefelijk die vrome gunstgenoten des Heeren hun kranke en vermoeide hoofd in de zachte schoot van hun getrouwe Hemelse Vader neerleggen, enigszins recht te kunnen begrijpen, die deze dingen, door genade, niet zelf waarlijk gesmaakt en ondervonden heeft? Want deze is die vrede Gods, die alle verstand te boven gaat, Phil. 4 : 7. Wij willen de verdere schildering en beschrijving van dezelve hier dan ook overlaten aan de Geest des vredes zelf, dat die ons, en alle ware uitverkorenen, deze hemelse vrede, door Zijn zalige werking, uit genade meer mocht leren verstaan.

Maar hoe werkt en handelt hier nu weer de *ongelukkige waangelovige*? Die spreekt ook van al deze heilige en Goddelijke waarheden, en somtijds met veel verheffing: en toch is het zeker genoeg, dat de natuurlijke mens niet begrijpt de dingen die des Geestes Gods zijn, maar dat zij hem een dwaasheid zijn, 1 Kor. 2 :14. Er is een zaak, welke hier het allerbeste werk van alle geveinsde waan- en tijdgelovigen in de grond voor God geheel bederft, en die maakt, dat hun geduld in tegenspoed, hun dankbaarheid in voorspoed, hun toeverzicht op God voor het toekomstige, en zonder onderscheid al hun blinkende vroomheid, en al hun geloofswerkzaamheden toch maar als een vuile stank zijn in Zijn heilige neusgaten.

En die bestaat hierin, dat zij zich zelf nimmermeer met een volkomen neerbuiging van het hart, aan de soevereine Goddelijke Voorzienigheid geheel begeren te onderwerpen, zoals Eli deed, die zei tot Samuel: Hij is de Heere, Hij doe wat goed is in Zijn ogen, 1 Sam. 3:18. De beste en verstgevoerde

geveinsde, die er in de wereld is, is toch altijd een onverzoenlijk vijand van een onbepaalde en volstrekt kinderlijke onderwerping aan de regering van de hoge God, die toch in de hemel is, en die alles doet, wat Hem behaagt, Ps. 115 : 3. Waarvan de voorname grond en reden is, omdat het hart van de geveinsden nooit waarlijk gereinigd worden door de geest van het geloof, van de zondige eigenliefde. Want naardien zij anders niet hebben dan een bedrieglijk waangeloof, waar zij in leven, zo ondervinden zij dan nimmer grondig de geestelijke kracht van Christus' verzoenend bloed, om de schuld der dode werken van hun consciënties af te wissen, en om de wortel van de zonde in hun binnenste aanvankelijk te verstikken en uit te roeien. Daarom, welke verandering zij ook mogen ondergaan door de levendige aandoening en de schielijke blijdschap van het tijdgeloof, zo blijft de inwendige grond van hun gemoed toch altijd onvernieuwd en ongeheiligd, en daarom moeten zij ook altijd onverzettelijk blijven staan in de vaste aankleving aan zich zelf en aan hun ongedode lusten en begeerlijkheden, gelijk mede aan de dienst der wereld en der ijdele schepselen. En uit die kwade en boze grond, uit dat onvernieuwde en ongeheiligde beginsel der zonde, moeten zij dan noodzakelijk Gods heilige heerschappij altijd dodelijk haten, en die met hun harten geheel tegenstaan, zo ver als dezelve strijdig is met hun verkeerde zin en dwaze vleeselijke begeerlijkheid.

Zij mogen in zulke staat de zelfverloochening en de zuivere eensgezindheid met God, in al Zijn werken en wegen, begrijpen en bespreken, ja die roemen, verheffen en voorwenden, zo veel zij mogen, doch zij menen het niet van harte: het is alles maar een schijn en gedaante, welke zij vertonen, en een louter bedrog en huichelarij, want zij willen aan de Heere geen andere, dan slechts een bepaalde hulde en onderwerping doen. Zij verstaan het alles zo, dat Hij hun (bijzonder in de voornaamste dingen, waar zij het meest op gezet zijn), altijd moet regeren naar hun eigen zin en wil, en dan zullen zij Hem in de mindere dingen ook gehoorzaam zijn, en gedurig tot Hem zeggen: *Heere, Heere*. Immers zo ligt de zaak in hun hart, ofschoon zij geheel anders spreken zullen. En ziet, hun zin is, dat zij veel van voorspoed houden en weinig van tegenspoed. Zij wandelen veel liever in witte, dan in zwarte kleren. Wanneer er maar eens een bittere drinkbeker van Gods hand tot hen gezonden wordt, dan zijn zij wel aanstonds gereed om te zeggen: laat deze drinkbeker van mij voorbijgaan, maar zij zeggen er niet graag oprecht bij: doch niet gelijk ik wil, maar gelijk Gij wilt, Matth. 26 :39.

Kortom, de waangelovige, als hij zijn eigen zin niet mag hebben, is dan altijd korzelig, gemelijk en kwalijk geneigd bij zichzelf, en hij onderwerpt zich aan des Heeren heilige wil niet, dan slechts uit dwang. Met zijn bevatting en oordeel, en met zijn mond en uiterlijke houding zal hij Gods doen billijken, maar met zijn wil zal hij het haten, en er heimelijk over morren en klagen. Als hij maar eens zo hoog kon klimmen, dat hij op Gods troon kon gaan zitten, dan zou hij zijn eigen zaken en wegen geheel anders bestieren. Het is zeker, dat ook de oprechte kinderen Gods nog maar al te veel van dat snode en verdoemelijke kwaad in hun aardse leven blijven omdragen. Doch het is niet minder zeker, dat zij zich zelf deswege, door de genade van de Heilige Geest, gedurig schamen en verfoeien voor de Heere, en het aan Hem klagen en belijden met een waarachtige droefheid, en er hartelijk gelovig verzoening over zoeken, en er ook ernstig tegen zuchten, waken en strijden. Maar van dit alles kan een bedrogen geveinsde niets oprecht doen, omdat hij zichzelf en zijn eigen zin en leven nog te lief heeft, en die dingen nog niet graag in de dood wil overgeven om Jezus' wil. Ziet, dit is hier dan al weer het grote onderscheid.

En aldus hebben wij dan nu het ware geloofsvertrouwen op God in Christus, zoals datzelfde noodzakelijk vloeit uit de geestelijke kennis en gelovige toe-eigening van Hem, mede wat nader voorgesteld, ten einde opdat een ieder zijn staat en weg daar al weer bij zou neerleggen, en de deugdelijkheid van zijn geloof daar verder aan beproeven.

Wij hebben het nodig geoordeeld, ons bij het eerste Geloofsartikel, behelzende het geloof in God de Vader, de almachtige Schepper des hemels en der aarde, wat langer op te houden, om de grote aangelegenheden van de zaken, welke daarin voorkomen, en die maar weinig aandachtig in onze geesteloze tijd doorgaans ingezien, en nog nimmer ernstig waargenomen en betracht worden. Behalve

dat de omstandige opening van die zaken ook bijzonder dient, om licht te verspreiden over de inhoud van de volgende Artikelen.

II. Wij gaan nu over tot het geloof in God de Zoon, onze Verlosser. Waarin ons wel een grote en wijduitgestrekte materie van dierbare geloofswaarheden uit het Evangelie voorkomt, doch in welke overweging wij ons niet verder zullen inlaten, dan als dienen kan, om duidelijk aan te wijzen de wezenlijke geloofswerkzaamheid omtrent al die Evangelie-waarheden, tot een ernstige en onderscheidene beproeving van een ieders Geloof. Deze gehele stof van de Zoon, en van het werk onzer verlossing door Hem, kan bekwaam gebracht worden tot drie voorname hoofddelen, waarin gehandeld wordt:

1. van Zijn beide namen;
2. Van Zijn beide naturen;
3. En van Zijn beide staten.

a. Aangaande Zijn namen.

Zoals daar twee onderscheidene verbonden of Testamenten van de Goddelijke genade zijn, een oud en een nieuw, also draagt ook de Zone Gods (die een wezenlijke Middelaar van die beide verbonden is, en wiens doorluchtige Persoon in het oude Verbond door Mozes werd vertoond en gerepresenteerd) twee bijzondere namen, Jezus en Christus, van welke de ene is genomen uit de taal van het oude, en de andere uit de taal van het Nieuwe Testament. Deze namen zijn heldere en zakelijke beschrijvingen of afmalingen van Zijn hoogwaardige Goddelijke Persoon, en van Zijn gezegende Middelaars bediening en allerheiligste verlossingswerk voor ons gelovigen. Waarom dezelve dan ook niet anders, dan ook door een hoge Goddelijke bestelling en autoriteit aan de Zoon Gods zijn toegewezen, om die namen, in hun volkomen kracht maar alleen te dragen. Want God heeft Hem uitermate verhoogd, en heeft Hem een naam gegeven, welke boven alle naam is, Fil. 2 : 9. Onder beide die gezegende namen van Jezus en van Christus is de hoogwaardige Zoon Gods nu het waarachtige voorwerp van ons geloof.

ZONDAG 11

Vr. 29. Waarom wordt de Zone Gods Jezus, dat is Zaligmaker, genoemd?

Antw. Omdat Hij ons zalig maakt en van al onze zonden verlost; daarbenevens, dat bij niemand anders enige zaligheid te zoeken of te vinden is.

Vr. 30. Geloven dan die ook aan den enigen Zaligmaker Jezus, die hun zaligheid en welvaart bij de heiligen, bij zichzelf, of ergens elders zoeken?

Antw. Neen zij; maar zij verloochenen met de daad den enigen Heiland Jezus, ofschoon zij met den mond in Hem roemen; want van tweeën één: óf Jezus moet geen volkomen Zaligmaker zijn, óf die dezen Zaligmaker met waar geloof aannemen, moeten alles in Hem hebben, dat tot hun zaligheid van node is.

1. *Aangaande Zijn naam Jezus.*

Deze naam betekent een Zaligmaker, Heiland, of Verlosser, en stelt also de hoge en heerlijke Zoon des Vader, voor het oog van alle ware gelovigen, als hun waarachtige Middelaar, die (volgens Vraag 29), hun Zaligmaker is, en hun van hun zonden verlost, en buiten wiep bij niemand anders enige zaligheid te zoeken of te vinden is. Het geloof, in een geestelijke aandacht met deze heerlijke naam van Zaligmaker werkende, doet dan bijzonderlijk drie dingen:

1. Het aanschouwt de heilige Zoon Gods, als de almachtige Zaligmaker en Verlosser, die gekomen is uit de schoot van de eeuwige Vader, en alle zaligheid alleen voor ons verdient en verworven

heeft, en die ons dezelfde ook alleen toepast en schenkt door Zijn Heilige Geest. Het vindt in Hem een grondeloze zee van oneindige verdiensten, om de arme gelovige zondaren te verlossen en zalig te maken van hun zonden. Het ziet Jezus alleen vol, ja overvloeiende van zaligheid, en het vindt zichzelf en alle andere schepselen, ook de uitmuntendste die er zijn in hemel of op aarde, daar geheel ledig van. Ja het geloof veroordeelt en zonder onderscheid alle wegen en middelen, hoe subtiel en schoonschijnend die ook belegd mochten worden, om van elders, buiten of naast de Heere Jezus, nog enige zaligheid te zoeken, en stelt zeker voor vast als een eeuwige waarheid (volgens Vraag 30). Van tweeën een: of Jezus moet geen volkomen Zaligmaker zijn, of die deze Zaligmaker met een waar geloof aannemen, moet alles in Hem hebben, dat tot hun zaligheid van node is. En aldus handelt het geloof, steunende op het waarachtige getuigenis van het heilig Evangelie, hetwelk ons van de heilige waarheid overvloedig verzekert.

2. Maar hier blijft een oprecht geloof nog geenszins staan, maar het treedt verder, en neemt ook de Heere Jezus op het algemene aanbod, of de zekere beloften van het heilig Evangelie, in het bijzonder, en een hartelijke toe-eigening door zichzelf aan. De gelovige zondaar heeft niets aan Christus, als hij Hem niet mag aannemen en omhelzen voor zijn eigen Verlosser en Zaligmaker. Want hij bevindt zichzelf een geheel rampzalige, doodschuldige, verdoemelijke en machteloze zondaar te zijn, en hij kan zich tot geen schepsel in hemel of op aarde wenden, om daar enige de minste zaligheid bij te zoeken. O nee! al zijn verlossing en behoudenis ligt geheel alleen opgesloten in de eeuwige Zoon Gods, de waarachtige Jezus of Zaligmaker. Hem moet hij dan ook hebben en gelovig aannemen, zal hij enige rust kunnen vinden voor zijn verslagen ziel. En daarom is dit het werk van het ware geloof, de Heere Jezus, op de belofte van het Evangelie, door de kracht van de Heilige Geest, voor zijn waarachtige Verlosser en Zaligmaker, oprecht te houden en aan te nemen, en geheel op Hem te rusten en te vertrouwen, en also alleen al zijn zaligheid, uit loutere genade, in zijn verdiensten te zoeken. Met minder zal een waar overtuigde en verslagen ziel toch nimmer tevreden zijn. Zij moet op de vleugelen van het geloof en van de Geest zichzelf also hoog verheffen boven de aarde en boven het schepsel, dat zij eenmaal waarlijk de hand kan leggen op de Zaligmaker Christus, en Hem voor de hare met vertrouwen kan omhelzen. En ziet, alsdan roept de arme gelovige uit: *"de snoeren zijn mij in liefelijke plaatsen gevallen; ja een schone erfenis is mij geworden,"* Ps. 16 :6.
3. Het geloof, de Zaligmaker nu aldus omhelst, en Zijn genade en algenoegzaamheid inwendig gesmaakt hebbende, wil Hem dan ook maar alleen geheel hartelijk beminnen, eren, prijzen, dienen en gehoorzamen, en zichzelf en de zonde, met al wat buiten Jezus is, van nu voortaan geheel verzaken. Want u die gelooft, is Hij dierbaar, zegt de Apostel, 1 Petrus 2:7. O! wat een hoge prijs stellen de ware gelovigen niet op hun dierbare Zaligmaker! Hoe graag verkeren en wandelen zij niet in Zijn zalige gemeenschap! Het minste zelfs, dat zij daarvan geestelijk mogen genieten, achten zij ver boven alle genietingen van deze ijdele wereld. Nu Jezus alleen de beminde van hun zielen geworden is, nu is de zonde ook tevens hun grootste vijand geworden en hun drukkendst kruis en lijden, even daarom, dezelfde gedurig als een scheiding maakt tussen Jezus en hen, en Zijn lieflijk aangezicht voor hen verbergt. Daarom zij dan nu geenszins tevreden zijn, dat zij aan Hem een Zaligmaker hebben, om hen slechts te verlossen van de schuld, vloek en toorn, en van de hel en de eeuwige verdoemenis, nee, maar Hij moet ook hun Zaligmaker zijn, om hen van de zonde zelf te verlossen en vrij te maken, door hun verdorven, onheilige en aardsgezinde natuur te doden, en hen hoe langer hoe meer met Hem zalig op te wekken, in een nieuw en onvergankelijk leven van ware heiligmaking.

Maar geheel anders staat het hier al weer met de *geveinsden* en met allen, die slechts voor een tijd geloven. Deze lieden worden door de satan jammerlijk misleid en bedrogen met een glinsterende

schijn of vertoning van Christus, de Zaligmaker; waardoor sommigen het alleen zo ver brengen, dat zij Hem menen oprecht te begeren en naar Hem te hongeren en te dorsten, zonder Hem nochtans, op het voorstel van het Evangelie, gelovig te omhelzen en aan te nemen. Zij hunkeren wel naar de Heere Jezus, en schijnen hun zinnen zeer op Hem gezet te hebben, maar hun harten worden, door de banden van de zonde en van de ijdele wereld nog zodanig vastgehouden, en zij zitten hierdoor ook nog zo sterk geboeid en geketend in het rampzalige rijk der duisternis, dat zij hun hand geenszins kunnen uitstrekken, om de Zaligmaker, wie zij zo ernstig schijnen te begeren, oprecht gelovig aan te grijpen en zichzelf met al het hun aan Hem over te geven, beide tot verzoening en tot heiligmaking.

Doch anderen komen ook zelf tot een omhelzing en aanneming van de Heere Jezus. De beloften van het Evangelie zijn hen zoet en beminnelijk, zij ontvangen die met een schielijk verrukkende blijdschap, en dan werken zij met dat flikkerend licht van de beloften, en menen, dat zij nu Jezus Zelf aannemen. Doch overmits zij niet grondig, door de Heilige Geest, van hun verloren staat in de zonde overtuigd zijn, en ook niet volkomen van hun ijdele toevluchten en steunsels van eigengerechtigheid zijn afgedreven, zo heeft hun geloof dan ook geen wortel, en komt niet voort uit de diepe grond van een waar boetvaardig, verslagen en heilbegerig gemoed, en daarom ontvangen zij de Heere Jezus, door middel van hetzelfde, dan ook niet met de kracht van Zijn hemelse genade en van Zijn levendmakende Geest in hun harten, en worden door Hem ook niet waarlijk verzoend, met God verenigd en van de zonde geheiligd. Nee, maar als slechts die eerste flikkeringen en bewegingen van het waangeloof voorbijgegaan zijn, dan beginnen hun lusten en kwade begeerlijkheden, die voor een tijd wel merkkelijk ingetoomd en te slapen gelegd waren, nu langzaam weer wakker te worden en van binnen los te breken, en hun oude troon en zetel wederom in te nemen, tot een blijkbaar teken, dat het waangeloof die wel voor een tijd enigszins heeft neergedrukt en ten onder gehouden, maar dat het dezelve geenszins waarlijk heeft gekrenkt, of in de grond verstikt en verbroken. En zo blijven de geveinsden hun zonden dan heimelijk aanhangen en koesteren, ter zelfder tijd als zij hun Zaligmaker ook belijden en aankleven, hetwelk in de aard toch niet anders is dan een zeer verdoemelijke Hypocrisis, en een samenvoeging van Christus met Belial en van de genade met de ontucht. Ongelukkige handel, voorwaar!

ZONDAG 12

Vr. 31. Waarom is Hij Christus, dat is een Gezalfde, genaamd?

Antw. Omdat Hij van God de Vader verordineerd is, en met de Heiligen Geest gezalfd, tot onze hoogste Profeet en Leraar, Die ons den verborgen raad en wil Gods van onze verlossing volkomen geopenbaard heeft; en tot onze enige Hogepriester, Die ons met de enige offerande Zijns lichaams verlost heeft, en voor ons met Zijn voorbidding steeds tussentreedt bij den Vader; en tot onze eeuwige Koning, Die ons met Zijn Woord en Geest regeert, en ons bij de verworven verlossing beschut en behoudt.

Vr. 32. Maar waarom wordt gij een Christen genaamd?

Antw. Omdat ik door het geloof een lidmaat van Christus en alzo Zijner zalving deelachtig ben, opdat ik Zijn Naam belijde, en mijzelf tot een levend dankoffer Hem offere, en met een vrije en goede consciëntie in dit leven tegen de zonde en den duivel strijde, en hiernamaals in eeuwigheid met Hem over alle schepselen regere.

2. Komende nu tot de andere naam van Christus, of Gezalfde.

Wat ziet het geloof, bij een aandachtige en stille overweging, in het Goddelijk licht van de Heilige Geest, hier niet al weer een onuitsprekelijke luister en heerlijkheid in hun dierbare Heere en Zaligmaker, en hoe diep zinkt het daaronder niet weg in heilige aanbidding en gelovige omhelzing,

zoals het met woorden niet is uit te drukken! Want deze Naam is zoveel als een nadere opening of verklaring van de vorige Naam van Jezus. Die betekent slechts in het algemeen, dat Hij de ware Verlosser of Zaligmaker is van de arme zondaren, die oprecht in Hem geloven. Maar de Naam van Christus wijst nog nader in het bijzonder aan, welke drie hoge ambten of heilige Middelaarsbediening de Zoon Gods, tot zaligmaking van Zijn gelovigen, door een Goddelijke aanstelling en bekwaammaking bekleedt en waarneemt. En zo geeft dezelve ons dan nog een omstandiger en duidelijker beschrijving, niet slechts van de gezegende Persoon en van het werk van de Middelaar, en hoe Hij Zijn volk eigenlijk zalig maakt, maar ook van Zijn commissie en ordening, welke Hij hiertoe van Zijn Vader bezit, als hebbende Hij Zichzelf niet verheerlijkt om Hogepriester, en zo ook niet om Profeet en Koning van Zijn gelovigen te worden, maar die tot Hem gesproken heeft: *"Gij zijt Mijn Zoon, heden heb Ik U gegenereerd, Hebr. 5 : 5, en die Hem tot een Heere en Christus gemaakt heeft," Hand. 2 : 36.*

Met deze heilige Naam, als met een sleutel, opent het geloof dan nu het kabinet van deze hemelse verborgenheid van de Middelaarsambten van de Heere Jezus, en maakt door de zielheiligende werking van de Geest dan ook tevens een recht gebruik van dezelve, tot zaligheid. De ware gelovigen aanschouwen hier de Heere Jezus Christus, als die van God de Vader (volgens vraag 31), verordineerd en met de Heilige Geest gezalfd is;

1. tot onze hoogste Profeet en Leraar, die ons de Vader Zelf en Zijn verborgen raad en wil, van onze Verlossing volkomen geopenbaard heeft. Zij bevinden zichzelf geheel blind naar de ziel, en geheel verduisterd in hun verstand. Daarover zijn zij innerlijk bedroefd en verslagen, ja, geheel verlegen en beschaamd voor de hoge God. Maar ziet, de vrijmoedige Geest des geloofs leidt hen tot de Heere Jezus Christus, als tot het Licht der wereld, des Vaders eniggeboren Zoon, die ons geworden is wijsheid van God, rechtvaardigheid, heiligmaking en verlossing, 1 Kor. 1 : 30. Zij erkennen Hem oprecht gelovig als de grote Profeet, door Mozes beloofd, Deut. 18 : 18, en als die gezonden Leraar der gerechtigheid, met Wiens komst in de wereld de Heere hun God hun de regen van de zuivere Evangelieleer zo rijkelijk heeft doen nederdalen, de vroege en spade regen, Joël 2 : 23. Ja, van Wie de hoogwaardige heerlijkheid heeft uitgeroepen: *Deze is Mijn geliefde Zoon, in Dewelke Ik Mijn welbehagen heb, hoort Hem, Matth. 17 : 5.* Hiertoe buigen zij hun zielen dan ook ootmoedig voor Christus neer, en omhelzen Zijn Woord, als volkomen waarachtig en Goddelijk, en trachten steeds een recht gelovig gebruik er van te maken, om er God en Zijn verborgen raad en wil van hun verlossing uit te leren kennen, naar des Apostels vermaning: *het Woord van Christus wone rijkelijk in u, in alle wijsheid, Kol. 3 : 16.* Zij onderwerpen zich verder ook aan Zijn heilige instellingen en ordonnantiën, door welke Hij de Zijnen de weg der zaligheid wil leren. Aan deze houden zij zich met grote zorgvuldigheid, en zij smeken de Heere zonder ophouden om Zijn genadige zegen over dezelve, en dat Hij toch gedurig met Zijn Heilige Geest daarnevens en daaronder in hun harten wil werken, om hun duistere ogen met de ware kennis van God en Zijn hemelse waarheid inwendig te verlichten, en hun pad alzo te maken als een schijnend licht, voortgaande en lichtende tot de volle middag toe, Spr. 4 : 18. En hier blijven zij dan ootmoedig en gelovig alzo wachten, en in stilheid des Geestes gedurig uitzien en naar Hem en Zijn hemels licht en onderwijs, en zij nemen zich vast voor, door Zijn genade, om de weg des geloofs nooit te verlaten, maar om volstandig tot het einde toe daarop te blijven wandelen, opdat zij mogen kennen en vervolgen om de Heere te kennen, Hoz. 6 : 3. Zij ondervinden allen tesamen, zonder onderscheid, dat hoe zij zichzelf meer van de zondige en ijdele wereld afzonderen, en zich nauwer in het geloof aan de Heere Jezus en aan de weg van Zijn ordonnantiën vasthouden, zij Zijn zalige en dierbare Goddelijke onderwijzing dan ook meer mogen genieten, en hoe zij dan in de genade en in Zijn kennis ook dagelijks opwassen, 2 Petrus 3 : 18, en hoe waarachtig dat woord van hun Heiland is: *"Welgelukzalig is de mens, die naar Mij hoort, dagelijks wakende aan Mijne poorten, en waarnemende de posten Mijner deuren," Spr. 8 : 34.*

Zo is het ook hier gelegen met alle ware gelovigen, als gelovigen, dat is: zo en niet anders werkt eigenlijk het geestelijk leven des geloofs, door de gedurige kracht en invloed van de Heilige Geest en door het gebruik van de Evangelische middelen. Want wij wilden eens voor al, dat dit wel en recht verstaan mocht worden, dat, als wij gedurig zeggen, hoe de gelovigen plegen te doen en te handelen, wij zulks dan altijd verstaan van de geestelijke geloofswerkzaamheden naar de leer van de Heilige Schrift.

Wij zijn hier alleen bezig om de rechte aard en werkzaamheid van het ware zaligmakende geloof te beschrijven, als een Toetssteen van beproeving voor een ieder, om er zijn staat en weg aandachtig bij neer te leggen. Daarom wordt de gelovige hier door ons dan telkens voorgesteld als gelovige, zoals hij geestelijk wandelt in het leven of in de heilige oefening van het geloof.

2. *Daarnaast onderwijst de gezegende naam van Christus de gelovigen ook van het priesterlijk ambt van de Zaligmaker, hoe Hij van God de Vader ook verordineerd en gezalfd is tot onze enige Hogepriester, die ons met de enige offerande Zijns lichaams verlost heeft, en ons met Zijn voorbeding steeds voortreedt bij de Vader. Wat bemerkt het geestelijk oog des geloofs hier niet een onuitsprekelijk groot onderscheid tussen de Heere Jezus en de voorbeeldige hogepriesters van het Oude Testament! Deze waren maar nietige en verdwijnende schaduwen van die ene ware Goddelijke Hogepriester, naar de ordening van Melchizédek, die met ene offerande in eeuwigheid volmaakt heeft degenen, die geheiligd worden, Hebr. 10 : 14, en Die altijd leeft om voor ons te bidden, Hebr. 7 : 25. Die ene offerande van Jezus en Zijn gedurige voorbeding voor de Troon des Vaders zijn als de twee hoornen van het altaar, welke de arme, boetvaardige en gelovige zondaars tot hun enig behoud aangrijpen, en waar zij door de Heilige Geest vast aan blijven hangen, zonder die ooit weer los te laten.*

Laat, zegt een waar gelovige, alles wat er is of gevonden kan worden, mij vrij begeben, als ik maar alleen met mijn Hogepriester Jezus nauwer mag verenigd worden, en als ik de hemelse kracht van Zijn offerande en voorbeding meer in mijn ziel gewaar mag worden, door de zalige werking van Zijn Heilige Geest. In een woord, de gelovigen hebben geen andere toegang in het hemelse heiligdom en genieten geen andere gemeenschap met God, dan alleen door Christus, hun Hogepriester. Hij is hier de eerste en de laatste, en behalve Hem is er geen God, Jes. 44 : 6. Zalig zijn de ogen, die dit gezien, de oren, die dit gehoord, en de harten, die dit gesmaakt hebben! Dit is het Manna dat verborgen is.

3. *Eindelijk leert ons die gezegende Naam van Christus ook, dat Hij het is, wie de Vader verordineerd en rijkelijk gezalfd heeft tot onze eeuwige Koning, Die ons met Zijn Woord en Geest regeert, en ons bij de verworven verlossing beschut en behoedt. Hier verdwijnt alle aardse macht, hoogheid en heerlijkheid, zo spoedig als maar de zon van het Goddelijke geloof enigszins helder in de ziel begint te schijnen. Mijn Jezus, zegt de gelovige, is de enige Koning, Wie de Vader gezalfd heeft over Sion, de berg Zijner heiligheid, Ps. 2 : 6, en aan Wie alle macht gegeven is in hemel en op aarde, Matth. 28 : 18. En ziet, hierop valt hij dan, met de vier dieren en met de vierentwintig Ouderlingen, neer, en aanbidt Hem, die leeft in alle eeuwigheid, Openb. 5 : 14. Wie zal die zalige neerbuiging van het geloof, die wonderlijke genade en kracht van de Heilige Geest toch recht naar waarde kunnen beschrijven? De gelovige buigt zijn hart zo laag voor Christus neer, totdat hij kan zeggen met de Apostel: "ik ben met Christus gekruist, en ik leef; doch niet meer ik, Christus leeft in mij," Gal. 2 : 20. Deze is de heilige verborgenheid van Christus regering en bewaring, dat Hij Zelf binnen in onze harten komt leven, door Zijn Woord en Geest. Minder is het niet, en meer kan het niet zijn. En hier sterven dan de eigen zin en wil des mensen, de eigen kracht en wijsheid en al het eigen, en Christus klimt dan in de ziel op Zijn Koninklijke troon en regeert daar nu met de scepter van Zijn genade en verbreekt al de werken des duivels, beschut en beschermt Zijn volk en vervult hen met alle rechtvaardigheid, vrede en blijdschap, door de Heilige Geest, Rom. 14 : 17. En dan heet het eerst recht: "uw ogen zullen den Koning zien in Zijn*

schoonheid, zij zullen een vergelegen land zien," Jes. 33 : 17. Want zoveel als wij geestelijk zien in de spiegel van het Evangelie van de heerlijkheid van Christus, wonende in onze harten door het geloof, zoveel aanschouwen wij ook van de Vader en van de hemel, dat vergelegen land, alwaar Hij Zijn troon gevestigd heeft. En aldus is de heerlijke Naam van Christus dan ook een voornaam gedeelte van het wezenlijke voorwerp van ons geloof.

De *geveinsde tijdgelovigen* arbeiden nu ook weer om dit alles na te doen, en toch is hun verstand veel te vleselijk om er iets recht van te kunnen begrijpen. Er staat hun hier een enig ding voornamelijk in de weg, hetwelk hun verhindert, dat er ook zelfs de allerminste oprechte zucht of beweging des geloofs in hun harten plaats kan hebben. En dat is, dat zij in hun *geveinsde* staat, nimmer een zodanig heilig en geestelijk gezicht bekomen van hun rampzalige zielsblindheid, van hun doemwaardige goddeloosheid en van hun dodelijke onmacht, dat die droevige ellenden hun waarlijk tot een drukkende last worden, waar zij ten enenmale onder bezwijken moeten, en alzo het leven geheel moeten verliezen, ten einde in de grond van het ware geloof geplant te worden, en tot Christus te roepen, in ware verbrijzeling des harten: *"Heere, behoedt ons, wij vergaan,"* Matth. 8 :25.

Laten zij nu, die deze drieërlei ellende in hun eigen gemoed nog nooit recht geleerd hebben, met de drie Middelaars-ambten en met de Heere Jezus Christus Zelf woelen en wurmen zoveel zij willen, en laat de zon van hun waangeloof ook nog zo helder en warm schijnen, zij missen toch altijd het wezenlijke van de zaak. Zij blijven, voor en na, altijd gebonden zitten en hangen in zichzelf, en komen nooit waarlijk gelovig in Christus. Zij klauteren wel, door de gewone gaven van de Geest, als langs een ladder van vele sporten rondom de buitenste kant van de Ark, en zij houden zich met losse touwen daar zo aan vast voor een tijd, maar zij komen daar nooit in, maar vinden de deur en het venster altijd gesloten. Zij werkten maar alleen met sommige gaven en weldaden van Christus, maar niet geestelijk met Zijn Persoon of met de Middelaar Zelf, in de manier van het geloof. Zij doen de Heere Jezus Christus Zelf nooit aan, hoezeer zij zich ook mogen winden in Christus klederen. De eigenwijsheid, gerechtigheid, kracht, lust, zin en wil geheel te verzaken, en dan te zeggen met de Apostel, uit de grond des harten: *"het leven is mij Christus, en het sterven is mij gewin, en hetgeen mij gewin was, dat heb ik om Christus wil schade geacht,"* Fil. 1 : 21 en 3 : 7, dit zal voor het gehele geslacht van de *geveinsden* wel eeuwig een verzegeld boek blijven; zij mogen dan ook begrijpen, spreken en doen wat zij willen, totdat de genade zelf in hen komt werken, om hen te bekeren van de macht des satans tot God, want het Koninkrijk Gods komt niet met uiterlijk gelaat, en hetzelfde is niet gelegen in woorden, maar in kracht, Luc. 17 :20, 1 Kor. 4 : 20.

Maar naardien de Middelaar Jezus Christus zeer nauw in de Geest verenigd is met al Zijn ware gelovigen, die Zijn lichaam zijn, en de vervulling desgenen, die alles in allen vervult, Ef. 1 : 23, zo is die gezegende Naam van Christus dan ook als een olie die uitgestort is, en die neerdruipt van het hoofd van Aäron op zijn baard, en van de baard op de zoom van zijn klederen. En hiervandaan worden de ware gelovigen dan ook Christenen geheten. Deze is de nieuwe naam van de Heilige Geest, geschreven op de witte keursteen, welke niemand kent, dan die hem ontvangt, Openb. 2 : 17.

Doch die hem geestelijk en gelovig ontvangen, vertrouwen ook, dat deze dierbare Naam, welke alzo komt afvloeien van Christus' Goddelijke Middelaarsbediening, geen ledige pronktitel is, neen, *maar een zeer uitnemende naam van genade, van kracht en van zaligheid, en dat die hun gegeven en toegeëigend wordt* (volgens Vraag 32), *omdat zij door het geloof lidmaten van Christus, en alzo Zijner zalving deelachtig zijn.* Want het ware geloof maakt een zodanige allernauwste vereniging tussen Christus en Zijn gelovigen, als tussen het hoofd en het lichaam of de leden, tussen de boom en de takken, tussen man en vrouw enz., zodanig dat de oprecht gelovigen, zowel die zwak als die sterk zijn, in de grond dan allen te samen, zonder onderscheid, leden van Zijn lichaam zijn, van Zijn vlees en van Zijn benen, Ef. 5 : 30, en zodanig ook eeuwig zullen blijven, zonder van hun Hoofd Christus ooit wederom gescheiden te worden. Want diezelfde Geest welke in Christus is, is ook in hen, waardoor zij dan de Heere

aanhangen en een Geest zijn met Hem, 1 Kor. 6 : 17. Die hemelse olie verteert nooit, die vettigheid van de olijfboom droogt nooit op, maar de zalving, die zij van Hem ontvangen hebben, blijft in hen, 1 Joh. 2:27. En gelijk zij bestendig en onvergankelijk is, alzo is zij ook een zeer krachtige Goddelijke werking, want zij maakt de gelovigen bekwaam, en wekt hen steeds op, om in de gemeenschap van hun gezegend Hoofd, de Heere Jezus Christus, mede een drieërlei heilige en geestelijke geloofsbediening volstandig tot het einde toe te blijven bekleden.

1. Om namelijk als geestelijke Profeten, de naam van Christus te bekennen, en die met hart, mond en wandel t' aller tijd en in alle gelegenheid te prijzen en te verheerlijken, verkondigende de deugden desgenen, die hen uit de duisternis geroepen heeft tot Zijn wonderbaar licht, 1 Petrus 2 :9. Want van hen toch zegt de Heere: *dit volk heb Ik Mij geformeerd, zij zullen Mijn lof vertellen*, Jes, 43 : 21.
2. En om als heilige Priesters, zichzelf tot een levendig dankoffer Hem te offeren, gevende zichzelf geheel aan de Heere, 2 Kor. 8 : 5, Die hen met Zijn bloed verkregen en duur gekocht heeft, Hand. 20 : 28; 1 Kor. 6 : 20, tot Wiens eer en heerlijkheid zij dan nu ook maar alleen begeren te leven, en in al Zijn wegen, met blijdschap des harten, steeds te wandelen, en Hem daarin te dienen, zonder in enig ding meer hun eigen weg of lust te willen volgen, maar hetzij dat zij leven, de Heere te leven, en hetzij dat zij sterven, de Heere te sterven, Rom. 14:8.
3. En eindelijk, om ook als geestelijke koningen, met een vrije en goede consciëntie, in dit leven, tegen de zonde en de duivel te strijden, en hiernamaals in eeuwigheid met Hem over alle schepselen te regeren. Het leven van Gods kinderen hier op aarde is toch een gedurige strijd tegen de inwonende zonde, de duivel en de wereld: *"En indien ook iemand strijdt, die wordt niet gekroond, zo hij niet wettelijk heeft gestreden,"* 2 Tim. 2 : 5. Maar ziet, de grote Koning Christus, de Vorst van het heir des Heeren, leert het hun ook zelf: *"Hij onderwijst hun handen ten strijde, hun vingers ten oorlog,"* Ps. 144 : 1. Zij strijden onder Zijn banier, en met Zijn geestelijke wapenrusting. Hij trekt gedurig op voor hun aangezicht, en als zij somtijds schijnen te zullen bezwijken, dan omgordt Hij hen met kracht ten strijde, en doet onder hen neerbukken die tegen hen opstonden, Ps. 18 : 40. Hij geeft een trapsgewijze overwinning, en maakt dat zij hun vijanden allengs uitdrijven, door Zijn Geest en genade, totdat Hij de satan haast onder hun voeten zal verpletteren, Rom. 16 :20, als wanneer zij meer dan overwinnaars zullen zijn, door Hem, die hen lief gehad heeft, Rom. 8 : 37.
Wat zal het niet een heerlijke en volzalgige overwinning zijn, als die arme strijders ook eens vrolijk zullen uitroepen: *"ik heb de goeden strijd gestreden, ik heb de loop geëindigd, ik heb het geloof behouden; voorts is mij weggelegd de kroon der rechtvaardigheid!"* 2 Tim. 4 : 7, 8, en als zij, onder die grote schare, die niemand tellen kan, mede staan zullen voor de troon en voor het Lam, bekleed zijnde met lange witte klederen, en palmtakken in hun handen! Openb. 7 :6. Dit hopen en verwachten alle ware gelovigen, en hoe geestelijker zij leven, hoe meer zij steeds meer verlangen en zuchten in hun aardse strijd, dat hun Heere hen haast zal komen aflossen, en hen wandeling zal geven onder deze, die hier staan, Zach. 3 : 7.

Maar het rampzalig geslacht van de *waangelovigen* pronkt al mede met deze voortreffelijke naam van Christenen, hoewel zij van deszelfs kracht niets geestelijk verstaan. Zij zijn allen te samen maar blote naamchristenen en bedrieglijke schijnchristenen. De gewone gaven van de Geest konden zelfs een koning Agrippa bewegen *om bijna een Christen te worden*, Hand. 26 : 28; maar verder dan bijna kwam het ook niet. En met duizend Christenbelijders komt het ook nooit verder, omdat Christus Zelf, door Zijn Geest, niet komt wonen in hun harten. Zij breken nooit door tot de nieuwe geboorte des Geestes, en zij worden aan hun zielen ook niet waarlijk besprengd met het bloed van de Middelaar. Hier

vandaan is het, dat zij ook nooit die overwinning bekomen over de satan, over de ijdele wereld en over hun zondige begeerlijkheden, waar die heerlijke belofte aan is vastgemaakt: *"Die overwint, Ik zal hem maken tot een pilaar in de Tempel mijns Gods, en hij zal niet meer daar uitgaan, en Ik zal op hem schrijven de naam mijns Gods, en de naam der stad mijns Gods, namelijk het nieuwe Jeruzalem, dat uit de hemel van mijn God afdaalt, en ook mijn nieuwe naam,"* Openb. 3:12. Deze kinderen komen wel tot aan de geboorte in een dag der benauwdheid, schelding en lastering, als zij door de kennis des Heeren en Zaligmakers de besmetting der wereld beginnen te ontvlieden, maar ziet, daar is dan nog geen kracht om te baren, Jes. 37 : 3. Zij strijden wel tegen de satan, maar de overwinning volgt niet, de banden der blindheid en van het ongeloof raken niet los. Zij hangen wel enigszins van buiten aan Christus vast, maar zij komen nooit waarlijk in Christus. Zij kunnen hun harten niet gebogen krijgen, om Hem oprecht het jawoord van het geloof te geven, en al hun vorige minnaars, om Zijnentwil, geheel te verlaten. Daarom kan het geestelijk huwelijksverbond tussen Christus en hen ook onmogelijk voltrokken worden, maar de zaak blijft op zijn best altijd nog staan in de onderhandeling. En ofschoon zij in zulke staat ook al duizendmaal mogen zeggen: *"ik ben des Heeren, en zich noemen met de naam Jacobs, en met hun hand schrijven, ik ben des Heeren, en zich noemen met de name Israëls,"* Jes. 44 : 5, zo ontvangen zij van de Heere toch alleen dit antwoord: *noemt zijn naam Lo-Ammi; want gijlieden zijt mijn volk niet; zo zal Ik ook de uwe niet zijn,"* Hos. 1 : 9.

Geeft eerst uw gehele hart aan Mij, zegt Christus tot hen, en dan zal Ik ulieden ook mijn nieuwe naam geven, en Ik zal Mijn heerlijkheid op ulieden leggen. Maar, deze billijke voorwaarde is al te zwaar voor een geveinsde, die het niet uit kan staan, dat zijn hart zo geheel los gescheurd zou worden van de beminnelijke Delila dezer wereld. Armhartige Christenen voorwaar! die een deel zondige lusten nog niet kunnen verzaken, om zulk een heerlijke en volzalige Christus, in Wie al de volheid Gods woont, Kol. 1 :19. Wat zal eens Christens naam en stijve inbeelding hun toch kunnen helpen, als zij eens eindelijk, in de schoot van de satan zeer droevig verschrikt zullen wakker worden? Laten de arme mensen hun kostelijke zielen hier dan toch recht beproeven, of zij waarlijk zijn degenen, welke zij reeds in de doop geheten werden! Ziet, nu is 't nog de welaangename tijd, ziet, nu is 't de dag der zaligheid, 2 Kor. 6 : 2. Laten zij dit wel bedenken.

b. Komende nu tot de Naturen van de Middelaar, de Goddelijke en de menselijke, zo opent zich voor ons al weer een zeer heerlijk kabinet van de hoogwaardigste Goddelijke verborgenheden.

Wij vinden hier de Immanuël, God met ons, in de ene Persoon van Christus. Dit is veel groter wonder van Jehova's eeuwige kracht en Goddelijkheid, dan de Schepping van die twee grote kunstwerken, van hemel en aarde, ooit kon zijn. Een Immanuël is oneindig meer dan duizend geschapen werelden. Gelijk de bijen neerzitten op de geurige bloemen, om daar de zoete honig uit te zuigen, alzo zuigt ook het geloof uit deze Goddelijke bloemen van Christus twee Naturen, in de Eenheid van Zijn Persoon, de allerliefelijkste geestelijke honing van de hemelse genade, waar al de delicatessen van deze vergankelijke wereld toch maar bij geacht zijn als een stinkende zwijnendraf. Laat ons hier de ware geloofswerking dan eens weer gaan bezien.

ZONDAG 13

Vr. 33. Waarom is Hij Gods eniggeboren Zoon genaamd, zo wij toch ook Gods kinderen zijn?

Antw. Daarom dat Christus alleen de eeuwige natuurlijke Zoon Gods is, maar wij zijn om Zijnentwil uit genade tot kinderen Gods aangenomen.

Vr. 34. Waarom noemt gij Hem onzen Heere?

Antw. Omdat Hij ons met lichaam en ziel van al onze zonden, niet met goud of met zilver, maar met Zijn dierbaar bloed gekocht, en van alle heerschappij des duivels verlost heeft, en ons alzo Zich tot een eigendom gemaakt.

1. Het geloof erkent en houdt de Heere Jezus Christus, op het getuigenis van het heilig Evangelie, voor de eniggeborenen des Vaders, dat is, voor de eeuwige, natuurlijke Zoon Gods (Vraag 33), die van alle eeuwigheid in de schoot des Vaders is, en wie de Vader bezat in 't beginsel Zijns wegs, voor Zijn werken, van toen aan, Spr. 8 : 22. Het geloof ziet de Zoon wezenlijk in de Vader, en verschijnende uit dat heerlijke Goddelijke Wezen des Vaders, aan ons arme, blinde en verloren zondaren. Wat wil dit zeggen? De Heilige Schrift noemt het ons wel duidelijk genoeg, zeggende: *gelijk de Vader het leven heeft in Zichzelf, also heeft Hij ook de Zoon gegeven het leven te hebben in Zichzelf*, Joh. 5 : 26, maar noch engel, noch mens begrijpt recht, welke taal of beschrijving dit eigenlijk is. Wij zijn slechts van gisteren, en ziet, Zijn uitgangen zijn van ouds, van de dagen der eeuwigheid, Micha 5 : 1. Nochtans belieft de Heere Jezus Zichzelf in de spiegel van het Evangelie, door Zijn Geest zodanig te ontdekken aan al Zijn gelovigen, hoewel niet aan een ieder met evenveel licht en duidelijkheid, dat zij Zijn heerlijkheid aanschouwen: een heerlijkheid, als des Eniggeborenen van de Vader, vol van genade en waarheid, Joh. 1 : 14.

Wat ziet de gelovige dan niet een onuitsprekelijke Majesteit, Goddelijkheid, Hoogheid en Algenoegzaamheid in Christus' dierbare Persoon, en hoe Hij en de Vader een zijn, Joh. 10 : 30, en wat een oneindig en allerwezenlijkst onderscheid er is, tussen Hem en degenen die, gelijk de Catechismus zegt, enkel om Zijnentwil tot kinderen Gods zijn aangenomen! Er is tussen een gering stofje van de aarde en de heerlijke zon aan de hemel nog veel meer gelijkheid, naardien die beide toch geschapen zijn, dan daar ooit zou kunnen vallen tussen Christus en de gelovigen. En toch maakt de genade hier een wonderlijke gelijkheid en vereniging tussen die twee ongelijke partijen, waar ook de Engelen begerig zijn in te zien, 1 Petrus 11 : 12. Hij is Gods eeuwige en wezenlijke Zoon, en zij worden ook, door Zijn verdiensten, voor eeuwig Gods kinderen. *Hij, die heiligt, en zij die geheilgd worden, zijn alle uit Eén, om welke oorzaak Hij Zich niet schaamt hen broeders te noemen*, Hebr. 2 : 11. Hier moet zelfs het sterkste geloof voor bezwijken en wegzinken in de diepste neerbuiging voor de heerlijkheid van Christus, en uitroepen: *"Wat is die heilige Zoon des levenden Gods niet ontzaggeijk en hoog verheven, dat al Gods Engelen Hem aanbidden, en alle uitverkorenen onder de kinderen van de mensen zich laag vernederen voor Zijn voeten, dat is maar weinig bij de oneindige eer die Hem toekomt, als de Eniggeborene van de Vader."* Voorzeker, de ogen, welke hier eens gezien hebben, zullen niet weer terugzien naar de schaduwachtige heerlijkheid van de nietige schepselen. Want alle heerlijkheid, die er is, gaat verdwijnen, zo spoedig als maar die eeuwige Zoon Gods in de harten van de gelovigen eens recht op Zijn troon geklommen is. En zij, die dat heerlijke beeld des Vaders veel mogen aanschouwen met ongedekt aangezicht, worden allen naar dat beeld ook in gedaante veranderd, van heerlijkheid tot heerlijkheid, als van des Heeren Geest, 2 Kor. 3 : 18.

Het ongeloof is altijd gewoon, graag te zien op een geschapen heerlijkheid, maar het geloof bemint alleen het gezicht *van de Koning der eeuwen, de onverderfelijke, de onzienlijke, de alleen wijze God, in Zijn Zoon Jezus Christus*, 1 Tim. 1 : 7. Hier houdt het zich dan vast, *als ziende de Onzienlijke*, Hebr. 11 : 27. En dit maakt het gemoed dan ook allengs geestelijk en hemelsgezind, en doet de ziel het aardse geheel verachten, als een ijdelheid der ijdelheden. Laat ik maar alleen, zegt het geloof, een gedurig gezicht van Christus hebben, zo kan het mij niet schelen al verlies ik dan uit mijn ogen dat glinsterend schijnsel van het stof der wereld. Ik wil niemands hoge geboorte nu meer benijden, als ik Hem alleen maar dagelijks mag aanschouwen en omhelzen, die geboren is, toen de afgronden nog niet waren, toen er nog geen fonteinen waren, zwaar van water, Spr. 8 : 24. O, zegt een hemelsgezind Christen, die glansrijke zon van des Vaders Goddelijke heerlijkheid kan mij licht en warmte genoeg geven, daar ik hier gezeten ben als een eenzame mus op het dak. Al treden mijn vrienden en metgezellen ook ter zijde mij heen, zegt Gij mij slechts aan, Die mijn ziel lief heeft, waar Gij weidt, waar Gij de kudde legerd in de middag, Hoogl. 1 : 17; want een straaltje van Uw glansrijke heerlijkheid, een opslag van Uw ogen op mijne arme ziel is mij veel meer waard dan al de luister van deze wereld.

De *arme geveinsde* mag nu ook al veel van Christus heerlijkheid aanschouwen, en in verwondering uitroepen: "Gij zijt veel schoner, dan de mensenkinderen, Ps. 45:3, en wie mag in de hemel tegen de Heere geschat worden? Wie is de Heere gelijk onder de kinderen der sterken?" Ps. 89 :7, maar het is slechts een koud licht en een donker maanschijsnel. Hij moest maar de gloeiende zon aanschouwen, die het wezenlijke beeld Gods is, maar hij ziet nu nog duizend flikkerende sterrenlichten, waar zijn oog steeds in verdwaalt. Welke heerlijke gezichten de geveinsden ook krijgen mogen van de waarachtige Zoon Gods, deze zijn toch niet bekwaam, om hen te bewegen hun ogen maar alleen op Hem te bevestigen, en van zichzelf en van alles af te zien, maar zij zullen met Lots vrouw nog altijd omzien naar Sodom, en in de verzoeking zullen zij duidelijk genoeg betonen, dat zij nog meer trek en begeerte hebben tot een schotel van dat rode moes van de aardse genietingen, dan tot de onzichtbare heerlijkheid van Christus. Een kunstig huichelaar weet gemakkelijk zijn ogen te slaan op de Heere Jezus, en Zijn Goddelijke schoonheid aan te zien met een verrukkende verwondering, die hem vele dingen aan de mensen zal doen zeggen tot Zijn lof, en toch heimelijk met zijn hart ook te hunkeren naar wereldse eer en voorspoed. Ja, wanneer hij nu eens recht op de proef gesteld wordt, dat hij noodzakelijk een keuze moet doen tussen het zienlijke en het onzienlijke, dan zal hij al zijn kennis van Christus en al zijn liefde en ontzag voor Hem listig genoeg weten aan te leggen, om die dienstbaar te maken aan zijn bijzondere einden, welke doorgaans in datzelfde kanaal lopen, als van Simon de tovenaer, die alleen maar werkte, om wat groots te zijn onder de mensen, Hand. 8 : 9. Men moet van een geveinsde, hoe geestelijk hij ook weet te spreken, toch anders niet verwachten, wanneer het er op aankomt, dan dat hij zich dan naar de tijd zal voegen, en dat hij zorgvuldig zal acht geven op het gelaat van degenen, waar hij zijn meeste gunst en voordeel van tegemoet ziet, en indien hij anders niet kan komen in de haven van zijn begeerte, dan met zijn streek en koers zo ten naaste bij op half wind te nemen, dan moet men er maar in 't minst niet aan twifelen, of hij zal het zeker zo ook doen, en dat hij het aan de ware gelovigen zal overlaten, om liever alles om Christus' wil te verzaken, dan Hem Zelf te verliezen. Al wie op het schone licht en op het zoet gesprek van de tijdgelovigen van Christus meer staat wil maken, die zal zich eindelijk zeer bedrogen vinden, want hun licht kan door geen donkere wolken heen schijnen, maar ter middernacht, in de duisternis, als het licht van de ware kinderen Gods te helderder zal lichten, gaan hun lampen doorgaans uit, bij gebrek aan olie in hun vaten, Matth. 25 : 8.

Waar dan nu zodanig schijnsel van Goddelijke heerlijkheid komt afstralen van het aangezicht van Christus, de Zoon Gods, op de zielen van der oprecht gelovigen, door de werking van de Heilige Geest, daar kan het niet anders zijn, of zij, aanschouwende die heerlijkheid in de heldere spiegel van het genaderijke Evangelie, moeten Hem dan ook gelovig omhelzen als hun dierbare Koning en Heere, die hen (volgens vraag 34) met lichaam en ziel van al hun zonden, niet met goud of met zilver (want deze is maar een nietige en onwaardige prijs), maar met Zijn dierbaar bloed gekocht, en van alle geweld des duivels verlost, en hen also Zich tot een eigendom gemaakt heeft. Dat de Heere Jezus Christus de wezenlijke en eeuwige Zoon des Vaders is, gegenereerd uit het eigen wezen des Vaders, en also de natuurlijke Heere en erfgenaam van alles, door welke Hij ook de wereld gemaakt heeft, Hebr. 1 : 2, zulks zou ons arme ellendige zondaren op zichzelf weinig baten, want ook de duivel gelooft geredelijk de waarheid, en een van zijn onreine geesten kon zelfs tot de Zaligmaker zeggen: "*Gij Jezus de Nazarener, zijt Gij gekomen, om ons te verderven? Ik ken U, wie Gij zijt, namelijk de Heilige Gods*", Marc. 1 :24. Maar het oprecht geloof, steunende op de beloften van het Evangelie, ziet de hoge en almachtige Zoon van de eeuwige Vader tevens ook aan, als zijn gezegende Middelaar en Verlosser, en omhelst Zijn dierbaar kruisbloed als het gewichtige rantsoen of losgeld, waarmee Hij ons, verloren zondaren, van de zonde en van des duivels macht verlost, van de eeuwige dood en verdoemenis vrijgekocht, en ons geheel tot Zijn volk en eigendom gemaakt heeft, gelijk zulks in het voorgaande al bereids is voorgesteld, en in 't vervolg nog nader zal aangewezen worden.

De waarachtige en geestelijke toe-eigening van die grote genade van Christus maakt dan, dat de gelovigen zichzelf geheel aanmerken als Zijn verlost en verworven eigendom, en dat zij Hem ook

hartgrondig omhelzen als hun waarachtig Hoofd en Koning. En uit die grond ontstaan dan ook hun oprechte liefde en vrees en hun standvastig vertrouwen en aankleving, welke zij steeds aan Hem bewijzen. Dit doet hen gedurig met Thomas zeggen: *mijn Heere en mijn God*, Joh. 20 : 28. Ja, dit doet hen zo hartelijk zuchten en verlangen naar een nadere gemeenschap met hun dierbare Zaligmaker, en dat zij Hem maar in alles steeds mochten gehoorzamen, en zich kinderlijk van Hem laten leiden door Zijn raad, Ps. 73 :24, als die weten, wat een zaligheid het is, dat Lam zo maar te volgen, waar het ook henen gaat, Openb. 14 :4. En dewijl hun zondig vlees zich hier geheel tegen aankant, en aan Christus de Heere de minst oprechte en schuldige gehoorzaamheid niet wil bewijzen, zo veroorzaakt zulks hun dan ook een gedurige strijd en droefheid, en zij brengen dit hun weerspanning vlees met duizend zondige gebreken en verdorvenheden, die daarin wonen dan steeds in geloof tot Hem, en leggen het ootmoedig en met innige beschaamdheid en zelfbeschuldiging neer aan Zijn voeten, opdat Hij het Zelf door Zijn genade in hen moge doden en ten onder brengen.

Kortom de ware gelovige verstaat wat het te zeggen is: *dewijl Hij uw Heere is, zo buig u voor Hem neder*, Ps. 45:12. En daarom neemt hij voor in de kracht des Geestes van zijn getrouwe Heere en Zaligmaker, om niet eer te rusten, voor dat het daar gekomen zal zijn, dat hij zichzelf geheel voor Hem zal neerbuigen, en dat het zal heten, Christus alles en hij niets. En daar zal hij dan zijn lang verwachte vrede en zaligheid eens vinden, als hij nu volkomen aan zijn Heere Jezus Christus met lichaam en ziel zal onderworpen zijn, en niet meer tegen Hem zal zondigen. En in die reinigmakende hoop leven en sterven alle ware gelovigen.

Dit is al heel wat anders, dan met de *geveinsde waangelovigen*, die Christus slechts dienen op een los akkoord, en tot Hem zeggen: *Heere, Heere*; en toch niet kunnen dragen, hetgeen daar geboden wordt, Hebr. 12:20. Voorzeker, de ootmoedigste en blinkendste geveinsde, die er in de wereld leeft, wanneer hij maar eens zo ver is ingewikkeld, dat hij vuur gevat heeft op het dadelijke genot van een zondige begeerlijkheid, zal dan altijd veel meer werk maken van zijn eigen zin, dan van de Goddelijke regering en hoogheid van Christus, zijn Heere, hoewel hij toch echter geenszins zal nalaten, zijn zaken te behandelen met een schijn van teerheid en vroomheid, zo veel als hem zulks maar doenlijk is. Wanneer de hemelse genade 's mensen hart niet waarlijk in de grond vernieuwd en geheiligd heeft, om zich geheel onder de koninklijke scepter van de Zoon Gods neer te buigen, dan is de plechtigste verbintenis aan Hem in geen andere zin te verstaan, dan dat men Hem alle liefde en aankleving en alle gehoorzaamheid en vrees steeds zal bewijzen, zo veel als het de *vleselijke begeerlijkheid* - welke der geveinsden heer en koning is, - maar immer lijden kan. Dit is waarlijk de hoogste en edelste offerande, welke enig huichelaar aan Christus kan doen, als hij plechtig tot Hem zegt: "Heere, Heere." En alles, wat hij nog meer mocht doen in de plicht van dadelijke gehoorzaamheid en onderwerping, dat doet hij dan tegen zijn hart, alleen, omdat hij het niet laten kan.

ZONDAG 14

Vr. 35. Wat is dat gezegd: Die ontvangen is van den Heiligen Geest, geboren uit de maagd Maria?

Antw. Dat de eeuwige Zoon Gods, Die waarachtig en eeuwig God is en blijft, ware menselijke natuur, uit het vlees en bloed der maagd Maria, door de werking des Heiligen Geestes, aangenomen heeft, opdat Hij ook het ware zaad Davids zij, Zijn broederen in alles gelijk, uitgenomen de zonde.

Vr. 36. Wat nuttigheid verkrijgt gij door de heilige ontvangenis en geboorte van Christus?

Antw. Dat Hij onze Middelaar is, en met Zijn onschuld en volkomen heiligheid mijn zonde, waarin ik ontvangen en geboren ben, voor Gods aangezicht bedekt.

2. Maar Hij, Die de eeuwige Zoon Gods is en blijft, heeft in de volheid des tijds ook de menselijke natuur bij Zijn hoge Goddelijke natuur aangenomen. Het geloof, deze grote verborgenheid aandachtig

overwegende, ontmoet hier twee bijzondere zaken: Zijn *ontvangenis* namelijk, en Zijn *dadelijke geboorte*. De ene ziet meer op de oorzaak, de andere op het gewrocht, en beide zijn zij de rechte kanalen van een onuitsprekelijke troost en nuttigheid voor het gemoed van de ware gelovigen, die geleerd hebben te roemen in Christus Jezus, en niet te vertrouwen in het vlees, Fil. 3:3. Want in Zijn geestelijke ontvangenis zien zij in een heldere spiegel, de onbevleete heiligheid, en in zijn eenvoudige geboorte zien zij de waarheid van Jezus menselijke natuur, twee zeer dierbare en aanbiddelijke graveerselen, welke de eigen Goddelijke hand van de hemelse Vader vast gedrukt heeft op de Rotssteen van ons heil.

1. *Wat aangaat Zijn heilige ontvangenis:* hier verstaat het geloof uit het waarachtige getuigenis van het Evangelie, dat Christus mensheid in de maagd Maria geheel alleen ontvangen is (volgens vraag 35), door de werking van de Heilige Geest, en alzo op een bijzondere wijze onderscheiden van de ontvangenis van de andere mensen, welke enkel geschiedt uit het bloed, uit de wil des vleses, en uit de wil des mans, Joh. 1 : 13. Hier staat het geloof bij stil, en overlegt aandachtig deze grote verborgenheid der Godzaligheid, hoe Christus, de eeuwige Zoon Gods, een ware menselijke natuur bij Zijn hoge Godheid aangenomen heeft, zonder de allerminste invloed van de onreine besmetting van een menselijk zaad. Dit is een wonder heerlijk gezicht voor het oog des geloofs. Wat een volmaakte heiligheid en zuiverheid brengt dit niet over in de mens Christus Jezus, dat de eeuwige Vader van Zijn hoogwaardige Godheid ook de onmiddellijke Werkmeester en Formeerder heeft willen zijn, door Zijn Geest, van Zijn nederige mensheid, in het vlees van de vrouw, geheel bezijden de gewone weg van de menselijke voortteling! Hier zal een ziel uitroepen, welke het vlees gekruist heeft met de bewegingen en begeerlijkheden: *zulk een Hoge priester betaamde ons, heilig, onnozel, onbesmet, afgescheiden van de zondaren, en hoger dan de hemelen geworden*, Hebr. 7 : 26. Wat een wonderlijke schoonheid en beminnelijkheid vinden de heilige gelovigen hier niet in Christus, wanneer zij Hem geestelijk aanschouwen, als dat onbevleete Lam Gods, waarvan de Engel zei: *hetgeen in haar ontvangen is, dat is uit de Heilige Geest*, Matth. 1 : 20, *en dat Heilige, dat uit u geboren zal worden, zal Gods Zoon genaamd worden*, Luc. 1 : 35. Zij kunnen de hoogwaardige verborgenheid van deze gezegende ontvangenis nooit aandachtig genoeg voor zich stellen, en hoe meer zij dezelve overpeinzen, hoe meer schatten van heiligheid en ondoorgrondelijke volmaaktheid zij dan in Christus gewaar worden. En dewijl zij die allen niet anders aanzien, dan met het geestelijk oog van een waar toegeëigend geloof, zo is het geen wonder, dat de Heere Jezus hun zo uitnemend dierbaar wordt, en dat zij zo zeer verlangen, opdat zij Zijner heiligheid zouden deelachtig worden, Hebr. 12 : 10.
2. Hiernaast worden zij door de geboorte van Christus Zelf ook onderwezen van de waarheid van Zijn mensheid. Behalve alleen, dat Zijn heilige ontvangenis de gewone weg van de menselijke generatie geheel bezijden treedt, zo is Hij voor het overige in alle manier eveneens geboren geworden, als de andere mensen, opdat gelijkerwijs de kinderen des vleses en bloeds deelachtig zijn, Hij ook desgelijks dezelve deelachtig zou worden, Hebr. 2:15. Aan de waarheid van Christus menselijke natuur ligt het geloof toch met allen zeer veel gelegen, want zonder deze was het gehele Evangelie, opdat wij dit eerbiedig hier zeggen, maar een loutere fabel, en het Christengeloof was anders niet, dan een enkel bedrog. Doch nu weet het geloof op het allerzekerste getuigenis van het Goddelijk Evangelie, dat, gelijk als Christus de wezenlijke Zoon Gods is, Hij ook niet min waarachtig de wezenlijke Zoon des mensen, en dat Hij, hoewel niet ontvangen uit des mans wil, nochtans is geworden uit een vrouw, Gal. 4 : 4. De man heeft in dit aanbiddelijk wonder niet meegewerkt, *maar de Heere heeft wat nieuws op de aarde geschapen, de vrouw heeft de man omvangen*, Jer. 31 : 22.

Hier zinkt het geloof dan voor weg, en aanbidt de Heere Jezus als de Immanuël, of God geopenbaard in het vlees. Deze is de grote verborgenheid van alle verborgenheden. Alleen die Immanuël, hangende en stervende aan het kruis, is nog een veel groter verborgenheid. Hier vindt een arme gelovige dan grondeloze diepten en hoogten, lengten en breedten van Goddelijke heerlijkheid in Christus, zijn Middelaar, waar alle uitdrukselen van de taal geheel voor moeten wijken. En toch is het maar een klein stukje van de zaak, dat de verstgevorderde hier ooit kennen of bevatten. Echter het allerminste straaltje van zuiver hemels geloofslicht, dat er afschijnt van die Goddelijke constellatie of nauwste samenvoeging die twee oneindig verschillende naturen in de ene Middelaars persoon van onze Heere Jezus Christus, is van een wonderlijke kracht, om het gemoed van de gelovigen beide te vertroosten en te heiligen, en om hen ook nauw met God in Christus door de Heilige Geest te verenigen. Deze zielsteen trekt alles tot zich, ook zelfs de harten, welke veel harder zijn dan ijzer, wanneer maar de Geest van God slechts heeft begonnen met kracht tussen beide te werken. Laat dan maar het geloof zich levendig oefenen in de aandachtige naspeuring van deze heilige verborgenheid, en zich daar telkens heen wenden, om te zien dat grote gezicht van de menswording van Gods Zoon. En laat de kennisneming van de mindere zaken van het geschapene ook maar minst van ons gezocht worden, dan zullen wij zekerlijk bevinden, dat wij door de Goddelijke Genade nu op het rechte spoor van die wijsheid zijn gekomen, die kostelijker is dan robijnen, Spr. 3 : 15.

Doch helaas! *de dwaze mensen van deze wereld* leggen hun edel verstand minst toe op dit slag van hemelse wetenschap. Zij nemen graag kennis van alle dingen, behalve alleen van Christus. En deze is die nare en akelige dood, welke door de zonde van een mens al vroeg in de wereld gekomen is, Rom. 5:12. Het waangeloof zelf mag somtijds al zeer ingenomen en verrukt worden door een zekere glans van deze geestelijke verborgenheid, maar het is alleen een flauw flikkerlicht van de waarheid, dat niet krachtig doordringt door de hemelse werking van de Geest, om de onreine binnenkamers van 's mensen verduisterd gemoed inwendig te beschijnen. Wat licht een geveinsde hier ook mocht ontvangen, zo blijft het van zijn hart toch altijd waarachtig, dat haar duisternis is op de afgrond, Gen. 1 :2.

Het waarachtig en eigenlijk onderscheid in dezen zal nog nader aan ons blijken, als wij slechts in aanmerking nemen, welk een zalige nuttigheid het oprecht geloof uit die *heilige ontvangenis en geboorte van Christus* weet te verkrijgen. Gewis het voordeel daarvan is onuitsprekelijk groot en gewichtig voor het volk des Heeren, en het is of meer *algemeen*, of meer *bijzonder*.

1. Het groot *algemeen voordeel* van des Heeren Christus gezegende menswording voor al Zijn ware gelovigen is hierin gelegen, dat Hij daardoor *hun Middelaar* is (Vraag 36). Want noch God, noch engel, noch mens, noch enig ander schepsel konden tot verlossing van dode en doemwaardige zondaren het Middelaarsambt bedienen, maar hiertoe is hij nodig, die de Immanuël is, of God geopenbaard in het vlees, 1 Tim. 3:16. En deze is de enige en waarachtige Godmens, Jezus Christus, Die, wezenlijk God zijnde en blijvende, ook onze menselijke natuur aanneemt, door de werking van de Heilige Geest, uit het vlees en bloed van de maagd Maria, en alzo dat ware zaad Davids wordt, zijn broederen in alles gelijk, uitgenomen de zonde. En ziet, deze heilige en gezegende menswording, of deze Zijn Goddelijke openbaring in het vlees, maakt Hem nu voor ons gelovigen tot een bekwame en gepaste Middelaar, die volkomen kan zalig maken allen die door Hem tot God gaan, Hebr. 7 : 25. Mozes was wel de Middelaar van het Oude Testament, in wiens hand de Wet door de Engelen besteld is, Gal. 3 : 19, maar hij was de ware Godmens niet, die het recht der Wet voor ons kon vervullen. Hij was maar een schaduwwachtig Middelaar en slechts een luisterrijk voorbeeld van onze Heere Jezus Christus, van wie alleen waarachtig is, hetgeen de Schrift zegt: "*Wanneer de volheid des tijds gekomen is, heeft God Zijn Zoon uitgezonden, geworden uit een vrouw, geworden onder de Wet,*" Gal. 4 :4. Hier erkennen alle gelovigen dan de Heere Jezus voor en omhelzen Hem voor hun waarachtige

Middelaar en Verlosser, die beide God en mens is in de eenheid Zijns Persoons, en die daarom even na aan God is, als aan ons mensen, gaande hier dan ook als Middelaar, tussen beiden met Zijn verdiensten en te weeg brengende door middel van dezelve een waarachtige en eeuwige verzoening tussen God en de gelovige zondaren. Nu weet ik zeker, zegt het hart van een ware gelovige, door de Heilige Geest, dat mijn gehele verlossing en zaligheid geheel alleen is in mijn dierbare Heere Jezus Christus, omdat Hij alleen de ware Godmens is, en dus de enige Middelaar Gods en der mensen, 1 Tim. 2 : 5. *De barmhartige hemelse Vader heeft de wereld alzo lief gehad, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk, die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe*, Joh. 3 : 16. En: *ziet, deze is onze God, wij hebben Hem verwacht, en Hij zal ons zaligmaken, deze is de Heere, wij hebben Hem verwacht, wij zullen ons verheugen en verblijden in Zijn zaligheid*, Jes. 25 : 9. En hierop stelt de gelovige zich zelf dan geheel in de hand van deze almachtige Middelaar, en vertrouwt en steunt op Hem, en verwacht zijn zaligheid alleen van Hem, ja gaat door Hem ook tot de Vader, en laat zich uit loutere genade voor eeuwig met Hem verzoenen, door het dierbare bloed van het onbestraffelijke en onbevleete Lam.

De blinde tijdgelovige wil dat spoor van het ware geloof ook volgen, maar hij kan daar met zijn hart onmogelijk in wandelen. Hij weet de Heere Jezus niet recht als Immanuël, en als de enige waarachtige Middelaar bij de Vader, te gebruiken, overmits hij dat ene niet recht geestelijk voor zijn eigen ziel nog geleerd heeft, dat de zonde zulk een scheiding tussen God en de zondaar gemaakt heeft, welke door geen ander middel heeft kunnen verzoend en weggenomen worden, dan door de verschijning van God Zelf in het vlees, en door het bloed van de Godmens Christus Jezus. Van dit onnaspeurlijke geheim van het zalig Evangelie mogen de geoefende naamchristenen ook al zeer verstandig en stichtelijk weten te spreken uit het uiterlijke onderwijs van de geopenbaarde waarheid van de Schrift, maar zij kunnen daar nooit zoveel van verstaan en hartelijk geloven, dat zij zich zelf geheel aan Christus, de ware en enige Middelaar, met een oprecht zielsvertrouwen zullen overgeven, ten einde door Hem tot God gebracht, en van alle zonden door Zijn bloed gereinigd te worden. Zij mogen Christus al aannemen voor hun Middelaar en Verlosser, maar zij hebben geen hartelijke begeerte, om door Hem met God verzoend te worden. Zij kennen ook niet recht de gelegenheid van Zijn aanbiddelijke Persoon, zoals dezelve zijn waarachtig bestaan heeft in de nauwste vereniging van de Goddelijke en menselijke naturen, en welk een oneindige waarde daar nu is in Zijn verdiensten, uit kracht van die wonderlijke vereniging. Alles, wat zij daarvan ook begrijpen mogen, is toch maar een losse en onheilige wetenschap, die samengesteld is uit een deel aardse denkbeelden en bespiegelingen, opgehelderd door een zekere glans van de Goddelijke Evangeliewaarheden, maar het is die levendige, krachtige, liefelijke, doordringende en zielzaligende geestelijke kennis niet, welke zelfs de minst ware gelovige van de Heilige Geest in zijn hart ontvangt, als hij vernieuwd en wedergeboren wordt. Ach neen, dat dierbare hemelse licht aanschouwt de waangelovige niet.

2. Verder trekt des Heeren volk ook nog dit *bijzondere voordeel* uit de dierbare menswording van de Heere Jezus, dat een ieder van hen daaruit dit hartelijk vertrouwen opvat in de kracht van de Heilige Geest, dat Hij met Zijn onschuld en volkomen heiligheid, zijn zonden, waarin hij ontvangen en geboren is, voor Gods aangezicht bedekt. Daar liggen in de algenoegzame volheid van onze gezegende Middelaar Christus tweeërlei heilige verdiensten voor de arme verloren en doemwaardige zondaren, die geestelijk in Hem geloven. De bruid bevat deze met twee woorden, daar zij zegt, mijn Liefste is blank en rood, Hoogl. 5 : 10. Hij is blank van heiligheid, en rood van lijden. Dit maakt onze Immanuël veel schoner, dan de mensenkinderen, Ps. 45 : 3. De engelen in de hemelen zijn blank, maar niet rood, en de mensen mogen rood zijn, maar niet blank. Maar onze dierbare Middelaar, de Heere Jezus, is

blank en rood, en zulks beide in een oneindige volmaaktheid, omdat Hij de ware Godmens is. Hij is het onbestraffelijke en onbevleete Lam, en Hij is het geslachte Lam, en dit maakt, dat Hem de vier dieren en de vier en twintig ouderlingen zo eerbiedig aanbidden, wanneer zij Hem zien zitten op des Vaders troon. De verdiensten van Christus' heiligheid liggen allen te samen als opgewonden en verzegeld in het verborgen kabinet van Zijn gezegende menswording. Dit wonder van Gods macht en genade maakt Hem voor ons een Middelaar van een oneindige heiligheid, ja de zon der heiligheid zelf, welke haar glansrijke stralen neerdalend op de harten van de ware gelovigen, alle heiligheid dan in hen brengt. Dit verstaat een ieder gelovig Christen naar de mate der kennis en genade, welke hij van Christus ontvangt, want zij worden allen zonder onderscheid door de Heilige Geest bevindelijk overtuigd van hun walgelijke en zondige geboorte, en hoe zij ten dage, als zij geboren waren, niet met water gewassen, noch met zout gewreven, noch in windselen gewonden, maar geworpen zijn geweest op het vlakke des velds om de walgelijkheid van hun zielen, Ezech. 16 : 4, 5. Hoe zeer betreuren de arme gelovigen niet hun onreine geboorte! Hoe schamen zij zich daarover voor de hoge en heilige God. Hier toch zit de rampzalige wortel van al hun bedorvenheid en ellende. Zij zijn ingeënt op de stam van de gevallen Adam, toen zij eerst mensen werden. Dit maakt, dat de gehele wereld voor God verdoemelijk is, Rom. 3 : 19, en dat niemand een reine zal geven uit de onreine, Job 14 : 4.

Zij zijn uit vlees geboren en daarom is er geen Geest in hen, maar zij missen Gods beeld en derven Zijn heerlijkheid en zijn enkel kwade bomen, die geen goede vruchten kunnen dragen. De gelovige moet nog steeds een walging hebben ook van het beste en heiligste, hetgeen er van hem voortkomt, door de kracht van de wederbarende genade, welke hem een nieuw schepsel maakt in Christus, en dat enkel om de invloed van zijn nog aanhangend en bijliggend zondig vlees, waarin geen goed woont. Dit drijft hem dan ook gedurig in geloof geheel uit zichzelf, en doet hem dat heerlijke kleed van Christus' onschuld en volkomen heiligheid aangrijpen en aantrekken, om daarmee, beide zijn zondige geboorte en zijn zondige werken, voor Gods allerheiligst aangezicht geheel te bedekken, dat die van Hem niet meer kunnen gezien worden. En hier hangt en leunt en rust de gelovige dan alleen op zijn Middelaar Jezus, en schuilt met zijn onreine ziel onder de vleugelen van die heiligheid der heiligheden, en ziet, daar zingt hij dan vrolijk: "bij U, o Heere, schuil ik," Ps. 143 : 9. Want die man, die wonderlijke Godmens zal zijn als een verberging tegen de wind des toorns, en een schuilplaats tegen de vloed der onreine zonden, Jes. 32 : 2.

Maar dit kunnen *de waangelovigen* niet in waarheid doen, hoe veel zij er ook van mogen spreken, omdat zij nooit hartgrondig verlegen en beschaamd geweest zijn voor de Heilige Israëls over de vlekken van hun onreine geboorte. Zij hebben deswege nog niet geheel willen neerliggen onder de vloek van de geschonden wet, die enkel toorn werkt, en dus kunnen zij de ware Middelaar en de kracht van Zijn onschuld en heiligheid dan ook nooit geestelijk kennen. Neen, die blijft voor hen geheel verborgen, en daarom worden zij ook niet in waarheid in hun eigen consciëntie met God verzoend, noch inwendig aan hun harten vernieuwd en geheiligd in Christus, maar zij blijven altijd nog heimelijk de zonde aanhangen en beminnen, ofschoon zij ook de grove zonden mogen haten en vlieden. Waarlijk de beste heiligheid van de geveinsden is maar als de schoonheid van de witgepleisterde graven, als men die opent, dan is het binnenste ingewand anders niet dan een deel doodsbeenderen van alle onreinheid, Matth. 23 : 27.

Vr. 37. Wat verstaat gij door het wordeke: geleden?

Antw. Dat Hij aan lichaam en ziel, de ganse tijd Zijns levens op de aarde, maar inzonderheid aan het einde Zijns levens, den toorn Gods tegen de zonde des gansen menselijken geslachts gedragen heeft, opdat Hij met Zijn lijden, als met het enige zoenoffer, ons lichaam en onze ziel van de eeuwige verdoemenis verlost, en ons Gods genade, gerechtigheid en het eeuwige leven verwierve.

Vr. 38. Waarom heeft Hij onder den rechter Pontius Pilatus geleden?

Antw. Opdat Hij, onschuldig onder den wereldlijken rechter veroordeeld zijnde, ons daarmede van het strenge oordeel Gods, dat over ons gaan zou, bevrijdde.

Vr. 39. Heeft dat iets meer in, dat Hij gekruisigd is geweest, dan of Hij met een anderen dood gestorven ware?

Antw. Ja het; want daardoor ben ik zeker, dat Hij de vervloeking, die op mij lag, op Zich geladen heeft; dewijl de dood des kruises van God vervloekt was.

c. Nu leidt de orde van de zaken ons tot de verscheidene staten van de Middelaar, welke al weer de zuiverste bronnen van troost en de zekerste gronden van vertrouwen zijn voor het recht gelovig Christen-volk, dat anders met de Apostel niet begeert te weten, dan maar Jezus alleen, en dien gekruist, 1 Kor. 2 : 2. Het ware geloof, dat alles geestelijk heeft leren onderscheiden wat er in het Evangelie wordt voorgesteld, neemt nauwkeurig acht op de beide staten van de Middelaar Jezus en ziet Hem altijd op de weg uit de beek van des Vaders toorn drinken en daarom het hoofd omhoog heffen, Ps. 110 : 7. Het aanschouwt Hem eerst met Jozef nederdalend in de kuil van lijden en in de gevangenis des doods, en daarna zittende op de troon des Vaders heerlijkheid. Dus moeten wij hier dan ook eerst onze aandacht heenwenden.

1. Tot de staat van Christus' vernedering. Hier vindt het geloof een zeer ruim veld, om te weiden in de heilige lijdensverdiensten van de Heere Jezus Christus, en aanschouwt hier van nabij het Lam, dat geslacht is voor de zonden der wereld. Gelijk de zon aan de hemel, wanneer die ondergaat, allengs naar beneden afdaalt met een trapsgewijze nederklimming voor ons gezicht, totdat dezelve eindelijk beneden de horizon zich geheel voor ons verbergt, eveneens is ook de heerlijke Zon der gerechtigheid in de staat der vernedering voor ons ondergegaan met een trapsgewijze nederdaling, totdat zij eindelijk geheel neerzank in de duistere schaduw des doods en in het graf, waaruit de Goddelijke Zon weer kort daarna zeer heerlijk is opgerezen, om de duistere aardbodem met haar glansrijke stralen te verlichten. En deze vernedering van onze gezegende Middelaar is eigenlijk volbracht langs zes bijzondere trappen of voortgangen, die wel een zeer nauwkeurige overweging zouden vereisen vanwege de zalige nuttigheden, welke het geloof daaruit bekomt, indien wij niet genoodzaakt werden ons de korthed zoveel doenlijk te bevljtigen. Wij zullen daarom de wezenlijke geloofswerkzaamheid omtrent iedere zaak hier maar eens met weinige woorden trachten in het licht te stellen.

1. De eerste trap van de vernedering van de Heiland is *Zijn hoogwaardig lijden* in het algemeen, aangevangen al terstond met Zijn geboorte, en geëindigd in Zijn dood en begrafenis. Hiervan leert het Evangelie ons, en houdt het geloof voor volkomen waarachtig, niet slechts het lijden zelf, maar ook de heerlijke nuttigheid, welke datzelve de ware gelovigen ontwijfelbaar aanbrengt.
2. Het lijden zelf is hierin gelegen (volgens Vraag 37), *dat de Heere Jezus Christus aan lichaam en ziel de gehele tijd van Zijn leven op de aarde, maar inzonderheid aan het einde van Zijn leven, de toorn Gods tegen de zonde van het ganse menselijke geslacht gedragen heeft.*

Niet dat de gelovige het daarvoor houdt, dat Christus voor de zonde van het gehele mensdom, of voor alle mensen hoofd voor hoofd metterdaad geleden zou hebben en gestorven zou zijn, want zulks kan niet waarlijk geloofd worden, omdat het alleszins strijdig is met de waarheid van het Heilig Evangelie. Maar dit houdt de gelovige voor vast en zeker, op het heldere getuigenis van het Evangelie, dat de Heere Jezus gewisselijk al de tijd van Zijn leven, in de beide delen van Zijn mensheid, de zware en schrikkelijke last van Gods oneindige toorn (welke tegen de zonde van het ganse menselijke geslacht, als een brandend vuur ontstoken was), volkomen gedragen en geleden heeft, en dat voor de zonden van al Zijn ware gelovigen, die tot deze Zijn heilige zoenofferande oprecht, en met verzaking van alles, hun toevlucht nemen. Hieraan begeert hij geenszins te twijfelen, naardien God Zelf dit alzo van Zijn Zoon geopenbaard heeft in het waarachtige Evangelie, hetwelk Hij bevolen heeft in de gehele wereld te verkondigen. O! wat een diepe afgrond van bitter en bloedig lijden en van allerheiligste verdiensten opent zich hier dan in de Heere Jezus voor het oog des geloofs! Voorwaar zegt het geloof tot Hem, Gij zijt mij een bloedbruidegom, Exod. 4 :25. Gij zijt die man van smarten en verzocht in krankheid, Jes. 53 :3.

3. Maar het zou ons ellendige zondaren waarlijk weinig baten, indien wij maar alleen een historische kennis bekwamen uit het Evangelie van dat heilige en bittere lijden van Christus voor de zonden, niet meer dan het een ziek mens zou mogen baten als hij maar alleen hoorde en wist, dat er medicijnen zijn om de ziekten te genezen, zo hij die toch niet machtig kan worden, om ze ook zelf te gebruiken voor zijn kwalen. Hierom treden arme gelovigen dan ook toe in de kracht van Christus' Geest, en zij grijpen dat bittere lijden van hun Zaligmaker aan, en omhelzen dat voor zichzelf, steunende op Gods genadige beloften, en dan oefenen zij dit waarachtige vertrouwen, dat de Heere Jezus alzo in Zijn heilige mensheid ook heeft geleden voor hun zonden, opdat Hij met Zijn lijden, als met het enige zoenoffer, hun lichaam en ziel van de eeuwige verdoemenis verlost en hun Gods genade en dat eeuwige leven verwierf.

Het beginsel van zodanige heilige en oprechte geloofsoefening ligt in de grond van de waarachtige armoede van de Geest. Want alwaar die genade eenmaal recht gewerkt is in het hart, daar is de mens gewis overtuigd bij zichzelf, dat hij zijn gehele leven door, van zijn geboorte, ja ontvangenis af, anders niet gedaan heeft met lichaam en ziel, dan zwaarlijk tegen de Heere zijn allerhoogste God en Schepper te zondigen, en die allerheiligste Majesteit schrikkelijk te vertoornen. O, zegt een waar boetvaardige ziel, *ik heb de eeuwige dood en verdoemenis verdiend. Er is niets in mij, dan enkel zonde, mijn beste werken zijn de hel eeuwig waard, ik moet walgen van mij zelf, en van al mijn eigengerechtigheden, ik kan daarmee in Gods heilig gericht geenszins bestaan.* Dit maakt de ziel diep verlegen, beschaamd, ja verslagen voor de Heere. Zij weet zich nergens te wenden, om behouden te worden, dan alleen tot Jezus Christus, de enigen Heilsrotssteen, die Zich aan haar openbaart in de beloften van het Heilig Evangelie. Zij ziet, dat haar gehele zaligheid en verlossing alleen ligt in Zijn heilige verdiensten, en dat Hij voor de arme boetvaardige en gelovige zondaren de toorn Gods heeft geleden, en voor hen beide Gods genade en het eeuwige leven heeft verworven. Hoe zou zulk een waar boetvaardige hier toch kunnen blijven staan, zonder Christus aan te nemen, en de hand van het geloof op Hem en op Zijn verdiensten te leggen? De blinde papisten en alle hoogmoedige werkheiligen mogen het aanzien, als een stoute vermetelheid, dat men zich de Heere Jezus Christus en Zijn heilig lijden en verdiensten en alzo geredelijk en vast zal toeëigenen, en daar met zijn hart op zal rusten en vertrouwen, en zich van zijn zaligheid door Christus zal verzekerd houden.

Maar een waar gelovige, staande in de grond van de oprechte zielsverslagenheid en in de kracht van de Heilige Geest der belofte, zal daarop antwoorden: *ja gewis, Hij is alleen de Heere mijn gerechtigheid, Zijn bloedig lijden kan mijn ziel maar alleen beschutten voor Gods brandende toorn, welke ik door mijn zonden ontstoken heb. Ik heb geen beschutting anders in hemel of op aarde, dan alleen dat dierbare lijden van Christus, indien ik dat niet waarachtig gelovig en met vertrouwen aangrijp, mij*

toeigen, dan ben ik, ellendig en rampzalig zondaar, eeuwig gewis verdoemd en verloren. Buiten de Heere Jezus en Zijn allerdierbaarst lijden is er voor mij geen zaligheid. Laat een ander blijven staan, waar hij staat, en vertrouwen mocht, maar ik, die een waarachtig verloren zondaar ben en eeuwig Gods toorn verdiend heb en die tot mijn eigen behoudenis in het allerminst niets kan doen, ik moet alleen de Heere Jezus hebben. Hij wordt mij hier aangeboden, zowel als aan de andere arme verloren en gelovige zondaren in het Evangelie van Gods eeuwige liefde en genade; ach! zo omhels ik Hem dan nu ook in de kracht des Geestes, die mijn ziel zo liefelijk trekt, ik geef mij zelf geheel aan mijn getrouwe en barmhartige Zaligmaker over, en ik schuil met mijn onreine en doemwaardige ziel geheel onder Zijn vleugelen, ik verlaat nu de zonde, de wereld en de eigengerechtigheid, ja gewis ik acht ook al die dingen schade te zijn, om de uitnemendheid der kennis van Christus Jezus, mijn Heere, om wiens wil ik al die dingen schade gerekend heb, en acht die drek te zijn, opdat ik Christus moge gewinnen, en in Hem gevonden worden, niet hebbende mijn rechtvaardigheid, die uit de Wet is, maar die door het geloof in Christus is, Fil. 3 : 8, 9.

Voorzeker, indien het heilig lijden van de Middelaar Jezus aldus niet omhelsd en toegeëigend wordt met enige dadelijkheid van een oprecht geloof des harten, zo kan een arm zondaar daardoor dan ook geen verzoening bekomen, noch zijn benauwde consciëntie waarlijk getroost of gerust gesteld krijgen. De verdiensten van de Zoon Gods zijn als een volle en springende fontein van rein water, maar het water zal de vuiligheid niet afwassen, noch wegnemen, anders dan door indompeling en natmaking. Alzo moet de gelovige zich hier met zijn gehele hart dan ook werpen en dompelen in dat badwater van Christus dierbaar lijden, of het kan hem anders geenszins reinigen van de schuld of smet der zonde. Hierom zal een ware overtuigde ziel nimmer tevreden kunnen zijn met een bedrieglijk waangeloof. Neen, zodanige ziel kan niet rusten, dan alleen in een hartelijk en dadelijk geloof, hetwelk haar leidt tot Christus Zelf, en dat haar waarlijk op Hem en op Zijn verdiensten vast doen steunen. Hier vindt de vermoeide van geest dan alleen rust, wanneer hij komt tot de Heere Jezus, Die beloofd heeft, dat Hij aan dezulken rust zal geven, Matth. 11 : 29.

2. De tweede trap van de vernedering van de *Heiland is Zijn lijden*, onder de richter Pontius Pilatus. Want hierdoor krijgen wij een heldere kennis, dat Christus onze Zaligmaker als een veroordeeld misdadiger geheel onschuldig voor ons geleden heeft in het Goddelijk gericht, hetwelk hier op aarde over Hem gehouden is door de wereldlijke rechter (vraag 38).

Om deze verborgenheid wat nader te verstaan, zo dienen wij te weten, hoe de Romeinse keizer in deze tijd door het recht van de oorlog de hoogste overheid van het Joodse volk geworden was, naardien des Heeren voorzienigheid toch regeert over de koninkrijken der wereld en dezelve uitdeelt aan wie zij wil. Daarom hield hij dan ook wettelijk in Jeruzalem het gericht door zijn landvoogd of stedehouder Pilatus. Deze was de stedehouder van de keizer, en de keizer was weer Gods stedehouder, en daarom was Pilatus' gericht ambtshalve dan het eigen gericht van de hoge God, de Heere van hemel en aarde, die door middel van de magistraten of overheden Zijn gericht op de wereld laat bedienen, en allerwege in alle plaatsen Zijn geduchte vierschaar spant, beide tot bescherming van de goeden en tot straf van degenen die kwaad doen onder de mensen. *Want de macht der overheid is Gods dienaar, ons ten goede*, Rom. 13 : 4. Zo heeft dan nu de heilige en onschuldige Zaligmaker metterdaad voor het hoge gericht van de almachtige God gestaan, toen Hij gesteld werd voor dat wereldlijk gericht van Pontius Pilatus, die beide Gods en des keizers stedehouder was te dier plaatse. Wij moeten door het geloof, Pilatus hier aanzien, als een middel of werktuig, waar de rechtvaardige en almogende God Zich van bediende, om de heilige onschuld van Zijn Zoon eerst voor de gehele wereld door een wettig rechterlijk vonnis openlijk te laten bevestigen en daarna, om Hem verder als een schuldige misdadiger door een onwettig rechterlijk vonnis te doen veroordeeld worden, opdat Hij mocht lijden en sterven voor de zondaren. Hier is dan alles ten enenmale Goddelijk en heilig, wat het oog van het geloof verlicht door de Heilige Geest, door het Evangelie in dit ontzagelijk gericht van Pilatus aanschouwt van verre of van nabij. Het

geloof bij dit heerlijk wondertoneel van de Goddelijke Majesteit aandachtig stil staande, roept hier dan ook uit in nederige aanbidding met de Apostelen: *In der waarheid, beide Herodes en Pontius Pilatus, met de heidenen en de volken Israëls zijn vergaderd tegen Uw heilig Kind Jezus, welke Gij gezalfd hebt, om te doen, al wat Uw hand en Uw raad te voren bepaald had, dat geschieden zou, Hand. 4 : 27, 28.* Wij kunnen van de gehele verborgenheid van Christus' heilig lijden niet meer geestelijk tot zaligheid ooit recht verstaan, dan wij van Gods hoge hand en van Zijn regering en raad daarin waarlijk bemerken. O, zegt het ware licht des geloofs, *ik zie alhier de Heere Zelf, de geduchte Rechter van de gehele aarde, die alleen recht doet, en op Zijn hoge rechterstoel gezeten is. Deze heeft Zijn eigen Zoon, de Middelaar tussen God en mensen, aan de wereldlijke rechter Pontius Pilatus overgeleverd, en Hij Zelf heeft Hem door deze rechter eerst wettig naar het menselijk recht onschuldig verklaard, en daarna heeft Hij Hem door diezelfde rechter geheel onwettig, tegen het menselijk recht, als schuldig ter dood doen veroordelen, opdat de gehele wereld mocht weten, dat Hij, die geen zonden gekend heeft, nochtans zonde voor ons gemaakt heeft, opdat wij zouden worden rechtvaardigheid Gods in Hem, 2 Kor. 5 : 21.* En hierop buigt zich de gelovige dan neer en kust deze Zoon met de kus van eerbiedige liefde en vertrouwen, en omhelst beide Zijn onschuld en Zijn veroordeling, het zeker daarvoor houdende met een hartelijke toe-eigening, door de Heilige Geest, op het waarachtige getuigenis Gods in het Evangelie, dat Jezus aldus onschuldig onder de wereldlijke rechter veroordeeld is, opdat Hij ons daarmee van het gestrenge oordeel Gods, dat over ons gaan zou bevrijdde. De gelovige weet, en hij is er hartgrondig en geestelijk van overtuigd uit de Goddelijke Wet, dat hij de schuldige zondaar is, die voor het vreselijk gericht van de heilige en almachtige God eens had moeten staan, en ook zeker aldaar schuldig had moeten uitgaan, en door de Goddelijke gerechtigheid tot de eeuwige dood en verdoemenis met alle strengheid had moeten veroordeeld worden, zonder enige de minste genade. Hij weet, dat niemand of niets hem daarvan had kunnen bevrijden. Maar nu aanschouwt hij zijn dierbare Zaligmaker, dat onbevleete Lam Gods, dat geen zonde gekend heeft, staande hier voor hem en voor alle ware gelovigen, als schuldig in het Goddelijk gericht. Hij ziet de zonden van de gehele gelovige wereld aldaar op Zijn gezegend hoofd neerliggen, en hij hoort ook de sententie van de dood aldaar van God Zelf met een streng en waarachtig oordeel door een afgedwongen vonnis van de aardse rechter over Hem uitspreken. Hij ziet al de vlammen van de Goddelijke rechtvaardigheid, die eeuwige gloed, waarbij geen zondaar wonen kan, hier gelijk met een verslindend geweld op de heilige Borg Christus losbreken, zonder Hem nochtans te verslinden.

Wat een wonderlijk en verbazend gezicht is dit niet! Wat een diepe schaamte en berouw over de zonde ontstaat hier nu in het gelovige hart, als hij zijn zwakke ogen maar enigszins gevestigd houdt op deze Heiligheid der heiligheden. Voorzeker nu wordt hij het gruwelijke van de zonde eerst recht gewaar, en wat een oneindige scheiding het gemaakt heeft tussen God en mensen. Nu vliedt hij aanstonds met zijn doemwaardige en naakte ziel tot Christus, in een waar geloof, en roept uit met een heilige beroering: "hier staat mijn almachtige Verlosser, als een verdoemelijk misdadiger voor het gericht van Pilatus! Deze Jezus, de Nazaréner, wie ik hier voor mijn ogen zo gruwelijk zie bespot, bespogen, geslagen, gegeseld, ja ook veroordeeld en gekruist worden, is mijn allerdierbaarste Borg en Zaligmaker, mijn Heere en mijn God, en daar is ook onder de hemel geen andere naam, die onder de mensen gegeven is, door welke wij moeten zalig worden, Hand. 4:12. Hij is immers ook voor mij arme zondaar ter dood veroordeeld, om mijn verdoemenis-vonnis, dat eeuwig over mij had moeten gaan, vanwege mijne snode en gruwelijke boosheid geheel te vernietigen, en om mij de Vaderlijke gunst en verzoening, en de eeuwige zaligheid weer te verwerven. Ach! kon ik Hem maar recht gelovig aangrijpen en Hem omhelzen met beide mijn zielshanden en armen, als mijn volzalige en eeuwiglevende Verlosser. En gij, mijn ziel, mocht gij deze uw Heere toch geheel loven, die uw leven alzo verlost van het verderf, die u kroont met goedertierenheid en barmhartigheden, Ps. 103 : 4. Dit zou immers al mijns harten vreugd zijn, om Hem maar alleen te lieven en te loven, en anders niet."

Waarlijk het geloof, geestelijk werkende met deze hoogwaardige verborgenheid, zal toch met minder nooit tevreden zijn, maar het zal altijd hierom blijven zuchten en aanhouden. Al hetgeen minder is,

dat behoort slechts tot een onheilig waan- en tijdgeloof hetwelk zich liever beweegt in de hersenen, dan in het hart.

3. De derde trap van Jezus' vernedering is *Zijn kruisiging* zelf uit kracht van dat rechterlijk vonnis van God door middel van Pilatus. Het was geenszins onverschillig wat voor soort van doodstraf de Zoon Gods tot des werlds verlossing heeft moeten ondergaan. Neen, maar onder alle wijzen van straffen was de wrede kruisiging, zijnde een Heidense of Romeinse straf, de enigste, welke door de Goddelijke wijsheid en gerechtigheid over Hem bepaald was. Het moet met Hem aldus geschieden: zij hebben Mijn handen en voeten doorgraven, Ps. 22 : 17. En *gelijk Mozes de slang in de woestijn verhoogd heeft, also moet de Zoon des mensen verhoogd worden*, Joh. 3 : 14. Dit heeft ongetwijfeld iets meer in, dan of hij enige andere soort dood gestorven was. Twee dingen zijn hier meest opmerkelijk, te weten, beide de *smartelijkheid* en de *smadelijkheid* van deze vervloekte kruis-straf, welke de Heere Jezus voor ons zondaren heeft geleden.

1. Deze soort van straf was uitnemend pijnlijk en smartelijk en bracht het allergevoeligst lijden langzaam over het gehele lichaam. "Maar", zegt een waar boetvaardig gelovige, "zulke zware en bittere kruispijnen, heeft mijn Goddelijke Zaligmaker moeten dragen, zo een bange kruisdood heeft Hij moeten sterven, overmits mijn snode en gruwelijke zonden het zwaarste en langdurigste lijden des doods hadden verdiend. Mijn onrein en verdorven lichaam, dat wapentuig van alle ongerechtigheid had anders voor eeuwig in de verschrikkelijke vlammen van de hel moeten liggen, en eindeloos moeten gepijnigd worden met duizend geweldige doden, zonder toch ook te sterven. Maar nu heeft mijn onschuldige Zaligmaker al mijn zonden, en ook mijn straf, eenmaal in Zijn lichaam gedragen op het hout, opdat ik der zonde afgestorven zijnde, der gerechtigheid leven zou, 1 Petrus 2 : 24. Een ander mag roemen van zijn deugden en goede werken, maar ik moet met droefheid en blijdschap zeggen, dat de Heere Jezus Christus om mijn overtredingen verwond, en om mijn ongerechtigheid verbrijzeld is, Jes. 53 : 5. Deze is alleen mijn roem. Ik ben ook, gelijk die weggaande bok, die levend werd uitgelaten naar de woestijn, Lev. 16 : 10, maar mijn Jezus is dat Lam dat geslacht is, en de zonden der wereld wegneemt", Joh. 1 : 29.
2. Doch die kruisstraf was daarnaast ook ten hoogste *smadelijk en schandelijk*, niet slechts, omdat dezelve gewoonlijk alleen geoefend werd aan het slimste en verachtelijkste soort van kwaaddoeners, maar ook omdat zodanige doodstraf bijzonder lag onder een uitdrukkelijke Goddelijke vervloeking. Want God had in de Wet geboden, dat de boosdoeners, die aan het hout gehangen werden, aan hetzelfde niet mochten overnachten, maar dat hun dode lichamen dezelfde dag nog van het hout afgenomen en begraven moesten worden, met bijvoeging van deze reden, *dewijl een opgehangene Gode een vloek is*, Deut. 21 : 23; of gelijk de Apostel het heeft: *Vervloekt is een iegelijk, die aan het hout hangt*, Gal. 3:13. Zo was dan ook de dood des kruises, uit dien hoofde, een vervloekte dood, omdat degenen, die aldus gestraft werden, aan het hout werden opgehangen, en daaraan ook moesten sterven. Die vloek van de Wet rustte dan zo bijzonder niet op de andere soorten van doodstraffen, maar bepaaldelijk alleen op deze straf van de ophanging aan het hout. En zo is het voorzeker dan ook niet tevergeefs, dat de gezegende Zoon des Vaders, het heilige en onbevleete Lam Gods tot verzoening van de zonden van de wereld heeft moeten opgeofferd worden door zodanige vervloekte en allerverachtelijkste wijze van sterven. Want immers de gehele besturing van onze Middelaars Borglijden is een enkel wondertoneel, beide van Gods onnaspeurlijke *macht en wijsheid*, en van Zijn *oneindige rechtvaardigheid en barmhartigheid*. En daarom ziet het geloof deze vervloekte dood van de Heere der heerlijkheid nu ook niet anders aan, dan als de volle en rijke Schatkamer van al de geestelijke zegeningen van het Nieuwe Verbond, en de ware gelovigen zijn daardoor zeker dat Hij de vervloeking, die op hen lag, op Zich geladen heeft (Vraag 39).

Ook dit behoort tot die heilige verborgenheid, die van de tijden der eeuwen verzwegen geweest, maar nu geopenbaard is, Rom. 16 : 25, 26. Het was een gedeelte van Simsons schrandere raadsel aan de Filistijnen: *Spijze ging uit van de eter*, Richt. 14 : 14. Doch dit was een geringe zaak. Maar hier luidt het raadsel van de hemelse Wijsheid aldus: *de zegen gaat uit van de vloek, en de vrucht van de zaligheid wast aan de verdoemde boom*. Daar is eenmaal een tijd geweest, dat de wereld van dit wonderlijke raadsel zo weinig recht heeft kunnen verstaan. Doch nu het licht is opgegaan in de duisternis en de donkerheid geworden als de middag, Jes. 58 : 10, nu verstaat zelfs de minst oprecht gelovige, dat Jezus Christus, die gezegende Koning, *Die daar komt in de naam des Heeren*, Luc. 19 : 38, ons verlost heeft van de vloek der Wet, *een vloek geworden zijnde voor ons*, Gal. 3 : 13. Ja, niemand is er die daarvan meer kan verstaan dan hij die in zijn gemoed het meest beladen is met de vloek van zijn zonde en zijn verdiende verdoemenis het oprechtst gelovig kan neerleggen op het hoofd van Christus, dan met een zeer heerlijke en onuitsprekelijke vreugde kan uitroepen: hier is dat ware zaad van Abraham, waarin alle volken der aarde gezegend zouden worden, Gen. 22 : 18. Wat is het niet een onuitsprekelijk, dierbaar en heerlijk, alsook een zielvernederend gezicht, een gezegende Verbonds-Zaligmaker uitgestrekt te zien aan een vervloekt kruishout?

O, zal het hart van een arm gelovige zeggen: "dit komt immers ook van mijne snode en gruwelijke zonden. Ik, ik moest eeuwig zijn vervloekt geweest, maar zie welk een onbegrijpelijke en wonderlijke zaak, de eeuwige Zoon van God draagt hier de vloek voor mij en voor alle uitverkoren gelovigen, en verwerft ons daarmee de vrede en de zegen in eeuwigheid. Hij ondergaat het vervloekte lijden, dat wij verdiend hebben, opdat wij vrijelijk zouden ingaan in de gezegende heerlijkheid, welke Hij verdiend heeft. Wie kan zulk een wonderlijke Verlossing recht bevatten? Laten ook de Engelen der hemelen begerig zijn in deze dingen in te zien, want zij zullen daar nog lessen genoeg kunnen leren van de heerlijkheid van hun en onze God, waar zij het duizendste gedeelte nog niet van begripen.

Alleen de blinde Farizeïsche wereld, die met haar eigengerechtigheid en met al haar goede begeerten en pogingen nog niet zo geheel wil neerliggen onder de vloek van de Wet, kan daarom ook in 't geheel niets recht verstaan van de zaligheid en verborgenheid van Christus kruisdood. Tot haar wordt ook gesproken in gelijkenissen, opdat zij ziende niet zien, en horende niet verstaan, Luc. 8 : 10. Dit komt er, helaas! van de schone deugdzaamheid van vele mensen, dat hun ogen dicht omwonden worden met hun eigengerechtigheid, en dat zij geenszins bekwaam zijn om dezelve te openen voor het zaligmakend gezicht van een vervloekte en verbrijzelde Christus aan het kruis. Nee zulk een zaligmakend gezicht is maar alleen voor de recht gewonde Israëlieten. Hoe zwaarder hun harten gewond zijn, door een smartelijk gevoelen van de vloek van de Wet, om de schuld van hun zonden, hoe zij hun ogen dan te meer zullen vestigen in het licht van de Geest op die verhoogde Slang, de Zoon des mensen, hangende aan het vervloekte hout.

Dit is voorwaar een geheel ander werk, dan enkel maar door een ongelovig gewoel met God te blijven twisten en worstelen, ten einde om zichzelf te wringen uit de hand van Zijn gestrengte en heilige vloek, zoals de wettische geveinsden ordinair plegen te doen, die Christus slechts aannemen met een los en ongeworteld geloof.

Vr. 40. Waarom heeft Christus Zich tot in den dood moeten vernederen?

Antw. Daarom dat vanwege de gerechtigheid en waarheid Gods niet anders voor onze zonden kon betaald worden, dan door den dood des Zoons Gods.

Vr. 41. Waarom is Hij begraven geworden?

Antw. Om daarmede te betuigen dat Hij waarachtiglijk gestorven was.

Vr. 42. Zo dan Christus voor ons gestorven is, hoe komt het dat wij ook moeten sterven?

Antw. Onze dood is geen betaling voor onze zonden, maar alleen een afsterving van de zonden en een doorgang tot het eeuwige leven.

Vr. 43. Wat verkrijgen wij meer voor nuttigheid uit de offerande en den dood van Christus aan het kruis?

Antw. Dat door Zijn kracht onze oude mens met Hem gekruisigd, gedood en begraven wordt, opdat de boze lusten des vleses in ons niet meer regeren, maar dat wij onszelven Hem tot een offerande der dankbaarheid opofferen.

Vr. 44. Waarom volgt daar: Nedergedaald ter helle?

Antw. Opdat ik in mijn hoogste aanvechtingen verzekerd zij en mij ganselijk vertrooste, dat mijn Heere Jezus Christus door Zijn onuitsprekelijke benauwdheid, smarten, verschrikking en helse kwelling, in welke Hij in Zijn ganse lijden, (maar inzonderheid aan het kruis) gezonken was, mij van de helse benauwdheid en pijn verlost heeft.

4. De vierde trap van de vernedering van de Zaligmaker is *Zijn dood of sterven zelf*. Al Zijn ander bitter en smadelijk lijden waren voorzeker ten enenmale krachteloos geweest, om een enige zondaar in het leven te behouden, bijaldien Hij Zich ook niet also laag vernederd had tot de in de dood, ja de dood des kruises, Fil. 2 :8. De reden hiervan is, omdat vanwege de gerechtigheid en waarheid Gods, niet anders voor de zonde kon betaald worden, dan door de dood des Zoons Gods (Vraag 40). Op verscheidene manier is het dierbaarste bloed van de Heere Jezus vergoten geworden, in Zijn pijnlijke besnijdenis ten achtsten dage, door een wrede geseling voor Zijn kruisdood, door het scherpe indrukken van een bespottelijke doornenkroon op Zijn hoofd en door het doorboren van Zijn handen en voeten, wanneer die aan het kruishout vastgenageld werden. Maar al deze bloedstortingen waren, in gene dele, nog genoegzaam geweest, om de eeuwige gerechtigheid en verzoening voor ons te verwerven, welke op een dag verkregen zou worden, indien er ook geen bloed en water gevloeid waren uit de hartewonden van zijn geopende zijde, toen Hij levenloos hing aan het kruis. Dit is het volkomen Verzoeningsbloed. Dat andere bloed bereidde slechts de weg en werkte mede tot de verzoening, maar het kon die alleen geenszins teweegbrengen of dadelijk voortbrengen, maar het bloed van een gestorven Christus daar bijkomende, zo was hier het bloed van het Nieuwe Testament, hetwelk voor velen vergoten wordt tot vergeving der zonden, Matth. 26 : 28. Gelijk Zijn vloek ons de zegen aanbrengt, also is Zijn dood ons een fontein des levens. De Engel des Heeren wijst ons die waterput ook aan en opent onze ogen, opdat wij niet van dorst versmachten zouden in de woestijn.

Toen Abraham, de vader der gelovigen, zijn enige zoon offerde, die hij lief had, op Gods bevel, bracht hij hem wel tot op de oever van de dood, maar niet in de dood zelf, want Izaäk was slechts een schaduw van de ware Middelaar, maar niet de Middelaar in persoon, die sterven moest voor het leven van de wereld. Maar de Hemelse Vader bracht Zijn geliefden Zoon, in welke Hij Zijn welbehagen had, door Zijn waarheid en gerechtigheid tot in de dood zelf. Dit was geen figuur of vertoning, zoals Izaks offerande, maar het was Christus persoonlijk, de kracht Gods en de wijsheid Gods, 1 Kor. 1 : 24.

Het was de waarheid en vervulling van al de bloedige slachtofferen, die te voren onder de wet geofferd waren, en die toch de zonde geenszins hadden kunnen wegnemen, want Gods gestrenge bedreiging: *"ten dage als gij daarvan eet, zult gij de dood sterven,"* Gen. 2 : 17, geschiedde niet aan de redeloze bokken, stieren en kalveren, maar aan de mens, welke Hij geschapen had naar Zijn beeld en gelijkenis. Het onvernunftige vee heeft niet gezondigd, maar de vrouw is eerst in overtreding geweest, door het ingeven des duivels, en daarna ook de man. Zie, aldus is de zonde door één mens in de wereld ingekomen, en door de zonde de dood, en alzo is de dood tot alle mensen doorgedaan, *in welke allen gezondigd hebben,* Rom. 5 : 12. Het is zeker, dat, in de weg der gerechtigheid, geen misdaad ooit bestaan kan, zonder een gelijkmatige straf, naar deszelfs aard en gelegenheid. Al wie deze straffen zou willen afscheiden van de misdaad, die zou een schender zijn van de gerechtigheid der wet. De zonde, welke begaan is tegen de oneindige Majesteit van de hoge God, kan ook niet minder verdienen dan een oneindige straf. Dit is de wettische eis van de Goddelijke rechtvaardigheid, tegen welke, aan de zijde van de mens, niet de minste uitzondering kan vallen.

Dus is de bezoldiging der zonde dan zekerlijk de dood, Rom. 6 : 23, niet alleen de lichamelijke, maar ook de geestelijke, en die laatste niet slechts tijdelijk, maar ook eindeloos en eeuwig. Zulk een scherpe doodsprikkel heeft de gruwelijke zonde aan zich, en dat uit kracht van de geschonden Goddelijke wet, 1 Kor. 15 : 16, welke zegt: dat het Gods heilig recht is, dat degenen, die zulke dingen doen, des doods waardig zijn, Rom. 1 : 32. Zo ras dan de zonde genoemd wordt, wordt ook de dood in een adem genoemd, als een onafscheidelijk aanhangsel van de zonde.

En hiervan is een waar gelovige volkomen overtuigd in zijn gemoed, door de Heilige Geest, dat hij een dood en doemwaardig zondaar is, dat is, dat hij bereids de geestelijke dood gestorven en geheel van God vervreemd en gescheiden is, door de misdaden en de zonden, Ef. 2 : 1 en 4 : 18, en dat hij dan ook de lichamelijke of tijdelijke en de eeuwige dood verdiend heeft. Niet zo spoedig worden zijn blinde ogen geopend, door het geestelijk licht van de wet, of hij bevindt zichzelf geheel te liggen onder die verschrikkelijke sententie van de eeuwige dood en verdoemenis. O zondaar! zegt dan de Goddelijke gerechtigheid tot hem: "gij zult de dood sterven," en gij ligt alreeds geworpen in de donkere kuil van de dood, gij hebt het leven verbeurd en ziet: "God is een rechtvaardig Richter, en een God die ten allen dage toornet," Ps. 7 : 12. Hier gevoelt de arme zondaar het gruwelijke venijn van de dood dat in de zonde steekt en vindt zijn ellendige ziel pijnlijk gewond van de helse slangenbeten van de satan. Het nare doodvonnis van de wet wordt gedrukt op zijn consciëntie en hart, en staat ook geschreven op zijn allerbeste werken. Welk een bange benauwdheid en wat een treuren en berouw gaan daar niet bij hem om! De gehele wereld is hem nu een akelige doodsgeschiedenis, waarin hij nauwelijks adem kan scheppen, zonder gedurige schrik en vrees. Hij weet niet wat te doen, want hij is geheel radeloos bij zichzelf, totdat zijn innerlijke zielsogen geestelijk ontdekt en geopend worden, door het glansrijke licht van het zalig Evangelie.

Dan aanschouwt hij de eeuwiglevende Middelaar Christus, die Zijn ziel heeft uitgestort in de dood, Jes. 53 : 12, en die de dood verslonden heeft tot overwinning, 1 Kor. 15 : 54, en hij hoort Hem duidelijk roepen tot de arme, dode en doemwaardige zondaren: *Vreest niet, o zondaars! Ik ben de Eerste en de Laatste, Die leef, en Ik ben dood geweest,* en ziet, Ik ben levendig in alle eeuwigheid, en Ik heb de sleutels der hel en des doods, Openb. 1 : 17, 18. Komt allen te samen herwaarts tot Mij, die vermoeid en belast zijt, gelooft in Mij, en uw zielen zullen leven. Ik heb door de dood te niet gedaan dengenen, die het geweld des doods had, dat is de duivel, Hebr. 2 : 14. Uw losgeld, om uw verloren zielen van de eeuwige dood vrij te kopen, en om ulieden in het leven te behouden, is door Mijn kruisdood alreeds opgebracht en betaald. Weet dan voorzeker, gij arme verslagen zondaars, indien gij maar oprecht in Mij gelooft, dat gij zult leven en niet sterven, en de werken des Heeren zult vertellen, Ps. 118 : 17. Gij zult niet sterven, in der eeuwigheid, gelooft gij dat? Joh. 12:26.

Wie zal ons zeggen welk een zalig leven deze genade-boodschap in de zielen van de gelovigen brengt, zo ras zij hun harten, door de levendmakende Geest, waarlijk voor Christus beginnen te openen? Nu

omhelzen zij Zijn vervloekte borgdood als de enige springader des levens. Nu wordt hun deze dood veel kostelijker dan hun eigen leven, hetwelk zij nu gewillig overgeven in de dood, om Jezus wil, 2 Kor. 4 : 11. Nu zij dit hartelijk kunnen geloven, dat Christus voor hen eenmaal gestorven en opgewekt is, zo begeren zij zelfs niet meer dan alleen Zijn dood te verkondigen, totdat Hij komt, 1 Kor. 11 :26. En dit blijft dan ook bestendig hun geloofsoefening, naarmate de Heilige Geest hun geloof gedurig onderhoudt en doet wassen.

"Mijn Jezus", zegt de ziel, "is voor mij gestorven, Hij heeft de dood voor Mij gesmaakt, mijne snode zonden zijn het die Hem hebben gekruist en in de onderste kuil des doods hebben gelegd, in duisternissen en diepten. Maar Zijn bittere en smadelijke kruisdood heeft mijn leven verlost van het verderf, Zijn bloed maakt dat mijn bloed niet gestort zal worden, maar dat de Goddelijke genade eeuwig over mij zal heersen." En ziet, hierop zet het geloof zich dan zeer liefelijk tot rusten neer in de dood van Christus en klemt zich daaraan vast gelijk de doodschuldige misdadigers zich vastklemden aan de hoornen van het altaar.

Maar om deze stof hier achtereen te verhandelen, moeten we verder nog letten op twee andere dierbare nuttigheden, welke een oprecht geloof mee trekt uit de gezegende kruisdood van de Heere Jezus, want deze dorre stam van de dood is voor Gods kinderen in alle manieren een groene boom des levens, gevende zijn vrucht van maand tot maand, en de bladeren van de boom zijn tot genezing der heidenen, Openb. 22 :2.

A. De ene zalige nuttigheid van Christus dood voor alle ware levendgemaakte gelovigen is deze, dat, hoewel zij zelf naar het lichaam ook nog moeten sterven, hun dood toch geen betaling meer is voor hun zonden, maar alleen een afsterven van de zonden en een doorgang tot het eeuwige leven (Vraag 42). Het mag soms het arme en ellendige volk van God aldus toeschijnen alsof Jezus' dierbare kruisdood geen volwichtige en volkomen betaling kon zijn voor al hun zonden tot de laatste kwadrantpenning toe, en zulks uit dien hoofde, omdat daar ook nog een gewisse dood overblijft voor hun zwakke en zondige lichamen, welke niet zo ten eerste door de kracht van Jezus dood, hier op aarde, heerlijk en onverderfelijk gemaakt worden, noch met Elias levend ten hemel varen, maar eerst nog zelf in de kuil van de dood moeten gelegd worden en tot stof wederkeren. Maar het geloof ziet bij het helderschijnend licht van de Geest, door deze donkere wolken gemakkelijk heen op de waarachtige verdiensten en algenoegzaamheid van de dood van de Zaligmaker, waarmee eenmaal een volkomen betaling gedaan is voor al de zonden van de gelovigen zonder onderscheid, en bijgevolg dat hun tijdelijke of lichamelijke dood hen geenszins aanhangt in manier van straf of betaling voor de schuld van de zonde, alsof de heilige God daarin nog enig gedeelte van Zijn rechtvaardige vloek en toorn aan hen zelf zou oefenen, buiten en naast het lijden van de Middelaars. Neen! maar dat (ofschoon die tijdelijke dood wel oorspronkelijk is uit de zonde en daarom ook nog gedurig moet strekken tot hun gedurige vernedering), dezelve toch, door Christus verdienste, nu mede geheilgd en gezegend is, om hen alleen te verstrekken als Gods geordineerde weg, waardoor zij eenmaal de zonde geheel zullen afsterven en een ingang of doorgang krijgen zullen tot het eeuwige leven.

Dit houdt de gelovige alzo voor gewis en zeker, en roept dan vrolijk uit in de Geest: "mijn dood is nu geen dood meer, Christus dood was wel een dood, maar mijn dood is enkel leven, nu Hij voor mij gestorven en opgewekt is. Ik ga door die donkere vallei naar mijn hemels vaderland, waar ik eeuwig leven zal, om mijn dierbare Zaligmaker van nabij te zien en te loven. Wat vrees ik dan voor deze korte zalige dood? De dood is immers verslonden tot overwinning. Dood, waar is uw prikkel? Hel, waar is uw overwinning? 1 Kor. 15 : 54, 55. Nu mijn Jezus voor mij gestorven is, zou ik nu ook niet verlangen om te sterven, en om eens zalig ontbonden te worden van dat smartelijke lichaam dezes doods? Welkom, zoete dood! zegt de ziel van een gelovige, als zij triomfeert in Christus, en vaststaat in het geloof, ik zie u toch enkel aan als een troostelijke bode van al mijn heil. Gij zult mij, zondige en versmachtende worm, immers dat zwaardrukkende pak van al mijne onreine zonden en van al mijn moeiten en

droefenissen, banden en smaadheden eens komen aflichten, en dan zal ik mijn Verlosser Jezus aanschouwen uit mijn vlees, Denwelken ik voor mij aanschouwen zal, en mijne ogen zien zullen en niet een vreemde, mijn nieren verlangen zeer in mijn schoot, Job 19 : 26, 27. Ja, door die verbreking van mijn krakende aardse tabernakel zal het gewis toch eens geschieden, dat ik, arm doodbrakend schepsel, eeuwig verzadigd zal worden met Gods beeld, als ik zal opwaken", Ps. 17 : 15.

B. De andere heerlijke vrucht of nuttigheid van Christus' dood en offerande aan het kruis voor alle ware gelovigen is van een andere hoedanigheid, en strekt zich al ten eerste tot hen uit, hier in dit leven, naardien het toch geschiedt, *dat door Zijn kracht, hun oude mens met Hem gekruist, gedood en begraven wordt* (Vraag 43).

Hier opent zich nu het geheime kabinet van de grote verborgenheid van Christus lijden en sterven nog verder voor ons. Zijn dood heeft een overslaande kracht en werking in de harten van al degenen, die dezelve met waar geloof aannemen en zich toe-eigenen, want zij doodt ook zelfs, en brengt in hen ten onder de oude mens, die verdorven wordt door de begeerlijkheden der verleiding, en zij doet een nieuwe mens in hen opstaan, die naar God geschapen is, in ware rechtvaardigheid en heiligheid, Ef. 4:22-24. Dit werd nog nooit door iemand recht verstaan, zonder de genade van een waar bevindelijk gevoelen. Het geloof, het dierbare lijden en sterven van de Heere Jezus, als het enige behoudenis- en verzoeningsmiddel aangrijpende, handelt dan met zodanige hartgrondige oprechtheid, dat er een Goddelijke levenskracht komt neerdalen van Christus in de ziel, waardoor het onheilige en zondige vlees zijn levenskracht nu aanstonds gaat verliezen. De gelovigen zien dan in de kruisdood van de heilige Zoon Gods, als in een heldere spiegel, de gruwelijke snoodheid en verdoemelijkheid van de zonde also levendig, dat zij er met de diepste schaamte, droefheid en verslagenheid over aangedaan worden. Daar wordt nu zulk een vurige gloed van inwendige en geestelijke liefde voor de dierbare Zaligmaker in de grond van hun gemoed ontstoken, dat zij het niet dragen kunnen, dat ook hun onreine en vervloekte zonden Hem zodanig bitter lijden veroorzaakt, en Hem zo vaneen gescheurd hebben. De genade Gods, welke hun in de dood van Christus wordt geschonken, tot hun zaligheid en eeuwige verlossing, verwekt in hun harten het tederste berouw en diepste leedwezen over hun zonden, en dat zij de Goddelijke Majesteit door dezelve zo onteerd en zo zwaar vertoornd hebben. Zij verfoeien nu geheel hun voorgaande goddeloze wegen, en hebben een walging aan zichzelf, en zij krijgen zulk een waarachtig, innig en hartgrondig behagen in de Heere hun God, en in Zijn volzalige dienst en gemeenschap dat zij zich met lichaam en ziel geheel aan Hem overgeven, en enkel maar begeren te leven voor Hem, die voor hen gestorven en opgewekt is. En zo gaat Christus hier, door Zijn Geest, dan nu Zijn koninkrijk oprichten in hun zielen, en vangt aan met Zijn Goddelijke kracht aldaar te heersen, des duivels onheilige werken te verbreken, en de oude mens der zonde te kruisigen, te doden en te begraven, in zo verre, dat de boze lusten des vleses in hen nu niet meer regeren, gelijk te voren, wanneer zij de satan en de zonde gewillig dienden, en in de duisternis van het geveinsde waangelooft zoetvoerig leefden, doende de wil des vleses en der gedachten, Ef. 2 : 3.

Ach neen! zij hebben nu de kracht van de hemelse genade inwendig gesmaakt, en zijn nu, door het geloof, zo nauw met Christus hun Zaligmaker in het verbond van het Evangelie geestelijk verenigd, dat zij zelfs een plant met Hem geworden zijn, niet alleen in de gelijkmaking Zijns doods, maar ook in de gelijkmaking Zijner opstanding, Rom. 6 :5. En dus roepen zij hier dan ook uit: Het is zeker, en wij weten, dat onze oude mens met Hem gekruisigd is, opdat het lichaam der zonde te niet gedaan worde, opdat wij niet meer de zonde dienen, vs. 6. Hoe zouden wij toch langer die vuile en gruwelijke zonden kunnen beminnen, die het dierbare bloed van de allerheiligste Zoon Gods als water vergoten, en Hem zulk een smartelijke en vervloekte dood doen sterven hebben? Hoe zouden wij onze hals nu weer gewillig kunnen buigen onder het juk van de zondige begeerlijkheden, welke toch gemaakt hebben, dat die liefderijke en ontfermende Zaligmaker Zijn gezegend hoofd zo laag gebogen, en Zijn Geest gegeven heeft aan het kruis? Wat een allersnoodste en verfoeielijkste ondankbaarheid zou zulks niet zijn! Zou ook de zonde nu nog in ons leven, nu Jezus voor de zonde is gestorven?

Ziet, uit zulk een heilig grondbeginsel handelen de ware gelovigen, en spreken dan ook zelf, in de kracht van Christus Geest, het eeuwige en onherroepelijke doodvonnis uit over al hun zondige lusten en begeerlijkheden, en over hun leden, die op de aarde zijn, Kol. 3 :5; en zij smeken ernstig van hun God en Zaligmaker, dat Hij hun ook gedurig genade en kracht wil geven, om de zonde, die nog woont in hun leden, edelmoedig aan te vallen en standvastig te bestrijden, ten einde zij die dagelijks meer en meer mogen doden en ten onder brengen, en dat zij zichzelf Hem tot een offerande der dankbaarheid mogen opofferen. Of het geloof moet niet waarlijk heilig en oprecht zijn, of het zal het zeker anders zo ver brengen, door de Heilige Geest, dat niet slechts een gedeelte, maar de gehele mens, met ziel en lichaam, en met alle krachten en bewegingen, nu het vrijgekochte zaad en eigendom moet zijn van de gekruiste Zaligmaker. *Ik moet alleen voor Hem nu leven*, zegt een waar gelovige, *en ik moet voor Hem ook sterven, ik moet en wil nu maar alleen de Zijne zijn, en mijzelf geheel aan Hem opofferen tot een levendige, heilige en Gode welbehaaglijke offerande*, Rom. 12:1. "Dit is nu maar alleen mijn innerlijke lust en begeerte. Laat nog langer in de zonde leven, en de wereld en de satan dienen, al wie dat wil doen, maar ik heb mijn dierbare Heiland nu oprecht hulde en trouw gezworen, en ik wil dat in eeuwigheid niet weer terug halen, ik heb gezworen, en zal het bevestigen, dat ik onderhouden zal de rechten Zijner gerechtigheid, Ps. 119 :106. Geen nietig en vergankelijk schepsel, geen zondige lust moet mijn hart nu meer bezitten. Neen! mijn hart moet alleen blijven voor mijn Heere Jezus Christus, die mij lief gehad heeft, en Zichzelf voor mij overgegeven heeft, Gal. 2 : 20. Ik moet Hem maar beminnen en aanhangen, en mij geheel in Hem verlustigen, en leven alleen tot Zijn eer, en laten mij door Hem maar leiden: dan heb ik alles, dan zal mij niets ontbreken", Ps. 23:1.

Ziet dan, wat een wonderlijke kracht de dood van de Zoon Gods heeft, om de dode en ongevoelige harten van de arme zondaren op te wekken, en die geheel tot Zich te trekken. Voorzeker, waar dit niet in de grond en metterdaad aldus geschiedt, daar moet niemand menen, dat zelfs een aasje van een waarachtig geestelijk geloof in enig hart immermeer gevonden zal worden, want de gelovigen moeten het daarvoor houden, dat zij wel der zonde dood zijn, maar dat zij Gode levende zijn, in Christus Jezus, hun Heere, Rom. 6:11, en dat zij uit kracht van Christus dood, gewis liggen onder die zalige belofte: de zonde zal over u niet heersen, want gij zijt niet onder de Wet, maar onder de genade, vs. 14. Nochtans is het zeker ook waar, dat de zonde zonder ophouden altijd nog blijft leven in de ware gelovigen, zo lang zij op de aarde zijn, en dat die ook hun beste werken, genaden en deugden nog grotelijks besmet, en hen tot een gedurige bittere kwelling en droefheid verstrekt, veel meer dan wel met woorden kan uitgedrukt worden. Het gaat met hen toch eveneens als de Apostel klaagt van zichzelf : *ik heb een vermaak in de Wet Gods, naar de inwendige mens; maar ik zie een andere wet in mijn leden, welke strijdt tegen de wet mijns gemoeds, en mij gevangen neemt onder de wet der zonde, die in mijn leden is*, Rom. 7:22, 23. Maar geheel wat anders is het overgebleven leven van de zonde in het vlees, en wat anders is de volle heerschappij der zonde over de gehele mens. Een vorst, die afgezet is van zijn troon, mag dan nog langer leven, maar hij regeert en heerst niet meer, daar regeert nu een ander in zijn plaats. Evenzeer is het ook met de zonde, en daar ligt, bijzonder de zwakke en duistere gelovigen en allen aangevochten zielen, zeer veel aan gelegen, dat zij dit wel in acht nemen en onderscheiden mogen, want het onverstand en de duisterheid, welke daar nog veelszins valt omtrent deze zaken, is de recht vruchtbare baarmoeder van allerlei droevige slingeringen, verbijsteringen, vrezes en ongestalten in de zielen van de arme gelovigen, welke niet, dan door de Goddelijke genade en door het licht en de Geest des onderscheids, kunnen verdreven worden.

Men mag het wel gerust nemen en houden voor een vast en waarachtig kenmerk op dit stuk, dat, alwaar de zonde nog een dadelijke heerschappij voert over 's mensen gemoed, aldaar ook de liefde van de zonde nog vastgeworteld zit in het hart, en dat daar bijgevolg ook geen innerlijke schaamte noch droefheid zullen zijn over de zonde, noch een ernstige strijd en worsteling tegen dezelve, veel minder een dadelijke bekering en een ernstig vlieden tot Christus, beide om verzoening en om heiligmaking; want deze dingen kunnen met de inwendige en dadelijke heerschappij der zonde onmogelijk te samen bestaan, niet meer dan licht en duisternis, leven en dood te samen bestaan kunnen.

Er mogen bij de *geveinsden en tijdgelovigen* enige woelingen en bewegingen worden gevonden, die hier naar gelijken, en die spruiten uit een zekere strijd tussen de zonde en hun consciënties, maar er is geen ware ernst, noch dadelijkheid, noch kracht van levendige en geestelijke geloofsgenade in al hun werk. Het mag zijn, dat zij met de zonde, en bijzonder met hun beminde lusten en boezemzonden, somtijds ellendig overhoop liggen, eveneens als een ongemakkelijk man met zijn onrustige vrouw, die dikwijls twisten en elkander groot hartzeer en verdriet veroorzaken, en die toch echter getrouwd zijn. Zo mogen de *geveinsden* dan dagelijks ook al veel verdriet, kwelling en onrust van hun zonden uitstaan, maar er blijft tussen de zonde en hen altijd een zeer nauwe en heimelijke verbintenis liggen, welke zij niet willen verbroken hebben door de genade van Christus. Hoeveel zij ook klagen over de zonde, zo kleven zij toch vast aan dezelve met hun innigste genegenheid, en zij hebben geen oprechte lust, om geheel van haar te scheiden, om een ander mens te worden, en zich onder de heerschappij van de Zoon Gods met een volkomen gewilligheid geheel neer te buigen.

Maar heel anders is het met de ware gelovigen, bij welke de zonde alleen nog leeft, ja, somtijds ook nog sterk leeft, doch echter niet meer volkomen heerst in de grond van hun gemoed. Aldaar verwekt de hemelse genade een waarachtige haat tegen de zonde, en daar treuren dan de zielen ook, zoveel zij immers kunnen, over de zonde, als haar grootste kwaad en jammerlijkste verdrukking. Er is dan ook een gedurige strijd tegen de zonde, en als de arme christenen niet ernstig en gelovig strijden kunnen, dan zullen zij toch evenwel niet laten te zuchten en droevig en ontevreden te zijn, ja, te klagen en te kermen onder de drukkende last van hun duisterheid, dodigheid, verstoktheid en andere ongestalten, waaraan zij somtijds droevig gaan kwijnen. In één woord, als de zonde maar eens waarlijk in iemands ziel, door de dood van Christus, aanvankelijk ten onder gebracht, en als gekruist en gedood is, dan is daar ook een waar leven van genade in zo iemands binnenste verwekt door de Heilige Geest. Ja, aldaar is Christus Zelf opgestaan, en het leven van de ziel geworden, en zo is het daar dan zeker ook waarachtig, hetgeen de Apostel getuigt, als eigen aan alle oprechte gelovigen: *het vlees begeert tegen de geest, en de geest tegen het vlees, en deze staan tegen elkander, alzo, dat gij niet doet, hetgeen gij wildet*, Gal. 5 : 17. Zoveel als er recht grondig verstaan wordt van dezen inwendige strijd tussen vlees en geest, zoveel waarachtig verstand zal er dan ook komen van het wezenlijke onderscheid dat er is tussen het leven en de heerschappij der zonde. En zoveel als er dadelijk van die geestelijke geloofsstrijd gevonden wordt in de harten van de wedergeborenen, door de kracht van Christus genade, zoveel heilige overwinning zal er bij hen ook vallen over de zonde, en zoveel verlies of verzwakking zal daar allengs ook geschieden aan het onheilig leven. Want de Goddelijke genade heeft gewild, dat tussen deze dingen een zeer nauw en altijddurend verband zal zijn. Maar wij kunnen ons in de overweging van deze gewichtige materie, welke wel een opzettelijke verhandeling vereisen zou, hier niet verder inlaten.

5. Maar wij gaan over tot de vijfde trap van Christus vernedering, zijnde *Zijn begrafenis*. Er wordt ons in het Evangelie ook een helder en overvloedig getuigenis gegeven van deze heilige waarheid, dat de Middelaar Jezus, na Zijn dood, op de wijze van de gestorvenen is begraven geworden, en dat, hoewel men Zijn graf bij de goddelozen gesteld had, Hij nochtans door Gods wonderlijke besturing, bij de rijken in Zijn dood geweest is, Jes. 53 : 9. Des Heeren Geest heeft zorg gedragen, dat alle vier de Evangelisten, als ware het zo met onderling overleg geschiedt, die hoogwaardige gebeurtenis omstandig beschreven hebben, en de Apostel Paulus stelt dezelve ook neer onder de voorname grondartikelen van de ware leer van het Evangelie, welke hij gepredikt had, 1 Kor. 15 : 4. Zodat het geloof hier dan ook weer een vaste grond heeft in het Evangelie, ter omhelzing van die Goddelijke waarheid van de Geest, om dezelve voor ontwijfelbaar zeker te houden.

Maar, het komt hier dan nu verder meest aan op het recht gebruik, dat een gelovig gemoed, tot bevordering van deszelfs troost en zaligheid, eigenlijk te maken heeft van die dierbare waarheid van Christus begrafenis, want er is toch met allen niets aan de hoogwaardige Middelaar, noch aan Zijn lijden en verdiensten, hetwelk voor het geloof niet uitnemend begerlijk en heilzaam en

alleraannemingswaardig is. En daarom strekt Zijn gezegende begrafenis de ware gelovigen dan ook weer tot een volle springende fontein van allerdierbaarst heil en vertroosting. Dezelve brengt hun bijzonder deze vier heerlijke nuttigheden aan.

1. *Zij leert hun de gewisse zekerheid van Christus dood, overmits Hij toch eigenlijk begraven is tot dat einde, om daarmee te betuigen, dat Hij waarachtig gestorven is (Vraag 41).* Aan de onfeilbare waarheid van Jezus kruisdood hangt toch het gehele gewicht van onze verlossing en eeuwige zaligheid, als nu bereids genoeg gebleken is. Daarom neemt het geloof van des Middelaars begrafenis ook aan, als een gewis onderpand en zegel van de waarheid Zijns doods, en de gelovige zegt: *hieruit verstaat en weet ik nu met een volkomen zekerheid, dat mijn Heere Jezus wezenlijk gestorven is, dat Hij de dood Zelf gesmaakt, en Zijn ziel daarin uitgestort heeft, en dat het niet maar in schijn alzo geschied is, dat Hij aan het kruis de geest gegeven heeft in de handen van Zijn Vader. Neen, dat zij verre! de Goddelijke wijsheid heeft de bestelling gemaakt van Zijn begrafenis, en zij heeft dezelve ook uitgevoerd door haar eigen werktuigen. Er is geen twijfel of Christus ziel en lichaam zijn door de dood waarlijk vaneen gescheiden geweest, en Zijn ziel is voor een tijd tot God gegaan in de hemel, en Zijn lichaam naar het graf. Zo is dan Zijn kruisdood een gewisse offerande, tot verzoening van mijn en aller gelovigen zonden. En al wie hier, in de grond van zijn gemoed, nog aan wil twifelen, die kan in zodanige staat ook geenszins zalig worden.*
2. *Verder vertoont die begrafenis de gelovigen, als in een levendige schilderij, de gehele diepe vernedering van Christus voor hun zonden.* Wij, arme mensen kunnen, in de weg van Gods Voorzienigheid, tot geen dieper vernedering geraken, dan dat onze gestorven lichamen vanuit het gezicht en de samenleving van de andere mensen geheel weggevoerd en onder de aarde gestoken en begraven worden. Daar ligt dan nu het schepsel, dat zoveel vertoning en beweging op de wereld aangericht heeft, zielloos neergezonken in het stof, waar elk op wandelt, en niemand is er begerig om het aldaar ooit een bezoek te geven, of het daar weer uit te halen. Dit is dat nederdalen, met degenen die in de kuil nederdalen, tot het oude volk: het nederdalen in de onderste plaatsen der aarde, in de woeste plaatsen, die van ouds geweest zijn hetwelk de Heere bij de profeet invoert, als een rechtgeaarde figuur of zinnebeeld van de vernedering, waar Hij een goddeloos volk toe brengen zou, als Zijn verwoestende oordelen op hetzelfde zouden nederdalen, Ezech. 26 : 20. Maar ziet, zo is de allerhoogste Zoon Gods, de Heere der heerlijkheid Zelf, die de koningen stelt op hun troon, hier ook neergedaald in de onderste delen der aarde, Ef. 4 : 9. Hij is weggevoerd in het stof, en gelegd in de onderste kuil des doods, in duisternissen en diepten. Hij heeft enige tijd zeer akelig gewoond, midden onder al de doden en gestorvenen, in de ingewanden der aarde, en is daar ten enenmale afgezonderd geweest van de menselijke gemeenschap en samenleving. Wat een onbegrijpelijke en verbazende vernedering is dit niet geweest voor de hoge Heere van hemel en aarde! Want, uit hoofde van de nauwe en onverbrekelijke vereniging, die er is tussen de Godheid en de Mensheid in de persoon van onze Heere Jezus Christus, hangt die diepe vernedering van Zijn mensheid ook Zijn eeuwige Godheid aan, hoewel deze toch zelf in haar allervolmaaktst en onveranderlijk heerlijk Wezen niet liet allerm minst daardoor vernederd wordt. Het geestelijk oog van het ware geloof kan de vernedering, ja vernietiging, in de heilige mensheid van de eeuwige Zoon Gods niet aanschouwen dan met de hoogste aanbidding en verwondering over de onbegrijpelijke Goddelijke genade. Het ziet de reden daarvan in, met een rechte onderscheiding, en dat de Heere Jezus, met zodanige uiterste vernedering des doods en der begrafenis, heeft moeten boeten voor die snode en gruwelijke verheffing van de eerste Adam in het Paradijs, waaraan zich ook al zijn nakomelingen schrikkelijk hebben schuldig gemaakt, en daardoor de allerhoogste vernedering van de hand van de wrekende Goddelijke gerechtigheid, eindeloos verdiend hebben. *Mijn Jezus, zegt hier de gelovige, heeft in het stof der aarde onder de doden willen wonen, opdat Hij mij arm doemwaardige zondaar, eeuwig mocht doen wonen in de hemel onder al*

die heerlijke heiligen, die daar eindeloos volzalig leven, zonder ooit te sterven. Wat een onbegrijpelijk wonder van barmhartigheid is dit niet!

3. Ook leert deze dierbare begrafenis ons de volkomen wegneming van de vloek door Christus. Hierom gebod de Wet, dat die opgehangenen aan het hout voor de avond of nacht begraven moesten worden, opdat het land door de vloek van die opgehangen kwaaddoeners niet mocht verontreinigd worden, Deut. 21 : 23, hetgeen dan vaststelde, dat de Goddelijke vloek, welke op deze rampzalige lag, met hun begrafenis mede als begraven en van de aarde weggenomen, en het land dus weer van die vloek gereinigd werd. Deze schaduwachtige inzetten had nu alleszins haar uitzicht op onze Heere Jezus Christus, 's werelds gezegende Verlosser. Toen Hij hing en stierf aan het kruis, lagen beide de zonden en de vloek van het gehele uitverkoren en gelovige mensdom op Hem, als de grote Borg neer, en dus was Hij dan bij uitnemendheid die Opgehangene aan het hout, die Gode een vloek was. En zo lang zijn gestorven lichaam aldaar aan het kruis, voor het allerheiligste aangezicht van de Goddelijke Majesteit, aldus bleef opgehangen, zo bleef de vloek ook, als het ware, nog in het land en op de aarde. Maar ziet, toen dat gestorven lichaam van de Middelaar door de bestelling van de Goddelijke wijsheid en barmhartigheid ten zelfden dage van het hout werd afgenomen, en nog voor de nacht begraven, werd de vloek, welke op Hem was vastgehecht, wegens de schuld van de zonden van de gelovigen, met Hem ook tevens aanstonds gelijk als begraven en van de aarde weggenomen. Zodat de barmhartige hemelse Vader in de begrafenis van Zijn Zoon aan de gelovige wereld dan als een openlijke en allergenadigste verklaring doet, dat Hij nu de zonde en de vloek, volkomen en voor eeuwig van haar weggenomen heeft, en dat, in opzichte van alle ware boetvaardigen en gelovigen, deze verschrikkelijke kwaden, naast haar rampzalige gevolgen, nu met Christus, als het ware, zijn gestorven en begraven, en dat de Goddelijke genade en zegen hier tegen, met Hem voor hen, zijn opgestaan. Dit omhelst het waarachtig geloof dan al weer met een toe-eigenend vertrouwen, en schept daaruit een uitnemende vertroosting, door de Heilige Geest, en ontvangt ook zelfs een vrije toenadering, door Christus, tot de Vader, als hebbende Hij de zonde en de vloek met Zich voor eeuwig in het graf genomen, om daaruit nooit wederom te verrijzen. En dit is het, dat de Apostel noemt, Christus heeft ons verlost van de vloek der Wet, Gal. 3 :13, en dat van de Profeet David geheten wordt, zo ver het oosten is van het westen, zo ver doet Hij onze overtredingen van ons, Ps. 103 :12. Wat een zalige, verzoenende en heiligende uitwerking dit nu heeft aan het gemoed van de oprecht gelovigen, tot verheerlijking van de rijkdom van Gods genade, zulks zal van niemand anders, dan door de genade zelf, waarlijk kunnen geweten worden.
4. *Eindelijk verzekert ook deze begrafenis van de Heere Jezus de ware gelovigen de heiliging van hun eigen begrafenis te zijner tijd.* Het graf is in zichzelf een zeer akelige doodsspelonk, geheel verschrikkelijk vanwege de zonde en de vloek. Hierom worden de onheilige lichamen van de goddelozen en ongelovigen in vloekkuilen geworpen, om daar vastgekleisterd en bewaard te worden met de ijselijke banden van de dood, tot aan het oordeel van die grote dag, wanneer zij uit die rampzalige gevangenis teruggehaald, en als vervloekte misdadigers voor de verschrikkelijke Richterstoel van Christus gesleept zullen worden, om aldaar hun eeuwig vonnis te ontvangen. De zodanigen kunnen aan hun dood en begrafenis nooit anders dan met schrik denken, indien maar slechts hun ogen niet verblind zijn door het listige bedrog van de satan. Maar geheel anders is het hier met Gods gelovige kinderen gelegen, en met al degenen, die in de inwendige gemeenschap van Christus staan, door het waarachtig geloof van de Heilige Geest. Deze zien, met het verlichte oog van hun geloof, hun toekomstige graven nu alreeds gereinigd van de besmetting van zonde, dood en vloek, door de heilige begrafenis van de Zoon Gods, de Heere uit de hemel. Nu Hij Zelf dood in het graf gelegen heeft en daar weer heerlijk

en onsterfelijk uit verrezen is, wat schrik toch kan het duistere en akelige graf hun nu meer aanbrengen? Zij zijn immers degenen, die het Lam volgen, waar het ook heengaat, Openb. 14 : 4. Nu dat onbevleete Lam hun voorgedaan is in de dood en naar het graf, wat zwaarigheid kan er dan toch zijn voor de arme oprechte gelovigen, hetzelfde daarheen ook te volgen, wanneer zij eens ten grave zullen komen, gelijk de korenhoop te zijner tijd opgevoerd wordt? Job 5 :26. Daar zullen zij dan ingaan in de vrede, en rusten op hun slaapsteden, een iegelijk die in Zijn oprechtheid gewandeld heeft, Jes. 57:2. Zij, die dit Goddelijke wonder van Jezus begrafenis veel gelovig en aandachtig bij zichzelf overleggen, zullen gewis een hartelijk verlangen krijgen naar hun begrafenis, en met zuchtingen leren uitroepen: wanneer komt toch eens die dag, dat ik daar in de stilte zal wonen? Laat vrij het gulzig graf, dat niet verzadigd wordt, de sterfelijke delen van de heiligen inslokken, gelijk de vis de Profeet inslokte, maar het zal die, door de diepe afgronden van de dood heen, ook eens gelukkig weer aan land voeren, en uitwerpen op de oever van de volzalige eeuwigheid. De doden mogen hun doden begraven voor de hel, maar Jezus levende gelovigen, voor welke Hij gestorven en begraven is, worden nu ook begraven voor een zeer heerlijke opstanding.

Deze zijn dan de dierbare nuttigheden van de gezegende begrafenis van de Middelaar na Zijn dood.

6. Nu volgt de zesde en laatste trap van Zijn vernedering, welke is *Zijn nederdaling ter hel*. Hoe men dezelve, in de rechte zin van de Heilige Schrift ook opvat, zij zal toch al mede een rijke schatkamer bevonden worden van heil en vertroosting voor de ware gelovigen.

A. Indien men hier de bepaling in acht wil nemen van de orde des tijds, alsdan zal die nederdaling ter hel iets zijn, hetwelk gevolgd is op Christus dood en begrafenis, en dan zal de hel ons hier bijzonder aanwijzen de staat van de doden, waarin de band van de vereniging tussen ziel en lichaam is in stukken gebroken, en die twee menselijke delen nu vaneen gescheiden zijn, liggende de gestorven lichamen vastgekleuisterd met de banden van de dood, terwijl de zielen, voor die tijd, elders tot God gekeerd en van dezelve afwezig zijn. Deze akelige staat mag billijk de naam dragen van *de hel*, omdat dezelve aan de hel grenst, en deze de hoogste en uiterste vernedering is, naast die van het eeuwig verderf in de hel, waar het menselijk lichaam of leven toe gebracht kan worden, zijnde die voor de goddelozen ook bereids een gedeelte, en gelijk als een zeker voorbereidsel van de hel zelf. En in deze verschrikkelijke hel, of *algemeen staat van de gestorvenen*, is nu onze eeuwiglevende Verlosser ook Zelf ingetreden, zijnde Hij niet slechts gestorven en begraven, nee, maar ook, gedurende de tijd van drie dagen, onder het geweld en de ketenen van de dood gehouden geweest. Hij heeft in de ijzelijke kerker zo lang gebonden gelegen, opdat de dood Hem Zijn venijnige angel of scherpe prikkel wel terdege in Zijn vlees mocht indrukken, en een ongestoorde heerschappij over Hem mocht voeren, totdat God Hem Zelf opgewekt heeft, de smarten des doods ontbonden hebbende, alzo het niet mogelijk was, dat Hij van denzelve dood gehouden zou worden, Hand. 2:24. Uit deze volle fontein van Jezus helse dood springen nu de levendige wateren des hemels zeer rijkelijk voor het oprecht gelovige Christenvolk. Want ziet, nu weten zij ten volle, dat de dood reeds het uiterste van zijn macht en schrikkelijk geweld aan hun heilige Zaligmaker heeft geoefend, en Hem de verzenen geheel heeft vermorzeld, Gen. 3 :15, en dat de hellevorst, de satan, nu al zijn dodelijk vergif op de Vorst des levens heeft uitgespogen, zonder een druppel daarvan in te houden.

Daarom roemt de arme gelovige hier nu: "de dood is zelf gestorven en begraven in het graf van Mijn dierbare Heere en Zaligmaker, hij is nu geheel door Hem verslonden tot overwinning, 1 Kor. 15 :54. Zijn banden, angsten en smarten, en al zijn verschrikkelijk geweld, dat hij immermeer in 't werk kan stellen, zijn nu geheel verbroken. Nu kan ik sterven, zonder nochtans te sterven. Ja, nu kan ik, die toch maar een snood verdoemelijk zondaar ben, ook zelf ter helle nederdalen, zonder van de hel verslonden of enigszins beschadigd te worden. Waar is nu uw prikkel gebleven, venijnige dood? en gij hel, waar is

uw overwinning, met welke gij mijn ziel zo zeer vervaard kon maken, voor ik dat zalige geheim mocht verstaan van Christus' helse nederdaling? Ik kan, als een verlost van Hem, nu immers blij treden in de dood, in het graf, ja, in de hel, en wonen aldaar ook duizend jaren, midden in de donkere doodsschaduwen, en vastgekleisterd aan de sterke doodsbanden, nabij de verrotte lichamen van de verdoemden, wat zal mij zulks toch schaden kunnen, nu de Leeuw, Die uit de stam van Juda is en overwonnen heeft, de diepste afgronden van de dood is doorgetrokken? Nu weet ik immers zeker, dat mijn Verlosser leeft, en dat Hij ten laatste, over het stof zal opstaan, en als zij na mijn huid, dit doorknaagd zullen hebben, ik uit mijn vlees God aanschouwen zal, Job 19 : 25, 26. Nu kan ik tot het graf roepen: gij zijt mijn vader! tot de wormen, mijn moeder en mijn zuster, Joh 17 : 14. En waar zal ik, in mijn Heere Jezus, nu toch meer voor vrezen of enigszins vervaard zijn? Want hier zie ik het uiterste van des duivels macht, die het geweld des doods heeft", Hebr. 2 : 14.

B. Maar indien wij verder ook de orde in acht nemen, langs welke het lijden van de Heere Jezus steeds is toegenomen en allengs gewassen tot een overstromende vloed, alsdan zal Zijn nederdaling ter hel voor ons ook een levendige spiegel zijn van het onuitsprekelijk gewicht van Zijn benauwdheid en allernaaste zielsangsten, welke Hij, zo voor als bij Zijn sterven aan het kruis, tot des werelds verlossing heeft uitgestaan, toen, wanneer de gehele last van Zijns Vaders oneindige en grimmige toorn op Hem alleen rustte, en op Zijn lichaam en ziel aanliep, gelijk een geweldige watervloed, die dammen en dijken in stukken scheurt, en over alles heen stroomt. Het lijden en ondergaan van de schrikkelijke angsten en benauwdheden van Gods toorn, voor een tijd, zoals zelfs Gods vroomste kinderen somtijds hier op aarde ook nog wel ontmoet, is toch evenals een soort van nederdaling ter hel. Zo maalt de Heilige Geest dit lijden af, sprekende van de sterke rechterhand des Heeren: *"de Heere doodt en maakt levend; Hij doet ter helle nederdalen, en doet weder opkomen,"* 1 Sam. 2 : 6. Zulks ondervond David, die knecht des Heeren, toen hij, als een luisterrijk voorbeeld van de Messias, in dat benauwde lijden was neergezonken, waarvan hij dusdanige uitroeping deed: *Banden der hel omringden mij; strikken des doods bejegenden mij,* Ps. 18:6. En de Psalmist, als hij moest weeklagen: *de banden des doods hadden mij omvangen, en de angsten der hel hadden mij getroffen; ik vond benauwdheid en droefenis,* Ps. 116 :3.

Maar het was met onze dierbare Middelaar, Jezus Christus, nog wat anders te zeggen. Hij werd in de grondeloze wateren van het angstige lijden en van Zijns Vaders verbolgenheid geheel ondergedompeld, en Hij zonk zo diep daarin neer, totdat Hij een bloedig zweet met grote druppelen over Zijn gehele lichaam voortbracht, en totdat Hij dit luid geroep en misbaar maakte aan het vervloekte kruishout: *Mijn God, Mijn God, waarom hebt Gij Mij verlaten,* Luc. 22 : 24, Matth. 27 : 46.

En ziet, ook hieruit krijgen de ware gelovigen nu weer op de moeilijke posten dit onwaardeerbaar voordeel door de Geest van het geloof, dat zij, *zelfs in hun hoogste aanvechtingen, mogen verzekerd zijn en zich geheel vertroosten, dat hun Heere Christus, door Zijn onuitsprekelijke benauwdheid, smarten, verschrikkingen en helse kwalen, in welke Hij in Zijn gehele lijden, maar inzonderheid aan het kruis, gezonken was, hen van de helse benauwdheid en pijn verlost heeft* (Vraag 44).

Zij weten hoe zij door hun snode zonden, de eeuwige dood en verdoemenis, en alle pijnen en tormenten der hel, aan lichaam en ziel, gewis verdiend hebben, en hoe zij daarvan nimmer hadden kunnen bevrijd worden, indien niet de Heere Jezus de helse verdoemenis Zelf, in enig opzicht, hier op aarde heilig voor hen had geleden en de bittere drinkbeker van Gods verschrikkelijke toorn en wrekende gerechtigheid, vol van gal en alsem, tot op de onderste bodem toe, geheel had uitgedronken. Hier zien zij Hem met Jona buiten boord geworpen, in de onstuimige zee van Gods gestrengte vloek, en van al de gruwelijke boosheid, woede en geweld van de satan. Ja, hier zien zij Hem te gronde gaan en verzinken in de diepe wateren van de helse smarten, angsten en verschrikkingen.

"O", roept het geloof uit, "wat een verbazend lijden is dit! Al het lijden van de schepselen op de wereld, en in de hel zelfs, kan immers geenszins iets halen of opwegen bij dit allernaarste lijden van mijn Zaligmaker"! Ja, het geloof, zulks aandachtig overwegende, weet niet, waar het zich nu meer over zal

verwonderen, of over de schikkelijkheid van de zonde, of over de vlekkeloze heiligheid en oneindige rechtvaardigheid van Jehova God, of over de onuitsprekelijke boosheid van de duivels, of over de allesoverklimmende liefde van Christus, of over de volheid van troost en de gewisse zekerheid van de zaligheid, welke van dit onbegrijpelijk lijden komt afvloeien voor al de gelovige kinderen Gods, want hier is een verzachtende olie, en een pijnstillende balsem voor de allersmartelijkste wonden van de ziel. Hier is een volle troostbeker, zelfs in de hoogste aanvechtingen, bestrijdingen, verschrikkingen en helse benauwdheden, waar de arme gelovigen, met een Heman, met een David en andere heiligen, ooit in komen kunnen, wanneer de grimmige toornigheden des Heeren zich tegen hen toerusten. In zulke zware oefeningen zal het bekend worden, wat een onuitsprekelijke troost en versterking er gelegen is in Christus nederdaling ter hel voor een aangevochten gelovig gemoed. Want als het nu geschiedt, dat de dikke wolken van Gods grimmige toorn, van des satans geweld, verschrikkingen en helse duisternissen, en van de gruwelijkheden van zonde en vloek, naast de benauwde tijdelijke verdrukking, zich al gelijk samenpakken over een arme gelovige ziel, en haar dreigen met een verslindend onweer, dan komt de Trooster, de Heilige Geest, haar henen voeren naar die schuilplaats, naar dat hoog vertrek van Christus' nederdaling ter hel, en plaatst haar dan aldaar bezijden haar machtige Verlosser, totdat het onweer over is. Indien dit alzo niet geschiedde, dan kon niet een Christen ooit veilig zijn in dusdanige storm. Doch ziet, nu kan er ook zelfs niet een haar van hun hoofd verzengd worden door de helse vlammen, hoe fel die ook mogen ontstoken zijn, maar indien zij slechts dicht onder Christus mantel kruipen, dan zijn zij daar niet minder bewaard, dan de drie jongelingen in de gloeiende oven.

Gelijk dan deze nederdaling van onze gezegende Zaligmaker de hoogste en uiterste trap geweest is van Zijn heilig Borglijden, alzo is dezelve ook Gods eigenlijk geordineerde bescherming en de rijke troostfontein voor de arme gelovigen in hun hoogste noden, benauwdheden en aanvechtingen, hetzij dan op hun ziek- of sterfbedden, of in andere zware omstandigheden van hun leven, hoewel zij daar ook wel dagelijks, in de kracht van de Geest, een gelovig gebruik van kunnen maken, tot hun ondersteuning in hun mindere aanvechtingen en droefenissen. En hiermee achten wij dan nu genoeg gehandeld te hebben van de staat van Christus vernedering, en hoe een oprecht geloof omtrent de dierbare verdiensten van Zijn lijden, tot troost en zaligheid, gewoon is te werken.

Indien wij hier aan de andere kant nu weer aandachtig letten op de werking van het *valse waan- of tijdgeloof*, dan zullen wij wel spoedig gewaar worden, dat, hoe zeer het met het geloof van de ware wedergeborenen, formeel en uitwendig, ook al weer diezelfde weg zo uit wil handelen, het toch in de grond wel veel daarvan verschilt. Want de tijdgelovigen geven geredelijk hun toestemming aan al die dierbare waarheden van het lijden van de Zaligmaker, zij beschouwen en overwegen dezelve met enige aandacht, zij omhelzen die ook, en eigenen die zichzelf toe, niet alleen met een zeker vertrouwen voor een tijd, maar ook met een zekere blijdschap en gemoedsaandoening. Ja, het kan somtijds ook geschieden, en het geschiedt niet zelden, dat zij door een zekere glans en verlichting van die dierbare waarheden van het Evangelie, gelijk als de hemelse gaven smaken, en des Heilige Geestes deelachtig worden, en dat zij het goede Woord Gods komen te smaken, en de krachten der toekomstige eeuw, Hebr. 6 : 4, 5. Het is niet te zeggen, en het kan van ons niet dan zeer moeilijk nagespeurd worden, tot welk een bijzondere hoogte van gemoedsaandoening, en van licht, kracht en werkzaamheid een tijdgeloof, door de gewone gaven van de Geest, hier somtijds wel kan opstijgen, en wat zonderlinge uitwerkselen het dan ook kan voortbrengen tot omkering en verandering van 's mensen staat en wandel, meest naar buiten, zodat zij, door de kennis des Heeren en Zaligmakers Jezus Christus, de besmetting der wereld zelf ontvlieden, 2 Petrus 2 : 20, en een gedaante van Godzaligheid aannemen, welke somtijds van de ware Godzaligheid nauwelijks is te onderscheiden, 2 Tim. 3 : 5.

Maar hoe ver dit schone werk ook al mag lopen, en welke vertoning van heiligheid en van vernieuwing des Geestes er ook zijn mag bij deze lieden, en hoeveel zij met Christus en met de dierbare verdiensten van Zijn lijden en dood ook mogen ophebben, in navolging van de ware gelovigen, zo zijn hier toch al

weer allerwezenlijkste gronden van onderscheid tussen het geloof dat hartelijk en oprecht is en tussen het verleidende waangeloof van de satan, op welke ons dan ook ernstig staat te letten. Want, stelt zelfs het allerbeste geloofswerk omtrent de heilige verdiensten van de Heere Jezus, dat in enige geveinsden ooit kan vallen, zo zullen daar toch altijd deze vier dingen waarlijk aan ontbreken, welke maken dat hun geloof, met al deszelfs vruchten, maar een verrot en ondeugend werk is voor het heilige oog van God, wat het ook mag schijnen voor de ogen van de mensen.

- Ten eerste. Zij omhelzen het lijden van Christus zonder enige schaamte of berouw over hun zonden. Een oprecht gelovig gezicht van een stervende Zaligmaker aan het kruis zal het tedere oog van het hart altijd doen schreien, ja, doen wegdruipen van treurigheid over de walgelijke snoodheid en onreinheid van de zonden, voor welke Hij geleden heeft. Gelijk de vader van het kind, die geloofde, met tranen riep tot de Heere Jezus, Marc. 9 :24, alzo doet ieder recht boetvaardig gelovige. Zijn hart kan niet anders dan bitter gewond zijn, wanneer hij deze verhoogde koperen slang van verre slechts aanziet met een heilig gezicht. Het gaat met de zodanigen, als er staat geschreven bij de Profeet, *en zij zullen Mij aanschouwen, dien zij doorstoken hebben; en zij zullen over Hem rouwklagen, als met de rouwklage over een enige Zoon, en zij zullen over Hem bitter kermen, gelijk men bitter kermt over een eerstgeborene*, Zach. 12 : 10. Een zondaars hart, dat niet kan schreien over de zonde, moet maar eens gaan staan voor Christus kruis, dan zal het wel vochtig en week worden, en een vloed van boetvaardige tranen kunnen storten, gelijk die vrouw, welke Zijn voeten nat maakte met tranen, Luc. 7 :38. Immers het gemoed zal inwendig doen, wat de ogen van het lichaam mochten weigeren. Maar met de geveinsden is het geheel anders gelegen, want deze aanschouwen Jezus bloed en kruis, ook zelfs als zij wenen met een onverbroken hart. Zij leggen hun zonden geredelijk op Hem neer, en dan verheugen zij zich, dat zij een Zaligmaker hebben, die voor hen gekruist en gestorven is. Zij weten zich wonderlijk te vermaken en te verlustigen in de glans van die dierbare waarheid en er zijn er ook genoeg, die een zonderling talent gekregen hebben, om van het lijden, bloed, wonden en dood van de Heere Jezus zeer levendig in een bekoorlijke, ja verrukkende taal te kunnen spreken, en die alzo het blinkend gelaat voeren van recht tedere, hemelsgezinde en Evangelische christenen, die veel in de gemeenzame verkering en genieting van Christus zijn gewend te wandelen. Hier toch zal men de eigenlijke bron- en hartader vinden liggen van het meeste gedeelte van allerhande bedorven Enthusiastisch of Mystiek volk, zo binnen als buiten onze Gereformeerde kerk. Het wezenlijke karakter van deze soort van lieden valt zo licht niet na te speuren of te doorgronden voor degenen, die niets waarachtigs ontvangen hebben van het licht en de Geest des onderscheids.

Want gelijk er tweeërlei werk van de Geest is, alzo is er ook tweeërlei soort van licht, waarmee de waarheid van het Evangelie en van de heerlijke genade en verdiensten van Christus pleegt gezien te worden van dezulken, die hun werk maken, om zich daarin gezet te oefenen. En de rechte onderscheiding van dat tweeërlei licht, is als de grondslag van de ware wijsheid, die van boven afkomt. Doch de allereenvoudigste christen zal hier nochtans door de Goddelijke genade voor zijn eigen gemoed wel genoeg terecht kunnen geraken, indien hij maar alleen zijn ogen zorgvuldig daarop gevestigd houdt, dat het al in de grond waarlijk een bedrieglijk en een onheilig schijngeestelijk licht is, waarmee men dat bloedige lijden, en die heerlijke en volzalige verdiensten van Christus kan aanschouwen, zonder een waarachtige terugstraling op zijn eigen hart, om het gruwelijke zondewezen aldaar te bespeuren, en om het gemoed inwendig te vervullen met schaamte en berouw en met een diepe verfoeiing en veroordeling van zichzelf. Waar slechts dit ene nog ontbreekt, daar mag men dat Goddelijk wondertoneel van het dierbare en bloedige lijden van de Zaligmaker ook aanschouwen met de innigste opgetogenheid, ja, met de zielroerendste blijdschap en verrukking, totdat onze geest schijnt over te vloeien van sterke liefde voor Christus en van zuivere hemelsgezinde bewegingen, maar het zal toch alles in der waarheid meer of anders niet dan een gewone gave van de Geest zijn, waarmee de tijdgelovigen voor eeuwig naar de hel

gaan, zelfs ook diegenen onder hen, die wel eens gemeend hebben, dat zij met de Apostel opgenomen werden in de derde hemel. Wie is er toch in staat, om dat steile en hoge toppunt na te gaan, hetwelk een Evangelisch huichelaar somtijds kan beklauteren, dan, wanneer zijn hersenen en ingewanden eens gelijk beroerd en bewogen worden door de levendige glans van het schijngeestelijk licht van het ijdele waangeloof. Dat er dan ook zelfs wonderprofeten en profetessen uit deze baarmoeder des dageraads somtijds geboren worden, zulks zal ons niet verwonderen, indien wij maar enigszins weten, hoe de satan ook zelf zich kan veranderen in een engel des lichts. Evenals de zon de vochtige dampen van de aarde in de lucht optrekt, en die daar dan in beweging houdt hangen, totdat dezelve eindelijk door hun eigen zwaarte weer naar beneden storten, alzo trekt ook de zon van het waangeloof de zinnen van de geveinsden omhoog, en dan zijn het wonderlijk verheven, tedere en geestelijke mensen, die boven ieders hoofd zweven, maar ten laatste zullen zij weer naar beneden komen, als zij zwaar en dik genoeg gezwollen zijn, en dan zal men een ieder waarlijk wel gelukkig mogen achten, wiens klederen van hun regens niet doornat zullen worden. Voorzeker, al wie maar slechts zoveel geestelijk licht van Jezus heilig kruis op zijn ziel ontvangen heeft, dat hij nu hartelijk en aanhoudend zijn walgelijke zonden kan betreuren, en met betraande ogen dat dierbare kruis, als zijn enige rotssteen waarlijk kan aangrijpen, om daar, in verzaking van alles, geheel op te rusten, zo een heeft de minste reden niet, om de geveinsden hun schone licht, gaven, talenten en hemels gezinde gestalten, enz. te benijden, of daar enigszins jaloers over te zijn. En ofschoon dit nu ook al voor een duistere wettischheid bij sommigen alzo mocht doorgaan, het zal voor ons genoeg zijn, als wij maar mogen weten, dat een Evangelie zonder Wet een recht huichelaars Evangelie, en dat Christus te kennen en de zonde te vergeten nergens beter, dan in de school van de satan geleerd wordt. Die zijn arme ziel oprecht bemint, wachte zich altijd zeer zorgvuldig voor deze soort van Evangelische Christenen, en late zich door al hun schoon gepraat van Jezus kruis, lijden, en van de genadige rechtvaardigmaking, van heiligheid, zelfverloochening enz. toch niet bedriegen! Indien men dit teer en welsprekend volk wil leren kennen, dan laten zij ons maar eens nauwkeurig zeggen, hoe zij gewoon zijn met hun dagelijkse schulden en aanklevende verdorvenheid steeds te handelen. Als wij maar licht en genade genoeg bezitten mogen, om hen terdege hierbij vast te houden, dan zullen zij wel spoedig meer met ons, dan wij met hen verlegen zijn.

- Ten tweede. De tijdgelovigen mogen verder met de heilige verdiensten van de Heere Jezus werken en handelen, zoals zij mogen, maar zij zullen nooit uit of door dezelve een zodanig geestelijk gezicht krijgen van die oneindige heiligheid en ontzaggelijke rechtvaardigheid, die er in God is, en van Zijn verschrikkelijke haat en toorn tegen de zonde, als hen op het diepst voor de hoge God zou vernederen, met vrees en beving voor die vlekkeloze Majesteit. Zij mogen die dingen schoon verstaan, en daar met aangenaamheid over redeneren, maar zij leggen ze toch geenszins op hun harten, om hun eigen doemwaardigheid, zelfs over de geringste zonde, daaruit waarlijk te vernemen tot hun gedurige verootmoediging, en om als doodschuldigen steeds gelovig te vliesen tot Christus. Als God hen Zelf toeroept, uit het midden van deze brandende braambos: *nadert hier niet toe, trek uw schoenen uit van uw voeten, want de plaats, waarop gij staat, is heilig land*, Exod. 3 :5, dan verstaan zij die geduchte taal niet, maar zij treden vrij toe, en kruipen zo, diep met de schoenen aan hun voeten in die brandende braambos, totdat zij geheel ontvonkt worden van de enkele liefde van Christus, en dan hebben zij daar wonderlijke dingen gezien en gehoord. Waarlijk het bitter lijden van de Zoon Gods is het middelpunt van die heiligheid der heiligheden, waar de Serafim zelfs voor beven moeten, als zij daar boven staan en uitroepen: Heilig, heilig, heilig is de Heere der heirscharen, zodat de posten der dorpelen zich bewegen van de stem des roependen, en het huis vervuld wordt met rook, Jes. 6 : 3, 4. Maar, buiten de toestemming en een gewone aandoening, dat deze dingen zo zijn, naast een fraai en kunstig gesprek, waar het nodig is, weet een huichelaar verder niet, wat hij daarvan maken zal. In Christus kruisdood is een allerheerlijkst wonder opgericht, beide van de Goddelijke rechtvaardigheid en barmhartigheid, en in de juiste en

wezenlijke samenvoeging van die beide ligt de grond van de gehele verborgenheid van het Evangelie. De Apostel drukt het uit, dat God de Heere Jezus Christus gesteld heeft tot een verzoening door het geloof in Zijn bloed, tot een betoning van Zijn rechtvaardigheid, Rom. 3 : 25. Maar het is altijd de aard van de blinde waangelovigen, dat zij hun gezicht veel liever slaan naar de zijde van de barmhartigheid, dan van de rechtvaardigheid, terwijl de ware gelovigen, in het licht en door de bestiering van de Geest, evenzeer naar beide kanten hun ogen zullen neigen. En ziet, uit die grond komt het dan ook voort, dat deze de Heere dienen met vrees, en zich verheugen met beving, als zij de Zoon kussen, opdat Hij niet toorne, en zij op de weg vergaan, wanneer Zijn toorn maar een weinig zou ontbranden, Ps. 2 : 11, 12, maar, dat genen anders niet, dan van liefde en blijdschap dromen, zonder ontzag en vrees voor de hoge God, en wanneer zij op hun wijze, met Christus ter maaltijd zijn, zichzelf weiden zonder vrees, Judas vs. 12. Het is voorzeker een gewis teken van schijngeestelijkheid, als wij onszelf zo liefelijk kunnen verkwikken in de schaduw van Christus dierbare verdiensten, dat wij nu vergeten, welke doemwaardige en walgelijke zondaars wij zijn, en hoe Gods toorn vreselijk brandt. Het is al een vals verleidend licht, dat ons een zaligmaker doet beminnen, om Zijn verdiensten en weldaden, zonder Gods toorn te vrezen om onze zonden en misdaden. De genade van Christus en de vloek van Mozes moeten in een zondaarshart altijd in evenwicht hangen, of anders, indien de genade overslaat, dan stijgt het spoedig naar het waangelooft, maar als de vloek zwaarder weegt, dan zinkt het naar de wanhoop. En het is de Heilige Geest des geloofs alleen, die deze twee in het hart in balans kan houden, opdat de verzoening van de zonden altijd gepaard mocht gaan met de heiligmaking, en de ene aan de andere geen nadeel mocht doen. Al wie van deze heilige lessen van het Christendom nog nooit iets Goddelijks geleerd heeft, aan dien wordt een gekruiste Christus wel voor de ogen afgeschilderd in het Evangelie, maar het blijft toch slechts een bloot schilderij, waarop het oog van de geveinsden dan zo lang zal starogen, totdat hun geest vervuld wordt met aangename denkbeelden, die wel de grove, maar niet de kleine zonden zullen uitdrijven.

- Ten derde. Ook staan de harten van de rampzalige tijdgelovigen, hoeveel zij met het lijden van Christus mogen ophebben, toch geenszins in een rechte begeerte naar hetzelfde, ten einde dat met een oprecht vertrouwen, als een verzoening voor hun zonden ootmoedig aan te grijpen. Wat anders is het in het natuurlijke, sommige aangename medicijnen enkel te gebruiken om de smaak, en wat anders is het, die in te nemen om de gezondheid. Zo is het ook heel wat anders zich slechts liefelijk te vermaken in de beschouwing en omhelzing van Christus, en wat anders is het, Hem hartgrondig te zoeken, te begeren en gelovig aan te grijpen uit een waarachtige, drukkende nood, als ons de ondragelijke last van de zonde en van Gods toorn om Hem verlegen doet zijn. De heilrijke verdiensten van de Zaligmaker hebben zeker beide haar aangenaamheid en haar wezenlijke nuttigheid en noodzakelijkheid voor de arme overtuigde zondaren, maar zich meest te verlustigen in de dierbare schoonheid en beminnelijkheid van de Heere Jezus en van Zijn zalige verdiensten, zonder die toch zo bijzonder tot rechtvaardigmaking en tot troost en genezing van zijn gewonde consciëntie van node te hebben, zulks is de rechte methode van de huichelaren. *U, die gij gelooft, zal ons de Apostel zeggen, is Hij dierbaar, 1 Petrus 2 : 7.* Maar wat waarachtige dierbaarheid zal iemand toch in Christus en in Zijn allerheiligst lijden vinden, die geen waarachtige droefheid vindt in de zonde en in de toorn van God. Er zullen immers buiten twijfel genoeg mensen geweest zijn in de woestijn, ten tijde van Mozes, die de verhoogde koperen slang met veel verwondering hebben aangezien, en als een Goddelijk geneesmiddel geprezen zullen hebben, maar wie zal niet gaarne willen toestaan, dat diegenen onder het volk, die van de vurige slangen gebeten en dodelijk gewond waren, daar nog met een ander oog op gezien zullen hebben, dan de gezonden, welken niets deerde, en dat zij ook geheel andere voordelen en uitwerkingen aan zichzelf van dit hun aanzien zullen gekregen hebben, dan de eersten. Alzo zien ook de oprechte gelovigen en de waangelovigen wel beiden op Christus, en beiden verheffen en roemen zij Hem, maar genen zijn hartelijk gewond en verslagen over hun zonden, en roepen ernstig en ootmoedig met de Tollenaar

om genade, terwijl de anderen met de glansrijke beschouwing van Christus en Zijn verdiensten meer verrukt en ingenomen zijn, dan dat zij wel waarlijk bekommerd zouden zijn over de dadelijke toerekening van Christus dierbare gerechtigheid aan hun zielen. Wat zal men hier toch van zeggen, anders dan dat deze laatste soort nog veel te gezond van hart is, om de hemelse Medicijnmeester nodig te hebben, die toch maar alleen om der zieken zondaren wil in deze wereld gekomen is.

Maar hoe zal men zulks de blinde waanchristenen best beduiden, die hun zonden reeds allen verloren hebben, zo spoedig zij slechts tot Christus kwamen? Voorzeker, als niet de Heere Zelf door Zijn Geest hun duistere ogen belieft te openen, en hun eens recht te leren, welk een allerwezenlijkst onderscheid er is tussen Christus en een zekere glans van Christus, welke nederdaalt op 's mensen ogen, zo zal men tevergeefs arbeiden, om deze lieden dat heilige geheim van de Geest te beduiden.

- Ten vierde. Het is ook zeker, dat de ongelukkige bedrogen tijdgelovigen, met al hun schijngeestelijke werkzaamheden, omtrent de verdiensten en het lijden van de Zaligmaker nimmer zo vast aan Hem verbonden zullen worden, dat Zijn Goddelijke liefde hen waarlijk zou bewegen, om de onreine liefde van de zonde geheel te verzaken. Evenals iemand, die de spijs in zijn mond neemt en kauwt, zonder ze door te slikken, wel de zoetheid daarvan zal smaken, maar er niet door gevoed of versterkt zal worden, alzo doet die geestelijke spijs van Christus verdiensten ook geen waarachtig nut, om het hart inwendig te vervullen en te versterken tot vrede en heiligmaking, indien dezelve maar alleen in de mond genomen en gekauwd wordt met het verstand en met de lichtste aandoeningen en genegenheden van 's mensen geest, en toch niet oprecht gelovig wordt doorgeslikt, en in de maag gezonden. Tevergeefs is het, dat de geveinsden zo zeer gezet en verlekkerd zijn op het smartelijk lijden van de Heere Jezus, naardien zij toch altijd een waarachtige afkerigheid voeden van vernederend lijden en verdrukking, welke hun mocht opgelegd worden in Zijn navolging.

Tevergeefs staan zij opgetogen over de heilige verborgenheid van Jezus lijden voor het wereldlijk gericht van Pilatus, terwijl zij toch evenwel de ongerechtigheid blijven beminnen, ook zelfs wanneer zij de gerechtigheid voorstaan en betrachten.

Tevergeefs is Jezus kruis hun zo wonderlijk dierbaar, aangezien zij toch nimmer van harte kunnen besluiten, om hun beminde lusten en zonden gelovig aan dat kruis te laten hechten, opdat die mede gekruist worden. Tevergeefs worden zij zo bewogen met des Heilands uitnemende liefde, welke Hij de armen zondaren bewezen heeft in Zijn bittere dood en sterven, want zij hebben toch geen behagen, om uit wederliefde voor Hem de wereld en het vlees af te sterven, en om maar alleen voor God te leven. Tevergeefs ook staan zij met hun opgetogen aandacht stil in het beschouwen van Zijn begrafenis, en in het geheim en voordeel daarvan na te vorsen, en het zichzelf toe te eigenen, daar zij toch geen andere zaligheid beminnen, dan die gelijk is aan de gepleisterde graven, en daar zij hun eigen zin, wil, gemak en eer in Christus graf niet willen laten ondersteken.

Tevergeefs eindelijk zijn zij zo aangedaan, ja verschrikt over Zijn nederdaling ter hel, zij, die nog nimmer zoveel vrees voor de hel gehad hebben, om het eens ernstig daarop toe te leggen, dat zij door een waarachtige bekering mochten vlieden van de toekomstige toorn. Kortom, het blinkend geloof van de geveinsden is als een weerglas, hetwelk altijd rijst of daalt, naar dat de lucht meer verdikt of verdund wordt. Alzo bestiert de lucht van de wereld en van de eigenliefde ook deze soort van geloof, en hoe dun, ja onzichtbaar zelfs, die lucht ook zijn mag, zo doet zij toch op de geest van de huichelaar een geweldige werking. Een grove en donkere lucht zal het weerglas van zijn geestelijke werking en van zijn liefde voor Christus doorgaans naar beneden doen dalen, maar een fijner en helderder lucht zal het doen rijzen, en allengs hoger doen klimmen tot op schoon weer. Doch meest blijft het weerglas van de gelovigen staan op veranderlijk omdat zij wel een geloof hebben, maar geen wortel. Ongelukkig geslacht van mensen, die altijd geestelijk zijn, zonder de Geest, en die de liefde van Christus omdragen in een hart, dat enkel draait op de spil van de

wereld en van de vleselijke begeerlijkheden. Immers wandelt dit ellendige volk ook als in een beeld, immers woelen, praten en zwetsen zij ijdel, Ps. 39 :7. Velen jagen hun eigen schaduw zo lang achterna, totdat zij onvoorziens in de put van het eeuwig verderf neerstorten, en dan is de wening der ogen en knersing der tanden eindeloos hun rampzalig lot. Weet gij dit? van altijd af, van dat God de mens op de wereld gezet heeft, dat de vreugd van de huichelaar voor een ogenblik geweest is? Wanneer zijn hoogheid tot de hemel toe opklom en zijn hoofd tot aan de wolken raakte, zal hij gelijk zijn drek in eeuwigheid vergaan, die hem gezien hadden, zullen zeggen, waar is hij? Job 20 : 4-7. *Gelukkigen, welke de ontfermende genade hier dan nog in tijds doet ontwaken uit de strik van de duivel! Gode zij lof voor de zalige bekering van de uitverkoren gelovigen door Jezus Christus van nu tot in der eeuwigheid!*

En hiermede maken wij van het Eerste deel van deze Toetssteen van de ware en valse genade een einde.